

Incipit prologus venerabilis Bede in ecclesiastica historia gentis Anglorum.



Orosio

sumo regi Colu-
leo: Beda famulus
christi et presbyter.
Historia gentis an-
glorum ecclesiasticarum
quam nup edideram
libentissime tibi desiderati rex et prius ad
legendum ac perbandum transmissi. Et nunc ad
transscribendum ac plenius ex tempore meditan-
dum transmitto. Satisque studium tue sincer-
tatis amplector: quo non solum audien-
dis scriptum scientie verbis aurem sedulius
accommodas: verum etiam noscendis priorum
gestis sine dictis: et maxime nostre gentis
virosum illustrium aurem vigilanter impen-
dis. Sive enim historia de bonis bona referat:
ad imitandum bonum auditor sollicitus
instigat: seu mala commemorat de pravis:
nihilominus tamen religiosus ac pius
auditor sine lector delectando quod novum est
ac peruersum ipse soletius ad exequenda ea
quam bona ac deo digna esse cognoverit ac-
cenditur. Quod ipsum tu quod vigilatissime de-
prehendens historiam memoratam in noticiam
tibi simul et eis quibus te regendis divina
preceps auctoritas ob generalis curam sa-
lutis latius proparari desideras. Ut autem
in his que scripsi vel tibi vel ceteris audi-
toribus sine lectoribus huius historie occa-
sionem dubitandi subtraham: Quibus hec
maxime auctoribus didicerim breuiter in-
firmare curabo. Auctor ante omnes atque
auditor opusculi huius Albinus abbas re-
uerendissimus vir per omnia doctissimus
extitit: qui in ecclesia cantuariorum a bea-
te memorie Theodoro archiepiscopo: et
Adriano abbate viris venerabilibus atque
eruditissimis instituit: diligenter omnia
quae in ipsa cantuariorum provincia: vel etiam in
contiguis eidem regionibus a discipulis bea-
ti pape Gregorii gesta fuere: vel monimen-
tis litterarum: vel seniorum traditione cogno-
uerat. Et ea mihi de his quae memoria dig-
ne videbantur: per religiosum londonensis ec-
clesiae presbyterum Norhelmum: siue litteris

mandata: siue ipsius norhelmi viva voce
referenda transmissi. Qui videlicet Norhel-
mus postea romam veniens nonnullas ibi
beati Gregorii pape simul et aliorum pontificum
cum perscrutato eiusdem sancte ecclesie roma-
ne scriptis permisiuerit quae nunc ipsi ecclesie
preest Gregorii pontificis inuenit. Reuer-
susque nobis nostre historie inserendas cum
consilio prefati Albini reuerendissimi pa-
tris attulit.

A principio itaque voluminis vs-
que ad tempus quo gens anglorum
fidem christi precepit: et priorum
maxime scriptis hinc inde collectis ea que
peremerimus didicimus. Et inde autem vsque ad
tempora presentia que in ecclesia cantuari-
orum per discipulos beati Gregorii pa-
pe siue successores eorum: vel sub quibus re-
gibus gesta sunt memorati abbas Albi-
ni industria Norhelmo ut diximus preferen-
te cognouimus. Qui etiam provincie orienta-
lium saxonum simul et occidentali-
um: necnon et orientali-
um anglorum atque Nordanhym-
brorum: a quibus presulibus vel quorum tem-
pore regum gratiam euangelii preceperunt:
nonnulla mihi ex parte perdidit. Denique
horum precipue ipsius Albini ut hoc opus
aggredi audere provocatus sum. Sed et Da-
niel reuertentis si mihi occidentali-
um saxonum episcopus qui nunc vsque superest: nonnulla
mihi de historia ecclesiastica provincie ipsius
simul et proximae illi australium saxonum: nec-
non et secte insule litteris mandata declarant:
quod literis per ministerium Leddi et Leadda reli-
giosorum christi sacerdotum vel provincia
Mercuriorum ad fidem christi quam non noue-
rat peruenit: vel provincia orientali-
um saxonum fidem quam olim exfluxerat recipere
rauerit. Qualis etiam ipsorum patrum vita vel
obitus extiterit: diligenter a fratribus mo-
nasterii que ab ipsis conditum Lactingen
cognominat cognouimus. Porro in provin-
cia orientali-
um anglorum quae fuerint gesta ec-
clesiastice partim ex scriptis: vel traditio-
ne priorum: partim reuerendissimi abbas
Eli relatione comperimus. Et ideo in provin-
cia Lindissi que sunt gesta erga fidem christi:
que vel successio sacerdotalis extiterit:
vel litteris reuerendissimi antistitis Cym-
berecht: vel aliorum fidelium viuorum viva

p



Ecclesiastice historie gētis Anglorū

voce didicim⁹: que hec in **F**ordan hym-
brozū puincia: ex quo tpe fidem chrīstī p
ceperunt vsq; ad p̄sens p diuersas regio-
nes in ecclīa sint acta. **N**ō vno quolibet
auctore sed fidelīū innumeroꝝ testum q̄
hec scire vel meminisse potuerūt assensio-
ne cognouit: exceptis his q̄ p meipm nos-
se poteram. **I**nter que notandū q̄ ea que
de sanctissimo patre et antistite **C**uchbe-
rechto vel in hoc volumine id in libello
gestozū ipius p̄scripsi: partim ex eis que
de illo p̄t̄ a fratrib⁹ **L**indisfarnēsis scri-
pta reperi assumpsi: simpliciter fidem hi-
storie quā legebā accōmodās: partim ve-
ro ea q̄ certissima fidelīū vīrozū attestati-
one p meipm cognoscere potui sollerter
adiicere curauī. **L**ectorēq; simpliciter ob-
secro vt si qua q̄ scripserim aliter q̄ se ve-
ritas habet: posita repperit: nō hoc no-
bis imputet: quī q̄dem vera lex historie ē
simpliciter ea que fame vulgante legi-
mus: ad instructionē posteritatis litteris
mādare studuim⁹. **P**retrea omnes ad q̄s
hec eadēq; historia puenire potuerit nre
nationis legentes siue audietes supplecti-
ter precor: vt p meis infirmitatib⁹ z men-
tis z corpis ap̄d supernā clemētā sepius
iteruenire meminerint: vt in suis quib⁹ p
uincijs hanc mihi sue remuneratiōis vi-
cem repēdant: vt q̄ de singulis puincijs
siue locis sublimioribus que memoratu
digna: atq; incolis grata credideram dili-
genter adnotare curauī: **A**pod omnes fru-
ctum pie intercessionis inueniam.

Explīcit plogus.

Incipit liber p̄mus ecclesiastice histo-
rie gentis Anglorū: cum recollecta capi-
tulozum annotatione.

De situ **B**ritānie vel **H**ybernie: z p̄t̄-
sctis eaz incolis. **C**aplm. i.

Britania oce-
ani insula cui quondā **A**l-
bion nomē fuit inter septē-
trionem z occidentē locata
ē. **G**ermanie gallie hispanie maximis eu-
rope partibus multo interuallo aduersa
Due p millia passuū octocētoꝝ in borea

longa latitudinis habet mille ducentis:
exceptis dūtaxat p̄tiorib⁹ diuersozum
p̄montozum tractibus: quib⁹ efficitur
vt circūitus ei⁹ quadrages octies. lxxv.
milia cōpleat. **H**abet a meridie **G**alliaz
bellicam: cuius p̄mū trāsmearib⁹ ape-
rit ciuitas que dicitur rutibi portus. vbi
portus agente angloꝝ nūc corrupte **R**e-
ptatestr vocata interposito maria gesso-
macho morinorū gētis litore p̄tino tra-
secta millium. l. siue vt q̄dam scripsere sta-
diorum quattuor centozū. l. **A**tergo autē
vnde oceano infinito patz ocardas insu-
las habet. **O**ptima frugib⁹ atq; arborib⁹
insula z alendis apta pecozibus ac iumē-
tis. **V**ineas etiā q̄busdāz in locis germi-
nans: sed z auīū ferax terra mariq; gener⁹
diuersi fluuijs q̄z multuz p̄scosis ac fon-
tibus p̄clara copiosis. **E**t quidez p̄cipue
fficio abundat z anguilla. **C**apiunt autē
sepissime et vituli marini et delphines: nec
non z balene. **E**xceptis autē variorū ge-
neribus concilioꝝ. **I**n q̄bus sunt z mu-
scule: q̄bus inclusam sepe margaritā: oīs
q̄dez coloris optima inueniūt: id est z ru-
bicundi z purpurei z iacinctini z prasini
sed maxime cādidi. **S**unt et coclee factis
supq; abūdātes: q̄bus tinctura cocinei
coloris conficitur. **C**uius rubor pulcher-
rimus nullo vnq; solis ardore: nulla va-
let pluuiarū iniuria pallefcere: sed q̄ vetu-
stior eo solet esse venustior. **H**abet fōtes
salinarū. habet z fontes calidos: z ex eis
fluuios balnearū calidarum: omni etati z
serui p̄ distincta loca iuxta suū culq; mo-
dum accōmodos. **A**q̄ enī vt sanctus **B**a-
siliius dicit feruidam q̄litatē recipit: cū p
certa quedā metalla trāscurrat. z fit nō so-
lum calida s; ardens. **D**ue etiā ventis me-
talloꝝ eris: ferrī: plūbi: z argenti fecūda
gignit: z lapidem gagatē plurimuz opti-
mūq; z. **E**st autē nigro gēneus et ardens
igni admod⁹ incēsus serpētes fugat. **A**tri-
tu calefact⁹ adp̄licta detinet eque vt suc-
cīnū. **E**rat z ciuitatib⁹ quondā. xx. z viij.
nobilissimis insignita p̄ter castella innu-
mera q̄ z ipa muris turrib⁹ port⁹ ac seris
erant instructa firmissimis. **E**t qz p̄pe sub
sp̄o septētrionali vertice mūdi iacet luci-
das citate noctes habet: ita vt medio se-

pe tpe noctis in questione veniat intuentibus: vtrū crepusculuz adhuc pmaneat vespertinū: an iam aduenerit matutinuz: vtpote nocturno sole nō lōge sub terris ad orientes boriales p plagas redeunte. Unde etiam plurime longitudinis habet dies estate: sicut et noctes ptra inbriantia soles mirū tam lubricas in partes secedente id est horas. xvij. Plurima item breuitatis noctis estate et dies habet inbriantia: hoc est sex solūmodo eq̄noxialū horarum. Tum in armenta: macedonia: italia: ceterisq; eiusdē linee regionib; longissima dies siue nox, rñ, breuis q̄ cōpletur horas hec in p̄senti iuxta numerum librorū q̄bus lex diuina scripta est. U. gētiū linguis vnā eandēq; sūme veritatē et vere sublimitatis scientiam scrutatur et p̄stetur angloz videlicet britonum: scotoz: pictozū et latinozū: que meditatio ne scripturarum ceteris omnib; est facta cōmunis. In primis autez insula britones solum a q̄bus nomē accepit incolas habuit: qui de tractu armonican vt fert britāniā aduecti australes sibi ptes illius vindicauerūt. et cum plurime insule p̄ticipantes ab austro possedisset cōtingit gentem pictozū de scicia vt phibēt lōgis nauib; non multis oceanum ingressim circū agente flatu ventozū extra fines omnes britānie hiberniam puenisse et vsq; septentrionales oras intrasse: atq; inuenta ibi gente scotoz sibi quoq; in p̄tibus illius sedes petisse nec impetrare potuisse. Est autē hibernia insula omnīū post britāniā maxime ad occidentē q̄dez britānie sita. S; sicut ptra aquillonez ea breuior: ita in meridie se trans illi fines plurimū ptendens vsq; ptra hispanie septentrionalia: quib; magno equozē interfacente puenit. Ad hanc ergo vsq; puenientes nauigio picti: vt dixim; petierūt in ea sibi q̄z sedes et habitationē donari. Respondebat scoti qz nō ambos eos cape ret insula. s; possum; inquit salubze vobis dare cōsiliū quid agere valeatis. Mo uim; insulam aliā esse nō pcul a nostra ptra ortum solis: quā sepe lucidīs dieb; de longe asp̄cere solemus. Hāc adire si vultis habitabilez vobis facere valeatis:

vt si qui restiterint nobis auxiliarijs vtmini: itaq; petentes britāniā picti habitare per septentrionales insule ptes ceperūt. Nam austrina britones occupauerant. Cūq; vxores picti non habētes petierūt a scotis: ea solum cōditione dare cōsenserunt vt vbi res veniret in dubiū magis de feminea regum prosapia q̄ de masculina regem sibi eligerēt. quod vsq; hodie apud pictos constat esse seruatiū. Proce dente hoc tēpore britannie post britones et pictos tertiā scotozū nationē in pictozū parte recepit. Qui duce Reuda d̄ hibernia pgressi vel amicitia vel ferro sibi met inter eos sedes quas actenus habēt vindicauerūt. a quo videlicet duce vsq; hodie Dabalreudini vocantur. Hā lingua eozū dabal partem significat. Hybernia le. et latitudine sui status et salubritate ac serenitate aerum: multū britānie prestat: ita vt raro ibi nix plus q̄ triduana remaneat. Nemo ppter hyemem aut fena fecet estate aut stabula fabricet iumentis. Ful lum ibi reptile videri solet. nullus viuere serpens valeat. Hā sepe illo de britāniā allati serpentes: mox vt p̄ximant terris nauigio odore aeris illius ad tactū fuerint intereunt: q̄n potius omnia pene q̄ de eadem insula sunt contra venenum valent. Deniq; vidimus q̄busdam a serpente percussis rasa folia codicum q̄ de hybernia fuerant et ipam rasuram aque immissā ac potul datam talibus p̄tinus totūm veneni grassantis totum inflati corporis assumpsisse ac sedasse tumores. Diues lactis ac mellis insula. nec vinearū expers piscium volucrūq; sed et ceruozū caprarumq; venatu insignis. Hec autem p̄rie patria scotozū est. Ab hac egressi: vt diximus: tertiā in britannia britonib; et pictis gentem addiderunt. Est autez sinus maris p̄maximus qui antiquē gentem britonū a pictis secernebāt. Qui ab occidente in terras lōgo spacio eripit: vbi est ciuitas britonū munitissima vsq; hodie q̄ vocat Alduth. Ad cui; videlicet sin; p̄tē septentrionalē scoti quos dixim; aduenientes sibi locū patrie fecerūt. Ut britāniā primus romanorum Gaius Julius adierit.

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

Caplin. II.
Erum eadē Britānia romanis vsqz ad Saiū Juliū cesarem inaccessa atqz incognita fuit. qui anno ab vrbe cōdita sexcentesimo nonagesimo tertio: Ante ꝑo incarnationis dominice tēpus ano sexagesimo funct' gradu consular' cuꝫ Lucio bībulo dū cōtra germanorū galloꝝumqz gentes: q̄ rhenotantū flumine dirimebāt bellum gereret: venit ad morinos vnde in britāniā prim' z breuissim' transitus est. Et nauibus cōtiter onerarijs atqz actuarijs. lxxx. ꝑparatis. in britāniā transuehitur: vbi acerua primū pugna fatigatus: deinde aduers' sa tempestate corrept' plurimam classis partem z nō parū numerū militū: equitū ꝑo pene omnē disperdidit. Regressus in galliāz legiones in hybernā dimisit: ac sexcētas naues vtriusqz cōmodi fieri imperauit: quibz iterum in britāniāz ꝑmoueret trāsuectus. Dum ipse in hostem cum exercitu pergīt naues ī anchoris stātes tempestate correpte vel conlise inter se: vel harenis inlise ac desoluate sunt. Et q̄bus. xl. perierunt: cetera cū magna diffcultate reparare sūt. Cesar' eq̄tat' primo cōgressu a britānijs vsqz: ibiqz Labienus tribun' occisus ē. Scōdo ꝑlo cū magno suo discrimine victos britānos in fugam vertit. inde ad flumē tū si in profectus: in hui' vltiore rīpa crassa bella vno duce imensa hostiū multitudo confederat: rīpamqz fluminis ac pene totum sub aqua yaduz acutissimis sudibus prestruxerat. Quarū vestigia sudium ibidem vsqz hodie visuntur. z videre ī inspectatibz q̄ singule earz admodū humani femoris grosse z circūfuse plūbo: īmobiliter in ꝑfūdū fluminis inlise. Ad vbi a romanis dep̄hensum ac vitatum est barbari legionūz impetum nō ferentes siluis sese absidez re: vnde crebris eruptionibus romanos grauiter ac sepe lacerabāt. Interea Eris nouantū firmissima ciuitas cum Andragia duce datis. xl. obsidibz cesari sese dedidit. Ad exēplū secrete vrbes alie q̄ plures: in fedus romanoꝝū venerūt. Dissez demonstrantibz cesar oppidum crasso bella vna inter duas paludes sitū obtentu:

insuper siluarū munitū hominibz omnibz busqz rebz confertissimū tandem graui pugna cepit. Exinde cesar a britannis reuersus in galliam post q̄s legiones in hybernā misit repentinis belloꝝ tumultibz vndiqz circūuetus ꝑstictus est.

Vt eadē secūdus romanoꝝū Claud' adiens Orcadas etiam insulas adiecit romano imperio. Sed z Vespasian' ab eo missus Vectā quoqz insulā romanis subdidit. **C**aplin. III.

Ano ab vrbe condita. dccxvij. Claud' ipator ab augusto q̄rtus cupiens vtilē reipublice ostēdere ꝑincipē: bellū vbiqz z victoriā vndecunqz q̄sult. Itaqz expeditionez in britāniā nouit: q̄ excitata in tumultū ꝑpter non redibitos trāsugas videbatur. Transuectus in insulaz est: qua neqz ante Juliū cesarem: neqz post eū quisqz adire ausus fuerat. ibiqz sine vllō ꝑelio ac sanguine intra paucissimos dies plurimaz insule ꝑtē in deditiōnē recepit. Orcadas etiā insulas vltra britāniā in oceano ꝑstas romano adiecit imperio. Ac sexto q̄ ꝑfectus erat in mense romam rediit: filioqz suo britānicū nomen imposuit. Hoc autē bellum quarto imperij sui anno compleuit: q̄ est annus ab incarnatione dñi q̄dragessimus sextus. Quo etiā āno famis grauiissima ꝑ Syriā facta ē: q̄ in actibz apolorum ꝑ ꝑphā Agabū ꝑdicata esse memorat. Ab eodez Claudio Vespasian' qui post Heronē imperauit in britāniā missus etiā Vectā insulā britāniē primam a meridie romanoꝝū ditioni subiugauit. Que habet ab oriete in occasū. xxx. circūter milia passū. Ab austro boream. xij. ī orientalibz suis ꝑtibz mari sex milia. In occidentalibz triū a meridiano britāniē litore distans. Succedēs autē Claudio in imperiū Hero nū oīno in re militari ausus est. vnde iter alia romanū regnū detrimenta innumera britāniā pene amisit. Itaz duo sub eo nobilissima oppida illic capta atqz subuersa sunt.

Vt Lucius britannoꝝū rex missus ad Eleutheriū ꝑ papam litter'z chꝛistianissimū se fieri ꝑtērit.

Caplm. III.

Anno ab incarnatione dñi centesimo quinquagesimo sexto Marcus antoninus seuerus, xliij. ab augusto regnum cum Aurelio comodo fratrem suscepit. Quorum temporibus cum Leutherius vtriusque pontificatus romane ecclesie pesserit misit ad eum Lucius britanni orum rex epistolam obsecrans ut pro eius mandatum christianum efficeret, et morum effectus pie postulatiōis persecutus est: susceptaque fidem britanni usque in tempora Dioclectiani principis inuolutas integramque quietam in pace seruabat.

Et Seuerus receptam Britannie partem vallo a ceteris distinxerit.

Caplm. V.

Anno ab incarnatione domini clxxxix. anno Seuerus genere aser tripolitanus ab oppido Lepidum xliij. ab augusto imperium adeptus decem et septem annis tenuit. Dicitur natura seuerus, multis semper bellis lacessit fortissime quidem rempublicam: sed laboriosissime regit. Victor ergo ciuiliu belloz que et grauissima occurrerant in britannias defectu penne omnium sociorum trahit, ubi magnis grabibusque preliis sepe gestis receptam preter insule: ac ceteris indomitis gentibus non muro ut quidam estimant: sed vallo distinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus: vallum quo ad repellendam cum hostium castra muniantur: sit de cespitibus quibus circumcisus e terra velut murus extruitur altus super terram: ita ut in ante sit fossa de qua leuati sunt cespites: supra quam iudes de lignis fortissimis prefigunt. Itaque Seuerus magnam fossam firmissimumque vallum: crebris insuper turribus communitum a mari ad mare duxit, sibi que apud Etheboracum oppidum morbo obiit. Reliquit duos filios Bassianum et Getam. Quorum gesta hostis publice iudicat iterum. Bassianus antonini cognomine assumpto regno potitus est.

De imperio Dioclectiani: et vtriusque christianos persecutus sit. Caplm. VI.

Anno incarnationis dñice ducesimo octuagesimo sexto Dioclectianus, xxxix. ab augusto imperator

perator ab exercitu electus annos viginti fuit: Maximianusque cognomine Herculum socium creauit imperij. Quorum tempore Carausius quidam de genere infimus: sed consilio et manu promptus: cum ad obseruanda oceanis littora quatenus franci et saxonum infestabant posset plus in perniciem quam in profectum republice ageret. Erepta perdonibus preda nulla ex parte restituendo dominis: sed solum sibi vindicando. Accedens suspitione quod ipsos quos hostes ad incurfandos fines artificij negligentia permitteret. Quamobrem a Maximiano iussus occidit purpuram suscepit ac britannos occupauit. Quibus sibi per septem annos fortissime vindicatis ac retentis: tandem fraude Allecti socii sui interfectus est. Allectus postea erepta Carausio insula per trientium tenuit quem Alclepediodorus prefectus prioris oppressit britanniam quam post decem annos recepit. Interea Dioclectianus in oriente: Maximianus Herculus in occidente vastari ecclesias affligi interfectisque christianos, et post Heronem loco preceperunt, que persecutio omnibus fere actis diuturnior atque imantior fuit. Nam per decem annos incedens ecclesiarum perscriptio omnium innocentium: cedibus martyrum incessabiliter acta est. Denique etiam britanniam cum plurima persecutiōis deo deuote gloria sublimauit.

Passio sancti Albani et sociorum eius: que eo tempore per domino sanguine fuderunt.

Caplm. VII.

Quidem in ea passio est sanctus Albanus de quo presbyter fortunatus in laude virginum: cum beatorum martyrum que de toto orbe ad dominum venirent mentione faceret ait. Albanum egregium fecunda britanniam profert. Qui videlicet Albanus paganus adhuc cum perfidiorum res principum fugientem hospitio recepit. Quem dum orationibus ac vigiliis continuis die nocturnisque studere conspiceret: subito diuina gratia respectu exempli fidei ac pietatis illi cepit emulari: ac salutaribus eius exhortationibus paulatim edocuit relicta idolatrie tenebris: christianus integro ex corde factus est. Cumque presbiterus clericus aliquot diebus apud eum hospitaretur: puenit ad aures nefandi principis confessoris christi cui necdum fuerat locus martyrij deputatus penes Albanum latere. Unde statim iussit milites eum diligeret inquirere.

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

Qui cū ad Lugurliū martyris puenissent: mox se sanctus Albanus pro hospite ac magistro suo ipsius habitu id est scaracalla quae vestiebat induit militibus se exhibuit: atque ad iudicem vincitus productus est. Corripit autem iudicem ea hora quae Albanus ad eum adducebatur: aris assistere ac demonibus hostias offerre. Cuius vidisset Albanum mox ira successus nimia: quod se ultro pro hospite quae susceperat militibus offerre ac discrimini dari presumpsisset: ad simulacra demonum quibus assistebat eum iussit pertrahi. Quia rebellē inq̄ens ac sacrilegum celare quae militibus dare malisset ut contemptor diuini meritā blasphemie suae penā lueret. Quae cū illi debebantur supplicia tu soluere habes: si a cultu n̄re religionis discedere temptas. At sanctus Albanus quod se ultro persecutoribus fidei christianam esse considerat nequaquam minas principis metuit: sed accinctus armis militie spiritalis palam se iussis illis parere nolle pronuntiabat. Tū iudex. Cuius inquit familie et generis es? Albanus respondit. Quid ad te pertinet quod sim stirpe genitus? Sed si veritates religionis audire desideras: christianum iam me esse: christianis quoque officiis vacare cognosco. At iudex. Nomen tuum quod sine mora mihi insinua. At ille. Albanus inquit a parentibus vocor: et deus verum ac verum quod vniuersa creauit adoro semper et colō. Tū iudex repletus iracundia dixit. Si vis pennis vite felicitate perfrui deus magnis sacrificare ne differas. Albanus respondit. Sacrificia hec quae a vobis redduntur demonibus: nec auxiliari subiectis possunt: nec supplicatū sibi desideria vel vota complere. Quinimo eorumque his sacrificia simulacris obtulerit eternas inferni penas pro mercede recipiet. His auditis iudex nimio furore commotus cedi sanctus dei confessorē a tortoribus precepit: autumans se verberibus quae verbis non poterat cordis eius emolliere constantiā. Qui cū tormentis afficeretur acerrimis patienter hec pro domino imo gaudenter ferebat. At ubi iudex illum tormentis superari: vel a cultu christiane religionis reuocare non posse pensit: capite eum plecti iussit. Cuius ad mortem duceretur puenit ad flumen ubi muro et harena ubi ferendus erat meatu rapidissimo diluēbatur

Et idcirco sibi non paruum hominum multitudine utriusque sexus conditionis diuersae etatis: quae sine dubio diuinitatis instinctu ad obsequium beatissimi confessoris ac martyris vocabatur, et ita fluminis ipsius occupabat pontem ut intra vespeream victrā ire possit. Denique cunctis pene egressis iudex sine obsequio in ciuitate subtererat. Igitur sanctus Albanus cui ardens inerat deuotio mentis ad martyrium ocius puenire accessit ad torrentem et dirigens ad celum oculos ilico siccato alueo vidit vndam suis cessisse ac vltimam dedisse vestigijs. Quod cum inter alios etiam ipse carnifex qui eum percussurus erat vidisset festinauit ei ubi ad locum destinatum morti venerat occurrere: diuino nimirum admonitus instinctu: pectore quoque ense quem strictus tenuerat pedibus eius aduolutur multumque desiderans ut eum martyre vel pro martyre quem percutere iubebat ipse potius mereretur percuti. Dum ergo is ex persecutore factus esset collega veritatis et fidei: ac iacente ferro esset inter carnifices iusta cunctatio: motem cum turbis reuerendissimus dei confessor ascendit, qui opportune letus gratia decentissima argentis fere passibus ab harena situs est: in quo nihil repente arduum nihil preceps: nihil abruptum quem lateribus longe lateque deductum in modum equis natura complanat. Dignum videlicet eius pro insita sibi specie venustatis iam olim reddens qui beati martyris cruore dicaretur. In huius ergo vertice sanctus Albanus dari sibi a deo aquam rogauit: statimque incluso meatu ante pedes fons perennis exortus est: ut omnes agnoscerent etiam torrentem martyris obsequium detulisse. Neque enim fieri poterat in arduo montis cacumine: martyr aquam quam in fluuio non relinquerat peteret: si hoc opportunus esse non videret. Qui videlicet fluuii ministerio pro soluto deuotione completa officij testimonium relinquens: reuersus est ad naturam. Decollatis itaque martyr formatissimus ibidem accepit coronam vite quam repro misit deus diligentibus se. Sed et ille qui pijs cerulibus impias intulit manus: gaudente super mortuum non est permissus. Namque oculi eius in terram vna cum beati martyris capite

Martyriū s. Albani

deciderunt. Decollatus est etiam in milles
ille: qui antea superno nutu correptus: san-
ctum dei confessorē ferre recusauit. De q̄
nimis constat, quia et si fonte baptisma-
tis non est ablutus: sui tamē est sanguinis
lauacro mundatus: ac regni celestis dignus
factus ingressu. Tūc iudei tanta miracu-
lorum celestium nouitate percussus: cessari
mox a persecutione precepit: honorem refer-
re incipiens ceteris factorū p̄ quā eos opina-
batur prius a christiana fidei posse deuotio-
ne cessare. Passus est autē beatus Albanus die decimo kalendarū iuliarū iuxta
ciuitatē uerolamitū: que nūc a gente an-
glorū uerolamiacēstir siue uetlinga-
cestir appellatur, ubi postea redeunte tem-
porū christianoꝝ serenitate ecclesia est mi-
randi op̄is atq; martyrio cōdigna extru-
cta. In q̄ uidelicet loco vsq; ad hanc diē
curatio infirmoꝝ et frequentū operatio
uirtutū: celebrare non desinit. Passi sunt
ea tempestate Baro et iulius legionū u-
bis ciues: aliq; uirūq; sexus diuersis i-
locis p̄ plures, q̄ diuersis cruciatib; torti
et inaudita membrorū discerptione lacerati
aīas ad superne ciuitatis gaudia p̄fecto
agone miserunt.

Ut hac cessante persecutione ecclesia in
Britannijs aliquid usq; ad tempora Arri-
ane uesante pacē habuerit.

Capitulum VIII.

Et ubi turbo persecutionis quies-
cit progressi in publicum fideles
christi q̄ se tempore discriminis sil-
uis ac desertis: abditijs uel spelūcis occul-
tauerant: renouant ecclesias ad solum vsq;
destructas basilicas sanctorum fundant:
construunt ac p̄ficiunt: ac uelut uictoria
signa passim p̄p̄alāt: dies festos celebrāt:
sacra mundo corde atq; ore p̄ficiunt. Quā-
sitq; i ecclesijs xp̄i q̄ erat in britania par-
usq; ad tempora Arriane uesante: q̄ corru-
pto orbe toto hanc etiā insulam extra or-
bem tam longe remotā: ueneno sue infe-
cit erroris. Et s̄ quasi uia pestilētie trans
oceanū patefacta: nō mora omnisq; lues
hereseos huiusq; insule nouis semp̄ ali-
quid audire gaudent: et nihil certi firmi-
ter obtinenti infudit. His temporib; Cō-
stantius qui uiuente Diocletiano galliā

hispaniamq; regebat uir sume mansuetu-
dinis et ciuilitatis: in britania morte obiit
Dicit Constantinus filium ex concubina He-
lena creatum imperatorem galliarum re-
liquit. Scribit autem Eutropius q̄ Cō-
stantinus in britania creatus imperator
patri in regnum successerit. Cui tempore
Arriana heresis exorta et in nicena syno-
do detecta atq; damnata: nihilominus ex-
ctabile p̄fidie sue uirus: ut diximus: non
solus orbis totius sed et insularū ecclesijs
asperxit.

Ut regnate Gratiano marino in Bri-
tannia impator creatus cuius magno exer-
citu Gallia redierit. Capitulum IX.

Anno ab incarnatione dñi. ccc-
lxxvii. Gratianus quadragiesim⁹ ab
augusto post mortē ualēti ser-
uans tenuit: quibus iam dudū antea cuius pa-
truo ualēte et ualētiniano fratre regna-
ret. Qui cū afflictū et pene collapsū repu-
blice statū uideret Theodosiū hispanus
uirus restituenda reipublice necessitate
apud Syrnium purpura induit: orietisq; et
Thracie sibi p̄fecti imperio. Quā tempesta-
te marino uir q̄dē strenu⁹ et p̄bus atq; au-
gusto dign⁹: nisi sacramenti fidei p̄ tyrā-
dem emerisset i britaniā: Inuit⁹ p̄pe mo-
dum ab exercitu creat⁹ impator i galliam
trāsijt: ubiq; Gratianū iustū subita incur-
sione p̄teritū: atq; i italiā trāsire meditā-
te uolens circumuētū interfecit. Fratresq; ei⁹
uolētinianū augustū italiā expulit. Ualē-
tinian⁹ in orientē refugies a Theodosio
paterna pietate suscept⁹: mox etiā ip̄o re-
stituit⁹: clauso uidelicet intra muros aq̄ legie
capto atq; occiso ab eis marie tyrāno.

Ut Archadio regnate Pelagi⁹ Bri-
tania contra grām dei sup̄ba bella suscepit.
Capitulum X.

Anno ab incarnatione dñi. ccc-
lxxviii. Archadio filius Theodosii cū
fratre Honorio. xliij. ab augusto regnum
suscepit tenuit annos. xliij. Cui⁹ tempore Pe-
lagi⁹ brito contra auxiliū grē super uene-
na sue p̄fidie longe lateq; dispersit: utens
coopatore Juliano de capania: que du-
dum amissi ep̄atus intemperans cupidus
exagstabat. Quibus et sanct⁹ Augustin⁹ si-
cut et ceteri patres orthodoxi multis sen-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tentiarū catholicarū mīllibus respōderūt, nec eorū tantū clemētīā corrigere valebāt s; qđ graui⁹ ē correpta eorū vesania magis augetere contradicendo q; fauendo veritatī voluit emendari. **Ad** pulchre versibus heroicis prosper rhetor insinuat: cui⁹ ait. **Cōtra** Augustinū narrat serpere qđā scriptor quē duduz linoz adurit edax. **Quis** caput obscuris p̄tectū vt cunq; cauerntis: **Tollere** humo miserū, pulit agnīculū. **Aut** hūc fruge sua equorei panes re britanni: **Aut** hūc campano germine corda tument.

Ut regnāte Honorio Gratian⁹ et Constantī⁹ in Britānia tyranni creati: et mox prior i Britānia: Secundus i Gallia sint interempti. **Caplin. XI.**

Anno ab incarnatiōe dñi. cccvii tenente imperium Honorio augusto filio Theodosij maioris loco ab augusto. **Flitū.** añ biennliū roma ne irruptiōis q; p̄ Allericū regē gothorū facta est tū gentes balanorūz sue norum wandalorū: multeq; euz his alte p̄ritis francis transitō rheno totas p̄ gallias se uerūt. **Apud** britāntas Gratianus municeps tyrannus creat⁹ et occiditur. **Hui⁹** loco Constantī⁹ ex infima mīllitia p̄pter solaz spem nominis sine merito virtutis eligi: qui continuo vt inuasit in gallias transit i bi sepe a barbaris incertis federibus illusus detrimēto magis reipublice fuit. **Unde** mox iubete Honorio Constantī⁹ comes in galliā cum exercitu profectus: apud **Urelatē** ciuitatē euz clausit: cepit: occidit. **Constantēz** filiū ei⁹ quē ex monacho cesarē fecerat **Heronsi⁹** comes su⁹ apud **viennā** interfect. **Fracta** ē autē roma a gothis āno millesimo. **clxiiij.** sine cōditōis: ex q; tpe romani i britannia regnare cessauerunt. **Post** annos ferme. **cccc. lxx.** ex q; **Sal⁹** **Julij** cesar eandē insulam adiit habitāt intra vallū qđ **Seuez** trās insulā fecisse cōmemorant⁹ ad plāgam meridiana qđ ciuitates varijs pontes et strate ibidē facte vsq; hodie testant: ceterz vltiores britānie ptes: vel eas etiā que vltra britāniā sunt insulas iure dominandi possidebant.

Ut Britones a Scotis vastati: pictis

q; romanorū auxilia q̄sierint q; secūdo venientes murū trās insulā fecerūt. **S; hī** cōfestim a p̄fatis hostib; interrupti maiore sint calamitate depressi.

Caplin. XII.
Ein britānia omī armato mīllite militaribus copijs vniuersis tota floride iuuentutē alacritate spoliata tyrānoz temeritate abducta: nūq; vltra domū redijt p̄de tñ patuit: vt pote ois bellci vsus p̄sus ignara. **Deniq;** q; subito duab; gētib; trās marinis vehementer seuis scotoz a **Circio:** **Pictorūq;** ab adlone mltas stupet gemūq; p̄ ānos trās marinis dicim⁹ ad gētes: nō q; extra britāniā essent posite: s; q; a pte britonūz erāt remota et duob; sinib; maris interiacentib;: q; vñ ab orientali mari: alter ab occidentali britānie terras lōge lateq; irūpit: q; vñ ad se inuicē p̄tingere nō possunt. **Orientalis** habet in medio sui vrbem **Sindī.** occidentalis supra se h̄ est ad dexterā sui habet vrbē **Alcluth:** qđ lingua eorū significat petrā. **Cluth** ē enī iuxta suū uñ nois illi. **Ob** hāz autē infestationem gētū britānes legatos romam cū aplis mīstrētes lachrymosis p̄cib; auxilia flagitabāt: subiectioneq; p̄tinuā: diūmodo hostis iminēs lōg⁹ arcere p̄mittēbāt. **Hui⁹** bus mox legio destināt armata. q; vbi insulā aduecta et p̄gressa est cū hostib; magnā eorū multitudinē sternēs ceteros sociorū sinib; expulit: eosq; iterū a dirissima dep̄ssione liberatos hortata ē instruere i duo maria trās insulā murum: q; arcēdis hostib; possēt ee p̄sidio: sicq; domū cum trūpho magno reuersa ē. **Ad** insulā murū quē iussu fuerāt nō tā lapidib; q; cespitib; p̄struētes: vtpote nullū tāti opis artificē habētes ad nihil vtilē statuerūt. **Fecerūt** autē eū iter duo freta: vel sin⁹ de q; vbi xim⁹ maris p̄ milia passūū plurima. **Ut** vbi aq; munitio deerat ibi p̄sidio vallī fines suos ab hostiū irruptione defendere. **Cui⁹** opib; ibidē facti id ē valli latissimi vsq; hodie certissima vestigia cerne re licet. **Incipit** autē ferme mīllū spacio a mōasterio **Sebercurnig** ad occidēre i loco q; fmone **Pictorū** **Pannachel:** lingua autē anglorū p̄ueltima appellat: et tēdes

stra occidentē terminat iuxta urbē **Al-**
luth. Veruz priores inimici vltro vt ro-
manum militē abisse conspexerant: mox
aduecti nauibz irrumpunt terminos: cedūt
qz omnia z quasi maturā segetem obuia
queqz metunt calcāt trāseunt, vnde rursū
mittunt romā legatū flebili voce auxiliūz
implozātes: ne penitus misera patria de-
leret: ne nomē romane puincie qd apud
eos tam diu claruerat exteret. gentiū im-
portunitate obrutum vilesceat. Rursuz
mittit legio q̄ inopinata tēpore autumnū
aduentēs magnas hostiū strages dedit:
eosqz q̄ euadere poterant oēs trans maria
fugauit: q̄ prius anniuersariū pdas trans
maria nullo obfistēte cogere solebāt. Tūc
romani nūciauere britonibz non se vltra
ob eozū defensionē tam laboriosus expe-
ditionibz posse fatigari: ipos potius mo-
nent arma corripere: z certandi cuz hostibz
studiū subire q̄ non ob aliam causam q̄s
si ipi inertia soluerent eis possent esse for-
tiores: quin etiā qz z hoc socijs quos de-
relinquere cogebant aliquid cōmodi al-
laturum putabant murū a mari ad mare
recto tramite inter vrbes que ibidem ob-
metū hostiū facte fuerāt: vbi z **Seuerus**
quondā vallū fecerat firmo de lapide lo-
carunt. Quē videlicet murum actenus fa-
mosum atqz cōspiciū sūptu publico pri-
uatoqz adiūcta secū britānoz manu con-
struebāt. Octo pedes latuz et duodecim
altū recta ab oriente in occasū linea vtrof-
qz hodie intuentibz clarum ē, quo mox cō-
dita: dant fortia regni populo monita, p̄-
bent instituendorū exempla armoz. Sz
in litore oceanū ad meridiem quo naues
eozū habebant: qz z inde barbarozum ir-
ruptio timebat: turres p̄ interualla ad p̄-
spectū maris collocāt: z valedicūt socijs
tanqz vltra nō reuersuri. Quibz ad sua re-
meantibz cognita **Scoti** **Pictiqz** reditus
denegatione redeūt cōfestim sp̄i: z solito
cōfidētiores oēm aquilonalē extremāqz
insule ptem p̄ indigenti ad murū vsqz ca-
pessunt. statuit ad hec inedito acies artis
segnis vbi trementi corde stupida die no-
ctuqz marcebat ac contra non cessant vn-
cinata hostium tela ignauū ppugnatores
miserrimū de muris tractū solo allideban-

tur. Quid plura: relicts ciuitatibz ac mu-
ro fugiunt: disperguntur. insequitur hostis
accelerantur strages cunctis crudeliores
prioribz. Sic enī agni a ferz ita miseri ci-
nes discerpūt ab hostibz. Vñ a māfionē-
bus ac possessionibz suis eiecti iminens
sibi famis periculū latrocīnio ac rapacti-
tate mutua tēperabāt: aut gētes externas
domesticz moribz clades donec omīs re-
gio totū cū sustentaculo excepto venan-
dū solatio vacuaret.

¶ Ut regnante **Theodosio** minore cuius
tpe **Palladius** ad **Scotos** in christū cre-
dentes missus est: **Britones** a **Retio** p̄su-
le auxiliū flagitātes nō impetrauerint.

Capitulum. XIII

Anno dñice incarnationis .cccc
xxij. **Theodosius** iunior post
Honorium. xlv. augusto regnum
suscipiens. xxvj. annis tenuit imperij octa-
uo **Palladius** ad **scotos** in christū credē-
tes a pōtifice romane ecclesie **Celestino**
pmus mittit ep̄s. Anno autē regni eius
xx. **Retius** vir illustris q̄ z patricius fuit
tertū cum **Symacho** gessit cōsulatum.
Ad hūc paupcule britonum reliquie mit-
tūt eplaz. Cuius p̄ncipiū ē. **Retio** ter cō-
suli gemit britānoz. Et i p̄cessu eplē ita
suas calamitates explicāt. **Repellit** bar-
bari ad mare: repellit mare ad barbaros
iter hec orientē duo genera funerū: aut iu-
gulamur: aut mergimur. neqz hec tñ agēs-
tes q̄cōs ab illo auxiliū impetrare quie-
rūt: vtpote qui grauisimū eo tpe bellis
cū **Bledla** z **Attila** regibus hunoz erat
occupat. Et q̄suis āno ante hūc primo
Bledla **Attila** frat̄s sui sit interemptus:
Attila tñ tpe adeo intolerabil̄ republi-
ce remāsit hostis: vt totā pene europā ex-
cisis inuasitqz ciuitatibz atqz castellis con-
roderet. Quin z iisdē t̄pibz cōstantinopo-
līm inuasit. nec moza pestis secuta ē. z plu-
rime eiusdē vrbis muri cū. lliij. turribus
corruerāt. multis qz ciuitatibz collapsis
fame. et acrum pestifer odor plura hoim
milia sumētorūqz deleuit.

¶ Ut **Britones** fame famosa coacti bar-
baros suis e finibz pepulerint. nec more:
frugū copia: luxuria: pestilētia: z extermi-
nium gentis secutū sit.

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

Capitulum. XIII.

Interea britones famas sua magis magisque afficiens: ac famam sue malicie posteris diuturnam relinquens multos eorum coegit victas infestis prodonibus dare manus: alios pro non quibus inportus confidentes in diuinis vbi humanum cessabat auxilium de ipsis montibus speluncis ac saltibus continue rebelabant: et tunc primum de inimicis qui per multos annos prodas in terra agebant strages dare ceperunt. reuertunt ergo impudentes in crassatores hyberni domus. Post longum tempus reuersuri picti in extrema parte insule cum primum et deinceps quiescerunt: prodas tamen non minus exinde et striciones de britonum gente agere non cessarunt. Cessante autem vastatione hostilitatis frugum copiam insula quatenus nulla retro etas meminuit affluere cepit: cum quibus et luxuria crescere: et hac continuo omnium lues scelere comitari accelerant. Crudelitas precipue et odium veritatis amorque mendacii: ita ut si quis eorum mitior et veritate aliquatenus prior videretur in hunc quasi britanie subuersorum omnium odia relaque sine respectu contorqueretur. Et non solum hec seculares virtutes: sed etiam ipse grex domini eiusque pastores egerunt: ebrietatis animositate: litigio: contentione: inuidie: celestibusque hominum facinoribus sua colla abiecto leui iugo christi subdentes. Interea subito corrupte mentis homines acerba pestis corripuit: ut qui in breui tantam eius multitudinem stravit ut nec sepeliret quidem mortuis sufficeret: sed ne morte quidem suorum nec timore mortis hi qui superant a morte anime qua peccando sternebant reuocari poterant. Cum non multo post acrior gentem peccatrice vltio duri sceleris secuta est. inicit namque consilium quod agendum: vbi querendum esset presidium ad euitandas vel repellendas tam feras: tanque creberrimas gentium aquilonalium irruptiones: placuitque omnibus cum suo rege Nortigerno ut saxonum gentem de transmarinis partibus in auxilium vocarent. quod domini nutu dispositum esset ut venire contra improbos: sicut euidenter rex exitus probauit.

Ut inuitata Britaniam gens angloꝝ primo quidem aduersarios longius terit: sed non multo post iuncto cum his federe in socios

Capitulum. XV.

Anno ab incarnatione domini. cccc. xlix. Marcanus cum Valentiniano. xlvj. ab augusto regnum adeptus. vij. annis tenuit. Tunc angloꝝ sive saxonum gens inuitata a rege prefato britaniam tribus longis nauibus aduehit: et in orientali parte insule iubente eodem rege locum mandatum quasi per patria pugnatura. Re autem vera hac expugnatura suscepit. Inuito quod certa mine cum hostibus qui ab aqilone ad aciem venerant victoria sumpsere saxonum. Vbi domi nuntiatus est simul et insule fertilitas ac segnicia britonum: mittitur prefestim illo classis plurior armatorum ferens manum fortiore: quam pmissa adiuncta coorti inuincibile fecit exercitum. Susceperunt quod aduenientem donantibus britones locum habitationis iter eos: ea conditio ut hi per patrie pace et salute aduersarios militarent: illis militum tantum debita stipendia preferrerent. Aduenientem autem de tribus germanie oculis fortioribus: idem saxonibus: anglis: vltis. de vltari origine sunt cantuarij et vectuarij. Hoc est ea gens que Vecta tenet insulam et ea que vsque hodie in puincia occidentaliu saxonum: vltari natio noiat: posita contra ipsam insulam vectas. De saxonibus id est ea regione que antiquoꝝ saxonum cognominatur venere orientales saxonum: meridiani saxonum: occidentales saxonum. Porro de anglis hoc est de illa patria que anglia dicitur: et ab eo tempore vsque hodie manere desertus iter per uincias vltari et saxonum prohibetur: orientales anglie: mediterranei anglie merciter tota nordan hymbrozum progenies: id est illarum gentium que ad boream humberi fluminis inhabitant: ceterique angloꝝ populi sunt orti. Duces fuisse probentur eorum primi duo fratres Hengist et Horsa. Et quibus Horsa postea occisus in bello a britonibus hactenus in orientaliibus Cantia partibus monumentum habet suo nomine insigne. Erant autem filij Thergisti cuius pater Vecti. cuius pater Vecta. cuius pater Uoden. De cuius per multarum puinciarum regum genus originem duxit. Non mora ergo confluentibus certatim in insulam gentium memoraturum cateruis: grandescere populus cepit adueniarum: ita ut ipsis quibus

eos aduocauerant indigentis essent terro-
ri. **L**uz subito inito ad tempus federe cū
pictis quos longius tam bellādo pepu-
lerant in socios arma vertere incipiunt.
Et primū q̄dem ammonas sibi eos effluē-
tius ministrare cogunt, parentesq; occa-
sione diuorij, p̄stantur: nisi p̄fusioz sibi
alimentoz: copia daret se cuncta insula
rupto federe se vastaturos: neq; aliquan-
do signius affectib; p̄sequitur. **S**iq; dez
vt breuiter dicam accensus manibus pa-
ganorū ignis iustas de sceleribus popu-
li dei vltiones expetit: non illius impar-
qui quondam a chaldeis successus hiero-
solymorū menta: imo et edificia cūcta cō-
sumpsit. **S**ic enī z hic agēte impio victo-
re: imo disponēte iusto iudice, p̄tinas q̄s
q; ciuitates agrosq; depopulas ab orien-
tali mari vsq; ad occidentale: nullo, pbibē-
te suū p̄tinuauit incendiū: totamq; p̄e in-
sulam pereuntis sufficem obtexit. **R**ue-
bant edificia publica: simul z puata, pas-
sim sacerdotes inter altaria trucidabant,
p̄sules euz populis sine vllō respectu ho-
noris ferro: pariter z flām̄is assumebant
nec erat q̄ crudeliter iteremptos sepultu-
re traderet. **I**taq; nōnulli de miserandis
reliquis in montib; cōprehensi acerba-
tim iugulabant. **A**lij fame confecti, p̄ce-
dentes manus hostib; dabāt, p̄ accipien-
dis alimentoz subsidijs: z eternum serui-
tium subituri: si tamen non cōtinuo truci-
darentur. **A**lij trāsmarinas regiones do-
lentes petebant, alij prestolantes in pa-
tria trepidi paupem vitam in montibus
silius vel rupibus arduis suspecta semp
mente agebant.

Ut Britones primā de gente angloz
victoriam duce Ambrosio romano hoie
sumpserint. **Capitulum XVI.**

A vbi hostis: exterminatis: di-
spersisq; iuile indigentis domū
reuerfus est: ceperunt z illi pau-
latim vires animosq; resumere: emergen-
tes de latibulis quibus abditi fuerant et
ynanimo consensu auxilium celeste p̄re-
cantes: ne vsq; ad intentionez vsq; quaq;
delerentur, vrebātur eo tēpore duce Am-
brosio aurellano viro modesto: qui sol-
forte romane gentis p̄efate tempestatis

superfuerat. **O**ccisus in eadē parentibus
regum nomē z insigne ferentib;. **H**oc er-
go duce capescunt britones z victores p̄-
uocantes ad plium: victoriam sp̄i deo fa-
uente suscipiunt. **E**t ex eo tēpore nunc ci-
ues: nunc hostes vincebāt vsq; ad anruz
obsessionis **B**adonici mōtis: quādo nō
minimas eisdē hostibus strages dabant
quadragesimo circiter z quarto anno ad-
uent^o eoz ī britāniā. **S**z hec postmodū.

Ut Germanus ep̄s cum Lupo Britā-
niā nauigās z p̄mo maris: postmodū
pelagianorū tēpestate diuina p̄tute sedas
uerit. **Capitulum XVII.**

Ate paucos sane aduentus eo-
rum annos heresis pelagiana p̄-
agricolā illatā **S**euertiani ep̄i
scopis **P**elagianū filiū: fidem britanniorū
feda peste cōmaculauerat. **C**lerū britānū
cum neq; suscipere dogma peruersū gra-
tiam christi blasphemando nullaten^o vel-
lent: neq; versu iam nefarie persuasions:
refutare verbis certādo sufficerent: inue-
niunt salubre consiliū vt a gallicanis an-
tistitib; auxiliū belli sp̄ritualis inquirant.
Quā ob causā collecta magno sinodo q̄
rebat in cōmuni: qui illi ad succurrendū
fidei m̄sti deberēt: atq; oim iudicio electi
sunt aplici sacerdotes **G**erman^o anthisi-
odorēsis: z **L**upus trecaſene ciuitat^{is} ep̄s:
qui ad confirmandum fidem gratie cele-
stis britannias ventrent. **Q**ui cum prom-
pta deuotōe preces et iussa sancte ecclē
suscepissent: intrāte oceanū z vsq; ad me-
dū itineris q̄ a gallico sinu britānias vs-
q; tēdit: secūdis flatib; nauis tuta volue-
bat. **T**ū subito occurrit p̄gentib; inimica
vis demonū: q̄ tātos talesq; viros ad res-
cuperādā tēderēt p̄loz inuiderēt: p̄citāt
p̄cellas: celū dīscq; nubtū nocte subducūt
Ventoz furores vela nō sustinent: cede-
bāt ministeria victa nautaz: ferebat nauis
gū oratione nō v̄rib; z casu dux sp̄e vel
pontifex fract^o corpe lassitudine ac sopore
resolutus est. **T**unc p̄o q̄si repugnato-
re cessante tempestas exēstata conualuit:
z iam nauigū supfusis fluctibus merge-
bat. **T**ūc beatus **L**upus om̄esq; turbatū
exēstāt sentorē: elemētis furentibus op̄

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

ponendum: qui perculi imanitate chris-
tum inocat: et assumpto in nomine sancte
trinitatis leui aque aspargine: fluctus se-
nientes opprimit: collegas comonet. hor-
tatur vniuersos oratio vno ore et clamo-
re profunditur. **A**d est diuinitas, fugan-
tur inimici, tranquillitas serena subsequit,
uenti econtrario ad itineris ministeria re-
uertuntur, decursusq; breuis paucis pelagi
optari litoris quiete ponunt, ibi conueni-
entis ex diuersis partibus multitudo exce-
pit sacerdotes quos venturos etiam vati-
cinatio aduersa pdixerat. **A**unciabant eni
sinistri spūs qd timebant: q̄ impio sacer-
dotū dum ab obsessis corpib; detrudunt
et tempestatis ordine et pericula que intu-
lerant fatebantur: victosq; se eorum meri-
tis et imperio non negabant. **I**nterea bri-
tannioꝝ insulā aplici sacerdotes raptim
opinionē pdicatione p̄tutibus impleue-
runt. **D**iuinusq; p̄ eos fmo quotidie non
solū in ecclesijs: verū etiam p̄ triula p̄ ru-
ra pdicabatur: ita vt passim et fideles ca-
tholici firmarent: et deprauati vlam cor-
ruptionis agnoscerent. erat illis aposto-
lorū instar et gloria et auctoritas p̄ scientiā
doctrina p̄ litteras p̄tutes ex meritis: ita
q; regionis vniuersitas in eoz sententiā
prompta trāsierat. **L**atebāt abdītis sinis-
tre p̄suasionis auctores, et more maligni
spūs gemebant sibi perire populos eui-
dentes, ad extremuz diuturna meditatioe
concepta p̄sumunt int̄re conflictū, p̄ce-
dunt conspicui diuites et veste fulgentes
circūdati adsentatioe multoz. **D**iscrimi-
nē certaminis subire maluerūt q̄ i po-
pulo que subuenterunt pudorem tacitū
nitatis incurrere: ne viderentur se ip̄i silē-
tio damnauisse. **I**llic plane imensa mul-
tudo etiā cum cōiugibus ac liberis ex-
citata cōuenerat. **E**t erat popul⁹ expecta-
tor futurus ac iudex, astabant p̄tes dispa-
ri conditioe dissimiles: huic diuina fides
inde humana p̄sūptio, hinc pietas: inde
sup̄bia: inde pelagi⁹ auctor, hinc christus
primo in loco beatissimi sacerdotis ger-
man⁹ atq; **L**upus p̄buerunt aduersarijs
copiam disputandi: q̄ sola nuditate p̄bo-
rum diu inaniter et aures occupauit et tē-
pora. **D**einde antistites venerādī toren-

tes eloquiū suū cum apostolicis et euāge-
licis imbrib; pfuderunt. **D**iscebatur ser-
mo p̄rius cum diuino, et assertiones mo-
lestissimas lectionū testimonia sequeba-
tur. **C**onuincitur vanitas, perfidia cōfu-
tatur: ita vt ad singulas verborum obie-
ctiones errare se dum respōdere neq; fa-
teretur popul⁹ arbiter vix manus conti-
ner: iudiciū tū clamore testat.

Ut idem filiā **T**ribuni cecam illumi-
nauerit: ac deinde ad sanctū Albanū pue-
niens reliq;as ibidē et ip̄ius accepit et bea-
torū ap̄loꝝ: siue alioꝝ martyriū posuerit.

Capitulum XVIII.

Quam subito q̄dam **T**ribunicie
potestatis cōiuge p̄cedit in me-
dium filiā decē annozū cecā cu-
radā sacerdotib; offerens: quā illi aduer-
sarijs offerri p̄ceperunt: sed hi cōscientia
puniente deterriti iungūt cum parentib;
p̄ces: et curationē puule a sacerdotib; de-
p̄cantur. **Q**ui inclinatos animo aduersa-
rios intuentes orationē breuiter fundit.
Ac deinde **G**erman⁹ plenus spiritus san-
cto inuocat trinitatē: nec mora adherētes
lateri suo capsulā cum sanctorū reliquijs
collo auulsam manib; cōprehendit: eāq;
in conspectu omnium puelle oculis appli-
cauit. **Q**uo statim euacuatis tenebris lus-
men veritatis impleuit. **E**xultāt parētes
miraculū popul⁹ p̄remisit: post quā diē
ita ex animis omnium suasio iniqua dele-
ta est: vt sacerdotū doctrinā sitientib; desi-
derijs sectarentur. **C**ompressa itaq; puer-
sitate dānabili: eiusq; auctorib; confutatis
atq; animis omnium fidelū puritate cōposi-
tis: sacerdotes beatū Albanū martyrem
auctori deo p̄ ip̄m gratias petierūt. **U**bi
german⁹ omniumq; apostolorū diuersozū
q; martyriū secū reliquias habens: facta
oratione iussit reuelli sepulcrū p̄ciosā sibi
dem munera conditur⁹: arbitrans oppor-
tunum et membra sanctorū ex diuersis re-
gionib; collecta: quos pares meritis rece-
perat celū sepulchri q; huius teneret ho-
spitium. **Q**uibus depositis honorifice atq;
satisfatis de loco ip̄o vbi beati martyris ef-
fusus erat sanguis: massam pulueris secū
portatur⁹ abstulit: in qua apparebit cruo-
re seruato vbi ip̄e martyrum cedē p̄secu-

core pallente. Quibus ita gestis innumera hominum eodem die ad dominum turba conuersa est.

¶ Et idem causa infirmitatis ibidem detentus: et incendia domorum oratio restrinxerit: et ipse per visionem a suo sic languore curatus. **Capitulum XIX.**

¶ Ad eum redeunt insidiatore in inimicus casualibus laqueis preparatis germani pedes lapsus occasione contriuit. Ignorans merita illius sicut Job beatissimi afflictione corporis paganda: et dum aliquandiu in loco infirmitatis necessitate teneretur in vicina qua manebat casula exarsit incendium. Quod consumptis domibus que illic palustris arundine tegebant: ad eum tabernaculum in quo idem iacebat flabris stimulantibus ferebatur. Locursus omnium ad antistitem conuolauit ut elatus manibus periculum quod iminebat euaderet. Quibus increpatis moueri se fidei presumptione non passus est. At multitudo omnibus desperatione perterrita obuiam currit incendium. Sed ut dei potentia manifestior appareret: quicquid cultodiri temptauerat turba consumitur. Quod pro iacens et infirmus defenderat reserato hospitio sancti uirum expauescens flamma transiit ultra citraque descendens: et inter globos flammantis incendii in coluina tabernaculi quod habitator inclusus fuauerat emicuit. Exultat turba miraculo: et uictam se diuinis uirtutibus gratulatur. Excubabat diebus ac noctibus ante tugurium pauperis vulgus sine numero. Diuinas curare: hi cupientes corpora referri nequeunt que christus operabatur: quod uirtutes faciebat infirmus. Et cum debilitati sue nihil remedium patere adhiberi quendam nocte candente niuis uestibus uidit sibi adesse personam: que manu extensa iacentem uideretur attollere: cumque consistere firmis uestigibus impabat. Post quas horam ita fatigatis doloribus recepit pristinam sanitatem ut die redito itineris laborem subiret in trepidus.

¶ Et idem episcopus Britonibus in pugna auxilium celeste tulit: sicque domum reuersi sunt.

Capitulum XX.

¶ Atrea Saxones. Victis bellum aduersus britones iunctis uiribus susceperunt: quos eadem necessitas in castra contraxerat: et contrepidi pres suas pene impares indicaret sanctorum antistiti auxilium petierunt quod promissa maturantes aduentu tamen pauentibus fudicte contulerunt ut accessisse manibus crederetur exercitus. Itaque apostolicis ducibus christus militabat in castris aderant etiam plures venerabiles dies que religiosiores reddebat presentia sacerdotum: in tantum ut quotidianis predicationibus instituti certatim populi ad gratiam baptismatis conuolaret: nam maxima exercitus multitudo undam lacu uacri salutaris expectant: et ecclesia ad diem resurrectionis dominice frondibus contexta componit: atque in expeditione campestri instar ciuitatis aptat. Hadidus baptismate precedit exercitus. fides feruet in populo: et corrito armorum presidio diuinitatem expectatur auxilio. Institutio uel forma castitatis hostibus nunciat victoria quasi de inermi exercitu presu mentes assumpta alacritate festinant: quorum tamen aduentus exploratione cognoscit. Cuius ueniens a solenitate paschali recens de lauacro: pars maior exercitus arma cape ad bellum parare temptaret: Germanus se duces presulium profiteri. elegit expeditos. circumspecta percurrit. et regione qua hostium sperabatur aduentus uallem circumdatam medijs montibus intuetur. Quo in loco nouum componit exercitum ipse dur agminibus. etiam aderat feror hostium multitudo que appropinquaret in insidijs constituti. tunc subito germanus signifer uersos admonet et predicat: ut uocis sue uino clamore respondeant: secundisque hostibus que se insperatos adesse considerent alleluia tertio repetita sacerdotes exclamant. Sequitur una uox omnium et elatum clamorem repercusso aere montium conclusa multiplici cantu. hostile agmine terrore prosternit. et super se non solum rupes circumdatis: sed etiam ipsam celi machinam contremiscunt. Trepidationis infecte uix sufficere pedum pernicitas credebatur. passim fugiunt. arma percipiunt. gaudentes uel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam tremore precipites flumen quod transierunt deuorauit. uisionem

Ecclesiastice historie gētis Anglor

suam innocens exercitus intulit, et victorie concessit oculos peccator efficitur spolia colliguntur exposita: et celestis palme gaudia miles religiosus amplectitur. Triumphant pontifices hostibus suis sine sanguine triumphat victoria obtenta non viribus. Composita itaque insula securitate multiplici: superatisque hostibus vel visibilibus vel carne conspicuis reditu molitur pontifices. Quibus tranquillam navigationem et merita propria intercessio beati martyris Albani parauerunt: quosque eos suorum desiderijs felix carina restituit.

¶ Ut renascentibus virgultis Pelagiana pestis Germano cum Severo Britanniam reuersus: prius Claudio iuuenem incessus: deinde et populo dei condempnatis sine emendationis hereticis gressum recuperat fidei.

¶ Caplm. XXI.

Nec multo interposito tempore nunciatur ex eadem insula Pelagianam peruersitatem iterato paucis auctoribus dilatarum. Rursusque ad beatissimum virum preces sacerdotum omnium deferunt: ut causam dei quam prius obtinuerat tutaret. Quorum petitioni festinus obtemperet. Namque adiuncto sibi Severo totius sanctitatis viro qui erat discipulus beatissimi patris Lupi trecafenorum episcopi: et nunc Treueris ordinatus episcopus gentibus prime germanie verbum predicabat mare conscendit: et consentientibus elementis tranquillo nauigio britannias petit. Interea spiritus sinistri puolantes totam insulam Germanum ventre inuitis varietationibus nunciabant, interim tamen ut Elabius quidam religionis illius primus in occursum factorum sine ulla manifesti nuncij relatione pereraret: Exhibens secum filium quem in ipso flore adolescentie debilitas dolenda danauerat. Erat enim arescentibus nervis contracto publice cuiusque siccatem crucis usus vestigij negabant. hunc Elabium puincia tota subsequitur. Veniunt sacerdotes: occurrit inscia multitudo, confestim benedictio et sermonis diuini doctrina perfundit. Recognoscunt populum in ea que restat querat credulitate durantes, intelligunt culpam esse paucorum, inquirunt auctores: inuentosque condemnant, Quibus subito sine p

culibus adlegebat: fit communis omnium dolor et precipue sacerdotum: qui conceptam misericordiam ad diuinam clementiam contulerunt: statimque adolescentem beatum Severum manus sedere eum compulsi: adtrectat publice debilitate curatum, et per tota infirmitatis spatia medicabilis dextra percurrit. Salubresque tactu sanitas festina subsequitur. ariditas succum: nerui officia receperunt, et in conspectu omnium filio incolumitas: patri filius restituit. Implent populi stupore miraculi: et in pectoribus omnia fides catholica incultata firmat: predicatio deinde ad plebem de pernicitatis emendatione conuertit. Omniumque sententia prauitatis auctores qui erant expulsi insula sacerdotibus adducti ad mediterranea deferendi: ut et regno absolutio: et illi emendatione fruerentur. Factumque est: ut in illis locis multa ex eo tempore fides inremerata perduraret. Itaque compositis omnibus beati sacerdotibus ea qua venerat prosperitate redierunt. Porro Germanus post hec ad Rauenam per pace armoricane gentis supplicatus aduenit: ibique a Valentiniano et Placidia matre ipsius summa reuerentia susceptus migrauit ad christum. Cuius corporis honorifico agmine comitantibus virtutum operibus suam deferretur ad urbem. Nec multo post Valentinianus ab Ety patricij quem occiderat satellitibus interimis, anno imperij Marciano sexto: cum quo simul desperum condidit regnum.

¶ Ut britones quiescentibus ad tempora exteris civilibus sese bellis contriuerint: simul et maioribus flagitijs submerserint.

¶ Caplm. XXII.

Interea britannie cessati quies est pariter ab externis: sed nam civilibus bellis manebant exterminia ciuitatum ab hoste derutay ac desertarum, pugnabant contra inuicem qui hostem euaserunt ciues. At tamen recete adhuc memoria calamitatis et cladis inflicte seruabant utcumque reges sacerdotes priuati et optimates suum quicumque ordinem. At illis de cidentibus: cum successisset etas tepestatis illius nescia: et presentis solum serenitatis statum expta: ita cuncta veritatis ac iusticie moderamina concussa ac subuersa sunt: ut

earum non dicam vestigiū: sed ne memoria q̄dem preter in paucis et valde paucis vlla appareret: q̄n̄ iter alia inenarrabilibus scelerum facta, que h̄istorie eorū **S**ildus flebili sermone describit, et hoc addebant vt nunq̄s genti Saxonū siue Angloz secum britanniā incolendi: verbū fidei p̄dicando committerent. Sed nō tñ diuina pietas plebē suā quā p̄scius deseruit: q̄n̄ multo digniores gēti memorate p̄cones veritatis p̄ q̄s crederet destinauit.

¶ Ut papa sanctus Gregorius Augustinū cum monachis ad p̄dicandū genti Angloz mittens: eplā q̄z illos exhortatoria ne a laborādo cessaret cōfortauerit.

Capitulum. XXIII.

Siquidē ab incarnatōe domini d̄lxxxij. Mauricius ab augusto q̄nquagesimusquartus imperium suscipiens, xx. annos tenuit. **L**ulus anno regi decimo, Gregorius vir doctrina et actione p̄cipuū pontificatum romane et aplice sedis sortitus: rexit annos, xiiij. mēses sex, et dies, x. Qui diuino admonitus instinctu āno, xiiij. eiusdem p̄ncipis: aduentus p̄o angolorum in britanniā anno circiter, dl. misit seruū dei Augustinum: et alios plures cū eo monachos timētes d̄m predicare verbum dei genti angolorum. Qui cum iussis pontificalibus obtēperantes memoratū opus aggredi cepissent: iamq̄s aliquatūlū itineris p̄fecissent timore incerti redire domū potius q̄s barbaram feram incredulāq̄ gentē **L**ulusve linguam q̄dam nosse cogitabāt: et hoc esse tutius cōmuni cōsilio decernebant. **N**ec mora Augustinū quē eis episcopū ordinandū si ab anglis susciperentur disposuerat: domum remittunt: quia beato Gregorio humili supplicatu obtineret: ne tam periculosa: tam laboriosa: tam incertā peregrinationē adire deberēt. **Q**uibus ille exhortatorias l̄ras in op̄ eos verbū diuino p̄sitos auxilio p̄fiscisci suadet. **Q**ue tñ videlicet l̄raz ita est forma. **G**regorius seruus seruorum dei, seruus d̄ni n̄ri iesu xp̄i q̄z melius fuerat bona nō incipe q̄s ab his q̄ cepta sūt cogitatōe retro: sū redire. **S**ūmo studio dilectissimi filij optet vt op̄ bonū q̄d auxiliante d̄no cepistis im-

pleatis. **N**ec labor vos stineris: nec maledicorum hominum lingue deterreat: sed omni instantia: omniq̄ seruoze q̄ inchoastis deo auctore peragite. **S**cientes q̄ laborem magnū maior eterna gloria retributionis sequit̄. **R**emeante aut̄ Augustino p̄posito vestro: quē et abbatem vobis cōstituit: in omnibus humiliter obedite. **S**cientes hoc vestris animabus p̄ omnia p̄ futurū quicquid a vobis fuerit in eius admonitione completū. **O**mnipotēs deus sua vos gratia p̄tegat: et vestri laboris fructū in eterna me patria videre p̄cedat. **Q**uatenus et si vobiscū laborare nequeo: simul in gaudio retributōis inueniar, q̄z laborare scilicet volo. **D**e vos incolumes custodiat dilectissimi filij. **D**ata die, x. kalendas augustas imperante d̄no **M**auricio **L**iberto pijsimo augusto anno, xiiij. post consulatum eiusdem domini nihil anno xiiij. indic. liij.

¶ Ut Arelatensi ep̄o eplā p̄ eoz susceptione miserit. **Capitulum. XXIII.**

Misit etiam tūc isdē venerandus pontifex ad **E**theriū Arelatensem archiep̄m: vt Augustinum britanniā pergentē benigne suscipet litteras: quarū iste est textus. **R**euerēdissimo et sanctissimo fratri **E**therio coep̄o Gregorius seruus seruorum dei. **L**icet ap̄d sacerdotes habentes deo placitam charitatē religiosi viri nulli cōmendatione indigeāt: q̄d tñ apertus scribendū se tēpus ingessit: fraternitati vestre n̄ra mittere scripta curauim̄: insinuātes latozē p̄sentū Augustinū seruū dei de cuius certis sumus studio cū alijs seruīs dei illic nos p̄ utilitate ansmarū auxiliāte d̄no direxisse. **Q**uē necessesse est vt sacerdotali studio sāctitas vestra adiuuare: et sua ei solacia prebere festinet. **C**ul etiaz vt p̄mptiores ad suffragandū possitis existere causā vobis iniurimus subtiliter indicare. **S**ciētes cognita tota vos p̄p̄ deū deuotione ad solaciandū: q̄z res exigit cōmonit̄is. **L**andidū p̄terea p̄ s̄byterū cōmunē filiū quē ad gubernationē patrimoniali eccl̄ie nostre trāsimim̄: charitati vestre in oibz cōmēdam. **D**e re incolumē custodiat reuerēdissime frater. **D**ata die kalendas augustas imperante

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

dño nostro **D**auricio **L**iberto pijsimo
augusto, anno, xliij. post consulatū eiusdes
dño nro anno, xliij. indiē, xliij.

Ut veniens **B**ritāniā **A**ugustinus pri-
mo in insulā **L**anatorēgi **L**atuariorū p-
dicarēt: et sic accepta ab eo licentia **C**antua
predicaturus intraverit.

Caplm. XXV.

Roboratus ergo confirmatiōe
beati patris **G**regorij **A**ugusti-
nus: cū famulis christi q̄ erant
cū eo redijt in opus verbi: puenitq; britā-
niam. **E**rat eo tēpore rex **E**dilberth i **L**ā-
tua potentissimus: qui ad confiniuz vsq;
Dombrij fluminis maximi q̄ meridiant
et septentrionales anglorū populū dirimū-
tur fines imperij tetenderat. **E**st autē ad
orientalē **L**atue plagaz **L**anatos insula
nō modica idem magnitudinis iuxta cō-
suetudinē estimationis anglorū milia-
rum sexcentarū quā a continētī terram se-
cernit fluvius **U**antsumu: q̄ est latitudinis
circiter trimum stadiorū. et duob; tñ in lo-
cis est trāsineabilis. **U**trūq; enī caput p-
tendit in mare. **I**n hac ergo applicuit ser-
uus dñi **A**ugustinus et socij eius vtri vt fer-
tur ferme, xl. **A**ceperunt ergo p̄cipiente
beato papa **G**regorio de gente francorū
interp̄tes: et mittens ad **E**dilberchtum
mādauit se venisse de roma: ac nūcū fer-
re optimū: qui sibi obtempantib; eterna
in celis gaudia et regnuz sine fine cū deo
vivo et vero futurū sine vlla dubietate p-
mitteret. **Q**ui autē audēs manere illos i
ea quā adserāt insula: et eis necessaria mi-
nistrari: donec videret qd eis faceret ius-
sit. **N**ā et antea fama ad euz q̄ christiane
religionis puenerat: vtpote q̄ et vxorem
habebat christianā de gēte francorū noīe
Berthā. **Q**uā ea cōditiōne a parentibus
accepit vt rituz fidel ac religionis sue cū
epo quē ei adiutorē fidel dederat nomie
Lindhardo inuolātā seruare licentiā ha-
beret. **P**ost dies ergo venit ad insulā rex
et residēs sub diuo iussit **A**ugustinū cū so-
cijs ad suū ibidē aduentre colioquū. **C**a-
uerat enī ne i aliquaz domū ad se introirēt
vetere vsus augurio: ne supuentu suo si
qd malicie artis habuissent eū supando
deciperent. **A**t illi nō demonica: s; diuina

fortute p̄diti veniebāt: crucem p verillo fe-
rentes argenteā: et imaginem domini sal-
uatoris in tabula depicta: letaniasq; ca-
nētes p sua simul et eorū ppter quos et ad
quos venerant salute eterna domino sup-
plicabant. **C**ūq; ad iussionē regis reside-
tes verbū ei vite vna cum oib; q̄ aderant
eius comitib; p̄dicarent **R**espōdit ille di-
cens: **P**ulchra sūt q̄dem verba et p̄missa
que assertis: sed quia noua sunt et incerta
non his possum assensū tribuere relicis
eis q̄ tanto tēpore cum omī gente anglo-
rum seruauī. **U**erunq; de longe huc pe-
regrini venistis: et vt ego vīdeor mibi p-
sperisse ea que vos vera et optima credes-
batis nobis q̄z cōmunicare desideratis.
Nolum; molesti esse vobis: q̄npon; be-
nigno vos hospitiū recipere: et q̄ victui sūt
vestro necessaria ministrare curauimus.
nec phibemus quin omēs quos potest;
fidel vestre religionis p̄dicando societ;
Dedit ergo eis mātionem i ciuitate **D**o-
rouerēsi (que imperij sui toti; erat metro-
polis) eisq; vt p̄miserat cū administratiōe
victus tp̄alis: licentiā q̄z p̄dicadi nō abstu-
lit. **F**ertur autē qz appropinquātes ciuita-
ti more suo cū cruce sancta et imagine ma-
gni regis dñi nostri iesu christi hanc leta-
niam consona voce modularent. **D**epre-
camur te domie in omī misericō: dia tua
vt auferat furoz tuus et ira tua a ciuitate
ista et de domo sancta tua: quonā pecca-
uimus all.

Ut idē in **C**antua p̄mitine ecclie et do-
ctrinā sit imitatus et vitaz: atq; in v: be re
gis sedem ep̄atus acceperit.

Caplm. XXVI.

At vbi sibi datā mātionē intrā-
uerūt ceperūt aplicam p̄miti-
ne ecclie vitam imitari. **O**ratio-
nibus videlicet assiduis vigilijs ac ietu-
nijs seruēdo: verbum vite q̄bus poterāt
p̄dicādo: cuncta hui; mundi velut aliena
sp̄nēdo. **E**a tñ q̄ victui necessaria vīde-
bant ab eis quos docebāt accipiēdo: fm
ea q̄ docebant ipi p omīa viuēdo: et para-
tum ad patiendū aduersa queq; vel etiaz
p ea quā p̄dicabāt veritate animū habē-
do. **Q**uid mora crediderūt nōnulli et ba-
ptizabāt m̄strates simplicitate innocētis

vite: ac dulcedinem doctrine eorum celestis. **E**rat autem ipse ipsam civitatem ad orientem ecclesia in honore sancti Martini antiquitus facta: dum adhuc romani britanni incolerent: in qua regina quam christifianam fuisse predicatum orare consueverat. **I**n hac ergo et ipsi convenire primo psallere: orare missas facere predicare et baptizare ceperunt donec rege ad fidem conuerso: maioremque predicandi per omnia et ecclesias fabricandi vel restaurandi licentiam acciperent. **A**t ubi etiam ipse inter alios delectatus vita mundissima sanctorum et promissis eorum suavissimis que vera esse miraculorum quibus multorum ostensione firmaverunt credens baptizatus est. **L**eperunt plures quotidie ad audiendum verbum confluere: ac relicto gentilium ritu unitati se sancte christi ecclesie credendo sociare. **D**uorum fidei et conversione ita congratulatus esse rex perhibetur: ut nullum tamen cogeret ad christianismum: sed tamen modo credentes artorum delectatione quasi conules sibi regni celestis amplecteretur. **D**idicerat enim a doctoribus auctoribusque sue salutis servitium christi voluntarium: non coactivum debere esse. **N**ec distulit quando etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradum congruum in domum metropolitani sui donaret. simul et necessarias in diversis speciebus possessiones conferret.

Ut idem episcopus factus Gregorio pape qui sunt Britannie gesta mandaret: simul et de necessitatibus eius responsa petens accepit.

Capl. XXVII.

Interea vir domini Augustini venit Arelas: et ab archiepiscopo eiusdem civitatis Etherio iuxta quod iussa sancti patris Gregorii acceperat: archiepiscopus genti anglorum ordinatus est. reuersusque britanniam misit continuo romam Laurentium presbyterum: et Petrum monachum qui beati pontificis Gregorio gentem anglorum fidem christi accepisse: ac se episcopum factum esse referret. simul et de eis que necessaria videbantur questionibus eius consulta flagitans. **N**ec mora congrua que si tui responsa recepit que etiam huic historie nostre commodum duximus indere. **I**nterrogatio beati Augustini Caturariorum episcopus clamat

de episcopis qualiter cum suis clericis conuersentur: vel de his que fidelium oblationibus accedunt altario quante debeant fieri portiones: et qualiter episcopus in ecclesia agere debeat. **R**espondit Gregorius papa vobis romae. **S**acra scriptura testatur quod te bene nosse dubium non est. et specialiter beati Pauli apostoli ad Timotheum epistolae: in quibus eum erudire studuit qualiter in domo dei conuersari debuisset. **H**os autem sedis apostolice est ordinatis episcopis precepta tradere in omni stipendio quod accidit quatuor debeant fieri portiones. **U**na videlicet episcopi et familie propter hospitalitatem et susceptiones alia clero: tertia pauperibus: quarta ecclesiis reparandis. **S**ed quod fraternitas tua monasterii regulis erudita seorsum fieri non debet a clericis suis in ecclesia anglorum: que auctore deo nuper adhuc ad fidem perducta est: hanc debet conversationem institueret que initio nascens ecclesie fuit patribus nostris. in quibus nullus eorum ex his que possidebant aliquid suum esse dicebant: sed erant eis omnia communia. **S**i qui pro clerici extra sacros ordines constituti: que se continere non possunt sortire uxores debent: et stipendia sua exterius accipere. **Q**uia et de his de quibus patribus de quibus prefati sumus novimus scriptum quod dividebant singulis prout cuiusque oportet erat. **D**e eorum que stipendio cogitandum atque providendum est. et sub ecclesiastica regula sunt tenendi ut bonis moribus vivant: et canonicis psalmis inuigilent: et ab omnibus illicitis et coram lingua et corpus deo auctore conseruent. **C**omuni autem vita viventibus tam de faciendis portionibus vel exhibenda hospitalitate et adimplenda misericordia nobis quod erit loquendum. **C**um omne quod superest in causis pijs ac religiosis erogandum est domino magistro omnium docente. quod superest date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis. **I**nterrogatio Augustini. **C**um una sit fides: sunt ecclesiarum diverse consuetudines. et altera consuetudo missarum in sancta romana ecclesia: atque altera in galliis tenentur. **R**espondit Gregorius papa. **N**ovus fraternitas tua romane ecclesie consuetudinem in qua se meminit nutritam. **S**ed mihi placet ut siue in romana: siue in galliarum: seu in qualibet ecclesia aliquid invenisti

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

quod pl^o oportet deo possit placere sollicitate eligas, et in angolorū ecclesia que huc ad fidem noua est institutione precipua que de multis ecclesijs colligere potuisti infundas. Non enim pro locis res: sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs que plura que religiosa que recta sunt elige: et hec que in fasciculū collecta apud angolorū mentes in consuetudines deponere.

Interrogatio Augustini. Obsecro quid pati debeat. Si quis aliquid de ecclesia furtu abstulerit. Respondit Gregorius. Hoc tua fraternitas et persona furis pensare potest qualiter valeat corrigi. Si enim quidam que habentes subsidia furtu perpetrant: et sunt alij que hac in re ex inopia delinquit. Unde necesse est ut quidam dantis: quidam pro verberibus, et quidam districtius: quidam autem lenius corrigantur, et cum paulo districtius agere ex charitate agendum est: et non ex furore, quod ipsi hoc prestat qui corrigunt: ne gehenne ignibus tradant. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus: sicut boni patres carnalibus filiis solent: quos et proculis verberibus ferunt: et tamen ipsos quos dolibus affligunt habere heredes querunt: et que possident ipsis seruant quos irati insequi vident. Hec ergo charitas in mente tenenda est, et ipsa modum correptionis dicit: ita ut mens extra rationis regulam omnino nihil faciat. Adde etiam quod ea que furtu de ecclesijs abstulerint reddere debeant. Sed absit ut ecclesia cum augmento recipiat quod de terrenis rebus videtur amittere: et lucra de vanis querere.

Interrogatio Augustini. Si debeant duo germani fratres singulas sorores accipere que sunt ab illis longa progenie generate. Respondit Gregorius. Hoc fieri modis omnibus licet. Nequaquam enim in sacris eloquijs inuenitur quod huic capitulo contradicere videatur.

Interrogatio Augustini. Usque ad quanta generationes fideles debeant cum propinquis sibi coniugio copulari: et noueris et cognatis si licet copulari coniugio. Respondit Gregorius. Quedam terrena lex in romana republica permittit ut siue frater et soror seu duorum fratrum germanorum vel duarum sororum filius et filia miscantur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio soboles non posse succrescere. Et facta

era lex prohibet cognationis turpitudines reuelare. Unde necesse est ut iam tertia vel quarta generatio fidelium licet sibi iungi debeat. Nam secunda quam diximus a se omni modo debet abstinere. Cum nouerca autem miscere graue est facinus, quod et in lege scriptum est. Turpitudinem patris tui non reuelabis. Neque enim patris turpitudinem filius reuelare potest, sed quod scriptum est, erunt duo in carne una. Qui turpitudinem nouerce que una caro cum patre fuit reuelare presumpserit: profecto patris turpitudinem reuelauit. Cum cognataque misceri prohibitu est, quod pro iunctione priorum caro fratris fuerit facta. Pro qua re etiam Johannes baptista capite truncatus est: et sancto martyrio consumatus. Cui non est dictum ut christum negaret et pro christi professione occisus est: sed quod isdem dominus noster Iesus christus dixerat. Ego sum veritas quod pro veritate Johannes occisus est: videlicet et pro christo sanguinem fudit. Quia pro multis sunt in angolorum gente que dum adhuc in infidelitate essent huic nefando coniugio dicunt admixti: ad fidem venientes admonendi sunt ut se abstineant: et graue esse peccatum hoc cognoscant. Tremendum dei iudicium timeant: ne pro carnali delectatione tormentum eterni cruciatu incurrant. Non tamen pro hac re sacri corporis et sanguinis domini comunione priuandi sunt: ne in eis illa vlcisci videantur in quibus se pro ignorantia ante lauacrum baptismatis afflixerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia que dam pro feruore corrigit: quidam pro mansuetudine tolerat: quidam pro consideratione dissimulat: atque ita portat et dissimulat ut sepe malum quod aduersus portat et dissimulando conpescat. Des autem que ad fidem veniunt admonendi sunt: ne tale aliquid audeant perpetrare. Si qui autem perpetraverint: corporis et sanguinis domini comunione priuandi sunt. Quia sicut in his que pro ignorantia fecerunt culpa aliquatenus toleranda est: ita in his fortiter insequenda qui non metuunt sciendo peccare.

Interrogatio Augustini. Si longinquitas itineris magna iteriacet ut episcopi non facile valeant conuenire an debeat sine aliorum episcoporum presentia episcopus ordinari. Respondit Gregorius. Et quidem in angolorum ecclesia in qua adhuc solus tu episcopus inuenis or

dinare episcopū nō aliter nisi sine episcopis potes. Nam quādo de galliis episcopi veniūt q̄ in ordinatiōe episcopi testes assistūt. Sed fraternitatē tuam ita nolumus episcopis ordiare vt ipi sibi episcopi longo intervallo minime disūgantur quatenus nlla sit necessitas: vt in ordinatiōe episcopi cōuenire non possint. Pastores quoqz quorum presentia valde ē vtilis facile debeant conuenire. Cum igitur auctore deo ita fuerit episcopi in propinquis sibi locis ordinati p̄ omnia episcopozū ordinatio sine aggregat̄ tribus vel quatuor episcopis fieri nō debet. Nam in ipis rebus spiritalibus vt sapienter et mature disponantur: exemplum trahere a rebus etiam carnalibus possumus. *Arz* te enī dum coniugia in mundo celebrantur coniugati quiqz vocant̄: vt qui in vltimā coniugij p̄cesserunt in subsequenti quoqz copule gaudio miscēantur. Cur nō ergo in hac spiritali ordinatiōe qua per sacrum mysteriū homo deo coniungitur tales cōueniant qui vel in p̄fectu ordinati episcopi gaudeant vel p̄ eius custodia omnipotēti deo preces pariter fundant.

Interrogatio Augustini. Qualiter debemus cum galliarum et britānorum episcopis agere. *Respondit Gregori.* In galliarū episcopis nullā tibi auctoritatē tribuimus. quia ab antiquis p̄decessozū meozū tēporibz palliū Arelatēsis episcopus accepit: quē nos priuare auctoritate p̄cepta minime debemus. *Si* igitur cōtingat vt fraternitas tua ad galliarum p̄uinciam transeat vt eodem Arelatēse episcopo debet agere q̄liter si qua sūt in episcopis vitia corrigantur. Qui si forte in disciplinis vigore tepidus existat: tue fraternitatis zelo attendendus est. *Cui* etiam epl̄as fecim⁹ vt cū tue sanctitatis p̄sentia in galliis et ipse tota mente subueniat et q̄ sūt creatoris nr̄i iussioni cōtraria ab epozū moribz cōpescat. *Ipe* aut̄ ex auctoritate p̄pria ep̄os si galliarū iudicare non poteris: sed suadēdo: blandiēdo: bona quoqz tua opera eozū imitacioni monstrando: prauozū mentes ad sanctitatis studia reforma. Quia scriptuz est in lege: *Per alienā messem falcē mittere:*

re non debet: sed manu sp̄icas cōterere et māducare. *Falcē* enī iudicij mittere non potes in ea segete q̄ alteri videt̄ esse commissa: sed p̄ affectum boni op̄is frumēta dominica vitiozū suozū paleis expolita et in ecclie corpore manendo et psuadēdo quasi manendo p̄uerte. *Quicquid* p̄o ex auctore agendum est cum p̄dicto Arelatēse episcopo agatur: ne p̄mitti possit hoc qd̄ antiqua patrū institutio inuenit. *Britānorum* p̄o episcopos tue fraternitati cōmittimus: vt indocti doceantur: in firmi p̄suasione roborētur: p̄uersi auctore corrigātur. **Interrogatio Augustini.** *Si* p̄gnans mulier debeat baptizari: aut postqz genuerit: post quātū temp⁹ possit ecclesiam intrare. *Aut* etiā ne morte p̄occupet qd̄ genuerit post quot dies hoc licet sacri baptismatis sacramēta p̄cipere. *Aut* post quantū temp⁹ huic vir suus possit in carnis copulatiōe coniungi. *Aut* si menstrua consuetudine an ecclie ei intrare liceat. *Aut* sacre cōmunionis sacramēta percipere. aut vir sue coniugio permixtus prius q̄ lauetur aqua si eccliam possit intrare vlt̄ etiā ad ministeriū cōmunionis sacre accedere. que omnia rudi anglozū genti oportet habere comperta.

Respondit Gregori. *Hoc* non ambigo fraternitatē tuā esse requisitam cui tam et responsum reddidisse me arbitror. *Sed* hec que ipse dicere et sentire potuisti credo qz mea ap̄ d̄ te me volueris respōsione firmari. *Nullus* etenim p̄gnans cur nō debeat baptizari: cū nō sit an̄ omnipotētis dei oculos culpa aliq̄ fecunditas carnis. *Nam* cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent immortalitatem quā acceperant recto dei iudicio p̄diderunt. qz hisdem itaqz omnipotēs deus humanū genus pro culpa sua fundit⁹ extinguere noluit: et immortalitatem hominū p̄ peccato suo abstulit: et tū p̄ benignitate sua p̄teritatis fecunditates ei sobolis reseruauit. *Quō* ergo nature humane ex omnipotētis dei dono seruatiū est: qua ratione poterit a sacri baptismatis gratia p̄hiberi? *In* illo quippe mysterio in quo omnis culpa fundit⁹ extinguitur valde stultū si donuz gratie contradicere posse videat̄. *Cū* ve-

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

ro extra fuerit mulier post quot dies debeat ecclesiam intrare: testamenti veteris pceptione didicisti: vt p masculino diebus xxxij, p femina aut dieb. lxxj, debeat abstineri. **Q**uod tamen sciendum est: quia in ministerio accipitur. Nam si hora eadem que genuerat actura gratias intret ecclesiam nullo peccati pondere grauatur. Voluptas etenim carnis non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione voluptas est, nam in prolis plantatione gemitus, unde et ipsi p me matri omnium dicitur: in doloribus partes. **S**i itaque extram mulierem prohibemus ecclesiam intrare ipsam ei penas suas in culpam deputamus. **B**aptizare autem vel extram mulierem: vel hoc quod genuerit si mortis periculo vigeat: vel ipsa hora eadez quae gignit: vel hoc quod gignitur eadez quae natum est nullo prohibetur, quia sancti mysterij gratia sicut viventibus atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est. **I**ta his quibus mors imminet sine ulla dilatione offerenda, ne dum est hic tempus ad prebendum redemptionis mysterium queritur interueniente paululum mora inuenire non valeat qui redimatur. **A**d eius ergo concubitum vir suus accedere non debet quo adulescenti gignitur ab lactetur. **P**raua autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit: vt mulieres filios quos gignunt nutrire contemnant: eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola causa incontinentie videtur inuentum, quia dum se continere nolunt despiciunt lactare quos gignunt. **D**e itaque que praua ex consuetudine alijs ad nutriendum tradunt nisi purgationis tempore transierit viri sui non debet admisceri. **C**ulpe quia et sine partus causa: cum in consuetis mensuris detinent viri sui miscere prohibentur: ita vt morte lex sacra ferat. **S**i quis vir ad mulierem menstruatam accesserit: que tamen mulier dum consuetudinem menstrua patitur: prohibet ecclesiam intrare non debet, quia ei nature superfluitas in culpa non valet reputari, et per hoc quod inuita patitur: iustum non est vt ingressu ecclesie priuetur. **N**ouimus namque quod mulier quae sanguinis fluxus patiebat: post tergum domini humiliter veniens vestimen-

ti eius similitudinem tetigit: atque ab ea statim sua infirmitas recessit. **S**i ergo in fluxu seminis posita laudabiliter domini potuit vestimentum tangere: cur quod menstruum sanguinis patitur ei non liceat domini ecclesiam intrare? **S**ed dicitis illam infirmitas compulsi: **H**as pro de quibus loquimur consuetudo constringit. **P**erpende autem frater charissime: quia omne quod in hac mortali carne patimur ex infirmitate nature: est digno dei iudicio post culpam ordinatum. **E**surire namque sitire: estuare: algere: lacessere: ex infirmitate nature est. **E**t quod est aliud contra famem: alimenta, contra sitim: potum, contra estum: auras, contra frigus: vestem, contra lassitudinem: requies querere: nisi medicamentum quod dicitur contra egritudines explorare. **F**emine itaque et menstruum sui sanguinis fluxus egritudo est. **S**i igitur bene presumpsit: que vestimentum domini in languore posita tetigit: quod vni persone infirmanti conceditur: cur non concedatur cunctis mulieribus quae nature suae vitio infirmantur? **S**ancte autem communionis mysterium in istis diebus percipere non debet prohiberi. **S**i autem ex veneratione magna percipere non presumpsit: laudanda est. **S**ed si precepit: non iudicanda. **B**onarum quisque mentium est et ibi aliquam culpam suas agnoscere: vbi culpa non est, quod sepe sine culpa agitur quod venit ex culpa. **U**nde etiam cum esurimus sine culpa comedimus: quibus ex culpa primi hominis factum est vt esuriremus. **M**enstrua enim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est: videlicet quod naturaliter accidit, sed tamen quod natura ipsa viciata est vt etiam sine voluntate studio videatur esse polluta. **E**x culpa venit vitium: in quo se ipsa qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat. **E**t homo que per culpam sponte peccauit: reatum culpe portet iniustus. **A**tque ideo femine cum semetipsas considerant: et si menstrua consuetudine ad sacramentum dominici corporis et sanguinis domini accedere non presumpserunt: de sua recta consideratione laudande sunt. **D**um pro percipiendo ex religiosa vite consuetudine eiusdem mysterij rapiuntur reprimende sicut predictimus non sunt. **S**ic enim in testamento veteri exteriora opera seruabant: ita in testamento nouo: non tam quod

exterius agitur q̄ id q̄d interius cogita-
tur sollicita intentione attendit vt subtili
sententia puniat. Nam cum multa lex ve-
lut imunda manducare phibeat: in euan-
gelio tamē dominus dicit. nō q̄d intrat i-
os coinquinat hoīem: sed q̄ exiit de ore
illa sunt que coinquinant. Atq; paulo post
subiecit exponens. Ex corde exeunt cogi-
tationes male. Ubi vbertim indicatur ē
q̄ illud ab om̄ipotentī deo pollutū esse i-
ope ostendit q̄ ex pollute cogitatiois ra-
dice generat. Unde Paul⁹ q̄z apostolus
dicit. Omnia mūda mūdis: coinquantē
autē et infidelib; nihil ē mūduz. Atq; mox
eiusdē causā coinquantōis annūciās sub-
iungit. Coinquantata sunt enī et mens eorū
et sciētia. Si ergo cibus imundus nō
est cui mens imunda non fuerit: Cur q̄d
mūda mēte mulier ex natura patitur ei i-
imundiciā repute? Vir autē cui; p̄ria cō-
iuge dormiēs: nisi lotus aqua intrare ec-
clesiam non debet: sed neq; lotus statim i-
trare debet. Lex autē veteri populo p̄ci-
pit vt mixt⁹ vir mulieri et lauari aqua de-
beat: et ante solis occasū ecclesiam non in-
trare: q̄d vel tamē itelligi spiritaliter p̄t.
Quia mulieri vir miscet quando illicite
cōcupiscentie anim⁹ in cogitatioe per de-
lectationē contungit. Quia nisi prius ignis
et cupiscentie a mente deferueat: dignū
se congregatioi fratriū estimare nō debet
qui se grauari per nequiciā p̄aue volūta-
tis videt. Quāuis d̄ hac re diuerse homi-
nū nationes diuerse sentiant: atq; alia cu-
stodire videantur. Romanorū tamē sem-
per ab antiquorib; vsus fuit: post admī-
xtionem p̄rie cōiugis et lauari purifica-
tionem querere: et ab ingressu ecclie pau-
lulum reuerenter abstinere. Hec hec di-
centes culpaz deputamus esse cōiugū
sed quia ip̄a licita admīxtio cōiugis sine
voluntate carnis fieri nō potest: a sacri lo-
ci ingressu abstinendū est: quia volūtas
ip̄a esse sine culpa nullatenus potest. Nō
enī de adulterio vel fornicatione sed de le-
gitimo coniugio natus fuerat q̄ dicebat.
Ecce in iniquitatibus conceptus se vide-
rat a delicto se natum gemebat. qz portat
arbor in ramo vitij quaz trahit ex radice.
In q̄bus tamē verbis nō admīxtionē cō-

lugū iniquitatē nominat: sed ip̄az videlz
voluntate admīxtionis. Sūt etenī mul-
ta que licita sunt ac legitima: et tamē i eo-
rum actu aliquaten⁹ sedamur. sicut sepe
frascendo culpas insequimur: et trāquil-
litatem in nobis animi pturbamus: et cū
rectum sic agitur: nō est tamē approbabī-
le q̄ in eo anim⁹ pturbatur. Contra vitia
quippe delinquentū frat⁹ fuerat qui dī-
cebat. Turbat⁹ est p̄ ira ocul⁹ me⁹. Os enī
non valet nisi trāquilla mens in cōtēpla-
tionis se luce suspēdere in ira suuz oculū
turbatur; dolebat. Quia dū male acta de-
orsum insequitur: confundi atq; turbari
a sūmorū cōtemplatioe cogebatur: et lau-
dabilis est ergo contra vitium et tñ mole-
sta. quia turbatur se aliquem icurrisse estī-
mat. Oportet itaq; legitima carnis copu-
la vt causa p̄lis sit: non volūtas. et carnis
cōmixtio creādorū liberorū sit gratia: nō
satisfactio vitiorum. Si quis suā coniu-
gem non cupidine voluptatis raptus: s;
solūmodo creādorū liberorū gratia vti-
tur: iste p̄fecto siue de ingressu ecclie: siue
de sumendo dominici corporis sāguinis
qz mysterio suo est relinquendus iudicio.
qz a nobis phiberi non debet accipe qui
i igne positus nescit ardere. Luz p̄o non
amor p̄creandi sobolis: sed voluptas do-
minat in ope cōmixtionis habet iuges
etiam de sua mixtione q̄d defleant. Hoc
enī eis concedit sancta p̄dicatio: et ta-
men de ip̄a p̄cessione metu animū cōcu-
tit. Nam cū Paul⁹ apls diceret. q̄ se con-
tinere non potest habeat vxorem suam:
statim subiungere curauit. Hoc autēz dī-
co fm̄ indulgentiam: non fm̄ imperium.
Nō enī indulgetur q̄d licet quia iustum
est. Qd̄ igit̄ indulgere dixit culpā esse de
monstrauit. Vigilātī p̄o mēte p̄sandū ē
q̄ in suā mōte dñs locutus⁹ ad populū
prius eundē populū abstinere a mulierib;
bus p̄cepit. Et si illic vbi domin⁹ p̄ cre-
aturam subditā hominib; loquebat tāta
p̄uisione est mūdicia corp̄is requiritā: vt
q̄ verba dei p̄cipere mulierib; mixti non
essent: quāto magis mulieres q̄ corp⁹ do-
mini omnipotentis accipiunt custodire in
se mundiciā carnis debent: ne ip̄a inestī-
mabilis mysterij magnitudine grauētur.

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

Hinc etiaz ad **D**auíd de pueris suis per sacerdotem dicit: vt si a mulieribus mundi essent: panes propositionis acciperet: quos omnino non acciperet nisi prius mundos eos **D**auíd fateret. **T**unc autē vir q̄ post admittionez coniugis lotus aqua fuerit etiam sacre cōmunionis mysteriuz valet accipere: cū ei iuxta p̄finitā sententiā etiā eccliam licuerit intrare. **I**nterrogatio **A**uḡ. **S**i post illusionem q̄ per somnuz solet accidere: vlt̄ corp̄ domini q̄libet accipere valet: vel si sacerdos sit sacra mysteria celebrare. **R**ēdit **G**regorius. **H**ūc q̄dem testamentū veteris legis: sicut in superiori caplo iam dīcimus: pollutū dicit et nisi lotum aqua ei vsqz ad vesperam intrare eccliam nō concedit. **Q**uō tñ specialiter ad illū populū: spiritaliter autē intelligens sub eodez intellectu accipiet quo p̄fati sumus: quia quasi per somnū illudis qui temptatus inmundicia veris imaginibus in cogitatioe inquinat. sed lauāndus ē aqua vt culpas cogitatiois lachrymis abluat. **E**t nisi prius ignis tēptatiois recesserit reum se quasi vsqz ad vesperum cognoscat. **S**ed est in eadē illusionē valde necessaria discretio que subtiliter pensari debet. **E**t qua re accidat mēt̄ dormientis. aliquādo enī ex crapula: aliquādo ex nature superfluitate vel infirmitate: aliquādo ex cogitatioe contingit. **E**t q̄dem cū ex nature superfluitate vel infirmitate euenit omnimodo hec illusio non est t̄menda: q̄ hanc animus nesciens prulisse magis dolendū est q̄ fecisse. **C**ū s̄o vltra modū appetitus gule in sumēdis alimētis rapitur: atqz idcirco humorū receptacula grauant̄ habet exinde anim̄ aliquē reatum: nō tamē vsqz ad p̄hibitionē percipiendi sancti mysterij: vel missarū solēnia celebrādi. **C**ū fortasse aut festus dies exigit aut exhiberi mysteriū pro eo q̄ sacerdos alius in loco deest ipa necessitas cōpellit. **N**az si assunt alij q̄ implere mysteriū valeāt illusio p̄ crapula facta a peccatione sacri mysterij p̄hibere non debet: sed ab imolatione sacri mysterij abstinerē (vt arbitroz) hūilliter debet: si tamē dormientis mētē turpi imaginatione nō cōcussit. **N**az sūt quibz ita plerūqz illusio

nasctur: vt eorum anim̄ etiam in somno corpis positus turpis imaginationibus non fedet. **Q**ua in re vnū ibi ostendit ipa mens rea: nō tñ vel suo iudicio libera: cū se et si dormiēt̄ corpore nihil meminit vidisse: tñ in vlgilijs corpis meminit in igne gluiē cecidisse. **S**i s̄o ex turpi cogitatioe vigilantis oritur illusio dormientis: patet animo suus reat̄. **V**idet enī a qua radice inq̄natio illa p̄cesserit: q̄ i hoc q̄ cogitauit sciens: hoc prulit nesciens. **S**z pensandū est ipa cogitatio vtrū suggestioe: an delectatione: vel q̄d maius ē: peccati consensu acciderit. **T**ribz enī modis impletur om̄e peccatū videlicet suggestioe: delectatione: cōsensu. **S**uggestio q̄z fit per diaboliū: delectatio per carnē: cōsensus per spiritū. **Q**uia et primam culpā serpens suggestit. **E**ua velut caro delectata est. **A**dā s̄o velut spiritus cōsensit. **E**t necessaria est magna discretio: vt iter suggestioe atqz delectationem: inter delectationē et cōsensum: iudex sui anim̄ p̄sedeat. **C**uz enī malignus spiritus peccatum suggestit in mētē: si nulla peccati delectatio sequat̄: peccatū omnimodo p̄peratum non est. **C**uz s̄o delectare caro ceperit: tunc peccatū incipit nasci. **S**i autē etiā ex deliberatione cōsentit: tūc peccatū cognoscit p̄fici. **I**n suggestioe igit̄ peccati initiū est: in delectatione fit nutrimentum: in consensu perfectio. **E**t sepe cōtingit in hoc q̄ malign̄ spirit̄ seminat in cogitatioe: caro in delectationē trahit: nec tamē anima eidem delectationi cōsentiat. **E**t cum caro delectari sine anima neq̄at: ip̄e tamen animus carnis voluptatibus reluctans: in cogitatioe carnali aliquo modo ligatur inuitus: vt ei ex ratioe non contradicat: nec consentiat: et tamen delectatione ligatus sit: sed ligatū se vehemēter ingemiscebat. **U**nde et ille celestis exercitus p̄cipuus miles gemebat dicens. **V**ideo aliaz legem in membris meis: et captiuū me ducentem in lege peccati q̄ est in membris meis. **S**i autē captiuus erat minime pugnabat: sed et si pugnabat quare captiuus erat. **E**xpugnabat igitur legi mentis cui lex que in membris ē repugnabat. **S**i autē

pugnabat captiuus non erat. **E**cce ita homo est (vt ita dixerim) captiuus et liber. **L**iber ex iusticia qua diligit: captiuus ex delectatione qua portat inuitus. **D**ucusque responsiones beati Gregorij ad consulta reuerendissimi antistitis **A**ugustini. **E**pistolam quoque quam se arelatensi episcopo fecisse commemorat ad **V**ergilium etherij successores dederat. **C**uius hec forma est.

Ut papa Gregorius epistolam arelatensi episcopo per adiuvandum in ope dei Augustino miserit. **C**apitulum. **XXVII**

Reuerendissimo et sanctissimo fratri **V**ergilio coepiscopo. **G**regorius servus servorum dei. **Q**uia tuis sit affectus venientibus sponte fratribus impendendus: ex eo quod plerumque solent charitatis causa inuitari cognoscitur. **E**t ideo si communem fratrem Augustinum episcopum ad vos venire contigerit: ita illi dilectio vestra sicut decet affectuose dulciterque suscipiat ut et ipsum consolationis sue honore foueat et alios qualiter fraterna charitas colenda sit doceat. **E**t quod sepius euenit: ut hi qui de longe positi sunt prius ab alijs quam sunt emendanda cognoscant. **S**i quas fortasse fraternitati vestre sacerdotum vel aliorum culpas intulerit vna cum eo residentes subtili cuncta investigatione perquirite: et ita vos in ea que deum offendunt et iracundias puocant districtos ac sollicitos exhibete ut ad aliorum emendationem et vindictam culpabilem feriat: et innocentes falsa opinio non affligat. **D**eus te incolumem custodiat reuerendissime frater. **D**ata die decimo kalendas iulias imperio domino nostro **D**auricio **L**iberio piissimo augusto. anno nono. x. post consulatum eiusdem domino nostro anno **CC**XXII. indic. iij.

Ut idem Augustino pallium: et epistolam et plures verbi ministros miserit.

Capitulum. **XXVIII**

Reterea idem papa Gregorius Augustino episcopo: quod suggererat ei multam quidem sibi esse messem: sed operarios paucos. **D**ixit cum prefatis legatarijs suis plures cooperatores ac verbi ministros: in quibus primi et precipui erant **H**ellius. **I**ustus. **P**aulinus. **R**ufinianus. et per eos generaliter vniuersa que

ad cultum erant ac ministerium ecclesie necessaria vasa videlicet sacra et vestimenta altarium: **O**namenta quoque ecclesiarum et sacerdotalia vel clericalia indumenta factorum etiam apostolorum ac martyrum reliquias necnon et codices plurimos. **D**ixit etiam litteras: in quibus significat se ei pallium dederisse: simul et insinuat quod litteras episcopos in Britanniam constituere debuisset: quarum litterarum iste est textus. **R**euerendissimo et sanctissimo fratri Augustino coepiscopo Gregorius servus servorum dei. **C**um certum sit per omnipotentem deo laborantibus ineffabilia eterni regni premia reservari: nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere: ut in spiritualis operis studio et remuneratione valeant multipliciter insudare. **E**t quia noua anglorum ecclesia ad omnipotentis dei gratiam eodem domino largiente: et te laborante perducta est: vsum tibi pallij in ea ad solus missarum solennia agenda concedimus: ita ut per loca singula. xij. episcopos ordines qui tue subiacent ditioni: quatenus **L**undoniensis ciuitatis episcopis semper in posterum a synodo proprio debeant consecrari: atque honoris pallium ab hac sancta et apostolica cui deo auctore deseruio sede percipiat. **A**d **E**buracam quoque ciuitatem te volumus episcopum mittere quem ipse iudicaueris ordinare: ita duxerat ut si eadem ciuitas cum finissimis locis verbum dei recepit: ipse quoque. xij. episcopos ordinet: et metropolitanum honore proprio fruatur. **Q**uia et quod si vita comes fuerit pallium tribuere domino fauente disponimus. quem tamen tue fraternitatis volumus dispositione subiacere. **P**ost obitum quoque tuum ita episcopis quos ordinauerit presit **L**undoniensis episcopus nullo modo ditioni subiacet. **S**it vero inter **L**undoniam et **E**buracam ciuitatis episcopis in posteris honoris ista distinctio: ut ipse prior habeat qui primus fuerit ordinatus. **C**ommunis autem consiliorum et concordie actione queque sunt per christi zelo agenda disponant vniuersimode recte sentiant: et ea que senserint non sibi met discrepando perficiant. **T**ua quoque fraternitas non solum eos episcopos quos ordinauerit: neque hos tantummodo qui **E**buracam episcopum fuerint ordinati: sed etiam omnes britannie sacerdotes habeat deo domino nostro iunctis

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

christo auctore subiectos. Quatenus ex lingua et vite tue sanctitatis et recte credēdi et beneyuendi formā precipiunt: atq; officium suū fide ac more sequētes ad celestia cum dñs voluerit regna pertingant. Deus te incolumē custodiat reuerendissime frater. Data die. x. kalendaz iuliarū imperialiū dño nro Mauricio Liberto pijsimo Augustino añ. xvij. post consulatū eiusdē dñi ante. xix. iudic. iij.

¶ Exemplar eplē quā Bellito abbati Britātam pgenti miserit.

¶ Caplin. XXX.

A Beuntibus autē p̄fat̄ legatarijs misit post eos beat̄ pater Gregorius l̄ras memoratu dignas in quib; aperte q̄s studiose erga saluationem nr̄e gentis inuigilauerit ostēdit: ita scribens. Dilectissimo filio Bellito abbati Gregori seruo seruoz dei. Post discessum cōgregationis nostrē q̄ tecum est valde sumus suspensū redditi. qz n̄bil de prosperitate vestri itineris audisse nos cōfigit. Cum ergo domin̄ omnipotēs vos ad reuerendissimū v̄rū fratrem nostrum Augustinū pduxerit: dicite ei qd̄ diu mecum de causā anglorū cogitans tractauit videlicet qz fana idolorū destrui in eadez gente minime debeāt: sed ipsa q̄ in eis sūt idola destruantur aqua benedicta fiat: i eis dem fanis aspergat. Altaria construātur reliquie ponant. Quia si fana eadem bene cōstructa sunt necesse est vt a cultu demonū in obsequio veri dei debeāt cōmutari: vt dum gens ipsa eadem fana sua nō videt destrui: de corde errorem deponat: et deum verū cognoscens ac adorans ad loca que cōsueuerat familiar̄ cōcurrat. Et qz boues solent in sacrificio demonū multos occidere: debet eis etiā hac de re aliqua solēntas imitari. Ut die dedicationis vel natalicis sanctorū martyrum quoz illic reliquie ponūtur tabernacula sibi circa easdem ecclias q̄ ex fanis cōmutate sunt de ramis arborū faciant: et relictis glōsis cōiuijs solēntatem celebrēt. nec diabolo tam animalia imolent. et ad laudem dei i esu suo animalia occidāt: et donatori oim̄ d̄ satietate sua gratias referāt. Nam duris mentib; simul omnia absce-

dere impossibile esse dubiū nō est. Quia et is qui summū locum ascendere nitit̄ gradibus vel passibus: non autem saltibus eleuatur: sic israelitico populo dñs in egypto q̄dem innotuit. sed tñ eis sacrificioz vsus q̄s diabolo solebat exhibere in cultu p̄prio reseruauit: vt eis in suo sacrificio animalia imolare p̄cipet: quatenus mutantur aliud d̄ sacrificio amitterēt: aliud retinēt: vt et ipsi ipsa essent animalia que offerre consueuerat: vero tamē deo et nō idolis imolantes tam sacrificia ipsa non essent. Hec igit̄ dilectionez tuam p̄dicto fratri necesse est dicere: vt ip̄e in p̄sent̄ illic posit̄ p̄pendat qualiter omnia debeat dispensare. De te incolumē custodiat dilectissime fili. Data die kalendaz iuliarū imp̄. domio nro Mauricio Liberto pijsimo Aug. añ. xix. post cōsulatū eiusdē dño añ. xvij. iudic. iij.

¶ Ut Augustinū p̄ l̄ras ne de virtutibus suis gloriaret̄ exhortat̄ sit.

¶ Caplin. XXXI.

Quo in tēpore misit etiam Augustino eplam sup̄ miraculis q̄ per eū facta esse cognouerat. in qua eū ne per illoz copiam periculū elationis incurreret hīs v̄bis hortat̄. Scio frater charissime qz omnipotens deus p̄ dilectionem tuam in gente q̄ eligit voluit magna miracula ostendit. Unde necesse est dono celesti et timēdo gaudeas: et gaudendo p̄timescas. Gaudeas videlicet qz angloz anime p̄ exteriora miracula ad interiorē gr̄am p̄trabunt. P̄timescas qz ne inter signa que sūt infirm̄ animus in sui p̄sumptione se eleuet: et vnde foras in honorē tollitur inde p̄ inanem gloriā in tercadat. Deminisse etenim debemus: qz discipuli cum gaudio a p̄dicatione redeūtes dum celesti magistro dicerent. Dñe in nomine tuo etiā demonia nobis subiecta sūt: p̄tinus audierūt. Nolite sup̄ hoc sed potius gaudete: qz noīa vestra scripta sūt in celo. In priuata enī et temporali leticia mentē posuerāt: q̄ de miraculis gaudebant. Sed d̄ priuato ad cōmunē: et de tēporali ad eternā leticiā reuocāt. Quib; dicit̄. in hoc gaudete: qz noīa vestra scripta sunt in celo. Non enim omnes electi

miracula faciūt: sed tñ nomina eorū manere in celo tenentur ascripta. Veritas etenī discipulis esse gaudīū non debet sine eo bono qđ cōmune cum omnib; habent: et in quo finē leticie nō habent. Restat itaq; frater charissime vt interea que opante dño exterius factis semp te interius subtiliter iudices ac subtiliter intelligas: et temetipm qđ sis et quāta sit i eadē gente grā p culus cōuersione etiā faciendo: signorū dona pcepisti. Et si quādo te creatori vestro seu p linguā seu p opaz reminisceris deliquisse: semp hec ad memoriam reuoces: vt surgentē cordis glīam memoria reatus pmar. Et qđquid de faciēdis signis acceptis vel accepisti h non tibi: sed eis de ptes donata p quoz tibi salute collata sūt.

Ut Edilbercto regi lras et dona mīserit.

Caplm. XXXII.
Istī et idem papa beat' Gregorius eodem tpe etiā regi Edilbercto eplam: simul et dona i diuersis speciebus pplura: tēpaliū qđ bonorū regem glorificare satagēs: cui gloria celestis sui labore et industria noticiā puenisse gaudebat. Exemplar autē p fite eplē hoc est. **D**omino gloriosissimo atq; pcellentissimo filio Edilbercto regi anglorū: Gregori' eps. Propter hoc omnipotens de' honos quosq; ad regimīna populoz pduxit: vt p eos omnib; quib; plati fuerint dona sue pietatis impēdat. qđ anglorū genti factum agnouim'. Cui vestra glīa est idcirco pposita: vt p bona que vobis cōcessa sūt etiā subiecti vobis genti supna beneficia pstarētur. Et ideo gloriose fili eā quā accepisti diuinit' gratiam require. sollicita mente custodi: christianā fidē in populis tibi subditis extendere festina. zelū rectitudinis tue in eorū multiplici persione. idolorū cultus insequere. Fanorū edificia euerte. subditorū mores ex magna vite mūdicia exhortando: terrendo: blādendo: corrigēdo: et boni opis exemplo mōstrādo edifica: vt illum retributorē inuenies in celo: cui nomen atq; cognitionē dilataueris in terra. Ipe enī vestre qđ glīe nomē: etiā postea gloriose reddet: cui' vos honorem

queritis et seruatis in gentib;. Sic etenī Constantīn' quondā piissimus impator romanā rempublicā a pueris idolorum cultib; reuocans omnipotentī deo domīno nostro iesu christo secū subdidit. Nō secq; cum subiectis populis tota ad deuz mente conuertit. Unde factū est vt antiquozū principū nomē suis vir ille laudibus vinceret: et tanta in opinione pcelleres suos quāto et in bono ope suparet. et nunc itaq; vestra glīa cognitionē virtus dei patris et filij et spūs sancti regibus ac populis sibi met subiectis festinet infundere: vt et antiquos reges sue gentis laudibus ac meritis trāseat. et quāto in subiectis suis etiā aliena peccata detulerit tanto etiā de peccatis ppijs aū omnipotentis dei terribile examen securior fiat. Reuerendissim' frater noster Augustin' eps in monasterij regula doct': sacre scripture scientia replet': bonis auctore deo opibus pditus: queq; vos admonet libet audite: deuote pagite: studiose in memoria reseruate. Qui vos eum in eo qđ omnipotentī deo loquit' auditis: etenī idem omnipotēs hūc p vobis exorantes celer' exaudiat. Si enī (qđ absit) sba ei' postponitis: quō eū omnipotēs de' poterit audire p vobis quē vos negligit' audire p deo. Tota igit' mente cū eo vos in feruore fidei stringite: atq; ad nūm illū virtute quā vob' diuinitus tribuat adiuuate: vt regnū sui vos ipe faciat eē picipes cuius vos fidē in regno vestro recipi facitis et custodiri. Preterea scire vestrā gloriā volumus q; sicut in scriptura sacra ex verbis domini omnipotentis agnosceimus p sentis mūdi tam termin' iuxta est. et sanctorū regnū venturū est: qđ nullo vnq; poterit sine terminari. Appropinquante autē eodē mūdi termino multa imminēt que antea nō fuerant: videlicet imutationes aeris: terroresq; de celo: et cōtra ordinationē temporū tēpestates: bella: fames pestilentie. terremot' p loca. q; tamen non omnia nostris dieb; ventura sunt: sed post nostros dies omnia subsequenti. Vos itaq; si qua ex his euenire i terra vestra cognoscetis: nullo modo anīmū vestrū perturbetis. q; idcirco autē signa de fine seculi

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

premittunt: vt de animab; nostris debeamus esse solliciti. de mortis hora suspecti z venturo iudici in bonis actibus inueni amur esse pparati. **H**ec autē gloriose fili paucis locut⁹ sum vt cū christiana fides in regno vestro excreuerit: nostra q̄z locutio apud nos latior excreseat. z tanto pl⁹ loqui libeat: quāto se in mēte nra gaudia de gentis nūc pfecta p̄uersione multiplicent. Parua autē exenia trāsmisi. q̄ vobis parua nō erūt cū a vobis ex beati Petri apli fuerint benedictioe suscepta. **O**mnipotens itaq; de⁹ in nobis grām suā quā cepit pficiat: atq; vitam vestrā z hic post multoz annoz curricula extendat: z post hec longa tpa in celestis vos patria congregatione recipiat. incolumē excellētiaz vestram grā supna custodiat dñe mi filli. **D**ata die .x. kalēdarū iuliaz z imp. domino nro Mauricio Liberio pūssimo augusto anno .xj. x. post consulatū eiusdē āno .xvij. iudic. iij.

Ut Augustin⁹ eccliam saluatoris in⁹ staurauerit: z mōasteriū beati Petri apli fecerit: z de pmo eius abbate Petro.

Capitulum XXXIII.

Augustin⁹ vbi in regia ciuitate sedem epales vt p̄diximus accepit: recuperauit in ea regio fultus adminiculo: eccliaz quā ibi romanorū antiquoz fidelitū opere factā fuisse didicerat: z eam in nomie sancti saluatoris dei z dñi nostri iesu christi sacravit: at qz ibidē sibi habitacionē statuit: z cūctis successorib; suis. **F**ecit autē z monasteriū non lōge ab ipa ciuitate ad orientē: i quo eius hortatu Edilbrecht eccliam beatorū apostolorū Petri z Pauli a fundamētis p̄struxit: ac diuersis donis ditauit. in qua z ipius Augustin⁹: z oim epoz Doruernensū simul z regū Cantie ponti corz pora possent. Quā tñ eccliam nō ipse Augustin⁹: sed successor ei⁹ Laurenti⁹ consecrauit. **P**rim⁹ autē eiusdēz monasterij abbas Pet⁹ psbyter fuit: q̄ legatus galliaz missus diuersus est in sinu maris: q̄ vocatur Amfreat: z ab incolis loci ignobili tradit sepulture. **S**ed omnipotēs de⁹ vt q̄lis meriti vir fuerit demonstraret omi no

cte supra sepulchrū ei⁹ lux celestis apparuit: donec animaduertentes vicini q̄ videbāt sanctū fuisse virū q̄ ibi esset sepult⁹ z inuestigantes vnde z q̄s eēt abstulerūt corp⁹: z i Bononia ciuitate iuxta honozē tāto vtro cōgruū in ecclia posuerūt.

Ut Edilfrith rex Nordanhimbrozū Scottoz gentes p̄ello p̄terens ab Anglorum finibus expulsus est.

Capitulum XXXIII.

In tēporib; Nordanhimbrozū regno p̄fuit rex fortissim⁹ z glorie cupidissimus Edilfridus: q̄ plus oibus anglorū prauitatib; gentem vastatū britonū: ita vt Sauli quondam regi israelitice gentis compandus videtur: ex cepto dūtaxat hoc q̄ diuine erat religionis ignar⁹. **N**emo enī in tribunis: nemo in regib; plures eoz terras extermi natis vel subiugatis indigens: aut tributarias gēt angloz: aut habitabiles fecit. **L**ul merito poterat illud qd̄ benedicens filiū patriarcha in psonam Saulis dicebat aptari. **B**eniamin lup⁹ rapax mane comedit predā et vespere diuidet spolia. **U**nde mor⁹ ei⁹ p̄fectib; Edaneadem rex scottorū q̄ britaniā inhabitat venit p̄tra eū inenſo ac forti exercitu. s; cū pauc⁹ vctus aufugit. **S**iquidē in loco celeberrimo q̄ dicit Deglastan id est degla lapis ois pene ei⁹ est cesus exercit⁹. **I**n q̄ etiaz pugna Teobald frater Edilfric⁹ in illo quē ipse ducebat exercitu p̄mpt⁹ ē. qz videsciet bellū Edilfricht āno ab incarnatione dñi. dciij. regni autem sui qd̄ .xxij. annis tenuit anno .xj. p̄fecit. **P**orro anno **F**ocas q̄ tūc regni romani apicē tenebat p̄mo neq; ex eo tpe q̄ sc̄z regnū scottorū in britannia aduersus gentē angloz vsq; ad hanc diē in plū venire audebat.

Explicit Liber prim⁹ eccliaſtice historie gentis Anglorum.

Incipit liber sc̄s eccliaſtice historie gentis anglorum: cum recollecta capitulorum annotatione.

De obitu beati pape Gregorij,
Caplm. I.

His tempo-
ribus id est dñice incarnatio-
nis, dcy, beatus papa Gre-
gorius postquam sedem romane et
aplice ecclesie, xiiij. annos, menses sex, et dies
x. gloriosissime rexit defunctus est: atque ad
eternam regni celestis sedem translatus. De quo
nos uenit quod nostram id est anglorum gentem
de prete sathane ad fidem christi sua indu-
stra conuertit: latorem in nostra historia eccles-
iastica facere sermonem, quem recte nostrum ap-
pellare possumus et debemus apostolum. Quia
cum primus in toto orbe gereret pontificatum,
et conuersis iam dudum ad fidem ueritatis esset
platus: ecclesiam nostram gentem eatenus ido-
lis maculatam christi fecit ecclesiam: ita ut
aplicus illi de eo liceat nobis proferre ser-
monem. Quia et si alius non est apostolus: sed tamen no-
bis est. Nam signaculum apostolatus eius nos su-
mus in domino. Erat autem natione romanus ex
patre Gordiano, genitus a paupere non solum
nobile: sed et religiosum ducens. Deinde Fe-
lix eiusdem sedis aplice quondam episcopus uir
magne glorie in christo et ecclesie fuit attatus.
Sed et ipse nobilitate religionis non mi-
nozem quam parentes et cognati pietate deuotio-
nis exercuit. Nobilitate ipso illam quam
ad seculum uidebat habere totam ad nansci-
scendam supne glorie dignitatem diuina gratia
largiente conuertit. Nam mutato repente secu-
lari habitu monasterium petijt: in quo tanta pro-
fectionis gratia cepit conuersari: ut sicut ipse
postea testatur solebat flecto: animo illius la-
bentia cuncta subteressent: ut rebus omnibus
quod uoluntur emineret nisi celestia cog-
itare soleret: ut etiam receter corpe ipsa iam
carnis claustra contemplatione transfret ut
mortem quam pene cunctis pena est: uidelet
ut ingressus uite et laboris sui primus ama-
ret. Hec autem ipse de se non profectum tactando
putat: sed desendo potius defectum quam refer-
re consueuerat sibi pro cura pastoralis incurris-
se uidebat. Denique tpe quodam secreto cum
diacono suo Petro colloquens: enumeratis
animi sui uirtutibus: priscis moribus dolen-
do subiurauit. Ad nunc ex occasione cure pa-
storalis secularium hominum negocia patitur,

et post tam pulchram quietis sue speciem ter-
rent actus puluere fedat. Cumque pro descen-
sione multorum ad exteriora sparserit etiam
cum interiora appetit ad hec, proculdubio mi-
nor redijt. Perpedo itaque quod tolero: per-
pedo quod amisi, dum quod intueor: illud quod per-
didisti sit huius grauius quod porto. Hec quidem
sanctus uir ex magne humilitatis intentione di-
cebat. Sed nos credere decet nihil enim
monachalce perfectionis perdidisse: occasio-
ne cure pastoralis: imo potior tunc su-
peresse profectum de labore conuersationis mul-
torum: quam de parte quondam quiete conuersatio-
nis habuerit: maxime qui et pontificalis
functus officio domum suam monasterium
facere curauit. Et dum primus de monas-
terio abstractus ad ministerium altaris or-
dinatus: atque constantinopolim apocrisarius
us ab aplice sede directus est: non tamen in ter-
reno conuersatus pallacio positus uite ce-
lestis intermisit. Nam quosdam fratrum ex mo-
nasterio suo quod eum gratia germane charitatis
ad regiam urbem secuti sunt: in tutamentum cepit
obseruante regularis habere: uidelicet ut
eorum semper exemplo sicut ipse scribit ad orati-
onis placidum litus quasi anchora fune re-
stringeret: cum incessabili causarum secula-
rium impulsu fluctuaret: concussamque seculi
actibus mentem iter eos quotidie pro custodie
lectiois roboraret eloquium. Horum ergo
consortio non solum a terrenis munitur incur-
sibus: uerum etiam ad celestium exercitia uite ma-
gisque successus. Nam hortati sunt eum ut librum
beati Job magnis inuolutum obscuritatibus
mystica interpretatione discuteret: neque
negare potuit opus quod sibi fraternum amor
multis utile futurum imponebat. Sed eun-
dem librum quod iuxta litteram intelligentes:
quod liter ad christi et ecclesie sacramenta referre-
dus: quod sensu uinculorum fidelium sit aptatus
per xxxv. libros expositionis miranda ratione
pdocuit. Quod uidelicet opus in regia quoddem
urbem apocrisarius inchoauit: rome autem
ita factus pontifex impleuit. Qui cum esset ad
huc regiam in urbe positus nascentem ibi uenam
heresem de statu nostre resurrectionis: cum
ipso quod exorta est in initio inuante se gratia catho-
lice ueritatis attriuit. Si quidem Euthic-
eiusdem urbis episcopus dogmatizabat corpus
nostrum in illa resurrectionis gloria impal-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

pabile: vētis: aeriq; subtil^o esse venturū.
Nō ille audies: et ratioe veritat^{is}: et exem-
plo dñice resurrectiōis pbavit: hoc dog-
ma orthodoxe fidei omnimodis esse con-
trariū. **C**atholica etenim fides habet q;
corp^o nostrū ī illa īmortalitatis gl'ia sub-
limatū subtile q̄dem sit p̄ effectū sp̄rita-
lis potētie: s; palpabile p̄ veritatez natu-
re: iuxta exemplum dñici corpōris: de q̄
a mortuis suscitato dicit ipse discipulis.
Palpite et videte: q; sp̄s carnem et ossa
nō habet sicut me videt^{is} habere. **I**n cul^o
assertiōe fidei venerabilis pater **G**regori-
us intantū p̄tra nascentē heresem nouaz
laborare p̄cedit. **L**ata hāc instātia iuuā-
te etiā p̄ssimo ipatore **L**iberio **L**ōstāri-
no cōminuit: vt null^o exinde sit inuent^o q̄
ei^o resuscitator existeret. **A**liū q̄z librū cō-
posuit egregiū: q̄ vocat^{ur} pastoralis: ī quo
manifesta luce patefecit q̄lis ad eccle-
siam assumi: q̄liter ipi rectores vtiere:
qua discretiōe singulas quasq; audiētū
īstituere p̄sonas: et quanta p̄sideratione
p̄ria quotidie debeant fragilitatē pensa-
re. **S**ed et omelias euangelij numero. cl.
composuit: q̄s in duob; codicib; eō sorte
distingit. **L**ibros etiam dialogorū. iij. fe-
cit in q̄bus rogatu **P**etri diaconi sui vir-
tutes sanctorū q̄s in italia clariores nosse
vel audire poterat ad exemplum viuendi
posteris collegit: vt sicut ī libris exposi-
tionū suaz: q̄b; sit p̄tutib; īsudādū edo-
cuit: ita etiā de scripturis sanctorū mira-
culis: q̄ virtutū earū dē sit claritas osten-
deret. **P**rimā q̄z et vltimā **E**zechielis p̄-
phete p̄tē q̄ videbantur obscuriores: per
omelias. xxij. quantū lucis intus habuit
demonstrauit **E**xcepto libello respōsionū
q̄ ad interrogatiōes sancti **A**ugustini p̄ri-
mi angloz ep̄i scripsit: vt supra docuim^o
totū ipm libellū his inserētes h̄storijis.
libello q̄z sinodico quē cuz ep̄s italie de
necessarijs eccle-
siae causis vtilissimū cōpo-
suit: et familiarib; ad quosdā l̄ris. **N**ō eo
magis mirū est tot eū ac tanta cōdere vo-
lumina potuisse q; pene om̄i iuuetur^{is} sue
tpe (vt p̄bis ipius loquar) creb^{is} v̄sicerū
dolorib; cruciabat: horis momentisq; om-
nibus fracta stomachi p̄tute lassescerat.
Lentis q̄dē: s; tñ p̄tinuis feb^{is} anghela

bat. **V**erū inter hec dñi sollicit^o pensaret:
q; scriptura teste ois fili^o qui recipit fla-
gellat. q̄ malis p̄sentib; duri^o deprimeba-
tur: eo de eterna cert^o p̄sūptione respira-
bat. **H**ec q̄dē de īmortalit^o et d̄cra inge-
nio q̄d nec tanto corpis potuit dolore re-
stringi. **N**ā alij quidē p̄tiffices p̄struen-
dis ornandisq; auro vel argēto ecclesijs
operā dabāt: hic aut^o tot^o erga aiaz lucra
vacabat. quiscq; pecunie habuerat sedu-
lus h̄ dispergere ac dare paupib; vt iusti-
cia eius maneret in seculū seculi: et cornu
eius exaltaretur in gl'ia: ita vt illud beati
Job veraciter dicere posset. **A**uris audi-
ens beatificabat me: et ocul^o videns testi-
moniū reddebat mihi: q; liberassem pau-
perem vociferantē et pupillū: cui nō erat
adiutor. **B**enedictio perituri sup me ve-
niebat: et cor vidue solat^{ur} sum. **I**usticia
indut^{us} sū et vestiu^{us} me sicut vestimento et
dsademate iudicio meo. **O**cul^o fui ceco et
pes claudō. **P**ater eram pauperū: et cau-
sam quā nesciebā diligētissime īuestiga-
bam. **C**ōtērebam molas īnqu^{is} et de den-
tib; illi^o auferebam p̄dam. **E**t paulopost
si negau^{us} īnq̄t q̄d volebā paupib;: et ocu-
los vidue expectare feci. **S**i cōmedi buc-
cellam meaz solus et nō comedit pupill^o
ex ea: q; ab infantia mea creuit meū mi-
seratio. et de vtero matris mee egressa est
mecū. **A**d cul^o pietatis et iusticie opus p̄-
tinet etiā hoc q̄d n̄ram gentēz p̄ p̄dicato-
res q̄s huc direxit de dentib; antiquibo-
stis eripiens eterne libertat^{is} fecit esse p̄ti-
cipē. **C**ui^o fidei et salutis cōgaudēs queq;
digna laude cōmendās: ip̄e dicit ī exposi-
tione beati **J**ob. **E**cce rem. lingua britā-
nie que nihil aliud nouerat q̄ **B**arbarā
frendere: tā duduz in diuinis laudib; he-
breū cepit alleluia resonare. **E**cce quodā
tumidus tā substrat^o sanctorū pedib; ser-
uit ocean^o: eiusq; barbaros mutuos q̄s
terreni p̄ncipes edomare nequerāt: hos
p̄ diuina formidine sacerdotū ora simpli-
cibus ligāt: et q̄ catenas pugnantū infi-
deles nequaq; metueret: tā nunc fideles
humillū liguas timet. **Q**ui enī p̄cept^{is} ce-
lestib; p̄bis clarescentibus q̄z miraculis
virt^o ei diuine cognitiōis infundit eiusdē
diuinitatis terrore refrenat: vt q̄ue agere

metuat: ac totis desiderijs ad eternitatis
grām venire cupiscat. Quibus p̄bis bea-
tus Gregori⁹ hoc q̄z declarat q̄ sanctus
Augustin⁹ ⁊ socij ei⁹ non solū pdicatioe
verboz: sed etiā celestiu ostensioe signoz
gentē angloz ad agnitioē veritatis per-
ducebant. Fecit iter alia beat⁹ papa Gre-
gori⁹ vt in eccl̄ijs beatoz aploz Petri et
Pauli sup corpa eoz misse celebraretur.
Sed ⁊ ipa missaz celebratioe tria verba
maxime pfectionis plena supadscit. Di-
cēs nostros i tua pace disponas: atqz ab
eterna dānatione nos eripi: ⁊ in electoꝝ
tuozꝝ iubeas grege numerari. **R**ecte
aut eccliam temporibz impatoꝝ Dau-
ricij ⁊ Focatis. Secūdo aut eiusdem Fo-
catis anno trāsiens ex hac vita migravit
ad verā q̄ in celis est vitā. Sepult⁹ p̄o ē
corpore in ecclia beati Petri apli ante se-
cretariū: die q̄rto iduū marciāz: qūqz in
ip̄o cū ceteris sancte ecclie pastoribz resur-
recturus in glia. **S**criptumqz in tumba
ip̄i ep̄th asū huiusmodi.
Suscipe terra tuo corp⁹ de corpe sūptū
Reddere qd̄ valeas viuificāre deo.
Spūs abstraxit leti nil vita nocebūt.
Cul vita alteri⁹ mors magis ip̄a v̄la est
Potit̄is sūmi h̄ claudū mēbra sepulcro
Qul inumeris semp̄ viuūt vbiqz bonis
Furiē dapibz supauit fr̄gora veite:
Atqz atas monit⁹ terit ab hoite sacris.
Implebatqz actu q̄cqd̄ smone docebat:
Esset ve exemplū mystica p̄ba loquēs
Ad christū anglos conuertit pietate maḡa
Acqrens fidei agmina gente noua.
Dic labor: h̄ studiū: hec tibi cura: hoc pa-
stor agebas:
Ut dño offerres plurima lucra gregis
Disqz dei s̄sul fac⁹ letare triūphis.
Nā mercedē opeꝝ tam sine fine tenes.
Nec silentio p̄tereūda op̄nio que de
beato Gregorio traditione maiorum ad
nos vsqz plata est: qua videlicet ex causa
admonit⁹ tam sedulā erga salutē n̄re gen-
tis curā gesserit. Dicunt qz die quadā cū
aduenitibz nup̄ mercatoribz multa vena-
lita i forum fuissent collata: multi ad emē-
dum p̄fluxissent: ⁊ ip̄m Gregoriū iter ali-
os aduenisse: ac vidisse inter alia pueros
venales positos: candidi corporis: ac ve-

nusti vultus: capilloꝝ quoqz forma egre-
gla. Quos cū aspiceret interrogauit (vt
aiunt) de qua regione vel terra essent alla-
ti: dictūqz est q̄ de britānia insula: cui⁹ in-
cole talis essent aspectus. Rursus it̄ro-
gauit vtrū iudez i insula christiani: an pa-
ganis adhuc erroribus essent implicati.
Dictū est q̄ essent pagani. **A**t ille intimo
ex corde lōga trabēs suspiria. **D**eu p̄ch⁹
dolor inquit q̄ tam lucidi vultus hoies
tenebrāz auctor possidet: **T**ātaqz grā frō-
ti specie mentē ad interna gratia vacuaz
gestat. Rursus ergo it̄rogauit qd̄ esset
vocalulū gentis illius: respōsū est q̄ ang-
gli vocarentur. at ille bene inquit. **N**az ⁊
angelicā habent faciē: ⁊ tales angeloꝝ in
celis decet esse coheredes. **Q**d̄ habet no-
men ip̄a puincia de qua isti sunt allati: re-
sponsum est q̄ deiri vocarentur iudem p-
uinciales. **A**t ille inquit: bene deiri: d̄ ira-
eruti: et ad misericordiam christi vocati
Ret puincie illius quomodo vocatur?
Responsum est q̄ **E**lle diceretur. **A**t ille
alludēs ad nomē ait. **A**lleluia laudez dei
creatoris illis in p̄tibz oportet cantari.
Accedensqz ad pontificē romane ⁊ apo-
stolice sedis. nōdū enim erat ip̄e pontifex
factus. **R**ogauit vt gentē angloꝝ in bri-
tāniam aliquos verbū ministros p̄ quos
ad christum couerteretur mitteret. seip̄m
paratū esse in hoc opus domino coope-
rante p̄ficiendū: si tamē apostolico h̄ pa-
pe h̄ vt fieret placeret. **Q**d̄ dū p̄ficere nō
posset: qz ⁊ si pontifex cōcedere illi qd̄ pe-
tierat voluit: nō tamē ciues romani vt tā
longe ab vrbe secederet potuere p̄mittere.
Dox vt ip̄e pontificatus officio fun-
ctus est: p̄fecit opus diu desideratū. Ali-
os q̄dem pdicatores mittens: sed ip̄e pre-
dicationem vt fructificaret suis exhorta-
tionibus ac p̄cibus adiuuās. **N**ec iuxta
opinionem q̄ ab antiquis accepimus hi-
storie nostre ecclesiastice inserere optimū
dicimus.

Ut Augustin⁹ Britonū ep̄os p̄ pace
catholica etiā miraculo celesti corā eis fa-
cto monuerit: q̄ve illos spernentes vltio
secuta sit. **C**ap̄lm. II.

Iterea Augustinus adiutorio
vsus Adilberhti regis: cōuo-
r 3

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

cauit ad suum colloquū episcopos siue doctores prime britonū prouincie: in loco ubi vsq; hodie lingua angloꝝ saxonū appellatur: cepitq; eis fraterna admonitione suadere: vt pace catholica secū habita cōmunem euāgelizandī gentib; pro domino laborem susciperent. Non enim pasche diem dominicū suo tempore: sed a. xliij. vsq; vicesimā lunam obseruabāt. **Que** computatio. lxxxiij. annorū circulo cōtinet. **S;** et alia plurima vnitati ecclesiastice contraria faciebant. **Qui** cū longa disputatione habita: neq; p̄cibus: neq; hortamentis: neq; increpationib; Augustini ac doctorū eius assensū p̄bere voluissent: sed suas potius traditiones vniuersisq; p̄ orbē. x. sibi in christo concordant ecclesijs p̄ferrent: sanctus pater Augustinus hūc laboriosū ac longū certaminis finem fecit vt diceret. **Obsecremus** deū q̄ habitare facit ynanimē in domo patris sui: vt ip̄e nobis insinuare celestib; signis dignetur: que sequenda traditio: quibus sit v̄ijs ad ingressum regni illius sperandum. **Adducatur** aliquis eger et per cultus p̄ces fuerit curatus huius fides et opatio deo deuota atq; omnib; sequenda credatur. **Quōd** cum aduersarij inuiti l; concederent: allatus est quidam de genere angloꝝ oculoꝝum luce priuatus: qui cum oblat; britonū sacerdotibus nil curatiōis v̄l nationis horū ministerio p̄ciperet. tandem Augustinus iusta necessitate cōpulsus flectit genua ad patrem dñi nostri iesu christi: dep̄cās vt visum ceco quē amiserat restitueret: et per illuminationē vniuersi hominis corporalē in plurimorū corda fidelium spiritalis gratia lucem accēderet. **Nec** mora illuminatur cecus: ac verū sume lucis p̄eco ab omnib; p̄dicatur Augustinus: **Cum** britones confitent; q̄dez intellexisse seueras esse v̄sam iusticie quā predicat Augustinus: sed nō se posse absq; suorū consensu ac licentia p̄scis abdicare moribus. **Unde** postulabāt vt secūdo sinodus pluribus aduentantib; fieret. **Que** cum esset statuta: venerūt vt p̄hibēt vij. britonum episcopi et plures viri doctissimi maxime de nobilissimo eorū ministerio qd̄ vocatur lingua angloꝝ bar-

chothnaburg: cui tēpore hoc **D**inoth abbas p̄fuisse narratur: qui ad p̄fatum iturū conciliū venerunt primo ad quendam virum sanctū ac prudentē: qui apud eos anachoriticā ducere solebat vitā: cōsultes an ad p̄dicationē Augustini suas de serere traditiones deberēt. **Qui** respōdebāt si homo dei est: sequimini illū. **Dixērunt** et vnde hoc possumus p̄bare: **At** ille. **Domini** inquit ait. **Collite** iugū meū super vos: et discite a me quia mitis sum et humilis corde. **Si** ergo Augustin; ille mitis est et humilis corde: credibile est qd̄ iugum christi et ip̄e portet: et vobis portandum offerat. **Sin** autē ac sup̄bus est cōstat: qd̄ non est de deo: neq; nobis ei sermo curandus. **Qui** rursus aiebāt. **Et** vnde vel hoc dinoscere valem;: **Procurate** inq̄t vt ip̄e prior: cui; suis ad locū synodi aduentat: et si vobis appropinquantib; asurrexerit scientes qd̄ famulus christi est: obtempanter illū audite. **Sin** autē vos spreuerit: nec corā vobis assurgere voluerit: cum sitis numero plures: et ip̄e spernatur a vobis. **Fecerūt** vt dixerat. **Factum** est vt venientib; illis sederet Augustinus in sella. **Quōd** illi videntes in ore irā versū sūt. eūq; notantes sup̄bie cunctis que dīcebat contradicere laborabant. **Dicebat** autē eis qd̄ in multis q̄dem nostre p̄suetudini: imo vniuersis ecclesie cōtrarie geritis: et nunc si in his trib; his mihi obtempere vultis vt pascha suo tempore celebretis. vt ministeriū baptizandi quo deo renascimur iuxta morē romane sancte ecclesie et aplice compleatis: vt gēt angloꝝ rum vna nobiscū verbum dei p̄dicetis. cetera que agitis cōpuls moribus n̄ris contraria: equanimiter cuncta tolerabimus. **At** illi nil horū se facturos: neq; illum p̄ archiep̄o habituros esse respōdebāt. **Cōferētes** ad inuitē qd̄ si modo nobis assurgere noluit: quāto magis si ei subdī ceperimus: iam nos p̄ nihilo cōtemnet. **Qui** bus vir dñi Augustin; fertur minitās p̄dixisse qd̄ si pacē cū fratrib; accipe nollet bellum ab hostib; forent accepturū. **Et** si nationi angloꝝ noluisent vsū vite p̄dicare p̄ horū manus v̄tione essent mortis passurū. **Quōd** ita p̄ oia vt p̄dixerat dñi

no agente iudicio patratū est. **S**iquidez post hoc ipse de quo dixim⁹ rex angolorū fortissim⁹ **E**dilfrith collecto gradū exercitū ad ciuitatem legioneq; a gente angolorū legacetur a britonib; hi recti⁹ **L**orleglon appellat⁹ maximā gētis pfidie stragem dedit. **C**unq; bellū acturus videret sacerdotes eorū: q; ad exorandū deū pro milite agente bellū cōuenerant: seorsū in tutiore cōsistere: sciscitabat q; essent hī: q; d; ve acturi illo cōuenissent. **E**rant autē plurimi eorū de monasterio **B**ancorū: in quo tātus fertur fuisse numer⁹ monachorū vt cum in septē portiones esset cum ppositis sibi rectorib; monasteriū diuisū nulla harū portio minus q̄.ccc. hoīes haberet. q; oēs de labore manūū. viuere solebāt. **H**orū ergo plurimū ad memoratā acie pacto ielunio triduo: cū alijs orādī causa cōuenerāt: habētes defensorē nomie **B**rocmailiū: q; eos intētos p̄cib; a barbarorū gladijs ptegeret. **Q**uorū causā aduentus euz intellexisset rex **E**dilfrith ait. **E**rgo si aduersus nos ad dñm suū clamāt: pfecto et ipi q̄uis arma nō ferāt cōtra nos pugnant q; aduersus nos i p̄catorib; psequūtur. **I**taq; in hos p̄mū arma verti iubet. **S**ic ceteras nefande militie copias nō sine magno exercitus sui dāno delevit. **E**x tinctos in ea pugna fertur de his qui ad adorādū venerūt viros circiter mille ducentos: et solum. l. fuga est lapsos. **B**rocmail ad primū hostiū aduentū cum suis terga vertēs: eos q̄s defendere debuerat inermes ac nudos ferientib; gladijs reliquit. **S**icq; completū est p̄sagium sancti **A**ugustini: q̄uis ip̄o tam mlto ante tpe ad celestia regna sublato: vt etiā tp̄alis iter⁹ vltionez sentirēt p̄fidi: q; oblata sibi p̄petue salutis p̄silia spreuerāt.

Ut idem **B**ellituz ac **I**ustū ep̄os fecerit: et de obitu eius.

Lap̄lm. III.

Anno dñice incarnationis sexcētesimoq̄rto **A**ugustin⁹ britān⁹ orū archieps: ordinauit duos ep̄os **B**ellitū videlicet et **I**ustū. **D**elicitum q; dē ad p̄dicādū puincie orietaliuz saxonū: q; tñ se fluuio dirimunt a cantia: et ipi orietali mari p̄tingūt. q; metropolis

Lodonia ciuitas ē sup rīpā p̄fatū flumis posita: et ipa multorū emproz populorū terra mariq; venientū. **I**n q; videlz gen⁹ te tunc tpls **H**abereth nepos **E**delbrechtī et sorore **R**icula regnabat: q̄uis sub p̄tate posu⁹ eiusdē **E**delbrechtī q; oibus: vt supra dictuz est: vsq; **H**umbre flumis angloz gentib; impabat. **U**bi ip̄o et hec puincia verbū veritatis p̄dicāte **B**ellito accepit: fecit rex **E**dilbrecht in ciuitate **L**odonia eccliam sancti **P**auli apli: in q; locum sedis ep̄alis et ip̄e et successores ei⁹ haberēt. **I**ustū ip̄o in ipa **C**atia **A**ugustinus ordinauit ep̄m i ciuitate **D**orouerni q; gens angloz a primario quodā illi⁹ q; dicebat **B**rosifroses cestre cognomiāt **D**istat autē a **D**orouerni milib; passuum ferme. xxiiij. ad occidentez in q; rex **E**dilbrecht eccliam beati **A**ndree apli fecit: q; etiā ep̄s vtriusq; ecclesie dona mlta sicut et **D**orouernēses obtulit: s; et territoria ac possessiones i vsu eoz qui erāt cū ep̄is adiecit. **D**efunct⁹ est autē deo dilect⁹ pater **A**ugustin⁹: et positū corp⁹ ei⁹ foras iuxta eccliam beatorū ap̄loz **P**etri et **P**auli: cui⁹ supra meminim⁹: q; necdū fuerat perfecta: nec dedicata. **H**or ip̄o vt dedicata est intro in latum et in porticu illi⁹ aquilōnali decenter sepultū est. **I**n q; etiā sequētium archieporū oīm sunt corpa tumulata: p̄ter duorum tantūmodo id est **T**heodori et **B**erethualdi. q; corpa i ista ecclesia posita sunt: eo q; p̄dicta porticus plura cape nequiuit. **H**abet autē in medio sui pene altare in honore beati **B**regorij pape dedicatū: in q; p̄ omne sabbatū a p̄feyro loci illius agende eorum solenniter celebrant. **S**criptū ip̄o est in tumba eiusdē **A**ugustini ep̄thasium hmoi **H**ic requiescit dñs **A**ugustin⁹ **D**orouernēsis archieps prim⁹ q; olim huc a beato **B**egorio romane vr̄bis p̄nifice directus: et a deo opatōe miraculoz suffalt⁹ et **E**dilberthū regē ac gentē illi⁹ ab idoloꝝ cultu ad fidē christi p̄duxit. et cōpletis in pace dieb; officij sui defunctus est. viij. kalendaz iunij eodem rege regnante.

Ut **L**aurent⁹ cū ep̄iscopis suis **S**cos vnitate sancte ecclie: et maxime in pascha obseruādo seq̄ monuerit: et vt **D**el

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

litus romam veniret pascha.

Capitulum III.

Accessit Augustino in episcopatum Laurentius: quem ipse idcirco adhuc vivens ordinaverat: ne se defuncto status ecclesie tam rudis vel ad horam pastore destitutus vacillare inciperet. In quo et exemplum sequebatur primi pastoris ecclesie: hoc est beatissimi apostoli Petri principis: qui fundata romana ecclesia christi Clemētem sibi adiutorem evangelizandi: simul et successorē cōsecrasset prohibetur. Laurentius archiepiscopus gradu potissime strenuissime fundamenta ecclesie nobiliter facta vidit augmentare: atque ad perfectum debiti culminis et crebra voce sancte exhortationis et primum pie operationis exemplis puerere curavit. Denique non solum nove que anglis erat collecta ecclesie curam gerebat: sed et verum britannie primam incolit primis pastores impendere sollicitudinem curabat. Si quidem ubi scotorum in prefata ipsorum patria quomodo et britanniam. In ipsa britanniam tam ac professionem minus ecclesiasticam in multis esse cognovit. Maxime per pasche ac solennitate non suo tempore celebrarent: sed ut supra docuimus: a. c. iij. luna v. q. ad. xx. dominice resurrectionis die observandum esse putaret. Scripsit cum episcopis suis exhortatoria ad eos epistolam: obsecrans eos et testans unitatem pacis et catholice observationis: cum ea que toto orbe diffusa est ecclesia christi tenere. Cuius videlicet epistolae principium hoc est. Dominus charissimis fratribus episcopis vel abbatibus per universam Scotiam: Laurentius: Mellitus: et Justus episcopi servati servorum dei. Dum nos se dis apostolice more suo sicut in universa orbe terrarum in his occidentibus partibus ad predicandum gentibus paganis dirigeret: atque in hanc insulam que britannia nuncupatur contigit introisse antequam cognosceremus credentes quod iuxta morem universalis ecclesie ingrederentur in magna reverentia facti tatis tam britones quam scotos venerati sumus. Sed cognoscentes britones: scotos meliores putavimus. Scotos vero per Dagam episcopum in hanc quam supra memoravimus insulam: et Columbanum abbatem

in gallis venientem nihil discrepare a britonibus in eorum conversatione didicimus. Nam Dagam episcopus ad nos veniens non solum cibum nobiscum: sed nec in eodem hospitio quo vescebamur sumere voluit. Hic itaque Laurentius cum coepiscopis suis etiam britonum sacerdotibus literas suo gradui condignas: quibus eas in unitate catholica confirmari satagit. Sed quantum hec agendo profecerit adhuc presentia tempora declarant. His temporibus venit Mellitus Ludovico episcopis romam de necessariis ecclesie anglorum cum apostolice papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem papa reverendissimum cogeret synodum episcoporum italie de vita monachorum et quiete ordinaturus: et ipse Mellitus inter eos assedit anno. viij. imperii Focatis principis. Indictione. xij. tertia die kalendarum marciarum ut queque erant regulariter decreta suo quoque auctoritate subscribens confirmaret ac britanniam rediens secum anglorum ecclesiis mandanda atque observanda deferret una cum episcopis quas idem pontifex deo dilecto archiepiscopo Laurēto et dero universis similiter et Edilbercto rege atque genti anglorum direxit. Hic est Bonifacius quartus a beato Gregorio romane urbis episcopi qui impetravit a Foca principe donari ecclesie christi templum rome quod patriarche vocatur antiquitatis quasi simulacrum est omnium deorum. In quo ipse eliminata omnium spurcicia fecit ecclesiam sancte dei genitricis atque omnium martyrum christi: ut exclusa multitudinem demonum multitudo ibi sanctorum memoria haberet.

Ut defunctis Edilbercto et Selbercto regibus successores eorum idolatriam resuscitarent: ob quod et Mellitus ac Justus a Britannia discesserunt.

Capitulum V.

Anno ab incarnatione dominica dccc. lxx. q. e. annus. xxij. primus ex quo Augustinus cum socijs ad predicatorem genti anglorum missus est: Edilberct rex cantuariorum post regnum temporale quod. lvi. annis gloriosissime tenuerat eterna celestis regni gaudia subiit. Qui tertius quidem in regibus gentis anglorum cunctis australibus eorum provinciis qui Dum

bre fluuio et contiguus ei terminis sequen-
strantur a borealibus impauit. Sed primus
omnium celi regna conscendit. Nam primus
imperium huiusmodi. **Ellis** rex australium
saxonum. **Secundus** **Calin** rex occidentalium
saxonum qui lingua ipsorum **Cecculin** vocabatur
Tertius ut diximus **Edilbrecht** rex cantua-
riorum. **Quartus** **Redual** rex orientaliū an-
glorum qui etiam uiuente **Edilbrechto** eidem
sue genti ducatum prebebat obtinuit. **Quin-
tus** **Eduini** rex nordanhimbrogum gentis
id est ei usque ad borealem **Pumbri** flumis
plaga inhabitat maiore potentia cunctis
que britanniam incolunt anglorum pariter et
britonum populis profuit propter cantuarijs
tm. **Fleco** et **Deuanias** britonum insu-
las que inter hiberniam et britanniam sita sunt
anglorum subiecit imperio. **Sextus** **Oswald**
et ipse nordanhimbrogum rex christianissimus
usque ad finem regnum tenuit. **Septimus**
Osiuu frater eius equaliter pene terminis
regnum nonnullum tempore cohercens: pictorum
et ascotorum gentes que septentrionales britan-
nie fines tenent maxima ex parte perdo-
muit ac tributarias fecit: sed hoc postmo-
dum. **Defunctus** est uero rex **Edilbrecht**
die xxiiij. mensis februarij post xxj. annos
accepte fidei: atque in porticu sancti **Mar-
tini** intra ecclesiam beatorum apostolorum
Petri et **Pauli** sepultus: ubi et **Berecta**
regina condita est: qui inter cetera bona que
gentis sue consulendo conferebat etiam
decreta illi iudiciorum iuxta exempla roma-
norum cum consilio sapientium constituit.
Que scripta anglorum sermone acten-
habentur et obseruatur ab ea in quibus pri-
mitus posuit qualiter id dare deberet que
aliquid rerum vel ecclesie vel episcopi vel
reliquozum ordinum furto auferret: uolens
scilicet tuitionem eis quos et quorum doctri-
nam susceperat prestare. **Erat** autem idem **Edil-
brecht** filius **Jurmurici**: cuius pater **Des-
ca**: cuius pater **Dorich** cognomine **Disc**:
a que reges cantuariorum solent **Discingas**
cognominare. **Cuius** pater **Dengist** que cum fi-
lio suo **Disc** inuitat **Quartigerno** britan-
niam primum intrauit: ut supra retulimus. **At**
post mortem **Edilbrechti** eius filius eius
Ladbald regni gubernacula suscepisset
magno tenellus adhuc ibi ecclesie cremen-

tis detrimento fuit. **Si** que non solum christi-
fidei recte noluerat: sed et fornicationem
polluere est tali quale nec inter gentes au-
ditam apostre testat: ita ut uxorem patris
haberet. **Duo** utroque scelere occasionem
dedit ad priorem ueritatem reuertendi his
que sub impio sui parentis uel pauore uel
timore regio fidei et castimonie iura susce-
perunt: nec super me flagella distinctionis
perfidio regi castigando uel corrigendo de-
fuere. **Nam** crebra mentis uesanie et spi-
ritus immodi inuassione premebatur. **Auxit**
hec peccellam huiusmodi perturbationis
etiam mors **Saberechti** regis orientaliū
saxonum qui ubi regna perennia petens
tres filios suos que pagani perdurauerunt
regni temporalis heredes reliquit **Ceperunt**
illi mox idolatrie quam uiuente eo aliquantu-
lum intermisisse uidebant palam seruire: sub-
iectisque populis idola colendi libera dare
licentiam. **Cum** uiderent pontificem celebra-
tis in ecclesia missarum solentibus eucharistiarum
populo dare dicebant: ut uulgo fertur ad
eum barbari inflati stultitiam: quare non et
nobis porrigis panem nitidum quem et pa-
tri nostro **Saba** sic namque eum appellare
consueuerant dadas et populo adhuc in ec-
clesia dare non desistis. **Quibus** ille respon-
debat. **Si** uultis ablui fonte illo salutari
que per uester ablutus est: potestis etiam pa-
nis sancti cui ille participabat esse princeps
Si in autem lauacrum uite preternitis: nulla-
tenus ualeatis panem uite percipere. **At** illi
nolumus inquirere fonte illum intrare que nec
illos opus habere nouimus: sed tamen pa-
ne illo refici volumus. **Cum**que diligenter
ac sepe ab illo essent admoniti nequaquam
ita fieri posse ut absque purgatione sacro-
sancta quis oblationi sacrosancte commu-
nicaret. **Ad** ultimum furore commoti aces-
bant. **Si** non uis assentire nobis in tam
facili causa quam petimus: non poteris iam
in nostra puicia de morari. **Et** expulerunt
eum: ac de suo regno cum suis abire iusserunt.
Qui expulsus inde uenit cantuam:
tractaturus cum **Laurentio** et **Iusto** co-
episcopis que in his esset agendum. **Decretum**que
est commune consilio: quod satius esset ut omnes
patriam redeuntes libera ibi mente domo
deserueret: quam iter rebelles fidei barbaras

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

sine fructu residerēt. **D**iffessere itaq; p̄m̄t
Dellitū & **J**ustū: atq; ad partes gallie se-
cessere: ibi & nunc finem expectare dispo-
nentes. **S**z nō multo tpe reges q̄ p̄conē
a se veritatis expulerāt demoniacis culti-
bus impune seruebāt. Nam egressi con-
tra gentē **S**ensuoz in plūm oēs pariter
cum sua milita corruerūt. nec (licz aucto-
ribus pd̄tis) excitatū ad scelera vulgus
ponit corrigi: atq; ad simplicitatez fidei
& charitatis que est in christo renocari.

Ut corrept' ab ap̄lo **P**etro **L**aurenti-
us **C**adaldū regē ad christū auerteret:
q̄ mox **D**ellitū & **J**ustū ad pd̄dicandū re-
uocauerit. **C**aplm. VI.

Quim p̄o **L**aurētius **D**ellitūz
Justūq; secutus: ac britanniāz
esset relictus iussit ip̄a sibi nos-
cite in ecclia beatorū ap̄loz **P**etri & **P**au-
li: de q̄ frequēter iam diximus: stratu pa-
rari. In quo cū post multas preces ac la-
chrymas ad deūz p̄ statu ecclie suas ad-
quiescedū membra posuisset atq; obdor-
misset: apparuit ei beatissim' apostoloz
p̄nceps: & multo illū tēpore secreta nocti
flagellis arctioribus afficiens sciscitabat
ap̄lica districtiōe quare gregem quē sibi
ip̄e crediderat reliq̄rat: vel cui pastorum
oues christi in medio lupoꝝ positas fu-
gens ip̄e d̄mitteret. **A**n mei inquit ob-
lit' es exempli: qui p̄ paruulis christi q̄s
mibi in iudicium sue dilectionis cōmen-
dauerat: vincula: verbera: carceres: affli-
ctiōes: ip̄am postremo mortē: mortē autē
crucis: ab infidelib' etiam inimicis christi
ip̄e euz christo coronādus p̄tulit. **H**is
beati **P**etri flagellis: simul & exhortatio-
nibus animat' famulus christi **L**aurēt'
mox mane facto venit ad reges: & relecto
vestimento quātis esset verberibus lace-
ratus ostendit. **Q**ui multū miratus & in-
quisrens quis tāto viro tales ausus esset
plagas infligere. **U**t audiuit quia causa
sue salutis ep̄s ab ap̄lo christi tanta esset
tormentā plagasq; p̄pessus extimuit. **M**ul-
tum atq; anathematizato omni idolatrie
cultu: abdicato cōubio nō legitimo sus-
cepit fidem christi: & baptizatus ecclesie
rebus quantūz valuit in omnib' p̄sulere
ac fauere curauit. **D**isit etiam galliam &

reuocauit **D**ellitū & **J**ustū: eosq; ad
suas ecclias libere instituendas redire p̄-
cepit: q̄ post annū ex quo abierāt reuersi
sunt. **E**t **J**ustus q̄dem ad ciuitatē **P**rosi
cui p̄fuerat rediit. **D**ellitū p̄o **L**udoniē-
sis ep̄m recipere noluerunt: idolatrie pon-
tificib' magis seruire gaudētes. **N**ō enī
tanta erat ei quāta patri ip̄ius regni po-
testas: vt etiam nolentibus ac cōtradice-
tibus paganis antistitem sue posset eccle-
sie reddere. **U**erū ip̄e cum sua gente ex
quo ad d̄m cōuerfus est diuinitis se stu-
dēt mancipare p̄ceptis. **P**entūz & in mo-
nasterio beatissimi ap̄loz p̄ncipis eccle-
siam sancte dei genitricis fecit quā conse-
cravit archiepiscopus **D**ellitūz.

Ut **D**ellitūz ep̄s flāmas ardētes sue
ciuitatis orando restrinxerit.

Caplm. VII.

Hoc enī rege beatus archiep̄s
Laurēt' regnū celeste cōscēdit:
atq; in ecclia & monasterio san-
cti ap̄li **P**etri iuxta p̄decessorē suū **A**ugu-
stinū sepul' die q̄rto nonaz februariarū.
Postq; **D**ellit' q̄ erat **L**udoniē ep̄s ses-
dem **D**orouernēsis ecclie tert' ab **A**ugu-
stino suscepit. **J**ust' autē adhuc sup̄stes
Drofensem regebat ecclesiam. **Q**ui cum
magna eccliaz angloꝝ cura ac labore gu-
bernabāt: suscepit scripta exhortatoria
a p̄ntifice romane & ap̄lice sedis **S**onifa-
cio quē post de' dedit ecclie. sedit āno in-
carnationis d̄nice. dccciiij. **E**rat autem
Dellit' q̄dē corpis infirmitate id est po-
dagra granat': s; mētis gressib' sanis ala-
crister terrena queq; trāsiliēs: atq; ad cele-
stia regna semp amāda p̄tēda et q̄renda
puolās. **E**rat carnis origine nobilis: sed
culmie mētis nobilior. **D**eniq; vt vnum
p̄tut' el' vnde cetera itelligi possint testi-
monū referā. **T**pe q̄dā ciuitas **D**orouer-
nēsis p̄ culpam incurse igni corrupta cre-
brescētib' cepit flāmis p̄sumi: q̄b' cū nullo
aq̄z inlectu posset aliq̄s obsistere: tāq; cū
ultrat' esset p̄vastata nō minima atq; ad
episcopū furens se flāma dilatarer. **C**on-
fidens episcop' in diuinitū vbi humanum
deerat auxiliū: iussit se obutaz scuitentib'
bus & huc illucq; volantib' ignū globis
referri. **E**rat autē eo loci vbi flāmarum

impetus maxime incubebat martyrium beatorum quattuor coronatorum. **I**bi ergo platus obsequenti manibus episcopus cepit oratio periculum infirmus abigere: quod firme fortium manus multum laborando nequiverat. **N**ec mora ventus qui a meridie flans ubi incendia sparserat: extra meridiem reflexus primo vultu furoris sui a lesione locorum qui contra erat abstraxit: ac mox funditus quiescens flammis pariter sopitis atque extinctis copescuit. **E**t quia vir dei igne diuine charitatis fortiter ardebat: qui tempestates potestatum aeriarum a suo suorumque lesione crebris orationibus vel exhortationibus repellere consueuerat: merito ventis flammisque mundalibus pualere: et ne sibi suisque noceret obtinere poterat. **E**t hoc post quibus annis quinquaginta regit ecclesiam **E**adbaldo regnante migravit ad celos. **S**epultusque est cum patribus suis in sepe dicto monasterio: et ecclesia beatissimi principis apostolorum. anno ab incarnatione domini. de christi die nono. klis mar.

Ut Bonifacius papa Justo successore eius pallium: et epistolam miserit.

Capitulum VIII.
Ut statim successit in pontificatum Justus: qui erat profensis ecclesie episcopus: illi hec ecclesie romanum per se consecrauit episcopus: data sibi ordinandi episcopos auctoritate a pontifice Bonifacio: quem successore esse fuisse deus deit supra meminit. **C**uius auctoritatis ista est forma. **D**ilectissimo fratri Justo: Bonifacius, quibus deuote: quibus etiam vigilanter per christo euangelio elaborauerit vestra fraternitas non solum epistola a vobis directe tenere: imo indulta desuper operi vestro perfectio indicauit. **N**ec enim omnipotens deus aut sui nominis sacrum: aut fructum vestri laboris deseruit: dum ipse predicatoribus ecclesie fideliter repromisit. **E**cce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. **Q**uod specialiter iniuncto vobis ministerio eius clementia demonstrauit apertens corda gentium ad suscipiendum predicationis vestre singulare mysterium. **D**agno enim primo fatigorum vestrorum delectabilem cursum bonitatis sue suffragium illustrauit: dum creditorum vobis talento

fidelissime negociationis officijs vberem fructum impendens ei quod signare possentis multiplicatis generationibus preparauit. **H**ocque etiam illa vobis reparatione collatum est: qui iniuncto ministerio iugiter persistentes laudabili patientia redemptiones gentis illius expectastis: et vestris ut perfrueret meritis eorum est saluatio propinata dicere domino. **Q**ui perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. **S**aluati ergo estis spe patientie et tolerantie virtute: ut infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata sui consequerentur misericordiam saluatoris. **S**usceptis namque apostolibus filii nostri **A**dalualdi regis reppimus quanta sacra eloquii eruditione et animi ad vere reuerentis et indubitatae fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. **Q**ua ex re de longanimitate clementie celestis certam assumentes fiduciam: non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem imo queque vicinarum vestro quoque predicationis ministerio credimus subsequendum. quatenus sicut scriptum est: **C**onsummati speris vobis merces a retributore omnium bonorum domino tribuat. **E**t vere per omnem terram exisse sonus eorum: et in fines orbis terre verba ipsorum vniuersalis gentium confessio suscepto christiane sacramento fidei prestatum. **P**allium preterea per latorem presentium fraternitati tue benigntatis studiis inuitati directum: quod videlicet tantam in sacrosanctis venerandis mysterijs licentiam vtendi imperauimus. **C**edentes etiam tibi ordinationes episcoporum: exigente opportunitate domini puenienti misericordia celebrare: ita ut christi euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus que necdum reuerse sunt dilatetur. **S**tudeat ergo tua fraternitas hoc quod sedis apostolice humanitate precepta intemerata mentis sinceritate fuare intendis **C**uius rei similitudines tam precipuum indumentum humeris tuis baiulandum suscepis. **T**alemque te implozata clementia exhibendum stude: ut indulti muneris premia non cum reatitudine: sed cum comodis animarum ante tribunal summi et venturi iudicis representantes. **D**eus te incolumem custodiat dilectissime frater.

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

T De implo regis Eduini: et ut veniens ad euangelisandū ei Paulin' primo filiā ei cū alijs fidel' christiane sacramētis imbuert. **Capitulum. IX.**

Quo i tempe etiā gens Hordan bimbrozū hoc ē ea gens natio angloz que ad aqlonē humberū fluminis plagā habitabat cum rege suo Eduino verbū fidei pdicante Paulino cui' supra meminim': suscepit. Cui' videret regi in auspiciū suscipiēde fidei et regni celestis potestas etiāz terreni creuerat imperij: ita vt qd nemo angloz an' cū omīs britānie fines quales ipoz vel britonum puincie habitabant subditiōe acciperet: quin et menasias insulas: sicut et supra docuim': implo subiugauit angloz rum. Quaz prior que ad austrū est et situ amplior et frugū puentu atqz vbertate fertilior nongentoz. lx. miliarū mensurā iuxta estimatiōne angloz. Secda trecentoz rū et vltra spaciū tenet. Huic autē gēti occasio fuit pceptiēde fidei q' p'fat' rex cognatione iunctus est regibz cantuarioz accepta in coniugem Edilberge filia Edeberti regis q' alto noie Tate vocabatur. Huic consortiū cum primo ipse missis p'cis a fratre eius Eadbaldo q' tunc regno cantuarioz p'erat peteret: Responsū ē nō esse licitū christiānā virgīnē pagano i cōiugium dari ne fides et sacramēta celestis regis cōsortio p'fanarent' regis q' veri delictu esset p'fusus ignarus. Que dū Eduino verba nunciū referrent: p'misit se nihil omnimodis p'rarū christiane fidei que virgo colebat esse facturū: quin pot' p' missurū: vt fide cultūqz sue religionis cū omnibz q' secū venissent vir' siue feminis sacerdotibus seu ministris more christiano seruaret. Neqz abnegauit se etiā eandem subiturū esse religionem: si tū examīnata a prudētibz sanctor ac deo dignior posset inueniri. Itaqz p'mittit virgo atqz Eduino mittit. et iuxta qd dispositū fuerat ordinat' eps vir deo dilectus Paulinus q' cum illa veniret: eamqz et comites eius: ne paganoz possent societate polui: quotidiana exhortatione et sacramentoz celestiu celebratiōe p'firmaret. Ordinatus est autē Paulin' eps a Iusto ar

chiepiscopo sub die. xij. klis aug. āno ab incarnatione dñi. dccc. v. Et sic cuz p'fata virgine ad regem Eduinū q'si comes copule carnal' aduenit. Sed ipse poti' toto animo intēdens vt gentē quaz adibat ad agnitiōnes veritatis aduocās iuxta vocē apli vni viro virgīnem castam exhibere christo. Cūqz in puinciā venisset laborauit multū vt et eos q' secū venerāt ne a fide deficerent dño adiuuante cōtineret: et aliquos si forte posset de paganis ad fidei grām pdicando p'uerteret. Sed sicut apls ait. Quāuis multo tempore illo laborante in verbo deus seculi hui' excecavit mentes infideliz: ne eis fulgeret illuminatio euangelij glie christi. Anno autē sequenti venit in puinciā qdam Sicart' vocabulo Eumer missus a rege occidētaliū saxonūz noie Cuichelmo: sperās se regem Eduinū regno simul et vita p'uatū: q' habebat sic ambicipitē torica: tū vt si feri vulnus minus ad mortē regis sufficeret peste iuuaret veneni. Peruenit autē ad regem primo die pasche iuxta amnē Doruentionē vbi tūc erat villa regalis. Intrauitqz quasi nūciū domini sui referens. et cum simularā legationē ore astuto volueret excurrere repente et euaginata sub veste iura impetuz fecit in regē. Quō cum videret minister regis amicissim' nō habēs scutiū ad manuz quo regem a nece defenderet mox interposuit corpus suuz ante lectum p'gentis. Sz tantū hostiū ferum infixit vt p' corp' militis occisi etiāz regem vulneraret. Qui cuz mox gladijs impetret in ipso tumultu etiā alii de militibz cui' nomē Ford herifica nefanda peremit. Eadē autē nocte sacrosancta domnice pasche pepererat regina filiā regis cui' nomē Eanfled. Cūqz idem rex p'sente Paulino epō gratias ageret dijs suscipiā nata sibi filiā: Ecōtra episcopus grās cepit agere domino christo: regisqz altruere q' ipse p'cibus suis apud illū obrimmerit: vt regina sospes et absqz dolore graui sobolem p'crearet. Cui' verbis delectatus rex p'misit se abrenūciāns idolis christo seruiturū: si vitam sibi et victoriāz donaret pugnanti aduersus regē a quo homicida ille q' eum vulnerauerat missus: et in

pignus pmissiois implende eandē fillā suam christo cōsecrandam Paulino epo consignavit. Que baptizata est die sācto penthecostes prima de gēte Nordāhūm bꝛorum cū. xj. alijs de familla ei. Quo tē pore curat a vulnere sibi pridēz inflicto rex collecto exercitū venit aduersus regē occidentalū saxonū: ac libello inīto vniꝛ ueros quos in necē suam conspirasse dī dīcerat: aut occidit: aut in dēditionē recepit. Sicq; victor in patriā reuersus n̄ ita tim̄ z incōsulte sacramēta fidei christiane p̄cipe voluit: q̄uis nec idolis vltra seruit: ex quo se christo seruiturū esse p̄misē rat. verū p̄mo dilligēt̄ ex tēpore z ab ip̄o venerabilī viro Paulino rationem fidei ediscere: z cum suis p̄matib; q̄s sapientiores nouerat curauit conferre qd d̄ his agendum arbitrentur. Sed z ip̄e cum esset vir natura sagacissim; sepe diu sol; residens: ore quidē tacito: sed in int̄mīs cordis multa secū colloquēs qd sibi esset faciendū: q̄ religio seruāda tractabat.

¶ Ut papa Bonifacius eundē regem: mittens lras: sit hortatus ad fidem.

Caplm. x.

Quo tēpore exhortatorias ad fidem lras a pontifice sedis apostolice Bonifacio acceptis: q̄rū ista est forma. Exemplar eplē beatissimī z aplīci pape vrbis romane ecclīe Bonifacii dīrecte viro glīoso Eduino regi anglorū. ¶ Viro glīoso Eduino regi anglorū: Bonifacii episcopus seruus seruum dei. lz sūme diuinitatis potentia humane locutionis officijs explanari non valeat: quippe q̄ sui magnitudine ita inuisibili atq; inuestigabili eternitate consistit. Ut autē nulla ingenij sagacitas q̄nta sit cōprehēdere differereq; sufficiat: quia tamē eius humanitas ad insinuationem sui referatis cordis ianuis q̄ de semetip̄a p̄ferētur secreta humanis mentib; inspiꝛ ratione clemēt̄ infudit: ad annūciandā vobis plenitudinēz fidei christiane sacerdotalem curauimus sollicitudinē progare: vt p̄inde christi euangeliū qd saluator noster omnib; p̄cipit gentib; p̄dicari: vestris quoq; sensib; inierētes salutē vestre

remedia p̄pinquarent. Sup̄ne igit̄ maiestatis clemētia que cūcta solo verbo p̄ceptionis sue cōdidit z creauit: celum videlicet z terrā: mare z om̄ia q̄ in eis sunt: dī sp̄ositis ordinib; q̄bus subsisterēt coeterni verbi sui consilio: z sancti sp̄itus unitate: dīspēsās hoīem ad imaginē z similitudinē suam ex limo terre plasmātū cōstituit ei que tamē tantā p̄emij p̄rogatiuāz indulgit: vt eū cunctis p̄poneret: atq; suo termino p̄ceptiōis eternitatis subsistētia p̄muniret. Hunc ergo deū patrē filiū z sp̄itū sanctū qd est indiuidua trinitas ab ortu solis vsq; ad occasū: humanū genus quippe vt creatorem omniū atq; factorem suū salutifera cōfessione fide veneratur z colit. Cui etiā sūmitates imperij: rerūq; potestates submisē sunt. qz ei dī sp̄ositio omniū platio regnorū cōcederetur. Eius ergo bonitatis misericordia totius creature sue dilatāde subdī etiam in extremitate terre positarū gētū corda frigida sancti sp̄itus feruore in sui q̄z agnitione mirabiliter cōdignata succedere. Que enī in glīosi filij n̄rī Audubaldi regis: gētibusq; ei suppositis in illustratiōe clemētia redēptoris fuerit operata plenus ex vicinitate locorū vestrā glīam conticimus cognouisse. Eius ergo mirabile donum z in vobis certa spe celesti longanimitate conferrī cōfidimus. Cum p̄fecto glīosam cōiugem vestrā que n̄rī corporis pars esse dinoscit̄ eternitatis p̄mio p̄ sacri baptismatis regenerationē illuminatā agnouim;. Unde p̄sentī stilo glīosius vos adhortandos cum om̄i affectu intīme charitatis curauim;. q̄ten; abominat; idolis: eorūq; cultu; sp̄etisq; sanoz fatuitatib; et auguriarū deceptabilibus blandimētis credatis in deū patrē omnī potentē eiusq; filiū iesuz christū et sp̄itū sanctū: vt credentes a diaboli cōceptu; rat; nexibus sancte z indiuidue trinitatis coopante potētia absoluti eēne v̄ite possitis esse p̄cipēs. Quanta autē rectitudinis culpa teneant̄ astricti hī q̄ idolatriarū p̄niciosissimā sup̄stitionēz colētes amplectuntur eorū q̄s quos colunt exempla perditiōis insinuāt. Unde de eis p̄ psalmistā dicit. Omnes dīj gentiū demonia:

Ecclesiastice historie gētis Angloy

dominus aut celos fecit. Et iterū. **D**uo
los habet et non videt: aures habet et non
audit: nares habet et non odorabit. **D**a
nus habent et non palpabunt: pedes habet
et non ambulabunt. **S**imiles ergo efficiū
tur his qui spem confidente ponunt in eis.
Quō enim iuuandi quilibet possunt ha
bere virtutē hī qui ex corruptibili mate
ria inferiorū etiā suppositorūq; tibi ma
nibus cōstruūt: quib; videlicet artificū
humanū accōmodās eis inanimatā mē
brozū similitudinē contulisti: qui nisi a te
moti fuerint ambulare non poterunt: sed
tanq; lapis in vno loco positū ita cōstru
cti nihilq; intelligētie habentes ipaq; in
sensibilitate obruti: nullas neq; ledēdi ne
q; iuuandi facultatē adepti sunt. **Q**ua er
go mentis deceptione eos deos quibus
vos ipsi imaginē corporis tradidistis colē
tes seq; imit: iudicio discreto reperire nō
possumus. **U**nde optet vos suscepto sig
no sancte crucis: p; quā humanū gen^{re}
demptū est: execrando diabolice versutie
supplantationē: q; diuine bonitatis operi
bus inuidus emulusq; consistit a cordib;
vestris abijcere. **I**niectisq; manibus hos
quos eaten^{us} materie cōpage vob; deos
fabricastis: cōfringendos diminuēdosq;
sūmopere curate. **I**pa enī eorum dissolu
tio corruptioq; que nunq; viuētē spiri
ritū habuit nec sensibilitatē a suis factori
bus potuit quolibet modo suscipere vob;
patēter insinuet q; nihil erat qd eatenus
colebatis: dum pfecto meliores vos qui
spiritu viuētē a dño pcepistis eozū con
structioni nihilominus existatis: qui ppe
quem plasmauit cognatōe deductos p se
cula innumerabilib; ppaginib; pullulare
cōstituit. **A**ccedite ergo ad agnitionē ei^{us}
q; vos creauit: q; in vobis vite insufflauit
spiritu: q; p nostra redemptione filiu suuz
vniuersū misit: vt vos ab originali pec
cato eriperet: et creptos de potestate dia
bolice nequicie celestib; pmijs munera
ret. **S**uscipite vba pdicatorū et euāgeliz
christi qd vob; annūciāt: q; tenus credētes
sicut sepi^{us} dictū ē: deū patrem omnipos
tentē: et in iesū christū eius filiū: et spiritū
sanctū et inseparabile trinitatez fugatis de

monitorū sensib; expulsaq; a vobis solli
tudine venenosi et deceptabilis hostis
p aquā et spiritū sanctū renati et cui credi
deritis in splendore glorie sempiternē co
habitare ei^{us} opitulatione et munificentia
valeatis. **P**reterea benedictionē plecto
ris vestri beati **P**etri apostolorū pncipis
vobis dixerim: id est camisiā cū ornatu
ra in auro vna et lena ancirana vna. qd
petimus vt eo benignitatis animo glia
vra suscipiat q; a nobis noscīt destinātū.

Ut coniugem ipsius p eplaz salutis il
lius sedulā agere curam monuerit.

Caplin. XI.

Ad coniugem q; eius **E**dilbergā
huiusmodi lras idē pōtiter mi
sit. **E**xemplar eplē beatissimi et
apllci **B**onifacij pape vrbis rome. dile
cte **E**dilberge regine **E**duini regis dñe
glorioso et filia **E**dilberge regine: **B**onif
facius ep̄s seruus seruoꝝ dei. **R**edēpto
ris nri benignitas humano generi qd p
cioso sāguine sui effusione a vinculis dia
bolice captiuitatis eripuit multe puiden
tie quib; saluaret ppinauit remedia: q; te
nus sui nominis agnitionez diuerso mo
do gentib; innotescēs creatorē suuz susce
pto christiane fidel agnoscerēt sacramen
to. qd et qdem in vestre glorie sensib; cele
sti collatū munere mystica purgatiōis ve
stre regeneratio patenter innuit. magno
ergo largitatis dñice beneficio mens no
stra gaudio exultauit: q; scintilla ortho
doxe religionis in vestri dignatus est cō
uersione succendere. **E**x q; re nō solū glo
rioli coniugis: imo totius gētis supposi
te vobis intelligentiā in amorē sui facili^{us}
inflāmaret. **D**idicim^{us} nāq; referentibus
his qui ad nos gloriosi filij nostri **A**udu
baldi regis laudabile conuersionē nunci
antes puenerūt: qd etiā vestra glia chri
stiane fidel suscepto mirabili sacramēto
p̄is et deo placit^{us} iugiter opib; enitescat.
Ab idolorū etiā cultu: seu fanozū auguri
arumq; illecebris se diligēter abtineat:
et ita in amore redēptoris sui immutilata
deuotione p̄sistēs inuisilet: vt ad dilata
dam christianaz fidem incessabiliter non
desistat opam cōmodare. **C**ūq; de glioso

confluge vestro paterna charitas sollicitè perquisisset cognouim⁹ q̄ eaten⁹ ab om̄i⁹ nandis idolis seruēs ad suscipiendā vocem p̄dicatorū suam distulerat obedientiam exhibere. **Q**ua ex re nō modica nobis amaritudo cōgesta ē: ab eo q̄ ps̄ cor poris vestri ab agnitōe summe ⁊ indiuisue trinitatis remāsit extranea. **U**nde paternis officijs vestre gloriose christianitati nostrā cōmonitionē non distulim⁹ conferendā: adhortātes quaten⁹ diuine inspi rationis imbuta subsidijs impoꝛtune et oportune agendū nō differas: vt et ipse saluatoris nr̄i dñi iesu christi cooperāte potentia christianorū numero copuletur vt p̄inde intemperate societatis federe iura teneas maritalis consortij. **S**cripturū nāq; est: erūt duo i carne vna. **Q**uō ergo vnitas vobis ꝛunctionis inesse dici poterit si a nr̄e fidei splendorē interpositis detestabilis erroris tenebris remāsit ille alienus. **U**nde rationi ꝛtinuo insists̄ a lōꝝ ganimitate celestis clemētie illuminatio nis illi⁹ beneficia impetrare nō desinas. **U**tridelicet quos copulatio carnalis affectus vnū quodāmodo corpus exhibuisse mōstrat: hos quoq; vnitas fidei etiā post huius vite transitū in p̄petua societate conseruet. **I**nsiste ergo glorioza filla: et sumis conatib; duricijs cordis ipsius diuinorum ꝛceptorum insinuatōe mollire summoꝝ dematura: infundēs sensibus eius quātū sit ꝛclarum qđ credēdo suscipisti mysterium: quātū ve sit admirabile qđ renata ꝛm̄ium consequi meruisti: frigiditatem cordis ipsi⁹ sanctiꝛp̄ritus annūciatione succende: q̄tenus amoto corpore ꝛniciosissimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiā tuarum adhortatioꝝ num frequētatiōe succēdat. **U**t ꝛfecto sacre scripture testimoniū ꝛ te ꝛpletum indubitāter ꝛclareat. **S**aluabit vir infidelis ꝛ mulierem fidelē. **A**d hoc enī miseris cordiā dominice pietatis cōsecuta es: vt fructū fidei creditoꝝq; tibi beneficioꝝꝛ redēptori tuo multiplicē resignares. **Q**uō et q̄dem suffragante ꝛsidio benignitatis ipsius vt ꝛplere valeas assiduis nō desistimus ꝛcibus postulare. **H**is ergo ꝛmissis paterne vobis dilectiōis exhiben-

tes officia: hortamur vt nos reperta ꝛtoris occasione de his q̄ ꝛvos sup̄erna potentia mirabiliter in ꝛuersatiōe coniu gis vestri sumpsisse q̄ vobis gentis dignatus fuerit opari ꝛsperis quātūꝛ his nuncijs reueletis: q̄tenus sollicitudo nostra q̄ de vestri vestroꝝq; omnīꝛ anime salute optabilia desiderāter expectet vobis nunciantib; reueletur: illustratiōeꝛ diuine ꝛꝛiciationis in vobis diffusā opulentiꝛ cognoscētes: hilarī cōfessione largitoꝝ oim̄ bonorum deo et beato ꝛetro apostoloꝝ ꝛncipiꝛꝛberes merito gratias exoluamus. **P**reterea benedictionē ꝛꝛctoris vestri beati ꝛetri ap̄loꝝ ꝛncipis vobis direximus: id est speculūꝛ argētū ꝛ ꝛectinē eburneū inauratū. qđ ꝛetimus vt eo benignitatis animo gl̄ia vestra suscipiat: quo a nobis noscīt destinatum.

Ut Eduin⁹ ꝛ visionē quandā sibi extulanti ostēsam sit ad credendū ꝛuocatus.

Capitulum. XII.

Mec quē memoratus papa Bonifacius de regis Eduini: ac gentis ipsius litteris agebat. **S**ꝛ et oraculū celeste qđ illi quōdā extulati apđ Redualdū regem angloꝝ ꝛietas diuina reuelare dignata est: nō minimū ad suscipienda vl̄ intelligenda doctrina monita salutaris sensū suuist illius. **C**ū ergo videret Paulinus sibi difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem vie salutaris: ꝛ suscipiendum mysterium viuifice crucis inclinare: ac ꝛ salute illius simul ꝛ gentis cui ꝛerat ꝛ verbo exhortationis apud hoies ꝛ apud diuinā ꝛietatem ꝛbo ꝛꝛꝛcationis ageret: tandē vt verisimile videtur didicit in spū qđ vel quale esset oraculū regi quondā celitus ostēsu: ne exinde distulit: qñ ꝛtinuo regē amoneret ꝛplere votū qđ in oraculo sibi exhibito se facturum ꝛmiserat: si tempōris illius erumnis exemptus ad regni fastigia ꝛueniret. **E**rat autem oraculum hmoi. cū ꝛsequente illum Edilfrido: qui ante eum regnauit: ꝛ diuersa occulti⁹ loca vel regno m̄lto annoꝝ tꝛꝛꝛ ꝛfugus vagaretur: tandē venit ad Redualdū obsecrās vt vitam suam a tantꝛ ꝛsecutoris insidijs

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tutando serualet. **Qui** libenter euz suscipiens: pmissit se que petebat esse facturū. **At** postq̄ **Edilfrid** in hac eū puincia ap-
paruisse: et apud regē illū familiariter cū
focijs habitare cognouit: misit nuncios
q̄ **Redualdo** pecuniā multā p nece eius
offerrēt. neq; aliqd pficit. misit scdo. mis-
sit tertio. et copiosiora argenti dona offe-
rēs: et bellū illi si contemneret indicens.
Qui vel minis fractus: vel corruptus mune-
ribus cesset deprecanti: et siue occidere se
Eduinū: seu legatarijs tradere promissit.
Qd vbi fidelissimū qdam amicus illius
animaduertit intravit cubiculū q̄ dormire
disponebat. **Erat** autē p̄ma hora noctis.
Et euocātū foras qd erga eū agere rex p
misisset edocuit: et insup adiecit. **Si** ergo
vis hac ip̄a hora educā te d̄ hac puincia
et ea in loca te introducā vbi nunq; te vel
Reduald vel **Edilfrid** inuenire valeant.
Qui ait. **Gratias** q̄dez ago beniuolentie
tue: nō tū hoc facere possum qd suggeris:
vt pactū qd cū tanto rege inij: ipse p̄imū
irritā faciā. cū ille mihi nihil mali fecerit
nihil adhuc inimicitiaz intulerit: q̄npo-
tius si moriturū sum ille me magis q̄ ig-
nobilitor q̄sq; mortū tradat. **Duo** enī nūc
fugā q̄ p omnes britannie puincias: tot
annorū temporūq; curriculis vagabun-
dus hostiū vitabā insidias. **Abeunte** igi-
tur amico remāsit **Eduinū** solus foris re-
sicens: et mestus ante pallaciū multis ce-
pit cogitationū estibus affici: qd ageret:
q̄ ve pedē verteret nescius. **Cunq;** diu ra-
citus mentis angorib; et ceco carperetur
igni: vidit subito in tempeste noctis silen-
tio: appropinquantē sibi hoīem: vultū ha-
bitusq; incognitū. quē vidēs vt ignotū et
inopinātū nō parū expauit. **At** ille acce-
dens salutauit eū. et interrogauit q̄re illa
hora ceteris quiescentibus: et alto sopore
p̄ssis: solus ipse mestus in lapide puigil
federet. **At** ille vicissim sciscitabat: qd ad
eum p̄tineret: vtrūq; ipse intus an foris no-
ctem trāsigeret. **Qui** respondens ait. **Me**
estimes tue mesticie: et insomniorū et
forinsece ac solitarie sessionis causam ne-
scire. **Scio** enī certissime quē es: et quare
meres: et q̄ ventura tibi in p̄ximo mala
formidas. **Sed** dicto mihi quid merce

dis dare velles ei: si qui sit q̄ his te mero-
ribus absoluat: et **Redualdo** suadeat: vt
nec ipse tibi aliquid mali faciat: nec tuus
te hostib; perimendū tradat. **Qui** cum se
om̄ia que posset: huic tali p mercede be-
neficiū daturū esse respōderet. **Adiecit** il-
le. qd si etiā te regem futurū extinctis ho-
stibus in veritate pmitat: ita vt nō solū
om̄es pgenitores tuos: sed et om̄es quā-
te reges in gēte anglorū potestati fuerāt
transcendas. **At** **Eduinus** cōstantior: in-
terrogando factus: non dubitabat pmit-
tere: quā ei qui tāta sibi beneficia dona-
ret: dignis ipse gratiarū actionib; respon-
deret. **Tum** ille tertio. **Si** autē inquit is
qui tibi tanta taliaq; dona veraciter ad-
uentura p̄dixerit: etiam consiliū tibi tue sa-
lutis ac vite: melius atq; vtilius q̄ aliq; de
tuis parentib; aut cognatis vnq; au-
diuit ostendere poterit: nū ei obrēperare:
et monita eius salutaria suscipe p̄sentis?
Hec distulit **Eduinus**: q̄n continuo pol-
liceretur: vt se in omnib; secutum doctri-
nam illius: qui se tot ac tātis calamitatib;
bus ereptum ad regni apicem pucheret.
Qui accepto responso: cōfestim his q̄ lo-
quebatur cū eo imposuit dexteram suā
capiti eius dicens. **Cum** ergo tibi signū
aduenerit: memento huius tēporis: ac lo-
quele nostre: et ea que nūc p̄mittis adim-
plere ne differas. **Et** his dictis vt fertur
repente disparuit: vt itelligeret nō homi-
nem esse q̄ sibi apparuisset: sed spiritū. **Et**
cum regis iuuenis solus adhuc ibidem
federet: gavisus q̄dem de collata sibi cō-
solatione: sed multū sollicitus ac mente se-
dula cogitans q̄s esset ille: vel vnde veni-
ret q̄ hec sibi loqueretur. **Venit** autē p̄fa-
tus amicū illius letoq; vultu salutās eū.
Surge inquit: intra: et sopitis ac relictis
curarum anxietatib; quieti mēbra simul
et animū compone. q̄ mutātū est cor: re-
gis. nec tibi aliqd male facere: sed fidem
potius pollicita suare disponit. **Postq;**
enī cogitationē suā: de qua tibi ante dixi:
regine in secreto reuelauit reuocauit euz
illa ab intentione amonēs q̄ nulla ratio
ne pueniat: tāto regi amicū suū optimū
in necessitate positū auro vendere. imo
fidem suam: q̄ om̄ib; ornamētis p̄ciosis

est: amore pecunie perdere. **Q**uid plura fecit rex vt dictū est. nec solū exulem nunc cū hostilibus nō tradidit: sed etiā eū vt in regnum pueniret adiuit. Nam mox rediens domū nūcū exercitū multū ad debellādū **E**dilfridū collegit copiosū. eū q̄ sibi occurrentē cū exercitu multūz impari. Non enī dederat illis spaciūz quo totū suū congregaret: atq; adunaret exercitū occidit in finib; gentis merciorū ad orientales plagam amnis q̄ vocatur **I**dle. In quo certamē z fili? **R**edualdi vocabulo regnheri occisus. Ac sic **E**dulnus iuxta oraculū qd̄ accepit: non tātūz regē sibi infestū insidias vitauit: verū etiā eidem pempto in regni gloriāz successit. Cum ergo pdicante verbū dei **P**aulino rex credere differret: z p̄ aliqd̄ tempus vt diximus horis cōpetentib; solitari? sede ret qd̄ agēdū sibi esset. que religiose quēdam sedulus secum ipse scrutari? suellet: ingrediens ad eum quadā die v̄r dei imposuit dexterā capiti eius: et an h̄ signūz agnosceret requisitū. **Q**ui cum tremens ad pedes p̄cidere vellet: leuauit eū quasi familiari voce affatus. **E**cce inq̄t hostiū manus quos tūmūstī dño donante euasisti. **E**cce regnum qd̄ desiderasti ip̄o largiente p̄cepisti. **M**emento vt tertiu? qd̄ p̄misisti facere nō differas suscipiēdo fidē eius: z p̄cepta seruando qui te z a temporalibus aduersis eripiens: tēporalis regni honore sublimauit. z si deinceps volūtati ei? quā per me tibi pdicit obsecunda? re volueris: etiā a p̄petuis malozū tormētis te liberās ad eternū secū regni in celis faciat esse p̄cipem.

Quale p̄siliū idē cum p̄ncipib; suis de percipiēda christi fide habuerit: z vt pontifex eius suas aras p̄fanauerit.

Capitulum XIII.

Quibus auditis rex suscipe qd̄dem se fidem quā docebat z velle et debere respondebat. **V**erūz ad huc euz amicus p̄ncipib; et consiliarijs suis sese de hoc collaturū esse dicebat: vt si z illi eadē cū eo sentire vellēt omēs pariter in fonte vite christo cōsecrarent. **E**t annuēte **P**aulino fecit vt dixerat. **H**abito enī cum sapientib; consilio sciscitabat

singillatim ab omnib; q̄lis sibi doctrina hec eaten? inaudita z nouus diuinitatis q̄ pdicabatur cultus videretur. **C**ui p̄m? pontificum ip̄ius **C**oisi cōtinuo respondit. **T**u vide rex q̄le sit hoc qd̄ nobis predicatur. ego tibi verissime qd̄ certū didici p̄fiteor: quia nihil omnino virtutis habet: nihil vtilitatis religio illa quā hucusq; tenuim?. **N**ullus enī tuozū studiosi? q̄ ego culture deozū nostrozū se subdidit: et nihilomin? multi sūt qui ampliora a te beneficia q̄ ego z maiores accipiunt dignitates: magisq; p̄sperant in omnib; q̄ agenda vel acquirēda disponunt. **S**i autē dñi aliqd̄ valerēt me poti? iuuare vel lent q̄ illis impensius seruire curauit. **U**n̄ restat vt si ea que nūc nobis noua pdicatur: meliora esse et fortiora habita examinatione p̄spereris: absq; v̄llo cūctamine suscipe illa festinem?. **C**uiusq; suasiōt verbiq; prudentib; alius optimatū tribuēs assensū cōtinuo subdidit. **T**alis inquit mibi videtur rex vita hoīm p̄sens in terris ad cōparationē eius qd̄ nobis incertum ē tēporis: quale cū te residente ad cenam cū ductib; ac ministris tuis tpe p̄uinali: accenso qd̄dem foco in medio z callido effecto cenaculo: furentib; aut foris p̄ omnia turbib; hyemaliū pluuiarū v̄l niuiam: **A**duentiens vn? passerum domūz citissime puolauerit. **Q**ui cū p̄ vnū ostiū ingrediens: mox p̄ alium exiit: ip̄o quēdem tpe quo intus est hyemis tēpestate non tangitur: sed tū paruissimo serenitatis admomēto excurso mox de hyeme in hyemē regrediens tuis oculis elabitur. **I**ta autē vita hoīm ad modicūz apparet: qd̄ autē sequatur qd̄ve p̄cesserit prorsus ignoram?. **U**nde si hec noua doctrina certius aliqd̄ attulit: merito sequenda eē videtur. **H**is similia z ceteri maiores natu ac regis p̄siliarij diuinitus admoniti p̄ sequebant. **A**diecit autē **C**oisi quia vellet ip̄m **P**aulinum diligētius audire de deo quē pdicabat verbū faciente. **Q**uōz euz iubente rege faceret exclamauit auditis ei? sermonib; dicens. **J**am olim intellexeram nihil esse qd̄ colebam?: qz videlicet q̄nto studiosius in eo cultu veritate q̄rebā: tanto min? inueniebā. **N**ūc autē apte p̄fiteor:

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

quia in hac p̄dicatione veritas daret illa
q̄ nobis vite salutis et beatitudinis eter-
na dona valet tribuere. **U**n̄ suggero rex
vt templa et altaria que sine fructu vtilita-
tis sacram̄t̄o cū anathemati et igni cō-
tra dam̄. **Q**uid plura p̄buit palā assen-
sum euangelizādī beato **Paulino** rex, et
abrenūciata idolatriā fidem se christi sus-
scipere cōfessus est. **C**unq̄ a p̄fato p̄tiffi-
ce sacrorū suorū quereret: q̄s aras et fana
idolorū euz septis q̄bus erant circūdata
p̄mus p̄fanare deberet. **I**lle r̄ndit. **E**go.
Quis enī ea q̄ per stulticiā coluit: nec ad
exemplū omnīū aptius q̄ ip̄e p̄ sapiētiaz
mibi a deo vero donatā destruiam. **S**ta-
tūq̄ abiecta sup̄stitione vanitatis roga-
uit sibi regem arma dare et equū emissariū
quē ascendēs ad idola destruenda
veniret. **N**on enī licuerat pontificē sacro-
rum vel arma ferro vel p̄ter in equo eq̄ta-
re. **A**ccinct̄ ergo gladio accepit lanceam
in manu: et ascendēs emissariū regis p̄-
gebat ad idola. **Q**uō aspiciens vulḡ est
mabat eū infante. **N**ec distulit ille mor-
vt appropriabat ad fanū p̄fanare illd̄ inie-
cta in eo lancea quā tenebat: multūq̄ ga-
uissus d̄ agnitiōe veri dei cultus: iussit so-
cīis destruere ac succedere fanū cū omni-
bus septis suis. **O**stenditur autē loc̄ ille
quondā idolorū non lōge ab **E**buracho
ad orientē vlt̄r̄ am̄e deruentionem. et
vocat̄ hodie **S**otmundin **S**abaam. vbi
p̄tiffex ille inspirāte deo vero polluit ac
destruxit eas q̄s ip̄e sacrauerat aras.

Ut idē **E**duin̄ cum sua gente fidelis
sit factus: et vbi **Paulinus** baptizauerit.

Capitulum XIII.

Ist̄ accepit rex **E**duin̄ cū cum
ctis gentis sue nobilib̄ ac ple-
be p̄ plurima: fidē et lauacrū san-
cte regeneratiōis: anno regni sui. xj. qui ē
annus d̄n̄ice incarnationis. dcccxxij. **A**b
aduentu s̄o angloꝝ in britanniā ann̄ cir-
citer. clxxx. **B**aptizat̄ ē autē **E**buract die
s̄cto pasche pridie iduum april̄. in eccle-
sia s̄cti **P**etri apl̄i quā ibidem ip̄e de lig-
no cum cathecizaret vsq̄ ad p̄cipiendū
baptizina imbuerit et citato opere p̄stru-
xit. **I**n q̄ etiā ciuitate ip̄i doctori atq̄ an-

st̄titi suo **Paulino** sedē ep̄atus donauit.
Hoc aut̄ vt baptizina p̄secut̄ ē curauit
docete eodē **Paulino** maiorē ip̄o ī loco
et angustiorē de lapide fabricare basilicā:
In cui⁹ medio ip̄m qd̄ prius fecerat orato-
riū includeret. **P**reparatis ergo fūda-
mētis in giro prioris oratoriū p̄ quadrū
cepit edificare basilicā. **S**z priusq̄ altitu-
do parietis esset cōsummata rex ip̄e imp̄ta-
nece occisus opus idē successorī suo **O**-
waldo p̄ficiendū reliquit. **Paulin̄** autē
et eo tempe .vij. annis p̄tinuis id est vsq̄
ad finē imperij regis illius verbū dei an-
nuente ac fauētē ip̄o in ea puīcia p̄dica-
bat. **C**redabantq̄ et baptizabant̄ q̄r quot
erāt p̄ordinati ad vitā eternā. **I**n q̄b̄ erāt
Ost̄ide: **A**dfrith filij regis **E**duini: qui
ambo ei exuli nati sunt. de quo **E**nburga
filla **C**erali regis mercionarū baptizat̄
sūt tpe sequenti et alij liberi eius de **E**dil-
berga regina p̄geniti **E**dilbim̄ et **E**dildri-
dis filia et alter filius **U**ueifrea: quorum
p̄m̄i albat̄ adhuc rapti sūt de hac vita et
Eburaci ī eccl̄ia sepulti. **B**aptizat̄ et **J**-
fi filius **O**st̄idi: s̄z et alij nobiles ac regij
viri nō pauci. **T**antus aut̄ fert̄ tūc fuisse
feruor̄ fidei ac desiderij lauacri salutaris
genti nordanhimbꝝ: vt quodā tēpore
Paulin̄ ventēs cū rege et regina in regiā
villā q̄ vocat̄ **A**dgefrin. xxxvj. dieb̄ ibi-
dem cū eis cathecizādī et baptizandī offi-
cio deditus moraret̄: q̄b̄ dieb̄ cunctis a
mane vsq̄ ad vesperā nil aliud ageret q̄
p̄fluentē eo de cūctis vylculis ac locis ple-
bem christi s̄bo salutis instruere: atq̄ in-
structū in fluuio **S**lent q̄ prim̄⁹ erat laua-
cro remissionis abluere. **H**ec villa tpe se-
quentiū regū deserta: et alia p̄ illa ē facta ī
loco q̄ vocat̄ **D**eluum. **H**ec q̄dē in p̄-
uincia **B**ernicioꝝ. s̄z et in puincia **D**eiro-
rū: vbi sepl̄ manere cū rege solebat bap-
tizabat in fluuio **S**ualua q̄ vicin̄ catara-
ctum p̄terfluit. **F**ondū oratoriū vlt̄ bap-
tizina in ip̄o exordio nascētis ibi ecclesie
poterat edificari. **A**ttū in campo dono
vbi tūc etiā villa regia erat fecit basilicā:
quā postmodū pagant a q̄bus **E**duin̄
rex occisus ē cū tota eadē villa succende-
runt. **P**ro q̄ reges posteriores fecere sibi
villā in regione q̄ vocat̄ **L**oidis. **E**uasit

aunt igne altare qd lapideum erat. et fuaſt
adhuc in monaſterio reuerendiſſimi abba
tis Thuduulſi. qd eſt in ſilua Elmete.

¶ Ut puincia orientaliu angloꝝ fidem
chriſti ſuſcepit. **¶** Caplm. **XXV.**

Tanta aut deuotione Eduinus
erga cultuꝝ veritatis habuit: vt
etiã regi orientaliu angloꝝ Car-
pualdo filio Redualdi pſuaderet: reſect
idoloꝝ ſuſtituendiſq; fidei et ſacramenta chri-
ſti cũ ſua puincia ſuſcipe. Et qdem pater
ei Redualdiã dudũ in Cãtua ſacramen-
tis chriſtiane fidei imbutus eſt: ſed fruſtra.
¶ Nã redẽs domũ ab vxore ſua et qbuſdã
pueris doctorib; ſeducus eſt: atq; a ſince-
ritate fidei deprauatus habuit poſteriora
peiora priorib; ita vt in more antiquoꝝ
ſamaritanõũ et chriſto ſeruire videret: et
dijs qb; antea ſeruiebat. Atq; in eodẽ fa-
no et altare haberet ad ſacrificiũ chriſti et
arula ad victimas demonioꝝ: qd videlz
fanũ rex eiũſdẽ puincie Alduulſi: q nunc
etate ſuit vſq; ad ſuũ tẽpus pduraſſe et ſe
in puericia vidiffe teſtabat. Erat aut pfa-
tus rex Reduald natus nobilis quãlibet
actu ignobilis filius Tytili: cuius pater
fuit Uulſifa a q reges angloꝝ orientaliũ
Uulſingas appellant. Verũ Corpuald
nõ multo poſtq; fidei accepti tpe occiſus
eſt a viro gẽtũ noie Richberecho: et ex
inde tribo añis puincia i errore verſata eſt:
donec accepit regnũ eiũſdẽ frater Corpu-
aldi Sigberecho: vir p oia lindiffi que eſt
prima ad me doctiſſim; atq; chriſtianiſſi-
mus. Qui viuente adhuc fratre cũ exula-
ret i gallia fidei ſacramẽtũ imbutus eſt. Quo-
rũ pncipem mox vbi regnare cepit totaz
ſuaz puincia facere curauit. Cuius ſtudij
glorioſiſſime fauit felix eps q de Burgũ
dioꝝ pũb; vbi ortus et ordinatus cũ veniſ-
ſet ad Honorũ archiepm ei q indicatſet
deſideriũ ſuũ: miſit eũ ad pdicadũ ſbũm
vite pſate natiõũ angloꝝ. Nec vota ſpũ
incanũ cecidere: qnporũ fructũ i ea mul-
tiplicẽ credentiũ populoz pius agri ſpi-
ritalis cultoz inuenit. Siq; totã illã pro-
uincia iuxta ſui nois ſacramẽtuꝝ a longa
inſq; tate atq; infelicitate liberatã: ad fidei
et opa iuſticie ac ppetue felicitatis dona
pduxit. Accepitq; ſedẽ epatus in ciuitate

Clumocri. Et cũ. xvij. annis eiũſdẽ puin-
cie pũſſicali regimine peſſet: ibidẽ in pa-
ce vitam finiuit.

¶ Ut in puincia Lindiffi predicauerit: et
de qualitate regni Eduini.

¶ Caplm. **XXVI.**

Predicabat aut Paulin; verbũ
etiã puincie meridiane Dum-
bre flumis ripã ptingẽs vſq; ad
mare. Prefectus Lindocoline ciuitatis
cui nomen erat Blecca pũm cũ domo
ſua puertit ad dñm. In q videlz ciuitate
et eccliam operis egregij de lapide fecit.
Cuius tecto vltõga incuria vel hoſtili ma-
nu defecto parietes ſtare vidẽtur. et oib;
annis aliq; miracula ſanctatũ in eodẽ lo-
co ſolẽt ad vtilitatẽ eoz q fideliter q̄runt
oſtendi. In qua ecclia Paulin; trãſeunte
ad chriſtũ Juſto: Honorũ p eo cõſecra-
uit epũ: vt in ſequẽtib; ſuo loco dicem;
De huſ; fide puincie narrauit mihi pũby-
ter et abbas qdam vir veraciſſim; de mo-
naſterio Portaneu vocabulo Beda retu-
liſſe ſibi quendã ſeniorẽ baptizatũ ſe fuiſ-
ſe diuina a Paulino epũo pſente rege
Eduino: et multã ppli turbã i fluuio Tre-
beita iuxta ciuitatẽ que lingua angloꝝ
Trouwſinga acetiũ vocat. Qui etiã eſſi-
giam eiũſdẽ Paulini referre eſſe ſolent qd
eſſet lõge ſtature: paululũ incuru; nigro
capillo: facie macilẽta: naſo adunco pte-
nul: venerabilis ſimul et terribil; aspectu.
Habuit aut ſecũ i miſterio et Tobũ dia-
conũ: virũ vtiq; induſtriũ ac nobilem in
chriſto et in ecclia: q ad nra vſq; tempa p-
maſit. Tãta aut eo tpe par in britãnia q-
quaverſũ imperiũ regũ Eduini puenerat
fuiſſe pbibet: vt ſicut hodie i puerbio di-
cit; etiam ſi mulier vna cum recentẽ nato
puulo veller totã pambulare inſulã a ma-
ri ad mare: nullo ſe ledẽte valeret. Tãtuꝝ
rex idẽ vtilitatũ ſue gẽtũ ſũluit: vt plerũ-
q; i loc; vbi fõtes lucidos iuxta publicos
viaz trãſitus conſperit: ibi ob refrigeriũ
viantũ erect; ſtipitib; et creos cãcos ſu-
ſpedi iuberet. neq; hos quiſq; niſi ad vſũ
neceſſariũ contingere p magnitudine vel
timoris eiũs auderet: vel amoris veller.
Tãtuꝝ ſo excellẽtie in regno habuit: vt
non ſolum in pugna ante illũ vexilla ge-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

starentur: sed et tpe pacis equitantes inter ciuitates siue villas: aut prouincias suas cum ministris semp antecedere signifer cōsueuisset. **N**ecnō et incedete illo vbi libet p plateas illud genus vexilli qd romani **Tufam**: angli appellant **Tbuuf** ante euz ferri solebat.

Ut idem ab **Honorio** papa exhortatorias lras accepit: q etia **Paulino** palliū miserit. **Caplm. XVII.**

Quo tpe p̄sulatum sedis apostolice **Honorius** **Bonifacii** successor habebat. q vbi gentem norðanbimbrozū cum suo rege ad fidei cōfessionemq; christi **Paulino** euāgelizate pueriam eē didicit: misit eidem **Paulino** palliū. misit et regi **Eduino** litteras exhortatorias: paterna illū charitate accedens vt in fide veritatis quā accepant p̄sistere semp ac p̄ficere curaret. Quaz v̄delicet litteraz iste ē ordo. **D**omino excellentissimo atq; p̄cellētissimo filio **Eduino** regi anglorū: **Honorius** ep̄s seruis seruoꝝ salutē. Ita christianitatis vestre integritas circa cōditoris sui cultūz fidelis ardore succēsa: vt longe lateq; resplendet: et i om̄i mūdo annūciata vestri operis multipliciter referat fructūz. **S**ic enī vos reges esse cognoscitis dū regē et creatorē vestrū orthodoxa p̄dicatiōe edocui deum venerando creditis: etq; qd humana valet p̄dicatio mētis vestre sinceram deuotionē excoluit. **Q**uid deo nro aliud offerre valebim? nisi vt in bonis actib; p̄sistentes: ip̄mq; auctore humani generis p̄sistentes cum colere: etq; vota nunc reddere festinemus. **E**t ideo excellentissime fili paterna vos charitate qua conuenit exhortamur: vt hoc qd vos diuina misericordia ad suā grāz vocare dignata est: sollicita intentione et assiduis oratiōib; suare om̄imodo festinet: vt q vos in p̄senti seculo ex om̄i errore absolutos ad agnitiōē sui nois ē dignat̄ p̄ducere: et celestis patrie vobis p̄paret mansiōē. **P**redicatoris igit̄ vestri dñi mei ap̄lice memorie **Gregorij** lectione frequēter occupati p̄ oculis affectū doctrine ip̄i: qd p vestris animab; libet̄ exercuit: habetote: q̄ten̄ ei oratio et regnū vestrū populūq; auge-

at: et vos omnipotēti deo irrep̄hēsbles representet. **E**t qd q a nobis p v̄ris sacerdotib; ordināda sperast̄: h p fidel vestre ē sinceritate: q nobis multimoda relatione p p̄sentū portitores laudabiliter insinuata ē: gratuito animo attribuere illi sine vlla dilatiōe p̄uidemus. et duo pallia v̄rozūq; metropolitanoꝝ: id ē **Honorio** et **Paulino** direxim̄: vt dū q̄s eozū de h seculo ad auctore suū fuerit accersit̄: i loco ip̄ius alter ep̄oz ex hac nra auctoritate debeat subrogare. qd q̄dez tam p v̄ra ē charitatis affectu: q̄s p tantaz puinclariū spacia q̄ inter nos et vos esse noscunt: sumus inuitat̄ concedere: vt in om̄ib; deuotioni vestre nostrū p̄cursū: et iuxta v̄ra desideria p̄baremus incolumē excellentiā vestrā grā supna custodiat.

Ut **Honorius** q **Iusto** in ep̄atu **Doruernensis** ecclie successit ab eodez papa **Honorio** palliū et lras accepit.

Caplm. XVIII.

Hec iterū **Iust** archiep̄s ad celestia regna sublat̄. iij. iduum nouēbrū die: et **Honorius** p illo ē in p̄sulatum elect̄. **Q**ui ordinandus venit ad **Paulinum**. et occurrēte sibi illo in **lindocolmo** q̄ntus ab **augusto Doruernensis** ecclie p̄secrat̄ est antistes. **C**ui etiā p̄fat̄ papa **Honorius** misit palliū et lras: i q̄b; decreuit h ip̄m qd in eplā ad **Eduinū** regē missa decreuerat: scz vt cū **Doruernensis** vel **Eburacensis** antistes de hac vita trāsserit: is q̄ sup̄est consoꝝ eiusdem gradus habebat potestātē alter ordinandi in loco ei q̄ trāsserat sacerdotes: ne sit necesse ad romanā vsq; ciuitatē p tam p̄lixa terrarū et maris spacia p ordinando archiep̄scopo semp fatigari. **Q**uaz etiaz textum litterarum in nostra hac historia ponere cōmodum duximus. **D**ilectissimo fratri **Honorio**. **Honorius** inter plurima que redemptoris nostri misericordia suis famulis dignat̄ bonoz munera progare: illd etiā clemēt̄ collata sue pietatis munificētia tribuit: q̄tēs p fraternol affectū: vt aiām dilectiōē qdā p̄replatiōē alternis aspectibus representat: p quibus maiestati ei grās indefinēt̄ excolim̄.

Eūq; votis supplicib; exoramus: vt vestram dilectionē in p̄dicatione euangelij laborantē et fructificantē: sectatēq; magistrū et capitū sūt Gregorij regulā p̄peti stabilitate p̄firmet. Et ad augmētū ecclesie sue potiora p̄ vos suscitēt incrementa: vt fide et ope in timore dei et charitate vestra acquisitio decessorūq; vestrorū: que p̄ domini Gregorij exordio pullulat conualescendo amplius extendat: vt ipsa vos dñici eloquij p̄missa in futuro respiciāt. **C**losq; vox ista ad eternā festiuitatē euocet: venite ad me omēs q̄ laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos. **E**t itez, **E**uge sue bone et fidelis: q̄ sup pauca fuisse fidelis: sup multa te p̄stituiam: intra ī gaudium domini tui. **E**t nos equidē fratres charissimū: hec vobis p̄ eterna charitate exhortationis verba p̄mittētes: **Q**ue rursus p̄ ecclesiarū vestrarū p̄uilegijs congruere posse conspiciamus: non desistim⁹ impartire. **E**t tam iuxta vestrā petitionē: q̄s filiorū nr̄oz regū vob̄ p̄senti nostra p̄ceptione vice beati Petri apostolorū p̄ncipis auctoritatez tribuim⁹: vt qñ vnum ex vobis diuina ad se iusserit gr̄a vocari is q̄ supstes fuerit alteruz in loco defuncti debeat episcopū ordinare. **P**ro qua etiā re singula vestre dilectioni pallia p̄ eadē ordinatione celebrāda direxim⁹: vt p̄ nostre p̄ceptōis auctoritatē possit deo placitam ordinationem efficere. quia vt hec vobis p̄cederemus lōga terrarū marisq; interualla que inter nos ac vos obsistūt ad hec nos p̄descendere coegerūt: vt nulla possit ecclesiarum vestrarū iactura perculuilibet occasiōis obtētū quoquo modo puenire: sed potius cōmissi vobis populi deuotionē plenius p̄pagare. **D**eus te icolumē custodiat dilectissime frater. **D**ata die tertia iduū iuniarū impantib; dominis nostris p̄missimis augustis **H**eradio anno. cxxiij. p̄o. eiusdē anī. xxij. atq; **C**ōstantino filio ip̄ius anno. xxij. et p̄sulat⁹ ei⁹ anno. iij. sed et **H**eradio felicissimo cesare id est filio eius anno. iij. indīc. iij. id ē anno dñice incarnationis. dccc. lxxiij. **U**t p̄mo idēz Honorij: et post **J**ohes lras gēti **S**cotorū p̄ pasche obseruatōe simul et p̄ pelagiana herese miserūt.

Capitulum. xix.
Iste idēz papa Honorius lras etiā genti **S**cotorū: q̄s ī obseruatōe sancti pasche errasse cōpererat: iuxta qd̄ supra docuim⁹: solleter exhortās ne paucitatē suā in extremis terminib; p̄stituat: sapientiozem antiq̄s sine modernis q̄ p̄ orbē erāt christi eccl̄ijs estimarent: ne ve p̄tra paschales cōputos et decreta synodalium totū orbis p̄tificū aliud pascha celebraret. **S**ed et **J**ohes qui et successor eiusdē Honorij **S**euerino successit: **C**ū adhuc eēt elect⁹ in p̄tificationē p̄ eodem errore corrigēdo: lras eis magna auctoritate atq; eruditōe plenas direxit euidēter astruēs: qz dñicum pasche diem. xv. luna vsq; xxi. qd̄ in nicēna synodo p̄batum ē oporteret: necnō et p̄ pelagiana heresi: q̄s apud eos reuiuiscere didicerat: cauenda ac repellenda in eadē illos epla monere curauit. **C**ui⁹ eplē p̄ncipiū est. **D**ilectissimis et sanctissimis **L**onnano **C**olubano **C**hromano **D**imao et **B**agritano ep̄is: **C**hromano **H**ernanoq; **L**agistrano **S**tellano et **S**egeno p̄byteris: **S**arano ceterisq; doctorib; seu abbatibus **S**cotis **H**ylari⁹ archiep̄s et seruās locū sancte sedis aplice **J**ohā. diacon⁹ et in dei noīe elect⁹. **I**te **J**ohes p̄miser⁹ et seruans locū sancte sedis aplice et **J**ohes seruus dei p̄siliarius eiusdem aplice sedis. **S**cripta q̄ p̄ latores ad sancte memorie **S**euerinū papā adduxerūt eo de hac luce migrāte reciproca respōsa ad ea q̄ postulata fuerāt siluerūt. **Q**uibus reserat⁹ ne diu tāte q̄stionis caligo indiscussa remaneret reperim⁹ quosdā puincie v̄re p̄tra orthodoxam fidē nouā ex veteri heresim renouare conantes: pascha nostrū ī quo imolat⁹ est christus: nebulosa caligine refutātes: et. xiiij. luna cū hebreis celebrare nitentes: que apostolice p̄ncipio manifeste declaraf et nuperrime temporibus illis hanc apud eos heresim exortam: et nō totā eorum gentem: sed quosdā meis hac fuisse implicatos. **E**xposita autēz ratione paschalis obseruantie ita de pelagianis in eadem ep̄stola subdūt. **E**t hoc quoq; cognouimus q̄ virus pelagiane hereseos apud vos denuo reuiuiscit qd̄

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

omnino hortamur vt a vestris mentibus huiusmodi venenatiū sup̄stitionis facinorosa auferat. Nam qualiter ipsa quoque execranda heresis dānata est: latere vos non debet. qz non solū p̄ istos ducentos annos abolita est: sed et quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnata. et hortamur ne quorū arma combusta sunt apud vos eorum cīneres sciscitabant. **N**az q̄s non excurretur superbū eorum conamē et impium: dicētium posse sine peccato hominē existere ex propria voluntate et non ex gratia dei: et primū quidē blasphemie et stultiloquiū est dicere esse hoīez sine peccato. qd̄ omnino nō potest: nisi vnus mediator dei et hoīum: homo christus iesus: q̄ sine peccato est cōceptus et partus. **N**az ceteri homines euz peccato originali nascentes testimonium p̄uaricationis **A**de: et iam sine peccato actuali existentes portare noscunt: s̄m̄ p̄phetaz dicentē. **E**cce enī in iniquitatibz cōceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.

Ut occiso **E**duino **P**aulin^o cantuam rediēs **P**rofenſis ecclie p̄sulatū suscepit.

Capitulum XX.

Ut vero **E**duin^o cum. xvij. annis genti angloꝝ simul et britan̄torum gloriosissime p̄sesser. **E** quibus etiam sex ipse: vt diximus: christi regno militauit. **R**ebellauit aduersus eū **C**edualla rex britonum auxiliū p̄bente illi. **P**ēda viro strenuissimo de regio genere merciorū: q̄ et ipse ex eo tēpore gentis eiusdem regno annis. xvij. varia sorte p̄suevit. **E**t cōserto graui p̄lio in campo q̄ vocat̄ **H**ethfelth occisus est **E**duinus die. lxxij. iduum octob. anno dominice incarnationis. dccc. lxxij. cum esset annorū. xlviij. eius qz totus vel interemptus vel dispersus exercitus. **I**n quo etiā bello ante illum vnus filius eius **O**ffridi iuuentis bellicosus cecidit: alter **E**dfrith necessitate cogēte ad **P**ēda regem transfugit: et ab eo postmodum regnante **O**swaldo contra fidei iurisdictioni p̄emptus. **Q**uo tēpore maxima ē facta strages in ecclia vel gēte nordanhūmbrorū: maxime qz vnus ex ducibus a quibus acta est paganus: alter quia barbarus erat pagano seuior. **S**i q̄dem **P**ēda euz

omni merciorū gente idolis deditus et christiani erat nominis ignarus. **A**t **P**o **C**edualla: quibus nomen et p̄fessionē haberet christiani: adeo tū erat animo ac moribus barbarus: vt nec sexus quidem muliebris vel innocue paruulorū parceret etati: qn̄ vnuerfos atrocitate ferina mortis per tormenta traderet: multo tpe totas eoz p̄uincias debachando puagar: ac totū genus angloꝝ britan̄te finibz erasurū se esse deliberans. **S**ed nec religioni christiane q̄ apud eos exorta erat aliqd̄ impēdebat honoris. **Q**uipe cū vsqz hodie moris sit britonū fidem religionēqz angloꝝ p̄ nihilo habere: neqz in aliquo eis magis cōmunicare qz paganis. **A**llatum ē autē caput **E**duini regis eburacū et illatū post ea ecclie beati **P**etri apli quā ipse cepit: s̄z successor ei^o **O**swald p̄fecit: vt supra docuim^o. **P**ositū ē autē in porticu facti pape **G**regoriⁱ a cui^o ipse discipulis verbū vite suscepit. **T**urbatus itaqz rebo nordanhūmbrorū hui^o articulo cladis: cū nil alicui p̄sidiū: nisi in fuga esse videret **P**aulin^o al^o sumpta secū **E**dilberge regina quā pridē adduxerat rediit cantuā nauigio: atqz ab **H**onorio archiepiscopo et rege **E**dulbaldo multuz honorifice susceptus est. **V**enit autē illic duce **B**aasso milite regis **E**duini fortissimo: habens secū **H**eanfredā filiā et **U**ulceram filiū **E**duini et **I**ffi filiū **O**ffridi filij ei^o: quos postea mater metui **E**dboldi et **O**swaldi regū misit in gallias nutriendos regi **D**eberechto: ibiqz ambo in infantia defuncti: et iuxta honorē vltre gūis pueri vel inocentibz christi cōgruū in ecclia sepulti sūt. **A**ttulit qz secū vasa preciosa **E**duini regis: p̄plura: in q̄bz et crucez magnā aureā: et calicē aureū p̄secratū ad ministeriū altaris: q̄ acten^o in ecclia can^o tue p̄seruata monstrantur. **Q**uo in tēpore **P**rofenſis ecclie pastor: ē minime habebat: eo qz romanus p̄sul illi^o ad **H**onorij papā a **I**usto archiep̄o legatarius missus absorptus fuerat fluctibz italici maris: ac p̄ h̄ curā illi^o p̄fat^o illi^o iustitōe **H**onorij antistitis et **E**dboldi regis suscepit ac tenuit: vsqz dum et ipse suo tpe ad celestia regna euz gloriosi fructu laboris ascendit: in qua ecclie moriēs palliū qz qd̄ a

romano papá acceperat reliquit. Reliquerat aut in ecclesia sua eburacl Jacobū diaconum: virū vtiqz ecclesiasticū et sanctuz: qui multo ex hinc tpe in ecclesia manens: magnas antiquo hosti p̄das docendo et baptizando eripuit. Cuius nomine vic^o i quo maxime solebat habitare iuxta castrarectaz vsqz hodie cognominatur. Qui qm̄ cantadi in ecclesia erat peritissim^o: recupata postmodū pace in puincia: et crescente numero fidelū etiam magister ecclesiastice cantonis iuxta morē romanorum seu cantuariorū multū cepit existere. Et ipse senex et plenus dierū iuxta scripturas patrū viā secutus est.

¶ Explicit liber secundus ecclesiastice historie gentis angolorum.

¶ Incipit liber tertius ecclesiastice historie gentis angolorum: cum recollecta capitulorum annotatione.

¶ Ut primi successores Eduini regis et fidem sue gentis p̄diderint et regnū. Porro Oswaldus christianissim^o rex vtrūqz restauravit. **¶** Caplm. I.

Interfe-

In p̄p̄ta pugna Eduino suscepit p̄ illo regnū Dei rozi. d qua puincia ille generis prolapsa et primordia regni habuerat filius patris eius Africi vocabulo Dsric: q̄ ad p̄dicatioz nē Paulini fidei erat sacramētis imbut^o. Porro regnū Bernicioz (nā i has duas puincias gens nordanhimbroz antiq̄ diuisa erat) suscepit filius Edilfridi q̄ de illa puincia generis et regni originē duxerat nomine Enfrid. Si quidem tpe toto quo regnavit Eduini filius p̄fati regis Edilfridi q̄ ante eū regnauerat euz magna nobilitū iuuentute apud scotos sine pictos exulabāt. Ibiqz ad doctrinā scotorū cathēzizat et baptūmatīs gratia sunt recreati. Qui vt mortuo rege inimico patriā sunt redire p̄missi: accepit primus eoz quem dixim^o Enfrid regnū Bernicioz q̄ vterqz rex vt terreni insulas sortit^o ē sacramēta regni celestis q̄b̄ inicitat^o erat anathe-

matizado prodidit: ac se p̄scis idolatrie sordibz polluedū p̄dēdūqz restituit. Nec mora vtrūqz rex britonum Ledualla impia manu: s̄ iusta vltione pemit. Et p̄mo q̄dē prima estate Dsricū dū se in oppido municipio temerarie obsedisset eruptos subito cū suis oibus impatuz cū toto exercitū deiecit. Deinde cū anno itegro puincias nordanhimbroz nō vt rex victor possideret: s̄ q̄si tyrān^o seutes disperderet ac tragica cede dilaceraret. Tandē Enfridū incōsulte ad se euz. xij. electis militibz postulāde pacis gr̄a ventēte sili sorte dānavit. Infaust^o ille ann^o et oibz bonis eius vsqz hodie p̄manet: tam p̄pter apostasiā regū angloz q̄ fidel sacramētis se exuerat: q̄ p̄pter velanā britonici regis tyrannidē. Unde cūctis placuit regū tpa computantibz: vt ablata de medio regū pfidorū memoria id est antis sequētis regis id est Oswaldi viri deo dilecti regno assiḡnaret. Quo post occisionē fratris Enfridi supuentēte euz paruo exercitū: sed fide christi munito infandus britonū dux cū imēsis illis copiis: q̄b̄ nihil resistere posse iactabat: interempt^o ē in loco q̄ lingua angolorum denistes brunna id est riu^o denisi vocatur.

¶ Ut de ligno crucis q̄d idē rex contra baros pugnatur^o erexerat iter innumera sanitarū miracula q̄dā adolescēs sit brahij languore curatus. **¶** Caplm. II.

Ostenditur aut vsqz hodie: et in magna veneratiōe habet loc^o ille vbi ventur^o ad hāc pugnam Oswald signuz sancte crucis erexit: ac flexis genibz deū dep̄cat^o ē vt in tāta rerum necessitate suis cultoribz celestī succurreret auxilio. Deniqz fert qz citato ope cruce ad foueaz p̄parata in q̄ statui deberat ipse fide feruens hāc arripuerit ac foueā posuerit: atqz vtraqz manu erectū tenuerit: donec adgesto a militibz puluere terere figeret. Et h̄ facto elato i altū voce cūcto exercitū p̄clamauerit. Flectam^o oēs genua et deū omnipotentem ac verum in cōmuni deprecemur: vt nos ab hoste superbo ac feroce: sua miseratiōe defendat. Scit enī ipse quia iusta pro salute gētis

Ecclesiastice historie gētis Angloy

nostre bella suscepimus. **F**ecerūt omnes vt iusserat. Et sic incipēte diluculo i hostem pgressi iuxta meritū sue fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis i numerē virtutes sanitatū noscunt esse patrare ad indicū videlicet ac memoriam fidei eius. **N**ā et vsq; hodie multi de ipso ligno sancte crucis astulas excidere solēt quas cum in aquas miserint: eisq; lāguētes homines ac pecudes potauerint siue asperferint: mox sanitati restituūtur. **V**ocatur loc⁹ ille lingua angloyū **H**efensfeld qd̄ dici potest latine celestis campus: qd̄ certe vnq; p̄sagio futuroꝝ antiquitus nomen accepit: significās nūtrū qd̄ celeste ibidem erigendū tropheū celestis inchoanda victoria celestia vsq; hodie foret miracula celebrāda. **E**st aut̄ locus iuxta murum illū quo romani quōdā ab arcēdis barbaroyū impetus totaz a mari vsq; ad mare p̄cūtere britanniā: vt supra docuimus: in quo videlicet loco consuetudine multo iam tēpore fecerūt fratres **B**agustaldēsis ecclie que nō longe abest adueniētes omni anno pridie q̄ postea idē rex **O**swald occisus est vigiliis p̄ salute anime eius facere: plurimaq; psalmozū laude celebrata victimā p̄ eo mane sacre oblationis offerre. **Q**ui etiā crescente bona p̄suetudine nup̄ ibidē ecclie cōstructa sacratiozem et cunctis honorabiliorē oib; locum facere. **N**ec imerito: qz nullū vt cōperimus fidei christiane signum: nulla ecclia: nullū altare in tota **B**ernicioꝝ gēte erectū est: prius q̄ hoc sacre crucis vexillū nouus militie eductor dicaz te fidei deuotiōe cōtra hostē imanissimū pugnaturus statueret. **N**ec ab re est vnū e pluribus q̄ ad hanc crucē patrata sūt virtutis miraculū narrare. **Q**uidā e fratrib; eiusdem **B**agustaldēsis ecclie nomine **H**othelm q̄ nunc supest ante paucos annos dum incautus forte noctu in glacie incidēderet repente corruens: brachiū cōtrūit ac grauissima fractura ipsius cepit molestia fatigari: ita vt nec ad os q̄dem adducere ipm̄ brachiū nullatenus dolore arcente valeret. **Q**ui cū die quadā mane audiret vnū de fratrib; ad locum sancte crucis ascendere: disposuisse rogauit vt ali-

quam sibi p̄ter de illo ligno venerabili rediens afferret. **C**redere se dicēs qz p̄ hoc donante dño salutem possit cōsequi. **F**ecit ille vt rogat⁹ est: et reuersus ad vesperā sedentib; iam ad mensaz fratrib; obtulit ei aliquid de veteri musco quo superficies ligni erat obstita. **Q**ui cum sedēs ad mensam nō haberet ad manū vbi oblatum sibi mun⁹ reponeret misit hoc in sinū sibi. **E**t dum iret cubitū oblit⁹ hoc alicubi deponere pmisit suo i sinu p̄manere. **A**t medio noct; tempe cum cuiq; laret sensis qd̄ frigidū suo lateri adiacere **A**dmotaq; manu requirere quid eēt: ita sanū brachiū manūq; reperit ac si nil vnq; tāti lāguoris habuisset.

Ut idem rex postulās de gēte **S**cotoꝝ accepit **A**idanū: **E**idenq; i insula **A**ndiffarnēsi sedē ep̄atus donauerit.

Capitulum III.

Idem ergo **O**swald moꝝybi regnum suscepit desiderās totam cui p̄esse cepit gentes fidei christiane grā imbui. **C**uius experimenta per maxima in expugnandis barbaris tā ceperat. **H**is ad maiores natu scotoꝝ: inter quos exulās ipse baptisimatis sacramenta cū his qui secū erant militib; cōsecutus erat: petens vt sibi mitteret antistes: cui⁹ doctria ac ministerio gens quā regebat angloyū dñice fidei et dona dūceret et suscipet sacramenta. **N**eq; aliquando tardius qd̄ petebat impetrauit. **A**ccēpit nāq; pontificē **A**idanū sūme mansuetudinis et pietatis ac moderamētis vstrū habentēq; zelum dei: quū nō plene fm̄ scientiā. **N**āq; diem pasche dñicū more sue gentis: cuius sup̄ius mētiōē fecim⁹: a. xiiij. luna vsq; ad. xx. obseruare solebat hoc etenim ordine septentrionalis scotoꝝ puincia: et om̄is natio **P**ictoyū. **N**ō adhuc tēpore pascha dominicū celebrabat: est mans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris **A**natholiū scripta securū qd̄ q̄dem an verū sit peritus quisq; facillime cognoscit. **P**orro gentes scotoꝝ q̄ in australibus hybernie insule p̄tib; morabant iam dudū ad amonitionez aplice sedis antistitis pascha canonico ritu obseruare didicerūt. **V**eniēte igit̄ ad se ep̄o

rex locum sedis ep̄alis in insula Lindisfarnensis: vbi ip̄e petebat tribuit, qui vlt̄ delictet locus accedēte ac recedēte reumate bis quotidie instar insule maris circūluff vndis. **H**is renudato litore cōtiguē terre redditur: atq; eius admonitōibus humiliter ac libēter in om̄ib; auscultans ecclesiam christi in regno suo multum diligēter edificare ac dilatare curauit. **U**bi pulcherrimo sepe spectaculo contigit vt et euangelizate antistite qui angloꝝ linguam p̄fecte nō nouerat: ip̄e rex suis duob; ac ministris iterpres p̄bi existeret celestis: quia nimirū tam longo exilij sui tpe linguaz scotoꝝ tam plene didicerat. **E**xinde cepere plures p̄ dies de scotoꝝ regione venire britāniā: atq; illis angloꝝum puñcijs quibus regnauit **S**wald magna deuotione verbū fidei p̄dicare: et credentib; gr̄az baptisimi quicunq; sacerdotali erant gradu p̄diti ministrare. **C**onstruebantur ergo ecclesie p̄ loca: confluēbant ad audiendū verbū dei populū gaudentes: donabant munere regio possessiones et territoria ad instituenda monasteria. **I**mbuebant p̄ceptoꝝibus scottis puull angloꝝum vna cum maioribus studijs et obseruatione discipline regularis. **N**am monachi erāt: maxime q̄ ad p̄dicandum venerāt, monachus ip̄e ep̄us **E**duan; vt pote de insula que vocat̄ **H**u destinatus **C**ul; monasteriū in cunctis pene septētrionalij **S**cotoꝝ et om̄iū **P**ictōꝝ monasterijs nō paruo tēpore arcē tenebat: regēdisq; eoz; populis p̄erat, q̄ videlicet insula ad ius q̄dez britāniē p̄tinet nō magno ab ea freto discreta: sed donatione **P**ictōꝝum: q̄ illas britāniē plagas incolūt: tam dudū monachis scotoꝝ tradita: eo q; illis p̄dicatibus fidē christi p̄ceperūt.

¶ **Q**uā gens **P**ictōꝝ fidē christi suscepit. **Capl̄m. III.**

¶ **I**quidē anno incarnatiōis dominice quingētesimo q̄nquagesimo q̄nto quo tēpore gubernaculū romanū imperij p̄ **I**ustinianū **I**ustinian; minor accepit. **V**enit de hybernia p̄sbyter et abba habitu et vita monachi insignis nomine **C**olūba britāniā: p̄dicatu

rus p̄bū dei puñcijs septētrionalij **P**ictōꝝum hoc est eisq; arduis atq; horribis montiū iugis ab australib; eozum sūre regionib; sequestrate. **N**amq; ip̄i australes **P**icti q̄ intra eosdem montes habent sedes: multo ante tpe: vt p̄sbyter: relicto errore idolatrie fidem veritatis acceperūt: p̄dicāte eis verbū **A**ima ep̄o reuerendissimo et sanctissimo viro de natiōe britonū qui erat rome regulariter fidē et mysteria veritatis edoctus cuius sedē episcopatus sancti **M**artini ep̄i nomie et ecclesie insignem: vbi ip̄e etiā corpe vna cum pluribus sanctis requiescit. **I**am nūc angloꝝ gens obtinet q̄ locus ad puñciā **S**erniciorū p̄tinet **C**ulgo vocatur ad candidam casam: eo q; ibi ecclesiaz de lapide insolito britonib; more fecerūt. **V**enit autē britanniā **C**olūba regnante **P**ictis **S**udio filio **D**elochon rege potētissimo nono anno regni eius: gentēq; illam verbo et exemplo ad fidē christi conuertit. **U**nde et p̄fatam insulam ab eis in possessionē monasterij faciendū accepit. **N**eq; enī magna est: sed q̄si miliarum. v. iuxta estimatiōez angloꝝ: q̄ successores ei; vsq; hodie tenēt: vbi et ip̄e sepulch; ē cū esset ānoꝝ. lxxvj. post ānos circiter. xxij. ex quo ip̄e britāniā p̄dicatur; adijt. **F**ecerat autē prius q̄ britāniā veniret monasterium nobile in hybernia qd̄ a copia robōꝝ de **A**rmach lingua **S**cotoꝝ: hoc ē cāpus robōꝝum cognominat. **E**t q̄ vtroq; monasterio plurima exinde monasteria p̄ discipulos ei; et i britāniā et i hybernia ppagata sunt. **I**n q̄b; omnib; idē monasteriū insulanū in quo ip̄e req̄escit corpe p̄ncipatum tenet. **H**abere autē solet ip̄a insula ex rectore semp abbatē p̄sbyterum: cui; vlti et ois puñcia et ip̄i etiaz ordīne inuisitato debeant esse subiecti: iuxta exemplū primi doctoris illius q̄ nō ep̄s s; p̄sbyter extitit et monachus. **D**e cui; vita et verbis nōnulla a discipulis ferūtur scripta haberi. **V**erum qualiscūq; fuerit ip̄e nos hoc de illo certū tenem;: q; reliq̄t successores magna cōtinētia: ac diuino amore regulariq; institutione insignes. **I**n tpe quide; sūme festiuitatis dubios circulos sequētes: vtpote q̄b; lōge vltra

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

orbem positus nemo synodalia paschalis
obseruantie decreta porreperat: tātū ea q̄
in p̄pheticis: euangelicis: z apl̄icis litte-
ris discere poterant pietatis et castitatis
opa diligenter obseruātes. **P**ermāsit autē
h̄mōl obseruātia paschalis apud eos tē-
pore nō pauco: hoc est vsqz ad annū do-
minice incarnationis. dccv. p̄ annos. cl.
At veniente ad eos reuerendissimo z s̄a-
ctissimo patre z sacerdote **E**gberecho d̄
natione anglorū: q̄ in hybernia diutius
exulauerat p̄ christo. **E**ratqz doctissim⁹
in scripturis z lōgeua vite p̄fectiōe eximī-
us) correcti sūt p̄ eum z ad verum canoni-
cumqz pasche diem trāslati. **Q**ue tamē et
antea nō semp in luna. xliij. cuz iudeis: vt
q̄dam querebant: s̄z in die q̄dem domini-
ca: alia t̄m quā docebat hebdomada cele-
brabāt. **S**ciebāt enī vt christiani resurre-
ctionē d̄nicāz q̄ prima sabbati facta ē pri-
ma sabbati semp esse celebrandā. **S**z vt
barbari z rustici q̄ eadem prima sabba-
ti q̄ nūc d̄nica dies cognominat ventret
minime didicerāt. **V**erū qz gr̄a charitat̄
feruere nō amiserūt: z huius qz noticiāz
ad p̄ficere meruerūt. iuxta p̄missum apl̄i
dicētis. **E**t si qd aliter sapitis z h̄ qz vob̄
deus reuelauit. de quo plen⁹ in sequenti
bus suo loco dicendū est.

De vita Aidani epl̄i.

Capitulum. V.

Hac ergo insula ab horū col-
legio monachoz atqz puñciāz
anglorū instituendam in christo
missus est Aidan accepto gradu ep̄at⁹: q̄
tpe eidem monasterio Segeni abbas et
p̄sbyter p̄fuit. **U**nde iter alia viuēdi do-
cumēta saluberrimū abstinētie vel p̄tinē-
tie clericis exemplū reliquit. **C**ui⁹ doctri-
nam id maxime cōmendabat oībz q̄ non
aliter q̄ viuēbat cū suis ip̄e docebat. **N**il
enī hui⁹ mundi q̄rere: nil amare cura-
bat. **C**uncta q̄ sibi a regibus vel diuitib⁹
secl̄i donabāt: mox paup̄ib⁹ q̄ occurrerēt
erogare gaudebat. **D**iscurrere p̄ cuncta z
vrbana z rustica loca nō equoz dorso: s̄z
pedū incessu vectus nisi maior forte ne-
cessitas cōpulisset solebat. q̄tinus vbi cū
qz aliquos vel diuites vel paupes ince-
dens aspexisset: confestim ad hos diuer-

tens: vel ad fidei suscipiēde sacramentuz
si infideles essent inuitaret: vel si fideles ī
ip̄a fide confortaret: atqz ad elemofynas
bonozūqz operū executionē z verbis ex-
citaret z facis. **I**ntantū autēz vita illi⁹ a
n̄ri t̄pis segnicia distabat: vt oēs q̄ cū eo
incedebāt siue ad tonsi siue laici meditari
deberēt: id est a legendis scripturis psal-
mis discendis operā dare. **H**oc erat q̄rti-
dianū opus illi⁹: z oīm q̄ cū eo erant vbi
cunqz locozū aduenissent. **E**t si forte eue-
nisset (q̄d t̄m raro euenit) vt ad regis cōui-
uiliū vocaret: intrabat cū vno clerico aut
duob⁹: vt vbi paululuz reficiebat accele-
rabat ocl⁹ ad legēdū cū suis siue ad oran-
dum egredi. **C**ui⁹ exemplis informati tē-
pore illo religiosi quicqz v̄ri ac femine cō-
suetudinē fecerūt p̄ totū annū: excepta re-
missionē q̄nquagesime paschalis q̄rtavt
sexta sabbati letuniū ad nonā vsqz horas
ptelare. **N**unq̄ diuitib⁹ honoris siue t̄-
moris gr̄a si q̄ deliquissent reticebat: sed
aspera inuēctiōe corrigebat. **N**ullā potē-
tibus seculi pecuniā: excepta soluz eica si
quos hospicio suscepisset: vnq̄ dare sole-
bat. **S**ed ea potē q̄ sibi a diuitib⁹ dona-
ria pecunia largiebāt. vel in vsus paupe-
rū: vt dixim⁹: dispergebat: vel ad redēpti-
onē eoz q̄ iniuste fuerunt vēditū dispēsa-
bat. **D**eniqz multos q̄s p̄cio dato redime-
rat: redēptos postmodū suos discipulos
fecit: atqz ad sacerdotale vsqz graduz eru-
diēdo atqz instituēdo puerit. **F**ert autēz
qz dū de puñcia scotoz rex **O**swald po-
stularēt antistitē: q̄ sibi: sueqz genti s̄bz
fidel ministraret: missus fuerit p̄mo ali⁹
austerioris animi v̄r. **Q**ui cum aliq̄sdm
genti anglorū p̄dicās nil p̄ficeret: nec libē-
ter a populo audiret redierit patriā: atqz
in cōnētū senioz retulerit qz nihil p̄desse
docēdo gēti ad quam missus erat potu-
isset: eo qz essent hoīes indomabiles z du-
re ac barbare mēts. **A**t illi vt p̄sibēt tra-
ctatū magnū in p̄cilio q̄d esset agēdū ha-
bere ceperūt: desiderātes q̄dē genti q̄ pe-
tebant saluti esse: sed nō recepto quē mise-
rant p̄dicatore dolētes. **T**ūc ait **A**idan.
Nā z ip̄e p̄cilio intererat ad euz de q̄ age-
bat sacerdotē. **V**idēt mibi frater q̄ duri-
or iusto indoctis auditozib⁹ fuit: et non

eis iuxta applicam disciplinā pmo lac dō
ctrine mollitioris porrexti: donec paula-
tū enutriti verbo dei ad capiēda pfecti-
ora: et ad faciēda sublimiora dei pcepta
sufficerēt. Quo audito oīm q̄ p̄sedebant
ad ipm ora et oculi p̄uersi dilligēter quid
disceret discutiebāt: et ipm esse dignū ep̄i
scopatu: ipm ad erudiēdos incredulos et
idoctos mitti debere decernūt. Qui grā
discretionis que virtutuz mater est ante
oīm p̄bata imbuit sicq̄ illuz ordinātes
ad p̄dicādum miserūt. Qui vbi tps acce-
pit sicut prius moderamine discretionis
ita postmoduz et ceteris virtutibus orna-
tus apparuit.

De religioe ac pietate mirāda Oswal-
di regis. Caplm. VI.

Huius igitur antistiti doctrina
rex Oswald cui ea cui p̄erat gē-
te angloz instituitur: non solū
incognita pgenitoribus suis regna celo-
rum iherare didicit: sed et regna terrarum
plurē vllī maiorū suoz ab eodem vno
deo q̄ fecit celum et terraz p̄secut^{us} est. De-
niq̄ oīnes nationes et puñcias britānie
que in q̄ttuor linguas id est britonuz: pi-
ctorum: scotorum: et anglozum. diuise sūt
in ditiōe accepit. Quo regni culmie sub-
lumat^{us} nihilomin^{us} qd̄ mirū dictū est: pau-
perib^{us} et peregrinis semp̄ humilīs benigni-
tus et largus fuit. Deniq̄ fertur q̄ tēpo-
re quodā cū die sancto pasche cum p̄fato
ep̄o cōsēdisset ad prandiu: positusq̄ esset
in mensa corā eo discus argenteus rega-
libus epulis refertus: etiam tamq̄ essent
manus ad panē benedicendū missuri: in-
trasse subito ministrū ip̄i: cui suscipiēdo
rū inopum erat cura delegata: et indicā-
se regi q̄ multitudo pauperū vndecūq̄
aduentens maxime p̄ plateas sederet: po-
stulās aliqd̄ elemosyne a rege. Qui mox
dapes sibi met appositās deferrī pauperi-
bus: sed et discū confringit: atq̄ eisdē mī-
nuatim diuidi p̄cepit. Quo viso pōtifer
qui assēdebat delectatus tali facto pieta-
tis apprehēdit dexterā eius et ait. Nunq̄
inuetrescat hec man^{us}. Qd̄ et ita iuxta vo-
tum benedictiōis eius puenit. Nam cui
interfecto illo pugna man^{us} cum brachio
a cetero essent cor̄pore resecte: contigit vt

hactenus incorrupte p̄durent. Deniq̄ in
vrbe regia q̄ a regina quodaz vocabulo
Debba cognominat^{us} loculo incluse argē-
teo in ecclesia sancti Petri seruantur: ac
digno a cunctis honore venerant. Hui^{us}
industria regis Deiorū et Berniciozū p̄
uincie que eaten^{us} ab inuicē discordabāt:
in vnam sunt pacem: et velut vnum cōpa-
ginate in populū. Erat autē nepos Edu-
ni regis ex sorore Acha, dignūq̄ fuit vt
tant^{us} p̄cessor talē haberet de sua p̄sagū-
nitate et religionis heredē et regnū.

Ut puñcia occidentaliū Saronū ver-
bū dei p̄dicāte Byrino suscepit: et de suc-
cessorib^{us} ei^{us} Agilbercto: et Eleutherto.

Caplm. VII.
Et tpe rex occidentaliū saronū
qui antiquit^{us} Geuisse vocabā-
tur regnante Cynigillo fidem
christi suscepit: p̄dicante illis verbum
Byrino ep̄o qui cum consilio pape Ho-
norij venerat britāniā. p̄mittens q̄dem se
illo p̄sente in intumis vltra angloz parti-
bus: quo nullus doctor p̄cessisset: factū fi-
dei semina esse sparsurū. Vñ et iussa eius
dem pōtificis p̄ Asteriū genuesem ep̄m i
ep̄atus consecratus est gradu. S; britā-
niā pueniens: ac primū Geuissozū gēte
ingredies: cum oīnes ibidem paganissi-
mos inueniret: vtilius esse ratus est ibi
potius verbū p̄dicare: q̄ vltra p̄gredies
eos q̄bus p̄dicare deberet inquirere. Ita
q̄ euangelizāte illo in p̄fata puñcia cui
rex ip̄e cathecizatus fonte baptisimi cum
sua gente ablueretur: Contigit tunc tem-
poris sanctissimū ac victoriosissimū regē
nordanbrozū Oswaldū affuisse: eū
q̄ de lauacro exeuntem suscepisse: ac pul-
cherrimo prorsus et deo digna consortio
cui^{us} erat filiam accepturus in coniugem
ip̄m prius scda generatiōe deo dedicatū
sibi accepit in filiū. Donauerūt ergo am-
bo reges eidē ciuitatē que vocat Dorcice
ad faciendā inibi sedē ep̄alē: vbi fact^{us} de-
dicatūq̄ ecclesijs: multisq̄ ad dominum
pro eius labore populis aduocatis mī-
grauit ad dominū. Sepultus ē in eadez
ciuitate. et post ānos multos Hedde ep̄i
scopatu agente trāslatus inde inuenta ci-
uitatem atq̄ in ecclesia beatorū aposto-

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

lorū Petri et Pauli positus est. Defuncto autem et rege successit in regnum filius eius Comualch: qui et fide et sacramenta regni celestis suscipere renuit: et non multo post etiam regni terrestris potentiam perdidit. Repudiata enim sorore Bedan regis merciorum quam duxerat aliam accepit uxorem: ideo quod bello potius ac regno priuatus ab illo successit ad regem orientaliū angloꝝ cui nomen erat Anna: apud quem trinito exulans fidem cognouit ac suscepit veritatis. Nam et ipse apud quem exulabat rex erat bonus: et bona ac sancta sobole felix: ut in sequentibus docebimus. Cum igitur restitutus esset in regnum Comualch venit in puñciam de hybernia pontifex quidam nomine Agilberchtus natione quidem gallus: sed tamen legendarum gratia scripturarum in hybernia non paruo tempore demoratus. Coniunxitque se regi sponte ministerium predicandi assumens: cuius eruditione atque industria videns rex rogauit eum accepta sibi sede episcopali sue gentis manere pontifice. Qui precibus eius auuens multis annis eidem genti sacerdotali iure profuit. Eadem rex qui saxonum linguam tantum non uerat presens barbare loque subintroduxit in puñciam aliam sue lingue episcopi uocabulo. Cuius et ipsum in gallia ordinatus: diuisusque in duas parrochias puñciam: huic in ciuitate Thera que a gente saronum Thintancestir appellatur sedem episcopatus tribuit. Cuius offensus grauiter Edilberchtus quod ipso inconsulto ageret rex rediit galliam: et accepto episcopatu parisiensis ciuitatis ibidem senex et plenus dierum obiit. Non multum autem ante post abscissum eius a britania trasacti pulsus est et Cini ab eodem rege ab episcopatu: qui secedens ad regem merciorum uocabulo Uulberhtus emittit precibus ab eo sedem Londonie ciuitatis: cuiusque episcopus usque ad uite sue terminum mansit. Sicque puñcia occidentaliū saxonum tempore non pauco absque profuere fuit. Quo etiam tempore rex prefatus ipsius gentis grauissimis regni sui danis sepius ab hostibus afflicto: tandem ad memoriam reduxit quod eum pridem perfida regno pulerit fides agnita christi in regnum reuocauerit. Intellexitque etiam tunc destituta potestate puñcia recte pariter diuino fuerit destituta presidio. Misit ergo legatarum in galliam ad Agil-

berchtum submissa illi satisfactione deprecans ad episcopatum sue gentis redire. At ille se excusans: et venire non posse protestans: quod episcopatu proprie ciuitatis ac parrochie teneretur astrictus. Ne non obnixi petenti nil ferret auxilium misit pro se illum presbyterum Eleutherium nepotem suum: qui ei si uellet ordinaret episcopus: dicens quod ipse eum dignum esse episcopatu iudicaret. Quo honorifice a populo et a rege suscepto rogauerunt Theodorum tunc archiepiscopum Doruernensis ecclesie ipsum sibi antistitem consecrari. Qui consecratus in ipsa ciuitate multis annis episcopatum Heuffoz et synodica sanctione solus sedulo modamine gessit.

¶ Ut rex Cantuariorum Earconbrecht idola destrui precepit: et de filia eius Kartongorta et propterquam eius Edilberg sacras deo uirginibus. ¶ Caplm. VIII.

¶ Anno dominice incarnationis, dcl. Eadwald rex cantuariorum transiens ab hac uita Earcoberechtio filio regni gubernacula reliquit. Que illi suscepta, xxiiij. annis et aliquot mensibus nobilissime tenuit. Hic primum regum angloꝝ in toto regno suo idola reliquit ac destrui simul: et leuuium, et dierum obseruari principali auctoritate precepit. Que ne facile a quospiam posset stemni in trasgressores dignas et competentes punitiones posuit. Cuius filia Kartongorta ut condigna parenti soboles magnarum fuit uirgo puerum: seruans deo in monasterio quod in regione francoꝝ constructum est ab abbatisa nobilissima uocabulo Fara in loco qui dicitur Hibrige. Nam eo tempore nec dum multis in regione angloꝝ monasterijs constructis: multi de britania de britanie monachice uersationis gratia francoꝝ uel galliarum monasteria adire solebant: sed et filias suas eisdem erudiendas: ac spouso celesti copulandas mittebant. Maxime mbrige et incale et in andilegum monasterio. Inter quos erat Serbit filia uxoris Anne regis orientaliū angloꝝ: cuius supra meminimus: et filia naturalis eiusdem regis. Edilbergque utraqque cum esset peregrina pro merito futurum eiusdem monasterij Brigensis abbatisa constituta. Cuius regis filia maior: Sexburg uxor Earcoberechtis regis cantuariorum

habuit fillas. **E**arcongathā: de qua sum? dicturi. **H**uius autē virginis deo dicite multa q̄dem ab incolis loci illius solent opa virtutum et signa miraculorum vsq; hodie narrari. **U**ex nos d̄ trāsitu tñ illi? quo celestia regna petijt aliquid breuiter dicere sufficiat. **I**mmimente ergo die sue vocatōis cepit circūire in monasterio casulas infirmarū christi famularū: earūq; vel maxime q̄ vel etate pfecte: vel probitate erant morum insigniores: quarū se oim p̄cibus humiliter cōmendās obituz p̄ime suum quē reuelatōe d̄dicerat nō celabat esse futurū. **Q**uā videlicet reuelationē huiusmodi esse perhibebat: vidisse sese albatorū cateruā hoim idem monasteriū intrare: hosq; a se interrogat? qd quererent: aut qd ibi vellent respōdisse q̄ ob hoc illo fuerint destinati vt aureū illd̄ numisma qd̄ eo de **L**atuauenerat secū assumerent. **I**psa autē nocte in cuius vltima parte id est incipēte auroza p̄sentis mundi tenebras trāsies supernā migrauit ad lucem. **M**ulti d̄ fratrib; eiusdē monasteriū q̄ alijs erant in edibus iam manifeste se concent? anglozū psallentiū audisse refererant: sed et fontū quasi plurime multitudinis monasteriū ingredientis. **U**n̄ mox egressi dinoscere quid esset viderunt lucem celitus emissā fuisse: p̄maximāq; sanctā illam animā carnis vinculis absolutam ad eterna patrie celestis gaudia ducēbat. **A**ddunt et alia q̄ in ipsa nocte in monasterio eodē diuinitus fuerint ostēsa miracula. **S**ed hec nos ad alia tēdētes suis narrare p̄mittimus. **S**epultūe st̄ autē corpus venerabile virginis et sponse christi in ecclia beati p̄thomartyris **S**tephani placuitq; post diē tertii vt lapis q̄ monumentū tegebatur amoueret et altius in ipso loco reponeret. **Q**uod dum fieret tante flagrantie suauitas ab imis ebulluit vt cūctis q̄ astabāt fratrib; et sororib; quasi opobalsami cellaria esse viderēt aperta: s; et matertera eius: de qua dixim? **E**dilberg et in ipsa deo dilectā p̄petue virginis tatis gl̄iam in magna corpis cōtinentia seruauit: que cuius esset virtutis magis post mortē claruit. **C**um enī esset abbatissa cepit facere in monasterio suo eccliam

in honore omnium apostolorū in qua suū corpus sepeliri cupiebat. **S**ed cuius opus idem ad mediū ferme esset p̄ductum: illa ne hoc p̄ficeret morte p̄repta est: et in ipso ecclie loco vbi desiderabat cōdita. **P**ost cuius mortē fratrib; alia magis curātib; intermissum est hoc edificū annis septēz quibus completis statuerūt ob nimietatem laboris huius structurā funditus relinquere. **P**ostea p̄o abbatisse illo de loco eleuata in eccliaz que esset perfecta ac de dicata trāsferri. **E**t aperietes sepulchrum eius ita intemeratuz corpus inuenere: vt a corruptione et cupiscentie carnalis erat immune: et ita denuo lotum: atq; alijs vestibus inducū transfulerūt illud in eccliam beati **S**tephani martyris. **C**ui? videlicet natalis ibi solet in magna gl̄ia celebrari die nonaz iuliarū.

Ut in loco in quo occisus est rex **O**swald crebra sanitatū miracula facta: vtq; ibi p̄mo sumētū cuiusdā viantis: ac deinde puella paralitica sit curata.

Raplm. 18.
Regnauit autē **O**swald rex christianissimus nordanhimbrozū nouē ātis: annumerato illo anno quem et feralis impietas regis britonum et apostasia clemēs regum anglozū detestabilem fecerat: siquidē: vt supra docuimus: vno animo omnium consensu firmatum est vt nomē et memoria apostatarum de catalogo regū christianozū prozusus aboleri deberet: neq; aliquis regno eorum annus adnotari. **Q**uo cōpleto annorum curriculo occisus est cōmissio graui prelio ab eadem gēte pagana: paganoq; rege merciorū: a quo et predecessor eius **E**dwinus peremptus fuerat in loco qui lingua anglozū nuncupat **D**aserfelth: anno etatis sue. xxxvij. die quinto mēsis augusti. **C**ui? quāta fides in deū: q̄ deuotio mentis fuerit: etiam post mortē virtutum miraculis claruit. **N**āq; in loco vbi p̄ patria dimicans a paganis iterfectus est: vsq; hodie sanitates infirmozū et hominū et pecozum celebrari non desinunt. **U**nde contigit vt puluerem ipm vbi corpus eius in terram corruit multi auferentes: et in aquā mictētes suis p̄ infirmis

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

multū cōmodi afferrent. Qui videlz mos adeo icrebuīt vt paulatim ablata exinde terra fossam ad mēsurā stature vīrtilis altum reddiderūt. Nec mirādū ī loco moroztis illius infirmos sanari qui semp dū vl ueret infirmis z pauperibus consilere: z elemosynas dare opem ferre nō cessabat. Et multa quidē in loco illo: vl de puluere loci illius facta virtutū miracula narrāt. Sed nos duo mī que a malozibz audiūmus referre satis duximus. Non multo post interfectionē eius exacto tpe cōtingit vt quidā equo sedens iter iuxta locū age ret illum: cui⁹ equus subito lassascere: cōsistere caput in terram declinare: spumas ex ore dimittere: z augete doloze imo in terrā cepit ruere. Desiluit eques: z stramine substrato cepit expectare horā quam melioratū reciperet iumētū: aut relinqueret mortuū. At ipm dū grant doloze vexatum cū diuersas in ptes se torqueret repēte volutādo deuenit in illud locū vbi rex memorabilis occubuit. Nec mora q̄: esciente doloze cessabat ab infantis mēbro rum motibz: z consuetudo equozuz more quasi post lassitudinē in diuersum latus vicissim sese voluere. statimqz exurgēs q̄ si sanum p omnia vireta herbarū audis: us carpere cepit. quo il le viso vrvir sagacis ingenij intellexit aliquid mire sancti tatis huc loco q̄ equi est curat⁹ inesse. Et posito ibi signo non multo post ascendit equū: atqz hospitū quo pposuerat accessit: quo dum adueniret inuenit puellā ibi neptē patrisfamilias lōgo paralīsis morbo grauatam. Et cuz familiares domus illius de acerba puelle infirmitate ipō p̄sente quererēt: cepit dicere ille d̄ loco vbi caballus suus esset curatus. Quid multa: imponentes carro duxerunt ad locū illū: ibidemqz deposuerunt. At illa postea in loco obdormiuit parūper: z vbi cui glauit sanatam se ab illa corporis dissolutione sentiēs: postulata aqua ipa lauit faciem: crines cōposuit: caput lintheo cooperuit: z cum his q̄ se adduxerunt sana pedibus incedendo reuerfa est.

¶ Ut puluis loci illi⁹ tra ignē valuerit
Caplm. 2.

¶ D tēpore venit alius q̄dam de natione britonum (vt fertur) iter faciens iuxta ipm locum ī quo p̄fata erat pugna completa. Et vidit vni us loci spacū cetero campo vīridi⁹ ac venustius: cepitqz sagaci animo cōncere q̄ nulla esset alia causa insolite illo ī loco vīriditatis: nisi q̄ ibidē sanctoz cetero exercitu vīr aliq̄s fuisset interfectus. Tulit itaqz de puluere terre illius secum: illigans in lintheo cogitans qd futurū erat q̄ ad medelā infirmantiū idē puluis pficeret: z p̄gens itinere suo puenit ad vicū quendam vespere: intrauitqz in domū in qua vicini cenantes epulabant⁹ z susceptus a dominis domus resedit et ipse cuz eis ad conuiuiū appendēs lintheolū cum puluere quā attulit ī vna posta parietis. Cūqz diutius epulis atqz ebrietate vacaret accenso grādī igne in medio contigit volātibus in altū scintillis culmē domus qd erat vīrgis contextum: atqz feno tectum subitaneis flāmis impleri. Qd cū repente cōiue terroze confusi conspicerent fugerunt foras: nil ardentī domui etiā tāqz perture p̄desse valētes. Cōsumpta ergo domo flāmis: posta solūmodo in q̄ puluis ille inclusus pendeat tuta ab ignibz et intacta remāsit. Qua vīsa p̄tute mirati sunt valde: z pquirentes subtilius inueniunt q̄ de illo loco ad sūptus erat puluis vbi regis Oswaldi sanguis erat effusus. Quibz patefactis ac diffamatis longe lateqz miraculis: multi p̄ dies locū frequentare illū: et sanctatuz ibi grām capere sibi suisqz ceperunt.

¶ Ut sup reliq̄as et⁹ lux celestis tota nocte steterit: et vt p̄ eas sint demoniaci curati.
Caplm. XI.

¶ Inter que nequaqz silentio p̄ter eundū reoz quid p̄tulis illi⁹ ac miraculi celestis fuerit ostensū. Cū ossa eius inuenta atqz ad ecclesiaz in qua nunc seruant⁹ translata sunt. Factus est aut hoc p̄ industriā regine mercioruz Ostride: q̄ erat filia fratris eius Osium: q̄ post illum regni apicem tenebat: vt in sequentibz dicemus. Est monasteriū nobile in puincia Lindissi nomic Beardan. quod eadē regina cuz vtro suo Adlredo

multū diligebat: venerabat: excolebat in
 q̄ desiderabat honoranda patris sui ossa
 recondere. Cūq; venisset carrū in quo ea
 dem ossa ducebant incubente vespera in
 monasteriū p̄fatuz noluerunt ea qui erāt
 in monasterio libenter excipere: quia ⁊ si
 sanctū eū nouerant: tū qz de alia puincia
 ortus fuerat ⁊ sup eos regnum acceperat
 veterans eū odijs etiaz mortuū insequē-
 bantur. Unde factū est vt ipa nocte rell-
 quie allate foris pmanerēt: tētoꝛio tamē
 matore supra carrum in quo inerat osten-
 so, sed miraculū celestis ostēsiō q̄ reueren-
 ter ea suscipiēda a cūctis fidelib; essent pa-
 tefecti. Nā tota nocte colūna lucis a car-
 ro illo ad celū vsq; porrecta oibus pene
 eiusdē Lindisse puincie locis conspicua
 stabat. Unde mane facto fratres mona-
 sterij illius q̄ p̄dile abnuerūt: diligenter
 ipsi petere ceperūt vt apud se eedeꝛ sancte
 ac deo dilecte reliq̄e cōderent. Tota igif
 ossa intulerūt in thecā quā in hoc p̄para-
 uerunt: atq; in ecclia iuxta honorem con-
 gruū posuerūt. vt et regia viri sancti p̄so-
 na memoriā haberet eterna: vix illū eius
 sup tumbā auro ⁊ purpura cōposituz ap-
 posuerūt. Ipamq; aquā i q̄ lauerūt ossa
 i angulū sacrarij fuderūt. Ex quo tpe fa-
 ctum est vt ipa terra q̄ lauacriū venerabi-
 le suscepit: ad abigendos ex obsessis cor-
 porib; demones gr̄e salutaris haberet ef-
 fectū. Deniq; tpe sequēte cū p̄fata regina
 in eodeꝛ monasterio moraret venit ad sa-
 lutandā eā abbatissa quedā venerabilis
 q̄ vsq; hodie sup̄est vocabulo Edilbilit so-
 roz virozū sanctorū Edeluini et Eduini:
 quoz prior eps in Lindissi puincia sc̄ds
 erat abbas in monasterio qd̄ vocat̄ Pe-
 artaneu: a quo non longe ⁊ illa monaste-
 riū habebat. Cum ergo veniēs illuc loq̄-
 retur cum regina: atq; inter alia sermōe
 de Oswaldo exorto diceret q; et ipsa lu-
 cem ipsa nocte illa supra reliquias ei⁹ ad
 celum vsq; altaz vidisset. Adiecit regina
 de puluere pauimēt i quo aqua lauacri
 illius effusa est multū tā sanati essent infir-
 mi. At illa petit sibi portioez pulueris salu-
 tiferi dari ⁊ accipiens illigatū p̄ano cōdi-
 dit in capsella: ⁊ redijt. Trāfacto hoc tpe
 aliquāto cū esset in suo monasterio venit

illuc quidaz hospes q̄ solebat nocturnis
 sepius horis repete ab imundo spū gra-
 uissime vexari. Qui euz benigne suscept⁹
 post cenā in lecto mēbra posuisset subito
 a diabolo arreptus inclamare: dentibus
 frēdere: spumare: et diuersis motib; cepit
 mēbra torq̄re. Cūq; a nullo vel teneri vl-
 ligari potuisset: cucurrīt minister et pul-
 sans ad ostiū nunciāuit abbatisse. At illa
 apertēs ianuā monasterij exiuit ipa cum
 vna sanctimonialiū feminaz ad locū vi-
 rozū. Et euocās p̄sbyterū rogauit secum
 venire ad patientē. Vbi cum veniētes vi-
 derunt multos affuisse qui vexatū tenere
 adfuisse: motus eius insanos compri-
 mere conati nequaquā valebāt. Dicebat p̄-
 sbyter exorcissimos: et queq; poterat p̄ se
 dando miseri furore agebat. s; nec ipē q̄s-
 uis multū laborās p̄ficere aliqd̄ valebat
 Cūq; nil saluti furētū supesse videret: re-
 pēte venit in mentē abbatisse puluis ille
 p̄fat⁹. Statimq; iussit ire ministrā: ⁊ ca-
 psellā in q̄ erat adducere: ⁊ cū illa afferēs
 q̄ visa ē intraret atriū dom⁹ i cui⁹ interio-
 ribus demonesus torquebat: conticu-
 it ille subito: ⁊ q̄si in somnū lazar⁹ deposuit
 caput: mēbra i quietē omnia composuit
 conticuere omnes: intentiq; ora tenebāt
 quē res exitū haberet: ⁊ solliciti expectan-
 tes. ⁊ post aliquātū hore spaciū resedit q̄
 vexabat et grauiter suspirās mo do inq̄t
 sanum sapio, recepi eni sensū animi mei.
 At illi sedulo sciscitabant quō hoc cōti-
 gisset. Qui ait. Vox vt virgo hec euz ca-
 psella quaz portabat appropinquāt atrio
 domus hui⁹ discessere oēs q̄ me p̄mebāt
 spūs maligni: ⁊ me relicto nusq; cōparue-
 rūt. Tūc dedit eis abbatissa portunculā
 de puluere illo. ⁊ sic data oratione a p̄sby-
 tero noctem illā quietissimā duxit. Neq; aliqd̄
 ex toto nocturni timorē: aut vexa-
 tionis ab antiq̄ hoste ptulit.

¶ Ut ad tumbā ei⁹ sit puerul⁹ a febre cu-
 ratus. ¶ Cap. m. xii.

Equente dehinc tpe fuit in eo-
 dem monasterio puerulus qd̄
 longo febrim incōmodo gra-
 uiter vexatus. Qui cum die quadā solli-
 citus horā accessionis expectaret ingres-
 sus ad euz quidā de fratribus. Vis inq̄t

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

mi nate doceam te quomodo cureris ab huius molestia languoris. Surge ingre dere ecclesiam et accedens ad sepulchrum Oswaldi tibi reside: et quietus manens adhe re tūbe: vide ne exas inde nec d loco mo uearis donec hora recessiois februm trāst erit. Tūc spe irabo et educaz te inde. Fe cit vt ille suaserat. Sed etemqz eū ad tū bam sancti infirmitas tāgere nequaqz p sumpsit: quin tamē timēs aufugit vt nec secūda die: nec tertia: nec ynqz exinde euz auderet cōtingere. Quō ita esset gestū q̄ re ferebat mibi frater inde adueniens adie cit q̄ eo adhuc tpe quo meuz loquebat supesset in eodē monasterio iam iuuenis ille in quo tunc puero factum erat h̄ mī raculum sanctitatis. Nec mirādū preces regis illius iam cum domino regnantis multum valere apud eum q̄ tēporalibus regni quondā gubernacula tenēs magis p etno regno semp laborare ac deprecari solebat. Dentqz fertur quia a tēpore ma rutine laudis sepius ad dīe vsqz ī oratio nibus pstitit: atqz ob crebū morē oran di siue gratias agendi dño semp vbiqz sedēs supinas semp sup genua sua man⁹ habere solitus sit, vulgariū est hoc et in cō fuetudine puerbū versum q̄ etiā inter ver ba orationis vitam finierit. Namqz cuz ar mis et hostibz circūseptus iamqz videret se esse perimendū orauit p animabz exer citus sui. Unde dicunt in puerbulo, deus miserere animabus dixit Oswald cadēs in terrā. Ossa illius trāslata et condita sūt in monasterio qd̄ dicimus. Porro caput et manus cū brachijs a corpe pscissas ius sit rex q̄ occiderat ī stīpitibz suspēdi. Quo post annum deueniens cum exercitu suc cessor regni eius Osium abstulit ea, et ca put q̄dem in cimiterio Lindisfarnēsis ec clesie: in regia s̄o ciuitate man⁹ cum bra chijs condidit.

¶ Ut in Hybernia sit quidam a mortis articulo p eius reliquias reuocatus.

Capitulum XIII.

Nec solū icliti famaviri britānie fines lustrauit vniuersos: s̄ etiā trāsoceanū longe radiosa salu tiffere lucis spargēs germanie simul et hy bernie partes attingit. Dentqz reuerēdissi

mus antistes acta solet referre: q̄ cum ro mam vadens apud sanctissimū Frefonū gentis archiepi spiritu Gulbriordū cum suo antistite Ulfrido moraretur: crebro eum audire de mirandis reliquijs eiusdē reuerēdissimi regis in illa puincia gesta fuerint narrare. Sed et in hybernia cum p̄sbyter adhuc peregrinā p eterna patria duceret vitā: rumorē sanctitatis ei⁹ in ea q̄z insula longe lateqz iam prebuisse fere bat. Quibz vnū qd̄ inter alia retulit mī raculū p̄sentī nostre historie inserēdū cre didimus. Tēpore inq̄t mortalitatis q̄ b̄i tātam hyberniasqz lata strage vastauit: p cussus est eiusdē clade pestis inter alios scholasticos q̄dam de genere scotorū: do ctus quidē vir studio literarū: s̄ erga curā p̄petue sue saluationis nil omnino stu dij et industrie gerēs. Qui cū se mortū p̄i mū videret timere cepit et pauere: ne mor tu⁹ ob merita scelerū ad inferni claustra rapere. Clamauitqz me cuz essem in vicino posu: et inter egra tremens suspi ria flebili voce talia mecū querebat. Ut des inquit qui iam crescete corpis mole stia ad articulū subeunde mortis cōpel loz. Nec dubito me post mortem corpo ris statim ad perpetuam anime moroz ra plendum: ac infernalibz subdendum esse tormentis: qui tēpore nō pauco inter stu dium diuine lectionis diuinorū pot⁹ im plicamētis q̄ diuinis solebā seruire mā datis. Inest autē animo (si mibi pietas supna aliqua viuendi spacia donauerit) vitiosos mores corrigere atqz ad imperi um diuine voluntatis totā ex integro mē tem: vitamqz trāstferre. Verū noui non h̄ esse meritū me: vt inducias viuēdi vel ac cīpiam: vel me accepturū esse cōfidā: nisi forte misero mibi et indigno ventā per au p̄llū q̄ illi fideliter seruerit p̄p̄clari dīgnat⁹ fuerit. Audiuim⁹ autem et fama cre berrima qz fuerit in gente vestra rex mirā de sanctitatis vocabulo Oswald: cui⁹ ex cellentia fidei et veritatis etiam post mor tem virtutū frequētū opatione claruerit. Precorqz si aliquid reliquiaz illi⁹ penes te meritum habeas afferes mibi: si forte mibi domin⁹ p ei⁹ merita misereri volue rit. At ego respōdi, Habeo quidē de lig

no in quo caput eius occisi a pagans in
fixum est. et si firmo corde credideris pot
diuina pietas per tanti meritum viri et huius
vite spatia longiora concedere: et ingressum
te vite penitus dignum reddere. Nec mo
ratus ille integram se in hoc habere fide
respondebat. Tunc benedixit aquam et astu
lam roboris perbat imittens obtuli egro
potandum. Nec mora: melius habere cepit:
et conualescens ab infirmitate multo des
inceps tempore vixit: totoque ad deum corde et
ope conuersus omnibus vicinis pueniebat cle
mentiam per conditoris et fidelibus et famulis
gloriam predicabat.

Ut defuncto Paulino Thamar pro eo
professis ecclesie presulatum suscepit: et de
humilitate mirabili desinit: qui ab desiu
crudeli cede pemptus est.

Capitulum XIII.

Ursuato ergo ad celestia regna
desualdo suscepit regni terre
stris sedem pro eo frater eius desiu
iuuenis. xxx. circiter. annorum: et per annos
xxvij. laboriosissime tenuit. Impugnat
videlicet et ab ea qui fratre occiderat paga
na gente merciorum: et a filio qui suo Alucfri
do: necnon et a fratre suo id est fratre suo qui
ante eum regnauit: id est filio Edualdo.
Anno scilicet secundo hoc est ab incarnatione
dominica anno. dccc. lxxij. reuerensissimus pa
ter Paulinus quondam quidem Eburacensis
sed tunc episcopus professis ciuitatis transiit ad
dominum. vij. id est octob. die. Qui decem et non
nem annos et menses duos et. xxj. dies epi
scopatum tenuit. Sepultusque est in secreta
rio et eam apostoli Andree: quod rex Edilbrecht
a fundamentis in eadem proficietate con
struxit. In cuius locum honoris archiepiscopi
scopus ordinauit Thamar: oriturque quod
de gente cantuariorum: sed vita et eruditione
antecefforibus suis equandus. Habuit
autem desiu primis sui temporibus consortem
regi ea dignitate vocabulo desini dicitur stir
per regis Eduini hoc est filium desrici: de quo
supra retulimus. utrum eximie pietatis et
religiosis: qui puincie deiorum sex annis in
maxima omnium rerum affluentia et ipse amabilis
omnibus profuit. Sed nec cum eo ille qui ceteram
transumbrane gentis partem ab aquilone id
est Bernicioz. puinciam regebat habere

partem potuit: quoniam potius in grauescentibus
causis dissensionum miserima hinc cede
pemit. Siquidem congregato contra iuuicem ex
ercitu: cum videret se desini cum illo qui plu
res habebat auxilios non posse bello
conferre: ratus est utilius tunc dimissa inte
tione bellandi seruari se ad tempora melio
ra. Remisit ergo exercitum quem congregauerat
et singulos domum redire precepit a loco
quo quocumque Alfares duum id est mons.
Alfari. et est a vico cataractone. et ferme
milibus passuum contra solsticiali occasum se
cretus. Desuertitque ipse cum vno tamen milite
suo fidelissimo nomine Londheri celandus
in domo comitis Punualdi: quem etiam
ipsum sibi amicissimum autumabat. Sed
heu perdidit: longe aliter erat. Nam ab eo
dem comite perditum cum desiu cum profano spiritus
us milite per profectum suum Edulnuum detestans
da omnibus morte interfecit. Quod factum est die
xij. klis septemb. anno regni eius nono
in loco qui dicitur Ingerblingu. ubi postmo
dum castigandi huius facinoris gratia mona
sterium constructum est. In quo per vtriusque regis et
occisi videlicet: et eius qui occidere iussit anime
redemptione quotidie domino preces offerri de
beret. Erat autem rex desini et aspectu ve
nustus: et statura sublimis: et affectu iocundus
et moribus civilis: et manu omnibus nobilibus
simul atque ignobilibus largus. Unde
contigit ut ob regiam eius et animi et vultus
et merito dignitatem ab omnibus dilige
retur: et vndique ad eius ministerium de cun
ctis qui puincis viri etiam nobilissimi con
currerent. Cum inter ceteras virtutes et mo
destie: et ut ita dicam specialis benedictio
glorias etiam maxime fuisse ferret humilitatis:
ut vno probauerint exemplo: donauerat
equum optimum antistiti Aidano: in quo
ille quis ambulare solitus: vel annuum
fluenta transire: vel si alia quolibet necessitas
insisteret via pagere posset. cui cum par
uo interiecto tempore pauper quidam occur
reret. et elemosinam petens desiliens ille pre
cepit equum ita ut erat stratum regaliter paupe
ri dari. Erat enim multum misericors et cultor
pauperum ac velut pater miserorum.
Hoc cum rege esset relatum dicebat episcopus: cum
forte ingressuri essent ad prandium. Quid
voluisti domine antistes equum regium quem te

Ecclesiastice historie gētis Angloy

conueniebat primum habere pauperi dare: Nunquā nō habuimus equos viliores plurimos: et alias species quā ad pauperum dona sufficerent: quis illū eis equū non daret quē tibi specialiter possidendū elegit. **¶** Tūc statim episcopus Quid loqueris inquit rex: Num tibi carior ē ille filius equi quā ille filius dei: Quibus dictis intrabant ad prandendū. et episcopus quidem residebat in suo loco. Porro rex venerat et cepit consistens ad focū calefieri cum ministris. Et repente iter calefacientes recordās serbum quod dixerat illi antistes discinxisse se gladio suo: et dedit illuz ministro: festinusque accedens ante pedes episcopi corruit: postulas ut sibi placatus esset qui nunquā inquit deinceps aliquid loquar de hoc: aut iudicabo quid: vel quantum de pecunia nostra filius dei tribuas. Quod videns episcopus multū permittens ac statim exurgens leuauit eum: permittens se multū illi esse placatus dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. **¶** Dū quod rex iubente ac postulante episcopo leticiam reciperet: cepit contra episcopum tristis versus ad lazarum chrymaz. perfusione affici. **¶** Quē dū presbyter suus lingua patria quā rex et domestici eius nō nouerant quare lachrymaret interrogasset. Scio inquit quod nō multo tempore uisurus est rex. Nunquā enim uidi ante hac humile regē. Unde animaduerto cito illum ex hac uita raptū. Non enim digna ē hec gens talē habere rectorē. Nec multo post dira antistitis presagio tristi regi funere: de quo supra diximus: impleta sunt. **¶** Sed et ipse antistes Aidan nō plus quā .xij. post occisionē regis quem amabat die: id est pridie. kalendis septembris. de seculo ablati perpetua laborum suorum a domino premia recepit.

¶ Ut episcopus Aidan nauis et tempestatem futurā prederit: et oleum sanctum quo hanc sedarent dederit.

Capitulum. xv.

¶ Quod cuius meriti fuerit etiam miraculorum signis inter arbitrum edocuit. **¶** Equibus tria memorie causa ponere satis ē. Presbyter quidam nomine **¶** Utta multe grauitatis ac ueritatis uir: et ob id omnibus etiam ipsius principibus seculi honorabilis. **¶** Cū mitteret **¶** Cātūā ob adducens

dam inde fugem regi **¶** Osium filiā uideo licet **¶** Eduini regis **¶** Eastedā: quā occiso patre illuc fuerat adducta. **¶** Qui terrestri quodē itinere illo uenire: sed nauigio euz uirgine redire disponebat. **¶** Accessit ad episcopum Aidanū: obsecrās euz pro se suisque quod tūc iter erat aggressuri domino supplicare. **¶** Qui benedicens illos ac domino commendās dedit etiam oleum sanctificatū. **¶** Scio inquit quod ubi nauē ascēderitis tempestas uobis et uentus contrarius supueniet. **¶** Sed tu memeto hoc oleum quod tibi do ut mittas in mare: et statim quiescentibus uentis serenitas maris uos leta psequetur. **¶** Accepto desideratoque itinere donū retinet. et cuncta ut prederat antistes ex ordine completa sunt. et quodē in primis furentibus uentis pelagi temptabāt naue anchoris in mare missis nauē retinere: neque quod huiusmodi aliquid proficerebāt. **¶** Cūque mergentibus uentibus et implere incipientibus nauem fluctibus: morte sibi oēs imminere etiam tamque adesse uideret. **¶** Tandē presbyter res miniscens uerba antistitis assupta ampulla misit de oleo in pontū: et statim ut prederat etiam erat suo quiescit a feruore. **¶** Sed quod factū est ut uir dei per prophetie spiritū tempestatem prederit futurā: et per uirtutē eiusdem spiritus hanc exortā: quis corporaliter absens sopiuerit. **¶** Cuius ordinē miraculi nō quilibet dubius relator: sed fidelissimus mihi nostre ecclesie presbyter **¶** Cynimund uocabulo narrauit: quod se hoc ab ipso **¶** Utta presbytero in quo et per quem completū est audisse perhibebat.

¶ Ut idem ad motum ab hostibus ubi regie ignem orando amouerit.

Capitulum. xvi.

¶ Quod eiusdem patris memorabile miraculū ferme multi que nosse potuerunt. **¶** Nam ipse episcopus eius hostilis merciorum exercitus **¶** Pēda duce nordanhibrozū regiones impia clade lōge lateque deuastās: puenit ad urbē uisus regis quā ex **¶** Bebbe quondam regine uocabulo cognominat: eamque neque armis: neque obsidione capere poterat flammis assuere conatus est. **¶** Discessitque: et uinculis quod in uicinia urbis inuenit aduertit illo plurimam cogerit trahiū: tignozū: parietum uirgeorum et tectis enei. **¶** Et his urbem in

magna altitudine circūdidit a pte q̄ ter-
re ē p̄tigua. Et dū ventuz opportunū cer-
neret illato igne cōburere v̄bē n̄sus est.
Quo tpe reuerēdissim⁹ antistes Aidan ī
insula farne: q̄ duob⁹ ferme millib⁹ passu-
um ab v̄be procul habet morabat. Illo
enī sept⁹ secreta orationis ⁊ silentij causa
secedere consueuerat. Venitq; vsq; hodie
locū sedis ill⁹ solitarie in eadē insula so-
lent ostēdere. Qui cū vētis furentib⁹ glo-
bum ignis ac fumuz supra muros v̄bis
exalare p̄spiceret: fertur eleuat⁹ ad celuz
oculis manib⁹q; cū lachrymis dixisse.
Vide dñe quāta mala facit p̄da. Quo
dicto statim mutati ab v̄be vēti in eos q̄
accenderāt flāmaz incendia retorserunt:
ita vt aliqui lesi: omnes territi pugnare vl-
tra v̄bē cessarent quā diuinit⁹ iuari cog-
nouerant.

Uit destina ecclie cui idem accubens
obierat ardentib⁹ ceteris domus flāms
absūmī nequerit ⁊ de interna vita illius.

Caplin. XVII.

Tuncuz dies mortis egredi e
corpe coheretur cōpletis ānis
epatus sui. xvij. erat in villa rez
glā nō lōge ab v̄be de q̄ pfati sum⁹. In
hac enī habēs eccliam ⁊ cubiculū sepius
ibidē diuertī ac manere: atq; inde ad p̄e-
dicandū circūquaq; cōsueuerat exire. qd̄
ipm ⁊ in alijs villis regijs facere solebat
v̄tpote nihil pp̄rie possessionis: excepta
ecclia sua et adiacentib⁹ agellis habens.
Retenderūt ergo ei egrotātī tentoriū ad
occidentale ecclie p̄tem: ita vt ipm tento-
riū parietī hereret ecclie. Unde factū ē
vt adclūis destine q̄ extrinsecus ecclesie
p̄ munimine erat apposita sp̄ritū vite ex-
alaret vltimū. Obijt autē. xvij. epatus sui
anno p̄id. klis septemb. Cui⁹ corp⁹ mox
inde translātū ad insulā Lindisfarnensū
atq; ī cimisterio fratru sepultū ē. At inter-
iecto tpe aliquāto cū fabricata eēt sibi ba-
silica maior: atq; in honorem beatissimi
aploꝝ p̄ncipis dedicata: illo ossa ei⁹ tras-
lata: atq; ad dexterā ei⁹ altaris iuxta vene-
rationem tāto pōtifici digne cōdita sunt.
Successor̄ s̄o ei in epatus Sinan ⁊ illo
tpe ab Hu scotoꝝ insula ac monasterio
destinat⁹ ac tpe nō pauco in epatu p̄man-

sit. Cōtingit autē post aliq̄t annos vt Pen-
da mercioꝝ rex cū hostili exercitu hec in
loca puenēs: cū cūcta que poterat ferro:
flāmaz pderet: v̄cusq; ille in q̄ antistes
obijt vna cū ecclia memorata flāms as-
sumeret. S; nimirū imodū sola illa des-
tina cui incumbēs obijt ab ignib⁹ circū
cuncta vorātib⁹ absūmī nō potuit. Quo
clarefcente miraculo mox ibidē ecclia re-
staurata ⁊ hec eadē destina ī monumētuz
est pariet⁹ vt aū fuerat forinsec⁹ apposta.
Rursūq; pacto tpe aliquāto cecit p̄ cul-
pam incurie vicū eundez ⁊ ipam pariter
eccliaz ignib⁹ psumi: s; nec tūc qd̄ eadē
tāgere flamma destinaꝝ valebat. Et cum
magno vtiq; miraculo ipsa ei⁹ foramina
ingrediēs q̄b⁹ edificatio erat affixa pderet:
ipam tū ledere nullaten⁹ sinebat. Uñ ter-
tia edificata sibi ecclia destinaꝝ illaz non
vt antea d̄ foris in fulcimētū domus ap-
posuerūt: s; intro ipam eccliam in memo-
riā miraculi posuerūt: vbi itantes genu-
flectere ac misericōdie celestis supplicare de-
berent. Cōstatq; multos ex eo tpe gr̄az sa-
nitatis in eodez loco cōsecutos: q̄netiam
astulis ex ipa destine excisis: ⁊ in aquam
missis plures sibi suisq; languozuz reme-
dia conquisiere. Scripsit hec d̄ persona
et operib⁹ v̄tri p̄fati nequaq; in eo lau-
dans: aut eligens hoc qd̄ de obseruantie
pasche min⁹ p̄fecte sapiebat: imo h̄ mul-
tum detestans: sicut in libro quē de rēpo-
rib⁹ composuit manifestissime probauit
S; q̄si verax h̄istorie⁹ septemplexiter ea
que de illo: siue per illuz sunt gesta desc̄r-
bens: ⁊ que laude sunt digna in eius acti-
bus laudans ad vtilitatem legentū me-
morie cōmendans. Studii videlicet pa-
cis ⁊ charitatis continentia ⁊ humilitat⁹
animū ire ⁊ auaricie victore: supbie simul
⁊ vane glorie contemptore. Industriam
faciendi simul ⁊ docēdī mandata celestia
sollertiam lectionis ⁊ v̄gillarum aucto-
ritatem sacerdoti dignā: redarguēdī sup-
bos ac potentes pariter ⁊ infirmos con-
solandi ac pauperes recreandi vel defen-
dendī clementiā. Qui (vt breuiter multa
cōprehendā) quantū ab eis q̄ illū nouere
didicim⁹: nil ex oib⁹ q̄ in euāgelicis: siue
apostolicis: siue p̄phetis litter⁹ faciens

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

al cognouerat p̄mittere: s; cuncta pro
suis virib; opib; exple curabat. **H**ec
in p̄fato antistite multū cōplector: et amo
q; n̄m̄rū hec deo placuisse nō ambigo.
Quānt pascha nō suo tpe obseruabat: v̄l
canonicū eius tēpus ignorās: vel sue gē
tis auctoritate ne agn̄tū sequeretur deul
ctus nō approbo: nec laudo. **I**n quo tū
hoc approbo: q; in celebratiōe sūt pasche
non aliud corde tenebat: venerabatur: et
p̄dicabat: q̄s q̄d nos: id ē redēptiōez gene
ris hūanī p̄ passionē: resurrectionē: ascen
sionem in celos mediatoris dei et hoīm
lesu christi. **U**nde et hāc nō vt q̄daz falso
opinantur. xliij. luna in qualibet feria cū
iudels: s; die dominica semp agebat a lu
na. xliij. vsq; ad vicesimā. p̄pter fidez vide
licet dñice resurrectionis quā vna sabbati
factam p̄pter spem n̄re resurrectionis quaz
eandem vnā sabbati que nunc dominica
dies dicit̄ veraciter futuram sancta eccle
sia credebat.

**De vita vel morte religiosi regis Sig
berecht.** **Caplm. xviii.**

His tēporib; regni orientalium
anglorū post Eurpualdū Re
dualdī successorē Sigberecht
frater ei; p̄fuit homo bon; ac religiosus:
q; dudū in gallia dū inimicitias Redual
dī fugēs exularet lauacrū baptisimī p̄cep
it: et patriā reuersus vbi regno potit; ē:
mor ea q; in gallijs bene disposita vidit
imitare cupiens instituit scholā: in q; pue
ri litteris erudirent: iuuante se ep̄o Fel
ce quē de Cantua accepat: et s; pedago
gos ac magistros iuxta morē cantuariorū
p̄bente. **T**antiq; rex ille celestis regni
amator factus ē vt ad vltimū relic; reg
ni negocijs: et cognato suo Ecgrice cōmē
dat; q; antea ptem eiusdē regni tenebat:
intraret monasteriū qd sibi fecerat: atq;
accepta sibi tōsura p̄ eterno mag; regno
militare curaret. **Q**d dū multo tpe face
ret contigit gentem merciorū duce rege
Pēda aduersus orientales anglos i bel
lū p̄cedere. **Q**ui dum se inferiores in bel
lo hostib; cōspicerēt: rogauerūt Sigbe
rechtū ad p̄firmādūz milites secū venire
in plūm. **I**llo nolente ac p̄tradcente: in
uitum de monasterio eruentes duxerunt

in certamē: sperātes min; animos militū
trepidare: min; p̄sente duce quōdā stren
nuissimo et eximio posse de fuga medita
ri. **S**; ipse p̄fessionis sue nō imemor dū
opimo esset vallatus exercitū: nō nisi v̄r
gam tū habere i manu voluit. **O**ccisusq;
est vna cū rege Ecgrice: et cunctus eorūz
insistentib; paganis cesus sine dispersus
exercit;. **S**uccessor autē regni illoz fact;
est Anna filius Enī de regio genere v̄r
optim; atq; optime genitor sobolis, de
q; in sequentib; suo tpe dicendū ē. **Q**ui
et ipse postea ab eodē pagano merciorum
duce: a q; et p̄decessores ei; occisus est.

Ut Furse; apud orientales anglos mo
nasteriū fecerit: et de v̄sionib; vel s̄ctita
te eius: cui etiam caro post mortē incorru
pta testimonij p̄hibuerit.

Caplm. xix.
Qrum dū adhuc Sigberecht
regni insulas teneret iuguentē
de hybernia v̄r sanctus nomie
Furseus: p̄bo et actib; clar;: s; egregi; in
signis p̄tutib; cupēs p̄ dño v̄bicūq; sibi
opportunū inueniret peregrinā ducere v̄l
tā. **Q**ui cū ad puñciā orientaliū puenisset
anglorū suscept; est honorifice a rege p̄fa
to. et solitū sibi op; euāgelizādī exequens
mltos: et exemplo p̄tutis et incitamento ser
monis: vel incredulos ad christū p̄uertit
vel etiā credētes ampli; in fide atq; amo
re christi p̄firmavit. **U**bi qdā infirmita
te corpis arrept; angelica v̄sione p̄ruif;
in q; admonit; est cepto p̄bi ministerio se
dulus insistere: vsq; h̄icq; p̄suetis et orati
onib; indefessus incūbere: eo q; cert; sibi
erit;: s; incerta eiusdē erit; hora futura. dī
cēte dño. **U**igilante itaq; q; nescit; diē ne
q; horam. **Q**ua v̄sione p̄firmat; curauit
locū monasterij quē a p̄fato rege Sigbe
rechtō accepat velocissime p̄struere: ac re
gularib; instituere disciplinis. **E**rat autē
monasteriū siluarum: et maris vicinitate
amenū. p̄structū in castro quodā qd lin
gua anglorū cnoberburg id est v̄rbs
cnoberri vocatur. **Q**d deinde rex provin
cie Anna: ac nobiles quicq; angustiorib;
edificijs ac donarijs adorauerūt. **E**rat
autem v̄r iste de nobilissimo genere sco
torū. **S**ed lōge animo nobilior q̄ carne.

ab ipso tpe puericie sue curā nō modicaz
lectionibz sacris sil' z monastericis exhibe-
bat disciplinis, z qd maxie sanctos des-
cet cuncta q agenda didicerat sollicit' age-
re curabat. **Quid multa?** pcedente tēpe z
īpe sibi monasteriū in q liberius celestibz
studijs vacaret cōstruxit. **Ubi** correptus
infirmitate: sicut libellus de vita eius cō-
scriptus sufficienter edocet: raptus est e cor-
pore. **Et** a vespera vsqz ad gallicantū cor-
pore erutus angelicorū agminū z aspectu
itueri: z laudes beatas meruit audire. **Re-**
ferre autē erat solitus quod apte eos inter
alia resonare audiret, ibūt sancti de virtu-
te in virtute. **Et** iterū videbit deus deoz
in syon. **Qui** reductus in corpore z die ter-
tia rursum eductus: vidit nō solū matorū
beatorū gaudia: sed z maxima malignoz
spirituū certamina: q crebris accusatiōibz
improbi iter illi celestis interducere pten-
debant. **Hec** tñ ptegentibz eū angelis qc
qz pficiebant. **De** qbz omnibz si q plenius
scire vult, id est qnta fraudis solertia de-
mones z actus eius z verba supflua z ip-
sas etiā cogitatōes qst in libro descriptas
replicauerint: que ab angelis sanctis qz ac-
viris iustis sibi inter angelos apparentibz
leta vel tristia cognouerit: legat ipm de q
dicit libellū vite ei' z multū ex illo vt reoz
pfectus spirituales accipiat. **In** quibz tñ
vnum est quo z nos in hac hystoria pone-
re multis comodum duximus. **Cū** ergo
in altum esset elatus suffusus est ab angelis
qui eū ducebant respicere in mundū. **At**
ille oculos in inferiora deflectens vidit q
si vallem tenebrosam subtus se in imo po-
sitam. **Vidit** z quatuor ignes in aere nō ml-
to ab inuicem spacio distantes. **Et** inter-
rogans angelos q essent hī ignes: audis-
uit hos esse ignes q mundū succendētes
essent psumpturi. **Unum** mendacij: cum
b'p in baptismo abrenūciare nos sathane
z omnibz operibz eius pmisimus: mī-
nime implemus. **Alterū** cupiditatis: cuz
mūdi diuitias amorū celestiu pponimus
Tertiu dissensionis: cū animas primoz
etiā in supuacuis rebz offendere nō for-
misdamus. **Quartus** impietatis: cū infir-
miores spoliare z eis fraudem facere pro-
nibilo duximus. **Crescētes** s'p paulatim

ignes vsqz ad inuicem sese extenderūt: atz
in imensum adunare sunt flāme. **Cū**qz ap-
propinquassent ptimescens ille dicit an-
gelo. **Dne** ignis mihi appropinquat. **At**
ille. **Dō** nō incendisti inqt: nō ardebit te.
Flā si terribil' iste ac gradis esse rogus vi-
detur: tamen iuxta merita operū singulos
examiat: quia vniuscuiusqz cupiditas in
hoc igne ardebit. **Sicut** em quis ardet
in corpore p illicitam voluptate: ita solutus
corpore ardebit p debitam penā. **Tunc** vi-
dit vnum de tribz angelis qui sibi in tota
vtraqz visione ductores affuerūt pceden-
tē ignes: flāmas diuidere: z duos ab vtro-
qz latere circūvolantes ab ignium se peri-
culo defendere. **Vidit** autē z demones p
ignem volantes incendia belloz ptra tu-
stos struere, sequunt' aduersus ipm accu-
sationes malignoz spirituū: bonoz cop-
osior celestium agminū visio. **Sed** z vi-
roz de sua natione sanctorū quos olim sa-
cerdotij gradu nō ignobiliter potitos fa-
ma tam vulgante cōpererat: a quibz non
pauca que vel ipsi vel omnibz q audire
vellēt multū salubria essent audiūt. **Qui**
cum verba finissent z cum angelicis spīri-
tū ipm quoqz ad celos redirent: reman-
serūt cū beato **Furseo** tres angeli: de qbz
discimus: q eū ad corpus referrent. **Cū**qz
pfato igni maximo appropinquaret: diuis-
it qdem angelus sicut p'us ignem flāme,
sed vir dei vbi ad patefactam inter flā-
mas lanuā puenit: arripientes imūdi spī-
ritus vni de eis quos in ignibz torrebāt
factauerūt in eū, z ptingentes humerum:
maxillāqz eius incenderunt. **Cognouit**qz
hoiem: z que vestimenta eius morientis
acceperit ad memoriā reduxit, quē ange-
lus sanctus statim apprehendens in ignē
refecit. **Dicebat**qz hostis malignus: nolite
te repellere quē ante suscepistis. **Ham** sicut
bona eius peccatoris suscepistis: ita z
de penis eius pncipes esse debetis. **Con-**
tradices angelus. **Non** inquit, ppter auar-
iciam: sed ppter saluandā eius aiā susce-
pit. **Cessauit**qz ignis. **Et** puerus ad euz
angelus. **Dō** incendisti inqt: hoc arsit in
te. **Si** em viri in peccatis suis mortui: pe-
cuniā nō accepistis: nec pena ei' in te ar-
deret, z plura locutus qd erga salutē eoz

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

q̄ peniterent esset agendū salubrī sermo-
ne edocuit. **Q**ui postmodū in corpore resti-
tutus om̄i vite sue tēpe signū incendij qd̄
in anima paulit̄ visibile cunctis in hume-
ro maxillaq̄ portauit. **S**irūq̄ in modū
q̄ anima in occulto passa sit carō palā p̄-
monstrabat. **C**urabat aut̄ semp̄ sicut ⁊ an-
tea p̄sueuerat om̄ibz opus virtutū ⁊ exē-
plis ostēdere ⁊ p̄dicare sermonibz. **D**i-
nem aut̄ visionū suarū illis solūmodo q̄
p̄pter desiderū cōpunctionis interroga-
bant exponere volebat. **S**up̄est adhuc q̄
dam frater senior monasterij nostrī q̄ nar-
rare solet dixisse sibi quēdam multū vera-
cem ac religiosum hoīem q̄ ip̄m **F**urseyz
viderit in puīcia orientaliū angloz: illas
q̄ visiones ex ipsius ore audierit. **A**dijci-
ens: q̄ t̄pus hyemis fuerit acerrimū ⁊ gla-
cie p̄strictum: cū sedens in tenui veste vir
iste interdiciendū p̄pter magnitudinē me-
morati timoris v̄l suauitatis quasi in me-
die estatis caumate sudauerit. **C**um ergo
vt ad sup̄iore redeamus multis annis in
scotia verbum dei om̄ibz annūcians tu-
multus irruentis turbaz nō facile ferret:
relictis om̄ibz que habere videbat ab ip̄-
sa q̄z insula ad patriā discessit. **E**t paucis
cū fratribz p̄ britones in puīciā angloz
deuenit: ibiq̄ p̄dicans verbū: vt diximus
monasteriū nobile p̄struxit. **Q**uibus rite ge-
stis cupiens se ab om̄ibz seculi hui⁹ ⁊ ip̄-
sius q̄z monasterij negocij alienare rel-
quit monasteriū: ⁊ animaz curā fratri suo
Fallano ⁊ p̄sbyteris **S**olbano ⁊ **D**icul-
lo: ⁊ ipse ab om̄ibz mūdi rebeliber in ana-
choretica p̄uersatiōe vitam finire dispo-
suit. **H**abuit alter fratrem vocabulo **U**-
tanū: q̄ de monasterij p̄batione diuturna
ad heremiticā vitā puenerat. **H**unc ergo
solus petens annū totū cū eo in p̄tinētia
⁊ orōibz in quotidianis manūū vitit la-
boribz. **D**ein turbatā incursione gentiliū
puīciā videns: ⁊ monasterij q̄z periculū
imminere p̄uidens dimissis ordinate om̄ibz
bus nauigauit galliā: ibiq̄ a rege francoz
Hlodou vel patricio **H**ercoualdo hono-
rifice susceptus monasteriū construxit
in loco latinaco noīato. **A**c nō mlto post
infirmitate correptus diē clausit vltimū.
Cuius corpus idē **H**ercoualdus patrici

us accipiens seruauit in porticu q̄dam ec-
clesie q̄ in villa sua cui nomen erat perro-
ma faciebat: donec ipsa ecclesia dedicaret̄.
Qd cū post dies. xxvij. esset factū ⁊ corp⁹
ip̄m de porticu ablatū p̄ altare essz reco-
dendū: inuentū est ita illesum ac si eadem
hora de hac luce fuisset egressus. **S**ed et
post annos. liij. p̄structa domunculā cul-
tiori receptui corporis eiusdē ad orientez
altaris adhuc sine macula corruptionis
inuentū ibidē digno cū honore translātū
est. **U**bi merita illius multis sepe cōstat
deo opante claruisse virtutibz. **H**ec ⁊ de
corporis eius in corruptione breuiter at-
tingimus: vt q̄nta esset v̄rl sublimitas les-
gentibz notius existeret. **Q**ue cuncta in li-
bello e⁹ sufficientius: sed ⁊ de alijs comi-
tationibz ipsius quisq̄ legerit inueniet.

Ut defuncto **H**onorio pontificatu sit
functus **D**eus dedit. ⁊ q̄ tpe illo orienta-
liū angloz: q̄ **H**rozensis ecclesie fuerint an-
tistites. **Caplm. XX.**

Interea defuncto **F**elice orienta-
liū angloz ep̄o: post decem ⁊ q̄-
tuor annos accepit ep̄atus **H**o-
norius loco eius ordinauit **T**homā dia-
conū eius de puīcia **S**irniōz: ⁊ p̄ post
v. annos sui ep̄atus d̄ hac vita subtrac-
t̄ **B**erethgillū cognōie bonifacii de puī-
cia cantuariorz loco eius substituit. **E**t ip̄-
se q̄z **H**onorius post q̄z etatem sui cursus
impleuit migravit ex hac luce anno ab in-
carnatione dñi. dc. liij. p̄d. kal. octobris
⁊ cessante ep̄atu p̄ annū ⁊. vii. menses ele-
ctus est archiep̄s cathedre doruernensis
sectus **D**eus dedit de gente occidentaliū
saxonū. **Q**uē ordinatur⁹ venit illuc **T**ha-
mar antistes ecclesie hrozensis. **O**rdinat⁹
est aut̄ die. vii. kal. april̄ ⁊ rexit ecclesiam
annos. ix. menses. liij. duos dies. ⁊ ip̄e de-
functus **T**hamar p̄secrauit p̄ eo **D**amianū:
q̄ de gñe australiū saxonū erat oriūd⁹.

Ut puīciā mediterraneoz Angloz
sub rege **P**eadā christiana sit facta.
Caplm. XXI.
In t̄pibz mildiengli. id est me-
diterranei angli sub p̄ncipe **P**e-
ada filio **P**endan regis fidem
⁊ sacramenta veritatis p̄ceperit. **Q**ui cum
esset iuuenis optimus ac regis noie ac p̄-

sona dignissimus platus ea patre regno gentis illius. Venitque ad regem Nordanhumbroꝝ Osium postulans filiam eius Aluchfredam sibi coniugē dari: neque aliter quod petebat impetrare potuit: nisi fidem christi ac baptismum cum gente cui perat acciperet. At ille audita predicatioe veritatis et promissione regni celestis: speque resurrectionis ac future immortalitatis libenter se christianum fieri velle professus est: etiam si virginem non acciperet, persuasus maxime ad precipiendam fidem a filio regis Osium nomine Aluchfredo: qui erat cognatus et amicus eius huius sorore ipsius coniugem vocabulo Cymburgam filiam pendan regis. Baptizatus est ergo a Sinano episcopo cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus eorumque famulis universis in vico regis illustri qui vocatur ad murum. Et arreptis quatuor presbyteris qui ad docendam baptizandas gentes illius et eruditione et vita videbantur idonei multo cum gaudio reuersus est. Erant autem presbyteri Leda et Adda et Betti et Diurna. quorum vltimus natione scotus: ceteri fuere de anglis. Adda autem erat frater Utan presbyteri illustris: et abbas monasterii quod vocatur Capreaput: cuius super memorimus. Venientes igitur in puincia memoratis sacerdotibus eius princeps predicabant verbum: et libenter audiri sunt. Multique quotidie et nobilium et infirmorum abrenuntiatio a sorte idolatrie: fidei sunt fonte abluti. Nec prohibuit pendax rex quoniam etiam in suo best mercioꝝ natione verbum si qui vellent audire predicare. Quin potius odio habebat et despicebat eos quos fide christi imbutos opera fidei non habere deprehendit: dicens preternendos esse eos et miseros qui deo suo in quem crederent obedire preternent. Cepta sunt hec biennio ante mortem pendax regis. Ipso autem occiso cum Osium rex christianissimus regnum eius acciperet ut in sequentibus dicemus. factus est diuina vnus ex prefatis. iiii. sacerdotibus episcopus mediterraneoꝝ angloꝝ simul et mercioꝝ a Sinano episcopo. Paucitas enim sacerdotum cogebat vnum antistitem duobus populis prefici. Qui cum paulo sub tempore non paucam domino plebem acquisisset defunctus est apud mediterraneos anglos: in regione que vocatur

in Fepingū. Suscepitque pro illo episcopatum collach et ipse de natione scotoꝝ. Qui non multo post episcopatu relicto reuersus est ad insulam huius. vbi plurimorum caput et arcem scoti habuere cenobioꝝ. Succedente illo in episcopatu Trubere viro religioso et monachica vita instituto: natione quidem anglo: sed a scotis ordinato episcopo quod temporibus Gulpheri regis: de quo in sequentibus dicemus: factum est.

Ut orientales saxonum fidem quam dudum abiecerant sub rege Sigberecho predicante redderent.

Capitulum. XXII.

Ad tempore etiam orientales saxonum fide quam olim expulso Bellito antistite abiecerant instantia regis Osium receperunt. Erat enim rex eiusdem gentis Sigberecht qui post Sigberechtum cognomine paruum regnavit amicus eiusdem Osium regis. qui cum frequenter ad eum in puincia nordanhumbroꝝ veniret. Solebat enim eum hortari ad intelligendum deos esse non posse qui hominum manibus facti essent. dei creandi materiam vsuam vel lapide esse non posse: quorum recisura vel igni absumerent: vel in vasa quelibet humani usus formarentur: vel certe despectui habita foras proicerentur: et pedibus calcarentur: in terram verterentur. deum potius intelligendum maiestate incomprehensibile humanis oculis invisibilem: omnipotentem et eternum: qui celum et terram et humanum genus creasset: non in vili et caduco metallo: sed in celis esset credenda. Veritoque intelligendum: quod omnes qui voluntate eius a quo creati sunt discerent et facerent: eterna ab illo premia essent percipuri. Hec et homini multa cum rex Osium regi Sigberecho amicabilem et quasi fraternali filio sepe inculcavit: tandem iunare amicorum consensu credidit et facto cum suis consilio cum exhortatione fauentibus cunctis et annuente fidei baptizatus est cum eis Sinano episcopo in villa regia: cuius super memorimus quam cognovit ad murum. Est autem iuxta murum qui olim romani britanni insulam preceperunt. xii. milibus passuum a mari orientali secreta. Igitur rex Sigberecht eterni regis iam cuius effectus temporalis sui regni sedem repetit: postulans ab Osium rege ut aliquos sibi doctos

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

res daret q̄ gentē suā ad fidem christi conuerterent: ac fonte salutari abluerent. At ille mīstrēs ad puīnciā mediterraneorū angloꝝ clamauit ad se vīrū dei **Cedd**. ⁊ dāto illi socio altero q̄dam p̄sbytero mīsit p̄dicare p̄bū genti orientaliū saxonū: **Ubi** cū om̄ia pambulātes multā dño eccliam p̄gregassent: contigit q̄dam tēpe eundem **Cedd** redire domū: ac puenire ad ecclias **Lindisfarnensem** p̄pter colloquiū **Sin**: ⁊ nī ep̄t: q̄ vbi p̄speritatē et opus euangeliū comperijt fecit cum ep̄m in gentē orientaliū saxonū: vocatis ad se in ministeriū ordinatiōis alijs duob̄ ep̄s. Qui accepto gradu ep̄atus redijt ad puīnciā: ⁊ maiore auctoritate ceptū opus explens fecit p̄ loca ecclias: p̄sbyteros ⁊ diaconos ordinauit: q̄ se in verbo fidei ⁊ ministerio baptizandi adiuarēt: maxime in ciuitate que lingua saxonū **Ithancestir** appellat̄. **Et** ⁊ in illa q̄ **Tibaburg** cognoscitur: quoz p̄or locus est in ripa pente amnis: secundus in ripa camentis: in quib̄ collecto examine famuloꝝ christi disciplinam vite regularis inq̄ntū rudes adhuc capere poterāt erudiri docuit. **Cūq̄** tpe nō pauco in p̄fata puīnciā gaudente rege ⁊ gaudente vniuerso p̄lo vite celestis institutiōis quotidiānū sumeret augmentuz: contigit ip̄m regem instigante oīm bonoz inimico p̄p̄n: quoz suoz manu interfici. Erāt aut̄ duo germani fratres q̄ hoc facinus patrarūt. Qui cū interrogarentur cur h̄ facerent: nil aliud r̄ndere potuerūt: nisi ob h̄ se iratos fuisse ⁊ inimicos regis q̄ ille nīmū suis peccare soleret inimicis: ⁊ factas ab eis iniurias moꝝ obsecratiōib̄ placida mente dimitteret. **Talis** erat culpa regis p̄ q̄ occidere tur q̄ euāgelica p̄cepta deuoto corde seruaret: in qua tñ morte eius innocētia iuxta p̄dictū vīri dei vera est eius culpa punita. **Habuerat** em̄ vnus ex his q̄ cum occiderūt comitib̄ illicitū coniugium. qd̄ cū ep̄us prohibere ⁊ corrigere eū nō posset excomunicauit eū: atq̄ om̄ib̄ q̄ se audire velit p̄cepit ne domū eius intrarēt: neq̄ de cibis illius acciperent. **Contempsit** aut̄ rex p̄ceptum: ⁊ rogatus a comite intrauit epula turus domū eius. qui cum abisset obuiauit ei antistes. **At** rex intuens eū moꝝ tre-

me factus desiliuit equo. ceciditq̄: an̄ pedes eius veniā reatus postulant. **Nam** ⁊ ep̄s p̄ter desiliuit. sederat em̄ ip̄e in equo **Iratus** aut̄ tetigit regē iacentē vīrga quā tenebat manu. ⁊ pontificali auctoritate p̄testans: dico tibi inquit: q̄ noluisti te p̄tinere a domo perditū ⁊ damnatū illius tu in ipsa domo mori habes. **Sed** credendū est: q̄ talis mors vīri religiosi nō solū talem culpam diluerit. sed etiā meritū ei⁹ auxerit. **Quia** nīmū ob causam pietatis q̄ p̄pter obseruantia mandatorū christi p̄tigit. **Successit** autem **Higberecto** in regnū **Sindhelm** fili⁹ **Herbaldi**: q̄ baptizatus est ab ipso **Cedde** in puīnciā orientaliū angloꝝ in vīco regio q̄ dicit̄ **rendlesham**. id est māsio **rendili**. **Suscipitq̄** eū ascendente de fonte sancto **Adilwald** rex ipsius gētis orientaliū angloꝝ **Fussa** na regis eorūdem.

Ut idē ep̄s **Cedd** locū monasterij cōstruēdi ab **Hidwald** rege accipēs orōibus ⁊ seinijs dño p̄secraret: ⁊ de obitu ipsius. **Capitulum. XXXIII.**

Solebat autē idem vīr dñi cum apud orientales saxones ep̄at⁹ officio fungeret sepius etiā suā id est nordanhimbroz puīnciā exhortandi gratia reuifere. **Quē** cū **Hidwald** filius **Osualdi** regis q̄ in deiroꝝ partib̄ regnum habebat vīrū sanctū ⁊ sapientez p̄būm ⁊ morib̄ videret: postulauit eū possessionē terre aliquā a se ad cōstruēdū mōasteria in q̄ ip̄e rex ⁊ frequentius ad deprecandum dñm verbūq̄ audiendū aduenire ⁊ defunctos sepelire deberet. **Nā** ⁊ ip̄e fideliter credidit multū iuari eoz orōnib̄ q̄ tidians q̄ illo in loco dño seruirent. **Habuerat** aut̄ idem rex secū fratrem germanū eiusdē ep̄i vocabulo **Celin** vīri: eque dō deuotū q̄ ip̄e ac familie ipsius verbū ⁊ sacramenta fidei (erat em̄ p̄sbyter) ministrare solebat p̄ cuius noticiā maxime ad diligendū noscendūq̄ ep̄m puenit. **Fuens** ergo votis regis antistes elegit sibi locū monasterij cōstruēdi in montib̄ arduis ac remotis. **In** quib̄ latronū magis latibula ac lustra serarū q̄ habitacula fuisse videbant̄ hoīm: vt iuxta p̄phetiam **Esaię** in cubilib̄ in quib̄ p̄us dracones habi-

tabant oriretur visus calamitarius. Id est fructus bonorum operum ibi nasceretur ubi prius vel bestie comorantur: vel homines bestialiter vivere consueverant. **S**tudens autem vir domini acceptus monasterii locum primo precibus ac ieiuniis a pristina flagitiorum sorde purgare: et sic in eo monasterii fundamenta iacere: postulauit a rege ut sibi partem totum. et tempus quod instabat facultatem ac licentiam ibidem orationis causa demorandi concederet. **Q**uibus diebus cunctis: excepta dominica: ieiunium ad vesperam iuxta morem prelatans: nec tunc quidem nisi panem modicum et vinum ouium gallinatum cum paruo lacte aqua mixtum percipiebat. **D**icebat enim hanc esse consuetudinem eorum quibus non magis disciplinam regularis didicerat: ut accepta nuper loca ad faciendum monasterium vel ecclesiam prius orationibus ac ieiuniis domino consecrarent. **C**umque et dies et restarent: venit qui clamaret eum ad regem. **A**t ille ne opus religiosum negotiorum regalium causa intermitteret petijt presbyterum suum Cymbillum: qui etiam frater germanus erat ipsius precepta complere. **C**ui cum ille libenter acqiesceret expleto studio ieiuniorum et orationis fecit ibi monasterium quod nunc Lentilgeu vocant. **E**t religiosi moribus iuxta ritum Lindisfarnensium ubi educatus erat instituit. **Q**ui cum annis multis et in prefata puincia episcopatum administraret: et huius quoque monasterii statutis prepositis curam gereret: casu contigit ut ad ipsum monasterium tempore mortalitatis adueniens tactus ibidem infirmitate corporis obiret: qui primo quidem foris sepultus est. **T**empore autem precedente in eodem monasterio ecclesia est in honorem beate dei genitricis de lapide facta: et in illa corpus ipsius ad dexteram altaris reconditum. **H**edit autem episcopus regendum post se monasterium fratri suo **E**adda qui postea episcopus factus est: ut in sequentibus dicemus. **Q**uatuor siquidem quos dicimus germani fratres **E**ddi et **C**ymbil et **E**aclm et **E**adda quod raro iueniunt omnes sacerdotes domini fuere preclari: et duo ex eis summi sacerdotum gradu functi sunt. **C**um ergo episcopus defunctum ac sepultum in puincia nordanhiboriorum audirent: fratres qui in monasterio eius erant in puincia orientalium saxonum venerunt

illo de suo monasterio homines circiter xxx. cupientes ad corpus sui patris aut viuere si sic deo placeret: aut morientes ibi sepeliri. qui libenter a suis fratribus et communitatibus suscepti: omnes ibidem supueniente prefate pestilencie clade defuncti sunt: excepto vno puerulo quem orationibus patris sui a morte constat esse seruatum. **N**am cum multo post hec tempore viuere: et scripturis legendis operam daret: tandem didicit se aqua baptisimatam non esse regeneratum: et mox a quo lauacrum salutaris ablutionis etiam postmodum ad ordinem presbyterii promotus est: multisque in ecclesia utilis fuit. **D**e quo dubitandum hec crediderint quoniam intercessionibus: ut dicitur: sui patris ad cuius corpus dilectionis ipsius gratia venerat sit ab articulo mortis retentus: ut et ipse sic mortem euaderet eternam: et alij quoque fratribus ministerium vite ac salutis docendo exhiberet.

Ut puincia meritorum occiso rege **B**enda fide christi suscepit: et **O**siuu per adepta victoria deo ad construenda monasteria dederit.

Capitulum. **XXIII.**
His temporibus rex **O**siuu cum acerbas et intolerabiles patere struptiones sepe dicti regis meritorum quem fratrem eius occiderat: ad vltimum necessitate cogente permisit se ei munera et maiora quam credi potest ornamenta regia vel donaria in precium pacis largiturum: dummodo ille domum rediret: et puincias regni eius usque ad interitionem vastare desineret. **C**umque rex perfidus nullatenus precibus illius assensum preberet: qui totam eius gentem a paruo usque ad magnum delere atque exterminare decreuerat: respexit ille ad diuine auxiliu pietatis quo ab impietate barbarica posset eripi. **V**otoque se obligans: si paganus inquit nescit accipere nostra donaria: offeramus ei qui nouit domino deo nostro. **N**ouit ergo quod si victor existeret filiam suam domino sacra uirginitate dicendam offerret et sic cum paucissimo exercitu se certaminum dedit. **D**enique fertur quod tricies maiorem pagani habuerint exercitum. **S**i quidem ipsi xxx. legiones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. **Q**uibus **O**siuu rex cum **B**luchfrido filio perparuu ut dicitur habens exercitum: sed christo duce

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

confusus occurrit. Nam alius filius eius
Echrid eo tempore in puincia merciorū
apud reginam **Cinulle** obses tenebatur.
Filius autem **Osualdi** regis **Didilwald**
qui eis auxilio esse debuerat in parte erat
aduersario. **Eisdēq;** contra patriā et pa-
trum suoz pugnaturis ductor extiterat:
quōs ipso tempore pugnādī sese pugna sub-
traxerat: euentūq; discriminis tuto in lo-
co expectabat. **In**ito autē certamine fuga
ti sunt et ceteri pagani duces regū. xxx. q̄ ad
auxiliū venerant pene omnes interfecti.
In quib; **Edilhere** frater **anna** regis ori-
entaliū angloꝝ: qui post eū regnauit au-
ctor: ipse belli perditis militibus sine au-
xilij interemptus. **Et** qui p̄pe fluiū **Iu-**
niet pugnatus est: qui tunc p̄ inundantia
pluuiaz late alueū suū: imo omnes ripas
transierat. **Cō**sigit vt multo plures aq̄ fu-
gientes q̄ bellantes perderet ensis. **Tūc**
rex **Osiuu** iuxta qd̄ dño uouerat p̄ colla-
ta sibi victoria gratias dño referēs dedit
filiam suam **Edilhedā**: que vit dum ym^o
anni impluerat: perpetua ei uirginitate
consecrandam. **Donatis** insup. xij. posses-
siunculis terrarū: in quib; ablato studio
militie terrestris ad exercendam militiam
celestem: supplicandūq; p̄ pace gentis ei^o
eterna deuotioni sedule mōachoz locus
facultasq; suppeteret. **E** quibus uidelicet
possessiunculis sex in puincia deioꝝ: sex
in bernicioꝝ dedit. **S**ingule uero posses-
siones. x. erant familiarum. id est sil' om̄s
c. xx. **I**ntrauit autem p̄fata regis **Osiuu** fi-
lia deo dicanda monasterium quod nun-
cupatur **berutheu**. id est insula cerui: cui
Lunchild abbatissa p̄fuit. **Que** post bi-
ennū comparata possessione. x. familiarū
in loco qui dicitur **strenuebalch** ibi mo-
nasterium construxit. **I**n quo memorata
regis filia: primo discipula uite regularis
deinde etiam magistra extitit: donec com-
pleto. lx. annoꝝ numero ad complexum
et nuptias sponsi celestis uirgo beata in-
traret. **I**n quo monasterio et ipsa: et pater
eius **Osiuu**: et mater eius **Eanfled**: et pa-
ter matris eius **Eduinus**: et multi alij no-
biles in ecclia sancti **Petri** apostoli sepul-
ti sunt. **Hoc** autem bellum rex **Osiuu** in
regione **Loidis**. xij. regni sui anno. xvij.

die kal. decembris: cum magna utriusq;
populi utilitate confecit. **Nam** et suā gen-
te ab hostili paganoz depopulatione li-
berauit: et ipsaz gentem mercioꝝ finitima-
rūq; puinciarū de secto capite perfido ad
fidei ch̄ristiane gratiā conuertit. **Primus**
autē in puincia mercioꝝ simul et lindiffa-
roꝝ ac mediterraneoz angloꝝ factus est
ep̄s **Diuina**: vt sup̄ diximus: q̄ apud me-
diterraneos anglos defunct^o ac sepultus
est. **Secū**ndus **Cellach**: qui relicto ep̄atus
officio uiuens: ad scotiā redijt. yterq; d̄
genere scotoꝝ. **Tertius** **Trūpheri** de na-
tione quidem angloꝝ: sed edoctus et ordi-
natus a scotis qui erat abbas in monaste-
rio qd̄ dicit **Ingetblingū** ip̄e est locus in
quo occisus est rex **Osiuu**: vt sup̄ memini-
mus. **Nam** regina **Eanfled** p̄p̄inqua illi-
us ob castigationem necis eius iniuste:
postulauit a rege **Osiuu** vt donaret ibi lo-
cum monasterio construendo p̄fato dei
famulo **Trumphere**: quia p̄p̄inquis et ip-
se erat regis occisi. **I**n quo uidelicet mo-
nasterio orationes pro utriusq; regis assi-
due. id est et occisi et eius qui occidere ius-
sit eterna salute fierēt. **I**de autē rex **Osiuu**
tribus annis post occisionem **Penda** re-
gis mercioꝝ genti: necnō et ceteris austrā-
lium puinciarum populis p̄fuit: qui citi-
am gentem pictorum maxima ex parte re-
gno angloꝝ subiecit. **Quo** tempore do-
nauit p̄fato **Peda** filio regis **Pendan**
eo q̄ esset cognatus suus regnum austrā-
lium mercioꝝ qui sunt (vt dicunt) fami-
liarum humilium discreti fluitio treanta
ab aquilonalibus mercis: quoz terra est
familiarum. iij. milium. sed idē **Peda** p̄-
ximo uere multum nefarie peremptus est
prodicione (vt dicunt) coniugis sue in ip-
so tempore festi paschalis. **Comple**tis au-
tem tribus annis post interfectionē **Pen-**
dā regis: rebellauit aduersus regē **Osiuu**
duces gētis mercioꝝ iminet **Eafa** et **Edel-**
brecht leuato in regē **Uulhere** filio eius:
dem **Pendan** adolescente quē occultum
seruauerant. **E**lectis p̄ncipibus regis nō
p̄pe fines suos fortiter simul et libertatem
receperunt. **S**icq; cū suo rege liberi: ch̄ri-
sto uero regi p̄ sempiterno in celis regno
seruire gaudebant. p̄fuit autem rex idem

genti merciorum annis, xvij. Habuitque pri-
mū episcopū **T**rumpheri: de quo sup̄ di-
ximus, secundū **J**aromā, tertium **C**ea-
dan, quartum **V**infridum. Omnes hī p̄
ordinē sibi nec succedentes sub rege **V**ul-
fere gentis merciorum episcopatum sunt
functi.

Ut questio sit mota de tempore pasche
aduersus eos qui de scotia venerant,

Laplin. xxv.

Isterea **A**idano episcopo de
hac vita sublato **F**inan p̄ illo
gradu episcopatus a scotis or-
dinatus ac missus acceperat: qui in insu-
la **L**indiffarmensi fecit ecclesiā episcopa-
li sede congruam. Quā tamen more scoto-
rū nō de lapide: sed de robore secto totaz
composuit atq; arundine texit. Quā tem-
pore sequente reuerendissimus archiepi-
scopus **T**heodorius in honore beati **p**etr̄
apostoli dedicauit. Sed et episcopus
loci illius **E**atbrecht ablata arundine plu-
bilaminis eam totam: hoc est et tectum et
ipsos quosq; parietes cooperire curauit.
His temporib; questio facta est frequēs
et magna de obseruatione pasche concer-
tantibus eis qui de cantua vel de gallis
aduenerant q̄ scoti domūscū pasche dis-
em contra vniuersalis ecclesie morem ce-
lebrent. **E**rat in his acerrimus vir pas-
sche defensor noīe roman: natione quidē
scotus: sed in gallie vel italie partibus re-
gula ecclesiastice veritatis edoctus. q̄ cuius
Finano conflixens multos quidem cor-
rexit: vel ad solertiozem veritatis inquisi-
tionē accendit: nequaquā tamen **F**inanus
emēdare potuit: quin potius esset homo
ferocis animi acerbiora castigādo et aper-
tum veritatis aduersariū reddidit. **O**bser-
uabat autem **J**acob diaconus quondaz
vt supra docuimus: venerabilis archie-
piscopi **P**aulini: verum et catholicū pas-
sche cum omnibus quos ad correctionē
erudire poterat. **O**bsuabat et regīa **E**an-
feld cuius: iuxta qd̄ in cantua fieri vide-
rat: habens secum de cantua psbyterum
catholice obseruationis noīe **R**omanū.
Unde nōnunquā contigisse fertur illis tem-
poribus vt bis in anno vno pascha cele-
braretur. **E**t cum rex pascha dñicuz solū

tis ieiunijs faceret: tunc regina cum suis
persistens adhuc in ieiunio diem palmarū
celebraret. **H**ec autem dissonantia pa-
schalis obseruantie viuente **A**idano pas-
cienter ab omnibus tolerabat qui patien-
ter intellexerant. qui et si pascha cōtra mo-
rem eoz qui ipsum miserant facere nō po-
tuit: **O**pera tamen fide pietatis et dilectio-
nis iuxta morem omnibus sanctis con-
suetum diligenter exequi curauit. **U**nde
ab omnibus: etiam his qui de pascha az-
liter sentiebant merito diligebatur. nec so-
lum a mediocribus: verū ab ipsis quoq;
episcopis **H**onorio cantuariorū et **F**elice
orientaliū angloz veneratiōe habitus ē.
Defuncto autē **B**isano qui post illum fu-
it cum **C**olmanus in ep̄atum succederet.
et ip̄e missus a scotia grauior de obseruatōe
pasche: necnon et de alijs ecclesiastice
vite disciplinis p̄trouersia nata est. **U**ndē
merito mouet hec questio sensus et corda
multoz timentū: ne forte accepto christia-
nitatis vocabulo in vacuū currerent aut
cucurrissent. **P**eruenit et ad ipsas p̄ncipū
aures **O**siuu videlicet regis et filij eius **A**-
luchfridi. qz nimirū **O**siuu a scotis edoctus
ac baptizatus. illoz etiam lingua opti-
me imbutus nil melius q̄ qd̄ illi docuis-
sent autumabat. **P**orro **A**luchfrid magi-
strum habuit eruditionis christiane **V**il-
fridū virum doctissimū. **N**am et romā p̄-
us p̄pter doctrinā ecclesiasticam adierat: et
apud **D**alsinū archiep̄m galliaz lugdu-
ni multū t̄pis egerat: a q̄ etiā tonsure eccle-
siastice coronā suscepit. **H**uius doctrinā
oib; scotoz traditionib; iure p̄ferendū sci-
ebat. **U**nde ei etiā donauerat mōasteriū.
et familiarū in loco qui dicit̄ nirhyphū.
Quē videlicet locū paulo ante eis q̄ sco-
tos seq̄bant in possessionē monasterij de-
derat. **S**z qz illi postmodū data sibi opti-
one magi loco cedere q̄ suā mutare p̄sue-
tudine volebā dedit eū illi q̄ dignam lo-
co et doctrinā h̄ret et vitā. **V**enerat eo t̄pe
Agilberechtus occidentaliū saxonū ep̄s
cuius sup̄ meminimus amicus **A**luchfridi
regis et **V**ilfridi abbat̄ ad puinciā nordā
himbroz. et apud eos aliq̄d̄iu demora-
bat. q̄ etiaz **V**ilfridū rogatu **A**luchfridi
in p̄fato suo mōasterio p̄s̄bim facit. habe

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

bat autem secum ipse p̄sbyterū noīe **A**gathone. Nota ergo ibi questione de pascha: vel tonsura: vel alijs rebus ecclesiasticis dispositum est: vt in monasterio qd̄ dicit̄ streanes halch: qd̄ interpretat̄ sinus fari. Cui **C**unchild abbatissa deo deuota femina postulat vel poscit synodum fieri: et hec questio terminari deberet. Venerūt q̄ illo reges ambo pater sc̄z et fili ep̄s cop̄i **C**olman cum clericis suis de scotia. **A**gilberechtus cum **A**gathone et **U**ilfrido p̄sbyteris **J**acobus et **B**ermanus in horū pte erant. **C**unchild abbatissa cū suis in p̄scotoz. in qua erat etiam venerabilis ep̄us **L**edd iam dudū ordinatus a scotis: vt sup̄ docuimus: qui et interpretis in eo p̄cilio vigilantissimus vtriusq̄ partis extitit. **P**rimusq̄ rex **O**siuu p̄missa p̄fatione q̄ oporteret eos qui vni deo seruirent vnam viuendi regulā tenere: nec discrepare in celebratione sacramentoz celestium q̄ vni omnes in celis regnū expectarent inquirendū potius que esset veri or̄ traditio: et hanc ab omnibz cōmuniter esse sequendā. **I**ussit p̄mo dicere ep̄m suū **C**olmanū q̄ esset ritus et vni originē ducens ille que ipse sequeret̄. **T**unc **C**olmanus pascha inquit hoc qd̄ agere soleo a maioribz meis accepi q̄ me huc ep̄m miserūt q̄ om̄es patres nostri viri deo dilecti eodem modo celebrasse noscunt̄. **N**ō nec in p̄temnendū et reprobandū esse videat̄ ip̄m est qd̄ beatus euangelista **J**ohes discipulus specialiter d̄no dilectus a; omnibz quibz p̄erat ecclesijs celebrasse legit̄. **N**ō hec et his silia dicente iussit rex et **A**gilberechtū p̄ferre in mediū morē sue obseruationis vnde int̄itū haberet vel q̄ nunc auctoritate sequeret̄. **R**espondit **A**gilberechtus. loquatur obsecro vice mea discipulus meus **U**ilfrid p̄sbyter: quia vni ambo sapimus cum ceteris qui hic assident ecclesiastice traditionis cultoribus. et ille melius ac manifestius ipsa lingua angloz q̄ ego per interpretem pōt explanare que sentimus. **T**unc **U**ilfrid inueniente vt diceret ita exorsus est. **P**ascha qd̄ facimus inquit vidimus rome vbi beati apl̄i **P**etrus et **P**aulus vixere: docuerunt: passi sunt et sepulti ab om̄ibz celebrari:

hoc in italia: hoc in gallia quas dicendū vel orandi studio p̄transiuimus ab omnibus agi p̄spectimus. **H**oc affricam: asia: et egyptum: greciā: et omnē orbem quacūq̄ christi ecclesia diffusa est per diuersas nationes ac linguas: ac nō diuerso t̄p̄s ordīne geri compimus: p̄ter hos tamen et obstinationis eoz complicēs p̄ctos d̄co et britones cū q̄bz de duobus vltimis oceanis insulis et his nō totis contra totū orbem stulto labore pugnant. **C**ui hec dicit̄ respondit **C**olmanus. **H**irum quare stultum appellare velitis laborem nostrū in quo tanti apostoli qui sup̄ pectus d̄ni recubere digni fuerunt exempla sectamur: cū ipsum sapientissime vixisse omnis mundus nouerit. **A**t **U**ilfridus. **A**bsit vt **J**ohannem stulticie rep̄bendamus: cum sc̄pta legis moysaice intra litteram seruaret: iudicante adhuc in multis ecclesia: nec subito valentibus apostolis omnē legis obseruantiam qui a deo instituta est abdicare. **Q**uō simulachra que a demonibz inuenta sunt repudiare omnes qui ad fidem veniunt necesse est: vtdelicet ne scandalum facerent eis qui inter gentes erant iudeis. **H**inc est em̄ q̄ **P**aulus timotheū circūcidit: q̄ hostias in templo imolauit q̄ cum **A**quila et **P**risilla caput **C**horinthi torondit ad nihil vtdelicet vtile nisi ad scandalum vitandum iudeoz. **H**inc qd̄ idem **P**aulus **J**acobo ait. **V**ides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderūt: et om̄es h̄j emulatores sunt legis: nec tamen hodie clarescente p̄ mundum euangelio necesse est: imo nec licitum fidelibus vel circumcidi: vel hostias deo victimarum offerre carnalium. **I**taq̄ **J**ohannes fm̄ legis consuetudinem. xiiij. die mensis primi ad vesperam incipiebat celebratio nem festi paschalis: nil curans vtruz hec sabbato: an alia qualibet feria pueniret. **A**t vero **P**etrus cum rome predicaret memor: quia d̄ns prima sabbati resurrexit a mortuis: ac mundo spem resurrectionis contulit: ita pascha faciendum intellexit: vt fm̄ consuetudinem ac precepta legis. xiiij. lunam primi mensis eque sicut **J**ohannes orientem ad vesperam semper expectaret. **E**t hec exorta: si dominica

Dies que tunc p̄ma sabbati vocabatur erat mane ventura in ipsa vespera pascha dñi cũ celebrare incipiebat. Quò & nos om̄s hodie facere solemus. **S**in aut̄ dñica nō p̄ximo mane post lunā. xiiij. sed. xvj. aut septima decia. aut alia qualibet luna vsq; ad. xxj. esset ventura expectabat eam: & p̄cedente sabbato vespere sacro sc̄ta pasche solēnia inchoabat. **S**icq; fiebat vt dñica pasche dies nō nisi a. xv. luna vsq; ad. xxj. fuaret. **N**eq; hec euāgelica & aplica traditio legem soluit: sed potius adimplet. **I**n qua obseruandū pascha a. xiiij. luna p̄mi mensis ad vesperā vsq; ad. xxj. lunā eiusd̄ mensis ad vesperam p̄ceptum. in quā obseruantia imitanda oēs sancti **J**oh̄is successores in asia post obitum eius: & om̄s p̄ orbem ecclesia cōuersa est: & hoc esse verum pascha hoc solum fidelib; celebrandū niceno concilio nō statutū nouit: s; p̄firmatū est: vt ecclesiastica docet hystoria. **I**nde constat vos **C**olmane neq; **J**oh̄anis vt autumat; exempla sectari: neq; **P**etri: cui⁹ traditioni scientes p̄tradicitis neq; legi: neq; euāgelio in obseruatione vestri pasche p̄gruere. **J**oh̄es em̄ ad legis moysaice decreta tēpus paschale custodiens nil de p̄ma sabbati curabat: qđ vos nō facitis: qui nō nisi p̄ma sabbati pascha celebratis. **P**etrus a. xv. luna vsq; ad. xxj. diem pasche dñicum celebrabat: qđ vos nō facitis: qui a. xiiij. vsq; ad. xx. lunā diē dñicum pasche obseruatis: ita vt. xiiij. luna ad vesperam sepius pascha incipiatis cuius neq; lex vllam fecit mentionē: neq; auctor ac dator euāgelij. **D**ñs in ea sed in xiiij. vel vetus pascha manducauit ad vesperam: vel noui testamenti sacramēta in cōmemorationē sue passionis ecclesie celebranda tradidit. **I**terq; lunam. xxj. quas lex maxime celebrandā cōmendauit a celebratione vestri pasche funditus eliminatis. **S**icq; vt dixi in celebratione summe festiuitatis neq; **J**oh̄i: neq; **P**etro: neq; legi: neq; euāgelio p̄cordatis. **H**is cōtra **C**olmanus. **N**unqđ ait **A**natholius vir sanctus & in p̄fata hystoria ecclesiastica multū laudatus legi vel euāgelio cōtraria sapuit qđ a. xiiij. vsq; ad. xx. pascha celebrandū scripsit. **N**unqđ reuerendissimū

patrem n̄m **C**olumbā & successores eius viros deo dilectos: qđ eodē modo pascha fecerunt diuinis paginis p̄traria lapuisse vel legisse credendū est. **C**um plurimi fuerint in eis quoz sanctitati celestia signa & virtutū que fecerūt miracula testimoniū p̄buerunt: quos ipse sanctos esse nō dubitās semp̄ eoz vitā mores & disciplinā sequi nō desisto. **A**t **V**ilfridus. **C**ōstat inquit anatholij virū sanctissimū doctissimū ac laude esse dignissimū: sed qđ vobis cũ illo: cum nec eius decreta seruetis. **I**lle em̄ in pascha suo regulam vtiq; veritatis sequens circulū. xix. annoz posuit. quē vos aut ignoratis: aut agnito et a tota christi ecclesia custoditum p̄nihilō p̄temnitis. **I**lle sic in pasche dñica. xiiij. lunā computauit vt hanc eadem ipsa die morē egyptioz. xv. lunā ad vesperam esse fateretur. **S**ic item. xv. diē dñico pasche vt hanc declinata eadem die esse. xxj. crederet. **C**uius regulam distinctionis vos ignorasse. p̄bat qđ aliquotiens pascha manifestissime ante pleniluniū. id est in. xiiij. luna facitis. **D**e patre autē vestro **C**olumbā & sequacib; eius quoz sanctitatē vos imitari: & regulam ac p̄cepta celestibus signis confirmata sequi perhibetis: possuz respondere qui multis in iudicio dicentib; dño qđ in noie eius p̄phetauerunt: & demonia eiecerunt: & virtutes multas fecerunt responsurus sit dñs qui nunq; eos nouerit. **S**ed absit vt de patribus vestris hoc dicam: quia iustius multo est de incognitis bonum credere q̄ malum. **U**nde & illos dei famulos ac dei dilectos esse nō nego qui simplicitate rustica: sed intentionē p̄ia deum dilexerunt. **N**eq; illis multum obesse pasche talem reor: obseruantia: qđ dicitur nullus aduenerat qđ eis instituti perfectioris decreta que sequerent̄ ostenderet. q̄s vtiq; credo si qui tunc ad eos catholicis calculatoz adueniret: sic ei⁹ monita fuisse secuturos quomō ea que nouerant ac didicerant dei mandata p̄bantur fuisse secuti. **T**u autem & filij tui si audita decreta sedis aplice: imo vniuersalis ecclesie: & hec litteris sacris p̄firmata sequi p̄temnitis: absq; vlla dubietate peccatis. **E**t si enim patres tui sancti fuerint nunqđ vniuersa

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

li q̄ p̄ orbē est christi eccleie hoz est panctas vna de angulo extreme inuile p̄ferenda: Et si sanctus erat ac potens d̄tutib; ille colūba vester: imoz noster si christi erat. Nū p̄ferre potuit beatissimo ap̄loꝝ p̄ncipi: Cui dñs ait, Tu es petrus: et sup̄ hāc petra edificabo eccleiaz meā: et porte inferi nō p̄ualebunt aduersus eā: et tibi dabo clauēs regni celoz. Hec porante Hilfrido dixit rex, Vere ne Colmane hec illi petro dicta sunt a dño? Qui ait, vere rex, At ille, Habetis inq̄t vos p̄ferre aliqd̄ tante p̄tatis vestro colūbe datū. At ille ait, Nil Rursum rex, Si vtriq; v̄m inquit in h̄ sine vlla p̄trouersia p̄sentitū q̄ hec p̄ncipaliter petro dicta: et ei clauēs regni celoz sint date a dño. Respōderūt enā vtriq; At ille ita p̄clusit, Et ego vobis dico: qz hīc est ostiarius ille cui ego contradicere nolo. Sed inquantū noui vel valeo huius cupio in om̄ib; obedire statut; ne forte me adueniente ad fores regni celoz nō sit q̄ referat auerso illo q̄ clauēs tenere p̄bat. Hec dicente rege fauerūt assidentes quiq; siue astātes maiores vna cū medio crib;: et abdicata minus p̄fecta institutiōe ad ea que meliora cognouerant sese transferre festinant.

Ut Colman victus domū redierit: et Tuda p̄ illo ep̄atu sit functus: qualisq; illis doctoribus ecclesie fuerit habitus.

Capitulum XXVI.

Finitoq; p̄flictu ac soluta p̄cloꝝ ne Agiberechtus domū redijt Colmā videns sp̄retam suā doctrinā: sectāq; esse despectā assumptis his q̄ se sequi voluerūt, id est q̄ pascha catholici et tonsuram corone. Nā et de hoc q̄stio nō minima erat: recipere nolebant scotiam regressus est: tractaturus cū suis qd̄ de his facere deberet. Cedd̄ relicta scotorū veltigis ad suam sedem redijt: v̄tputa agnita obseruatiōe catholici pasche. Facta aut̄ hec questio anno dñice incarnatiōis: dc. lxxij, q̄ fuit annus D̄siu regis, xxij. Ep̄atus aut̄ scotoꝝ quē gesserūt in p̄uincia angloꝝ annus, xxx, siquidē Aidā xvij, annis. Finan, x. Colman trib; ep̄at; tenuere. Reuerso aut̄ patriā Colmano suscepit p̄ illo ep̄atum nor: danhimbꝝoꝝ fa-

mulus christi Tuda q̄ erat apud scotos austrinos eruditus: atq; ordinatus ep̄us habens iuxta morem, puincte illius corone nam tonsure ecclesiastice: et catholici ep̄is paschalis regulam obseruās. Vir q̄dam bonus ac religiosus: sed permodico tēpe ecclesiam regens venerat de scotia tenente adhuc pontificatum Colmano: et diligerenter ea que ad fidem ac veritatē p̄tinēt et verbo cunctos docebat et opere. Porro fratrib; q̄ in Lindisfarnensi ecclesia scotis abeuntib; remanere maluerūt p̄positus ē abbat̄is iure v̄r reuerendissimus ac mansuetissimus. Fata q̄ erat abbas monasterio qd̄ vocat̄ malros: qd̄ aiunt Colmanū habiturū petisse et ipetrasse a rege D̄siu: eo q̄ esset idem Fata vnus de, xij, pueris Aidani: quos p̄mo ep̄atus sui tpe de natione angloꝝ erudiendos in christo accepit. Multū nāq; eundem ep̄m Colmanū rex p̄ insita illi prudētia diligebat. Ipse ē Fata q̄ nō multo post eidem ecclesie Lindisfarnensis ep̄us factus est. Abiens aut̄ domū Colman assumpsit secum partem ossium reuerendissimi p̄ris Aidani. Partem vero in ecclesia cui p̄erat reliquit et in sacrario eius cond̄ p̄cepit. Quante autē p̄symonie: cuius p̄tinentie fuerit ip̄e cum p̄decessoribus suis testabat̄ etiam locus ille quē regebant: vbi abeuntib; eis excepta eccl̄ia panctissime domus repte sunt. Hoc est: ille solūmodo sine quib; p̄uersatio ciuilis esse nullatenus poterat. Nil pecuniaz absq; pecorib; habebant. Si qd̄ em̄ pecunie a diuitibus accipiebant mox paup̄ib; dabant. Nā neq; ad susceptionē potentū seculi: vel pecunias colligi: vel domos p̄uidere necesse fuit. Qui nūq; ad eccl̄iam nisi orōnis t̄m et audiendū verbū dei causa veniebant. Rex ip̄e cū oportunitas exegisset cū, v. t̄m ac t̄m, vj, ministris veniebat: et expleta in eccl̄ia orōne disc̄debant. Q̄ si forte eos sibi refici p̄tingeret: simplici tantū et quotidiano fratrū cibo cōtenti nil vltra querebant. Tota em̄ fuit sollicitudo doctorib; illis dō seruandī nō secl̄o: tota cura cordis excolēdi: nō v̄tris. Nū et in magna erat veneratiōe tpe illo religiōis h̄tus: ita vt vbiq; cleric; aliq; aut monachus aduēiret gauderent

ab omnibus tanq̄s dei famulus exciperet
Et iam si in itinere p̄gens inueniret occur
 rebant et flexo ceruice vel manu signare: vel
 ore illius se bñdici gauderent. Verbis q̄s
 horum exhortatoris diligenter auditū p̄be
 bant. Sed et diebus dñicis ad eccliam siue
 ad monasteria certatim nō reficiendū cor
 poris: sed audiendū sermonis dei gr̄a con
 fluebant. Et si quis sacerdotū in vicū for
 te deueniret: mox cōgregati in vnū vicinū
 verbum vite ab illo expetere cunctabant
 Nam neq̄s alia ipsis sacerdotibus aut clerici
 cis vicis ad eundū q̄s p̄dicandū: baptizan
 dū: infirmos visitandū. Et vt breuiter dicā
 animas curandū causa fuit: q̄ infantū erat
 ab omni auaricie peste castigati vt ne terri
 toria ac possessiones ad p̄struenda mona
 steria: nisi a potestatibus seculi coacti accē
 perent. Que p̄suetudo p̄ omnia aliquanto
 post hec tpe in ecclēsijs Nozdanhimbros
 rii seruata est. Sed de his satis dictū.

Ut Egberecht vir sanctus de natiōe
 Angloꝝ monachicam in hybernia vitaz
 duxerit. **Caplm. XXVII.**

Eodem anno dñice incarnatiōis
 de. lxiij. facta erat eclipsis solis
 die tertio mensis Maij hora
 circiter decima diei. Quo etiā anno subit
 ta pestilentie lues depopulatis prius au
 stralibus britānie plagis: Floridā himbros
 rii q̄s puincia corripitens: atq̄ acerba clade
 diutius longe lateq̄s deficiens magnā
 hoim multitudinē strauit. Qua plaga p̄
 fatas dñi sacerdos Tuda raptus est de
 mūdo: et in monasterio qd̄ vocat̄ Begna
 lech honorifice sepultus. Hec aut̄ plaga
 Hyberniā quoq̄ insulā pari clade p̄me
 bat. Erant ibidē eo tēpe multi nobiliū sil
 et mediocriū de gente Angloꝝ. Qui tpe
 Finani et Colmani ep̄oz relicta insula pa
 tria vel diuine lectionis vel p̄tinentioris
 vite gr̄a illo secesserant. Et q̄dem mox se
 monastice p̄uersationi fideliter mancipa
 uerūt. alij magis circūeundo p̄ cellas ma
 gistroꝝ lectioni operam dare gaudebant.
 Quos om̄s scoti libentissime suscipiētes
 victum eis quotidianū sine p̄cio: libros
 q̄s ad legendū et magisteriū gratuitū p̄be
 re curabāt. Erant inter hos duo iuuenes
 magne indolis de nobilibus angloꝝ. Edil

hun et Egberecht: quoz̄ p̄or̄ frater Edil
 hun: viri eque deo dilecti: q̄ et ipse eos se
 quente hyberniā gr̄a legendi adiit. Et be
 ne instructus p̄tiam redijt: atq̄ ep̄us in p̄
 uincia lindisse factus multo ecclēsiā tēpe
 nobilissime rexit. Hij ergo cū essent in mo
 nasterio qd̄ lingua scotoꝝ Rathmelsigl
 appellat̄: et om̄s socij ipsoꝝ vel mortalita
 te de seculo rapti: vel p̄ alia essent loca di
 spersi. Correpti sunt ambo eiusdē mortali
 tatis et grauissime afflicti. **E**q̄b̄ Egbere
 recht: sicut mihi referebat q̄daz veraciss
 mus et venerad⁹ Cantue p̄sbyter: q̄ se hec
 ab ipso audisse perhibebat: cū se estima
 ret moriturū egressus est tpe matutino de
 cubiculo: in quo infirmi quiescebant resi
 dens solus in loco opportuno: cepit sedu
 lus cogitare de actibus suis et compūctus
 mēoria peccatoꝝ suoz̄ faciem lachrymis
 abluibat. At quē intimo ex corde deū p̄
 cabatur: nec adhuc mori deberet priusq̄
 vel p̄teritas negligentias quas in puert
 cia siue infantia cōmiserat p̄fectus ex tēpe
 castigaret: vel in bonis se optib̄ abundan
 tius exerceret. **C**onuit etiam votū quia a
 deo peregrinus viuere vellet: vt nūq̄ in
 insulam in qua natus est. id est britāniā
 rediret: quia p̄ter solennē canōici tempis
 psalmodiam si nō valitudo corporis ob
 sisteret quotidie psalteriū totū in memori
 am diuine laudis decantaret: qz̄ in omni
 septimana diem cū nocte ieiunus trāsiret.
Cūq̄ finitis lachrymis p̄cibus et votis do
 mū rediret: inuenit sodalem dormientem.
 et ipse quoq̄ lectulū p̄scendēs cepit in q̄
 tem membra laxare: et cū paululū quiesce
 ret et pergefactus sodalis respexit eum: et
 ait. **O** frater Egberechti o qd̄ fecisti spe
 rabam quia pariter ad vitam eternam in
 traremus: **C**eruntamen scito: quia que
 postulasti accipies. **D**idicerat em̄ p̄ visio
 nem et quid ille petisset: et quia petita im
 petraffet. **Q**uid multa: ipse Edilhun p̄
 rima nocte defunctus est. **A**t vero Ego
 berecht decussa molestia egritudinis cō
 ualuit: ac multo post tpe viuens: acceptū
 q̄s sacerdotij gradū p̄dignis ornans act
 bus post multa p̄tū bona vt ipse deside
 rabat nup. id est āno dñice incarnatiōis.
 dcc. xxix. cū esset ipse anno. xc. miguit ad

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

regna celestia. **D**uxit autē vitam in magna
humilitate: mansuetudinis: continentie: sim-
plicitatis: et iusticie perfectione. **U**nde et ge-
tis sue: et illis in quibus exulabat nationibus
scotoꝝ siue pictoꝝ et exemplo viuendi: et
instantia docendi: et auctoritate corripien-
di: et pietate largiendi de his que a diuini-
bus acceperat multū profectū. **A**ddidit autē
votis que diximus: vt in .xl. semp nō pl⁹
q̄s semel in die reficeret: nō aliud q̄s panes
ac lac tenuissimū et hoc cū mensura gusta-
ret. **Q**uō videlicet lac pridie nouū in fiala
ponere solebat: et post noctem ablata sup-
ficie crassiore ipse residuū cum modico: vt
diximus: pane bibebat. **C**uius modū cō-
tinentie etia .xl. diebus ante natiuitatē dñi:
totidem quoq̄ post pacta solētia penthe-
costes hoc ē quinquagesime semp obserua-
re curabat.

Ut defūcto **T**uda **U**ilfrid in gallia:
Ceadda apud occidentales saxones in p-
uincia norðanhumbroꝝ sint ordinati epi.

Caplm. XXVIII.

Interea rex **A**luchfrid misit vil-
fridū p̄byterū ad regem gallia-
rū q̄ cum sibi suisq̄ consecrari face-
ret ep̄m. **A**t ille misit eum ordinandū ad
Agilberchtū: de q̄ supra diximus: q̄ reli-
cta britānia parisiace ciuitatis factus fue-
rat ep̄us: et consecratus est magno cū hono-
re ab ipso cōuententibus plurimis ep̄is in
vico regio q̄ vocat in compendio. **Q**uo
adhuc in transmarinis partibus p̄pter ordina-
tionē demorante imitatus industriam filij
regis **O**siuu: misit cantua v̄strū sc̄m̄ mode-
stū moribus scripturarū lectōi sufficientē instru-
ctū et ea que in scripturis agēda didicerat
opibus solerter exequente. q̄ eburacensis ec-
clesie ordinare ep̄s. **E**rat autē p̄byter vo-
cabulo **C**eadda: frater reuerendissimi an-
tistitis **C**edd: cui sepius meminimus: et
abbas monasterij illius qd̄ vocat **L**entis-
geu. **V**isitq̄ cū eo rex p̄byterū suū voca-
bulo **E**adhedū: qui postea regnante **E**c-
frido hripensis ecclesie p̄sul factus ē. **U**e-
rū illi cantua puenientes inuenerūt archi-
ep̄m **D**eusdedit iam migrasse de seculo: et
nec dū aliū p̄ eo p̄stitutū fuisse pontificē.
Unde diuerterūt ad puinclam occidenta-
liū saxonū: vbi erat v̄nis ep̄s: et ab illo

est v̄s p̄fatus consecratus antistes. **A**ssum-
ptis in societate ordinatiois duobus de bri-
tonū gente ep̄is: qui dñicum pasche dies
vt sepius dictum: secus more canoniceum
a .xiiij. vsq̄ ad .xx. lunam celebrant. **N**on
em̄ erat tunc v̄llus: excepto illo **U**ine in
tota britānia canonicē ordinatus ep̄us.
Consecratus ergo in ep̄atū **C**eadda: ma-
ximā morē cepit ecclesiastice veritati et ca-
stitati curā impendere humilitati: continen-
tie: lectōi operā dare: oppida: rura: casas:
vicos: castella p̄pter euangelizandū nō eq̄-
tando: sed aploꝝ more pedibus incedendo
pagrare. **E**rat autem de discipulis **A**da-
ni: eiusdēq̄ actibus ac moribus iuxta exemplū
ac fratris sui **C**edd suos instruere curauit
auditoꝝ. **U**eniens q̄ britānia **U**ilfrid
tam ep̄us factus: et ipse p̄ plura catholice
obseruationis moderamina ecclesijs an-
gloꝝ sua doctrina p̄tulit. **U**nde factus vt
crecente p̄ dies institutio catholica sco-
ti om̄s qui inter anglos cōmorabant aut
his manus daret: aut suā rediret ad p̄riaz
Ut **U**ithardus p̄byter ordinandus
in archiep̄m de britānia sit missus romā:
quē remissa morē septa pape ibidē obisse
narrauerūt.

Caplm. XXIX.

His temporibus reges angloꝝ nobiliti-
simi **O**siuu puincla norðanhū-
broꝝ: et **E**cberecht cantuariorū
habito iter se p̄silio quid de statu angloꝝ
esset agēdū. **I**ntellegerat em̄ vacat **O**siuu
quēuis educatus a scottis: q̄ romana esset
catholica et aplica ecclia. **A**ssumpserūt cū
electione et p̄sensu sancte ecclesie genti an-
gloꝝ v̄strum bonū et aptum ep̄m p̄byterū
noīe **U**ithardū de clero **D**eusdedit ep̄i. et
hunc antistite ordinandū romā miserunt:
quatenus accepto ipse gradu episcopatus:
catholice p̄ oēm britānia ecclesijs angloꝝ
ordinare posset antistes. **U**erū **U**ithart
romā puenit p̄sus q̄ consecrari ep̄m possit
morte p̄reptus est. et h̄mōi l̄re regi **O**siuu
britānia remisse sunt. **Q**uō excellentis-
simo filio **O**siuu regis saxonū: vitalian⁹
ep̄us seruus suoz dei. **D**esiderabiles l̄re
teras excellentie v̄re suscepimus quas re-
legentes cognouimus eius piissimā de-
uotionē feruentissimūq̄ amorē quē habet
p̄pter beatā vitam: et q̄ dextera dñi p̄tegē

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

cum sua pte ppli relictis christiane fidel sacramentis ad apostasiam uersus ē. Nam et ipse rex et plurimi de plebe siue optimis tibus diligentes hanc uitā et futurā nō querentes: siue etiam nō esse credentes ceperunt fana q̄ derelicta erāt restaurare: et adorare simulachra quasi hec possent a mortalitate defendi. Porro socius eius et coheres regni eiusdem **Sebbi** magnā fidē pceptā cum suis om̄ib; deuotione seruauit magna: ut in sequentibus dicemus: et ita tam fidelem felicitate compleuit. Quōd ubi rex **Uulpheri** comperit fidem uidelicet p uincie ex pte pfanatā misit ad corrigendū errorem reuocandāq; ad fidem ueritatis p uinciam **Farumā** ep̄m qui successor erat **Trūpberi**. Qui multa agens solertia iuxta qd̄ mihi p̄byter q̄ comes itineris illius cooperatoz sibi extiterat referebat. Erat enim religiosus et bonus uir longe lateq; per uagatus: et populū et regem p̄fatu ad uiam iusticie reduxit adō ut relictis siue destructis fanis arisq; quas fecerant aperirent ecclesias: ac nomen christi cui contradicebant confiteri gauderent. Magis cū fide resurrectionis in illo q̄ in perfidie sordibus inter idola uiuere cupientes. Quibus ita gestis et ipsi sacerdotes doctoresq; eoz dōmū redire letantes.

Explicit liber tercius.

Incipit liber quartus ecclesiastice historie gētis angloz: cū recollecta caploz annotatione.

Ut defuncto **Deus** dedit **wighart** ad suscipiendū ep̄atū romā sit missus. Sed illo ibidem defuncto **Theodorus** archieps ordinatus et cū **Adriano** abbate sit britāniam missus.

Caplm. I.

Anno meo
rato eclip̄sis sol' et mor
subita pestilentia qd̄ et
Colman ep̄us synanū
catholicaz intēde sup̄
tus ad suos reuersus est. **Deus** dedit scrip̄
ecclesie **donuermēs** ep̄s obiit p̄die iduū
iuliaz. **Sz** et **Erconbrecht** rex cātuaroz
eodē menie ac die defunctus **Ecgberech**

to filio sedem regni reliquit: quā ille susce
ptā p̄ nouē annos tenuit. Tunc cessante
non pauco modico tēpe ep̄atu missus ē
romā ab ip̄o simul et a rege **nordanhim
brorum**. **Osium**: ut in p̄cedenti libro dixi
mus: **wighart** p̄byter uir in ecclesiasticis
disciplinis doctissimus de genere angloz
rū petens p̄ ecclesia angloz ep̄m ordinari
Hissis p̄ter ap̄lico papē **donarijs** et au
rejs atq; argenteis uasis nō paucis: qui
ubi romā puenit cū sedē ap̄lice tēpe illo
Uitalianus p̄erat: postq̄ itineris sui cām
p̄fato papē ap̄lico patefecit nō multo post
et ipse et om̄s pene q̄ cū eo aduenerant for
cū pestilentia supueniente deleri sunt. **Et**
ap̄licus papa habito de his p̄sillo quesit
uit sedulus quē ecclesijs archiepo anglo
rū mitteret. Erat autē in monasterio **hirl
dano** qd̄ est nō longe antea **poliāpanie**
abbas **Adrianus** uir natione afer sacris
diligenter imbutus monasterialibus simul
et ecclesiasticis disciplinis institutus: grece
p̄ter et latine lingue p̄tissimus. Hunc
ad se accitū papa iussit ep̄am accepto **brī
tanniā** uentre: q̄ indignū se tāto gradu re
spo ndens ostendere posse se dixit alium
cuius magis ad suscipiendū ep̄atū et eru
ditio ueniret et etas. Cūq; monachū q̄n
dam de uicino uirginū monasterio **noie
Andream** p̄ofici offerret: hic ab om̄ibus
q̄ nouere dignus ep̄atu iudicatus ē. **Ue
rū** pondus corporee infirmitatis ne ep̄us
fieri possit obsistit. **Et** rursus **adrianus**
ad suscipiendū ep̄atum actus est. Qui pe
tens inducias si forte aliū q̄ ep̄s ordinare
tur ex tēpe possit inuenire. Erat ip̄so tēpe
rome monachus **Adriano** notus **noie
Theodorus** natus ex **tharso** cicalie: uir et
seculari et diuina l̄atura et grece instructus
et latine: p̄bus moribus et etate uenerandus.
Id est annos hūis etatis. **lxxj.** Hunc offe
rens **Adrianus** pontifici ut ep̄us ordina
ret obtinuit: his tñ p̄ditionibus interpositis
ut ip̄e eū p̄duceret **britāniā**: eo q̄ tam his
ptes galliaz diuersis ex causis adūisset. et
ob id maiore huius itineris pagendū no
ticia h̄ret: sufficiensq; esset in possessione
hoim p̄prior. **Et** ut ei doctrine cooperatoz
existens diligēter attenderet: ne qd̄ ille cō
trariū p̄tati fidei grecoz more in eccliaz

cul perat introduceret. Qui subdiaconus ordinat⁹ quatuor expectauit menses donec illi coma cresceret q̄ i coronā tōdī posset. Habuerat enī tonsurā more orientaliūz sancti Pauli apli. Qui ordinatus ē a Vitaliano papa anno dñice incarnationis dclxxviii. sub die. vii. kalendaz april. dominica. et ita vna cū Adriano. vii. kl. iun. britannā missus est. Qui cuz pariter per mare ad Bassiliā: ac deinde p terrā Archelas puenissent: et tradidissent Johān archiepo ciuitatis illius scripta comēdaticia Vitaliani pontificis: retenti sunt ab eo quousqz ebroinus maior dom⁹ regie copiam p̄gēdi quoquo vellēt tribuit eis. Qua accepta Theodorus pfectus est ad Agilberechtū parissor epim: d quo superior dixim⁹: et ab eo benigne susceptus et multo tpe habitus est. Adrian⁹ prexit ad Emmelenonū: et postea ad Pharaonem Helderū epōs: et bene sub eis dicitus fuit. Coegerat enī eos iminēs hyems vt ybiciūqz potuissent quieti manerent. Quoz cuz nunciū certū narraissent Ecgberecto scz epō quē petierāt a romano antistite in regno francozū missi illo continuo Redfridū pfectū suum ad adducendum eum. Quo cū venisset assumpsit Theodor⁹ cū Ebroini licētia: et pduxit eū ad portū cui nomen est Couentumulc vbi fatigat⁹ in firmitate allquāris p̄moratus ē: et cū conualefcere cepisset nauigauit britanniam. Adrianū aut Ebroin⁹ retinuit: qm̄ suspicabat eū habere aliquā legationē impatoris ad britānie reges aduersus regnūz cui tūc ipse maximā curā gerebat. Sz cū tale nihil illū habere vel habuisse veraciter cōperisset absoluit eū et post Theodorū ire permisit. Qui statim ad illū venit dedit ei monasterium beati Petri apli vbi archiepi Cātue sepelir⁹: vt p̄fat⁹ sū: solēt. Precepit enim Theodoro abeuntē dñs apli⁹ vt i diocesi sua puideret et daret ei locū in q̄ cū suis apte degere potuisset.

Vt Theodoro cuncta peragrāde angloz ecclie cū catholica veritate: scz qz sanctaz cepertit studiū imbui: et vt putata p Damiano Hozensis ecclie sit fact⁹ eps. **Capitulum II.**

Peruenit autē Theodor⁹ ad ecclesiam suam scdo postq̄ p̄secratus est anno die. vii. klaz ianuariū dñica. et fecit in ea ānos. xxj. mēses. iij. dies. xxvi. **D**oxqz peragrata insula tota quaqua versū angloz gētes morabatur. Nā et libentissime ab oibz suscipiebatur atqz audiebatur. rectū viuēdi ordinē ritū celebrādi pasche canonicū p oia comitante et coopante Adriano disseminabat. Itqz prim⁹ erat i archieps cui ois angloz ecclia man⁹ dare p̄sentiret. Et q̄ lris sacris simul et secularibz: vt dixim⁹: abundanter ambo erāt p̄structi. Cōgregata discipulorū caterua sciētie salutaris quotidie sumina irrigādis eoz cordibz emanabant. Ita vt etiā metricē artis astronomice et arismetrice eccliaſtice disciplinā inter sacrozū apicū volumina suis auditoribz cōtraderēt. Indictio ē q̄ vsqz hodie iugunt de eoz discipulis q̄ latinam grecāqz linguā eque vt p̄p̄riā in q̄ nati sūt norūt. Neqz vnqz p̄sus ex q̄ britāniā petierūt angli felicioza fuere tempa: dū fortissimos christianos habētes reges cūctis barbaris nationibz essent terrori. Et oim̄ vicia ad nup̄ audita celestis regni gaudia penderēt. Et q̄cunqz lectionibz sacris cuperēt erudiri haberent in p̄mpto magistros q̄ docerēt. Sz et son⁹ cantandi in ecclia q̄s eatenus in Cātua tm̄ nouerūt ab h̄ tpe p oēs angloz ecclias discere ceperūt. Pr̄musqz excepto Jacobo: de q̄ supra diximus: cātandi magister nordanhimbrozū ecclias Eddi cognomēto stephan⁹ fuit iuitat⁹ d Cātua a reuerēdissimo v̄tro Alfrido q̄ prim⁹ inter epōs q̄ de angloz gēte essent catholico viuēdo more ecclie angloz tradere didicit. Itaqz Theodor⁹ rus p lustras v̄iuēdas ordinabat locis opportunis et epōs et ea q̄ min⁹ p̄fecta reperit. His qz iuuantibz corrip̄gebat. In q̄bus et Leadda ep̄m cū argueret nō fuisse rite p̄secratū: Respōdēs ip̄ie voce humilima dixit. Si me inq̄t nosti ep̄atus non rite suscepisse libenter ab officio discedo. Quippe q̄ neqz me vnqz h̄ esse dignū arbitrabar: sz obediētie causa iustus subire quibz indign⁹ p̄sens. At ille audiens humilitatē respōsionis ei⁹ dixit. Non eum

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

ep̄atum dimittere debere. **S**z ip̄e ordina-
tionē et denuo catholica rōne s̄sumant
Eo aut̄ tpe q̄ defuncto **D**eusdedit doru-
uernensis ecclie ep̄s querebat̄ ordinabat
mittebat̄qz. **U**lfrid̄ q̄z de britātia galli-
am ordinādus ē missus. z qm̄ ante **T**he-
odoroū redijt̄ ip̄e etiā in **C**ātia p̄sbyteros
z d̄sacōnos vsqz dum archiep̄s ad sedes
suam pueniret ordinabat. **A**t ip̄e venies
mox in ciuitate **D**rosi r̄bi defuncto **D**a-
miano ep̄atus iā d̄u cessauerat: ordina-
uit virū magis eccl̄iasticis disciplinis i-
stitutū et vite simplicitate cōtentuz q̄ in
seculi rebz strenuū: cui nomē erat **P**utta
Maxime aut̄ modulandi in eccl̄ia more
romanoz. quē a discipulis pape **G**rego-
rii didicerat peritum.

Ut **C**eadda: de q̄ supra dictū ē. p̄u-
icie mercioz sit ep̄s datus: z de vita z obi-
tu: z sepultura eius.

Capitulum III.

Et tpe prouincie mercioz rex
Ulfrid̄ p̄fuit: q̄ cum mortuo
sarumanno sibi: suisqz a **T**heo-
doro ep̄m dari peteret: non eis nouū vo-
luit ordinare ep̄m: sed postulauit a rege
Dsiuu vt illis ep̄s **C**eadda daret: q̄ tunc
in monasterio suo **I**nlestigabe etiā vitā
agebat **U**lfrido administrante ep̄atum
Aburacēsis ecclie: necnō z oim nordan-
himbroz: s̄z z **P**ictoruz: q̄usqz rex **D**siuu
imperium p̄federe poterat. **E**t qz moris
erat cidē reuerēdissimo antistiti op̄ euan-
gelij magis ambulando p̄ loca q̄ equis
tando p̄ficere. **P**ultūqz renitētes studio
z amore p̄ij laboris ip̄e euz manu sua le-
uauit in equū: qz nimirū sanctū esse virū
cōperit: atqz equo vehi q̄ esset necesse cō-
pūlit. **S**ulceptū itaqz ep̄atū gentis mer-
cioz z l̄ndisfarozū **C**eadda iuxta exem-
pla patrum antiquoz in magna vite p̄fe-
ctione administrare curauit. **C**ui etiā rex
Ulfrid̄ donauit terram. l. familiāz ad
p̄struenduz monasteriū in loco q̄ dicitur
Aidbarne id est adnem^o in puincia l̄n-
dissi. **I**n q̄ vsqz hodie instituta ab ip̄o re-
gularis vite vestigia p̄manent. **H**abuit
aut̄ sedē ep̄alē in loco q̄ vocat̄ **A**icitfelth
in q̄ et defunct^o ac sepult^o est ibi vsqz hodie.
sequentiū q̄z prouincie illius epoz se

des est. **F**ecerat s̄o sibi māsiōnē nō lōge
ab eccl̄ia remotiorē: in q̄ secret^o cuz pau-
cis id est septē sine octo fratribz quotiens
a labore z ministerio verbi vacabat ora-
re ac legere solebat. **Q**ui cum in illa puin-
cia duobz annis ac dimidio eccl̄iam glo-
riosissime rexit: affuit sup̄no dispensante
iudicio temp^o de quo loquit̄ ecclesiastes
qz tēpus m̄strēdi lapides z tēpus colligē-
di. **S**upueniat nanqz clades diuinitus
m̄lla q̄ p̄ mortē carnis viuos eccl̄ie lapi-
des de terrenis sedibus ad edficiū cele-
ste transferret. **C**unqz plurimis de eccl̄ia
eiusdem reuerēdissimi antistitis de carne
subtractis veniret hora ipsius vt trāsiret
ex h̄ mūdo ad d̄m. **C**ōtingit die q̄dam vt
in p̄fata māsiōne forte ip̄e cū vno tm̄ fra-
tre cui vocabulū erat **D**uini cōmoraref:
ceteris eius socijs p̄ causa optima ad ec-
clesiam reuersis. **E**rat aut̄ idē **D**uini mo-
nachus magn^o meritū z pura intētiōe su-
perne retributionis mūdu derelinquēs:
dignusqz p̄ oia cui d̄ns specialiter sua re-
uelaret archana: dignus cui fides narrati
audiētis accommodaret. **V**enerat enī cū
regina **E**dildride de puincia orientaliū
anglorū. **E**ratqz prim^o ministroz z p̄n-
ceps domus ei^o. **Q**ui cū crescēte fidel fer-
uore seculo renūciare disponderet: nō hoc
segniter fecit: s̄z adeo se mūdi rebz exiit vt
relictis oibz q̄ habebat simpliciatum
habitu indutus: z securim z asciam ī ma-
nu ferēs veniret ad monasteriū eiusdē re-
uerēdissimip̄is q̄ vocat̄ **L**eistingen. **N**ō
enī ad oculū: vt q̄daz: sed ad laborē se mo-
nasterium intrare signabat: qd̄ ip̄m etiāz
facto mōstrauit. **F**lam quo min^o sufficie-
bat meditationi scripturarū: eo amplius
opi manuum studiū impēdebat. **D**eniqz
cum ep̄o in p̄fata māsiōne p̄ sua reueren-
tia deuotionis iter fratres habitus cū il-
li intus lectioni vacabāt: ip̄e foris q̄ op^o
esse videbat opabat. **Q**ui cū die q̄daz ta-
le aliqd̄ foris ageret digressis ad eccl̄iaz
socijs: vt d̄cere ceperā: z ep̄s sol^o in ora-
torio loci lectiōi vel orationi opaz daret.
Audiuit repēte: vt postea referebat: vocē
suauissimā cantantiū atqz letantiū d̄ celo
ad terras vsqz descendere. **Q**uā videlicet
vocem ab euro austro id est ab alto bru-

malis eror? primo se audisse dicebat. **A**c deinde paulatim eum sibi appropinquare: donec ad tectum usque oratorij in quo erat episcopus perveniret: que ingressa totum impluit atque in gyro circumdedit. **A**t ille dum sollicitus in ea que audiebat animum intendere: audiuit denuo transacto quasi dimisso die hore spacio ascendere de tecto eiusdem oratorij: idem leticie canticum: et ipsa que venerat via ad celos cum ineffabili dulcedine converti. **Q**ui cum aliquantulum ore quasi attonitus maneret: et quid hec essent solerti animo scrutaretur: aperuit episcopus fenestram oratorij et sonitum manu faciens: ut sepius consuevit: si quis foris esset ad se intrare precepit. **I**ntravit ille constitutus. **C**ui dixit antistes. **V**ade cito ad ecclesiam et **D**isium fratrem huc venire facito: tu quoque simul adesto. **Q**ui cum venissent primo ad monuit eos ut virtute dilectionis et pacis ad invicem: et ad omnes fideles servarent. **I**nstituta quoque discipline regularis: que vel ab ipso didicissent et in ipso vidissent: vel in patrum precedentium factis: siue dictis inuenissent: indefessa instantia sequerentur. **D**einde subiunxit die cum obitus tam proxime instare. **N**amque hospes inquit ille amabilis qui fratres nostros visitare solebat: ad me quoque hodie venire: eque de seculo euocare dignatus est. **P**ropter quod revertentes ad ecclesiam dicite fratribus ut et meum exitum domino (cuius hora incerta est) vigiliis: orationibus: bonis operibus pervenire meminerint. **C**umque hec et huiusmodi plura loqueretur: atque illi precepta eius benedictione tam multum tristes existerent: rediit ipse solus qui carnem celestem audierat: et postea nens se in terram ait. **O**bscuro pater licet interrogare. **I**nterrogavit inquit quid vis. **A**t ille. **O**bscuro inquit dicas quod erat canticum illud letantium quod audiui venientium de celis super oratorium hoc: et post tempus redeuntium ad celos. **R**espondit ille. **S**i voces carminis audisti: et celestes supervenire cecitus cognovisti: precipio tibi in nomine domini ne hoc cuiquam ante meum obitum dicas. **R**evera autem angelorum fuere spiritus qui me ad celestia que semper amabam ac desiderabam premia vocare venerunt. **E**t post dies septem se redituros: ac me secum addu-

cturos esse permisserunt. **D**esidera deus ita ut dictum erat opere completum est. **N**am confestim languore corporis tactus est. et hoc per dies ingrauescente septimo ut permisit ei fuerat die postquam obitum suum dominici corporis et sanguinis perceptione munivit soluta ab ergastulo corporis anima sancta ducentibus (ut credi fas est) angelis comitibus eterna gaudia petiit. **N**on autem mirum si diem mortis vel potius diem domini letus aspexit: quem semper usque dominum visueret sollicitus expectare curavit. **N**amque inter plura continentie: humilitatis: doctrine: orationis: voluntarie paupertatis: et ceterarum virtutum merita intantum erat timori domini subditus: intantum novissimorum suorum in omnibus operibus suis memor: ut sicut mihi quidam frater de his qui in scripturis erudiebant et erat in monasterio ac magisterio illius educatus vocabulo **T**ribrecht referre solebat: si forte legente eum vel aliud quod agente repente flatus ventis maior assurgeret: continuo misericordiam domini invocaret: et eam generi humano precitari rogaret. **S**i autem violentior aura insisteret iam clauso codice precideret in faciem: atque obnitens orationi incuberet. **A**t si per cella fortior purgeret: vel esset convulsio ac tonitrua terras et aera terrent: tunc veniens ad ecclesiam sollicitus orationibus ac psalmis donec serenitas aeris rediret fixa mente vacaret. **C**umque interrogaret a suis quare hoc faceret: respondere. **N**on legitis: quia intonavit de celo dominus: et altissimus dedit vocem suam: misit sagittas suas et dissipavit eos: fulgura multiplicavit et turbavit eos. **N**on enim aera dominus: veteros excitat: faculatur fulgura: de celo intonat ut terrigenas ad timendum se suscitaret: ut corda eorum ad memoriam futurum iudicii reuocet: ut superbiam eorum dissipet: et conturbet audaciam. **R**educto ad mentem tremendo illo tempore quando ipse celis ac terris ardentibus venturus est in nubibus cum potestate magna ac maiestate ad iudicandos vivos ac mortuos. propter quod inquit: oportet nos ammonitione eius celesti debito cum timore et amore respondere. **U**t quoties aere commoto manum quasi ad feriendum ministrans exerit: nec adhuc

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tamē pcutit mor̄ imploremus eius misē-
ricordiam: et discussis penetratib⁹ cordis
nostri: atq; expurgat⁹ vitorū ruderibus
sollīciti ne vnq; pcuti mereamur agam⁹.
Conuenit ergo reuelationi et relationi p̄fa-
ti fratris de obitu vnus antistitis etiam
sermo reuerēdissimi patris: de quo supra
dixim⁹: qui dudū cum eodē **Ceadda** ado-
lescente et ipse adolescens in hybernia mo-
nachicā in orationib⁹ et cōtinentie medi-
tatione diuinaz scripturaz vitam sedul⁹
agebat. **S**ed ille postmodū patriā reuer-
sus peregrinus p̄ domino vsq; ad finem
vite p̄mansit. Cum ergo ventret ad eū lō-
go post tēpore gratia visitatiōis de britā-
nia vīr sanctissim⁹ et cōtinentissim⁹ voca-
bulo **Hilgald**, q̄ erat abbas in puincia
Lindissi, et vīr sāctos decebat d̄ vita patrū
ppriū sermonē facerēt: atq; hāc emula-
ri gauderēt: interuenit mētio reuerēdissi-
mi antistitis **Ceadda**. Dixitq; **Eggbrecht**.
Scio hominē in hac insula adhuc i car-
ne manentē: q̄ cum vīr ille de mūdo trāsī-
ret vidit animā **Ceddi** fratris ipsius cum
agmine angelorum descendere de celo: et
assūpta secum anima eius ad celestia reg-
na redire. **N**ō vtruz de se: an de alio aliq;
diceret nobis manet incertū. **O**bijt autē
Ceadda sexto die nonaruz marclaz. et se-
pultus est q̄dē p̄mo iuxta ecclīaz sancte
marie: s; postmodūz ibidē cōstructa eccle-
sia beatiissimi p̄ncipis apostolorū **Petri** i
eandem sunt ossa trāsīlata. In quo vtroq;
loco ad iudiciū virtutis illius solent cre-
bra sanitatum miracula operari. **D**eniq;
nup̄ freneticus q̄dam dū p̄ cuncta erran-
do discurreret: deuenit ibi vespere: nesciē-
tibus siue non curantibus loci custodibus
et ibi tota nocte requiescens mane sanato
sensu egressus mirantibus et gaudentibus cū
ecclīis q̄ ibi sanitatem dño largiente conse-
queretur ostendit. **E**st autē loc⁹ ibi sepul-
chrū tumba lignea in modū domūculi fa-
cta: cooptus: habens foramen in pariete
p̄ qd̄ solent hī qui causa deuotionis illo
adueniunt manū suā immittere: ac partem
pulueris inde absumere. **Q**uā cum i aq̄s
miserint: atq; has infirmantibus iumen-
tis: siue hominibus gustandas dederint:
mor̄ infirmitatis ablata molestia cupite

sospitatis gaudia redibunt. **I**n cuius lo-
cum ordinauit **Theodor⁹** **Unfridū** vīrū
bonum et modestū. qui sicut p̄decessores
eius puincijs merciorū et mediterraneo-
rum anglorū et lindissarorū episcopatus
officio p̄sset. **I**n quibus cunctis **Gulibe-
ri** qui adhuc superat sceptrum reg⁹ tene-
bat. **E**rat autē **Unfrid** de clero eius cui
ipse successerat antistitis: et diaconar⁹ offi-
cio sub eo non pauco tpe fungebat.

Ut **Colman** episcopus relicta **Britā-
nia** duo monasteria i **Scotia**: vnū **Scot-
tis**: alterū **Anglis** quos secū adduxerat:
fecerit. **Capitulum III.**

Interea **Colmanus** q̄ de scotia
erat episcopus relinquēs britā-
niā tulit secū omnes quos in
lindissarorū insula cōgregauerat scotos.
sed et de gente anglorūz viros. xxx. q̄ vtri-
q; monachice cōuersatiōis erant studijs
imbuti. et relicti i ecclesia fratrib⁹ aliqui-
bus p̄mo venit ad insulaz. **D**u vnde erat
ad p̄dicandum verbū anglorū gēti desti-
natus. **D**einde secessit ad insulā quandā
paruā que ad occidentalē plagam ad hy-
berniā p̄cul secreto sermone scotiū **Com-
hūsboumde** id est insula vitale albe nūcu-
patur. **I**n hanc ergo pueniens cōstruxit
monasteriū: et monachos inibi q̄s d̄ vira-
q; natione collectos adduxerat colloca-
uit. **Q**ui cuz inuicē cōcordare nō possent
eo q̄ scoti tempore estatis frīgēs colligē-
tes derelicto monasterio p̄ nota sibi loca
dispersi vagarentur. **A**t p̄o hyeme succe-
dente redirent: et his que angli p̄paraue-
rāt cōmuniter vti desiderabant. **Q**uesiuit
Colman⁹ huic dissensionī remediū et cir-
cūiens omnia p̄pe vel longe inuenit locū
in hybernia insula aptū monasterio cō-
struendo: qd̄ lingua scotoz magico nomi-
natur. **E**mitq; p̄tem eius nō grandes ad
construendū ibi monasteriū a comite ad-
cūl⁹ possessionē ptinebat. et hac conditio-
ne addit⁹ vt p̄ ip̄o etiā qui eis locū cōmo-
daret consistentes ibi monachi domino
p̄ces offerret. **E**t cōstructo statim mona-
sterio iuuante etiā comite et vicinis omni-
bus anglos ibidē collocauit. **R**elictis in
p̄fata insula scotis. qd̄ videlicet monaste-
riū vsq; hodie ab anglis tenebat inco-

lis. Ipse namque est quod nunc græde de modo effectum in iugiter consuevit vocat. Et conuersis iam dudum ad meliora instituta omnibus egregium examen continet monachorum: qui de puincia angolorum ibidem collecti ad exemplum venerabilium patrum sub regula et abbate canonico in magna continentia et sinceritate proprio labore manuum viuunt.

De morte Osui et Egberehti regum: et de synodo facta ad locum Herutfrod: cui predebatur archiepiscopus Theodorus.

Capitulum V.

Anno domini incarnationis, de lxxviii qui est annus secundus ex quo britanniam venit Theodorus. Osui rex nordanhimbriorum pressus est infirmitate qua et mortuus est anno etatis sue, lxxviii, qui tunc eo tempore tenebatur amore romane et apostolice institutionis: ut si ab infirmitate saluaretur etiam romam venire: ibique ad loca sancta vitam finire disponderet. Ulfridumque episcopum ducem sibi itineris fieri permissa non parua pecuniarum donatione rogaret. Qui defunctus die, xv. kalendas martiarum Ecgfridum filium regni heredem reliquit. Cuius anno regni tertio Theodorus cogit concilium episcoporum vna cum eis que canonica patri statuta diligeret et nosset magistris ecclesie pluribus. Quibus pariter congregatis diligenter ea que unitati pacis ecclesie salte congruerent: eo quod pontifice decebat: animo cepit obseruanda docere. Cuius synodice actionis huiusmodi textus est.

In nomine domini dei et saluatoris nostri iesu christi regnante impetuum ac gubernante suam ecclesiam: eodem domino nostro iesu christo placuit conuenire nos iuxta morem canonicum venerabilium tractaturos de necessariis ecclesie negociis. Conuenimus autem die, xiiij. mensis septembris indictione prima in loco qui dicitur Herutfrod. Ego quidem Theodorus quibus indignus ab apostolica sede destitutus: diuernensis ecclesie episcopus et presacerdos ac frater noster reuerendissimus. Bisi orientaliu angolorum episcopus: quibus etiam frater et consacerdos noster Ulfrid nordanhimbriorum gentis episcopus per prius legataras affuit, affuerunt fratres

et consacerdos nostri puta episcopus castelle catuariorum Profesehtir, Leutheri episcopus occidentaliu saxonum, Vinfrid episcopus puincie merciorum. Cuius in vnu conuenientes iuxta ordinem quibus suum residimus semus. Rogo inquam dilectissimi fratres timorem et amorem redemptoris nostri: ut in comuni omnes pro nostra fide tractemus ut queque decreta ac diffinita sunt a sanctis ac probabilibus patribus: incorrupte ab omnibus nobis seruentur. Hec et alia queplura que ad charitatem pertinebant unitatemque ecclesie conseruanda prececutus sum. Cumque explestem pro locutione interrogauimus vnumqueque eorum pro ordine: si consentirent ea que a patribus canonicè sunt antiquitus decreta custodire. Ad quod omnes consacerdos nostri respondentes dixerunt. Optime omnibus placet queque diffinierunt sanctorum canones patrum: nos quoque omnes alacri animo libentissime fuare. Quibus statim protulit eundem librum canonum et ex eodem libro decem capitula que per loca notaueram: que maxime nobis necessaria sciebam illis coram ostendi. Et ut hec diligentius ab omnibus susciperentur rogauit.

Primum capitulum ut sancti die pasche in comuni omnes seruemus dominica post, xiiij. lunam primi mensis. Secundum ut nullus episcoporum parrochiam alteri inuadat: sed contentus sit gubernatione credite sibi plebis. Tertium ut queque monasteria deo consecrata nulli episcoporum liceat ea in aliquo inquietare: nec quicquam de eorum rebus violenter abstrahere. Quartum ut ipsi monachi non migrent de loco ad locum: hoc est de monasterio ad monasterium: nisi per missionem proprii abbatis: sed in ea permaneant obedientia quam tempore sue conuersionis promiserunt. Quintum ut nullus clericorum relinquens proprium episcopum passim quolibet discurrat: neque alicubi veniens absque commendaticijs litteris sui prefulis suscipiatur. Quod si semel susceptus est et noluerit inuitatus redire: et susceptor: et is qui susceptus est excommunicationi subiacebit. Sextum ut episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato: nullique eorum liceat ullum officium sacerdotale absque permisso

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

ep̄l̄ i cuius parrochia esse cognoscit̄ age-
re. **S**eptimū vt bis in anno synodus cō-
gregetur. Sed quia diuerse cause impe-
diunt placuit omnibus in cōmunit̄ kl̄
august̄i i loco qui appellatur **Lofaes** s̄
semel in anno cōgregetur. **O**ctauū vt nul-
lus ep̄iscopoz se p̄ferat alteri p̄ ambitio-
nem: sed om̄es agnoscat̄ tempus ⁊ ordi-
nem cōsecrationis sue. **N**onū capituluz
in cōmuni tractatuz est vt plures ep̄i cre-
scente numero fideluz augerent̄. **S**⁊ de
hac re ad p̄sens silemus. **D**ecimū p̄ cōi-
gijs: vt nulli liceat nisi legitimum habere
cōnubiū. **N**ullus incestū faciat. null⁹ cō-
iugem pp̄iam: nisi vt sanctū euāgelii do-
cet fornicationis causa relinquat̄. **N**isi
quisq; pp̄iaz expulerit coniugē legitimo
sibi matrimonio cōiunctaz: si ch̄ristian⁹
esse recte voluerit nulli alteri copulet̄: sed
ita p̄maneat aut pp̄rie reconcilietur cōiu-
gi. **H**is itaq; capitulis in cōmuni tracta-
tis ac diffinitis vt nullū deinceps ab ali-
quo nostrū oriet̄ contentions scandali:
aut alia p̄ alijs diuulgarentur: placuit vt
queq; diffinita sunt vnusquisq; nostrum
man⁹ pp̄rie subscriptiōe p̄firmaret. **Q**uis-
quis igit̄ contra hanc sententiā iuxta de-
creta canonū nostra etiā p̄sensiōe ac sub-
scriptione manus nostre cōfirmataz quo
quo modo viuere v̄l venire: eamq; infrin-
gere tēptauerit: nouerit se ab om̄i officio
sacerdotali ⁊ nostra societate separatum.
Prima nos gratia in v̄nitate sac̄te eccle-
sie sue viuentes custodiat̄ incolumes. **F**a-
cta aut̄ ē hec synodus anno ab incarnati-
one domini. d̄clxxij. **Q**uo anno rex can-
tuariorū **Ecgbrecht** mense iulio obierat:
succedēte in regnū fratre **Lothere** qd̄ ip̄e
annos. xj. ⁊ menses. vij. tenuit. **S**is̄ autē
ep̄s orientaliū angloꝝ qui in p̄fata syno-
do fuisse p̄hibetur ip̄e erat successor **B**o-
nifacij: cui⁹ i supra memorauim⁹: vir mul-
te sanctitatis ⁊ religionis. **N**am **B**onifa-
cio post. xvij. annos ep̄atus sui defuncto
ep̄iscop⁹ p̄ eo **Theodo⁹** ordinate fact⁹ ē.
Quo adhuc sup̄stite: sed grauissima infir-
mitate ab administrādo ep̄iscopatu p̄hibi-
tū: duo sunt p̄ illo **Ecc̄** ⁊ **Balduin⁹** ele-
cti et consecrati ep̄iscopi. **E**t quo vsq; ho-
die p̄uicia illos duos habere solet ep̄os.

¶ Ut deposito **Vinfrido** **S**exulfus
ep̄iscopatus ei⁹ accepit: ⁊ **Earcāualdus**
orientalibus saxonib; sit ep̄s datus.

Capitulum. VI.

Non multo post hec elapso tem-
pore offensus a **Vinfrido** mer-
itorū ep̄iscopo p̄ meritū cuius-
dam inobediētie **Theodo⁹** archiep̄isco-
pus deposuit euz de ep̄iscopatu: post an-
nos accepti ep̄iscopatus non multos: ⁊ in
loco ei⁹ ordinauit ep̄iscopū **S**exulfum
q̄ erat cōstructor et abbas monasterij qd̄
dic̄t̄ **Hedelhamstedt** in regione **S**irui-
orum. **D**eposit⁹ p̄o **Vinfrid** redijt ad mo-
nasterium suum qd̄ dicitur **Adbarue**: ibi
q; in optima conuersatione vitaz finiuit.
Lunc etiam orientalib; saxonib; quibus
eo tēpore p̄fuerunt **Sebbi** ⁊ **Sigbert**: q̄
rum supra meminim⁹: **Earcāualdū** con-
stituit ep̄iscopū in ciuitate **Lodonā**. **C**u-
lus videlicet v̄ri i ep̄iscopatu ⁊ ante ep̄i-
scopatu v̄ta ⁊ cōuersatio fertur fuisse sā-
ctissima: sicut etiā nunc celestiuū signa vir-
tutum indicio sunt. **E**tenim vsq; hodie fere-
trum eius caballariū quo infirmus v̄bi
solebat seruatū a discipulis eius multos
febricitates: vel alio quolibet incōmodo
fessos sanare non desistit. **N**on solū autē
suppositi eidem feretro: v̄l appositū curā
tur egroti: sed ⁊ astute de illo abscede atq;
ad infirmos allate citam illis solēt affer-
re medelaz. **D**ic̄ sane pri⁹ q̄ ep̄s fact⁹ esset
duo p̄clara monasteria: vnū sibi: alterum
sorori sue **Edilburge** p̄struxerat. **D**o v̄trū
q; regularib; disciplinis optime institue-
rat. **S**ibi q̄dez in regione **S**udergeona
iuxta fluiū **Lamenre**: in loco q̄ voca-
tur **Berothesei** id ē **Lerote** insula. **S**oro-
ri autem in orientaliū saxonum p̄uicia:
in loco qui nūcupat̄ in **Bericingū**: in quo
ip̄a deo deuotari mater ac nutrit̄ posset
existere feminarū. **Q**ue suscepro regimie
monasterij condignam se in omnib; ep̄o
fratre: ⁊ ip̄a recte viuēdo ⁊ subiectis regu-
lariter ac p̄le p̄sulendo p̄buit: vt etiā cele-
stia indicio fuere miracula.

¶ Ut i monasterio **Bericingēsi** v̄bi cor-
pora sanctimonialiū feminaz p̄nt debe-
rent celesti luce monstratum.

Capitulum. V.

In hoc enim monasterio plura virtutū sūt signa patrata: que et ad memoriā edificationēque sequentiū ab his quō nouere descripta habentur a multis. **E**quō et nos aliqua hystorie nostre eccl'astice inserere curauim'. **C**uz tempestas sepe dicte cladis late cūcta de populās: etiā ptem monasterij hui' illaz quā viri tenebāt inuasisset: et passim quotidie raperent ad dñm: sollicita mater cōgregationis quō hora etiā monasterij ptem quō ancillaz dei caterna a viroz erat secreta gubernio eadē plaga tāgeret. **C**rebrus interuentu soroz pquirere cepit quō loco monasterio corpora sua poni et cūmitem riu fieri vellēt: cū eas eodez quo ceteros exterminio raptari e mūdo contingeret. **C**ūque nil certi responsū: et si sep' inq'res a sorozibz accepisset: accepit ipa cum oibz certissimuz supne pulstonis responsū. **C**um enī nocte quadā expletis matutine laudis psalmodijs egressa de oratorio famule christi ad sepulchra fratruz quō eas ex hac luce pcellerāt solitas dño laudes decantarent: ecce subito lux emissa celitus veluti linteū magnū venit sup oēs: tantoque eas stupore pculit et etiā canticū quō canebant tremefacte intermitterent. **I**pe autē splēdor emisse lucis in culus cōpatione sol meridianus videri posset obscurus nō multo post illo eleuatus de loco in meridianā monasterij hoc est ad occidentē oratorij secessit: ibique aliqōdū remoratus: et ea loca operiens sic videntibz cūctis ad cell' se alta subduxit: vt nulli esset dubium quō ipa lux que animas famularū christi esset ductura vel susceptura i celis: etiā corporibz eaz locum in quo requiescerent: et diem resurrectionis essent expectatura mōstraret. **C**ui' radi' lucis tantū extitit vt quidā de fratribz senior quō in ipa hora in oratorio eozū cūz alto iunioze positus fuerat referret. et mane quō ingressi primas ostiorum vel fenestraz radij lucis omnē diurni luminis viderentur supare fulgozem.

In eodem monasterio puerul' mortēs quō gines quō erat secutura vocauit: vtque alia de corpe egressura tam p'iculam future lucis aspexerit.

Caplm. VIII.
Erat in eodem monasterio puerulum circiter nō ampl' annozum **E**lica nomine: qui ppter infantilem adhuc etatez in virginū deo dedicatū solebat cella nutriri: ibique meditari. **H**ic pfata pestilentia tactus vbi ad extrema peruenit clamauit tertio vnā de consecratis christi virginibz p'zo eaz nomine quasi p'sente alloquēs. **E**adgit eadgit eadgit. et sic terminans temporalē vitam intrauit eternā. **A**t quōgo illa quā moriens vocabat mox in loco quo erat eadē affecta infirmitate ipso quo vocata ē die de hac luce subtracta: et illum qui se vocauit ad regnum celeste secuta est. **I**tem quedam ex eisdē ancillis dei cū pfato tacta morbo: atque ad extrema eēt p'ducta cepit subito circa mediā noctē clamare his quō sibi ministrabāt: petens vt lucernam quō inibi accēsa erat extinguerēt. ad extremuz intulit. **S**cio quō me hec infana mente loquar arbitramini: sed tam nunc nō ita esse cognoscite. **N**am vere dico vobis quō domus hāc tanta luce impletaz esse perspicio: vt nostra illa lucerna mihi omnibz modis esse videatur obscura. **E**t cūz nec adhuc quōdem talia loquenti quisquis responderet vel assensum preberet: **I**terum dixit. **A**ccēdite ergo lucernaz illam qui videre diu vultis. **A**t tamen scitote quia non est mea lux. **I**ncipiente auroza mihi aduentura est. **C**epitque narrare quia apparuerat sibi vir dei quidam qui eodem anno fuerat defunctus dicens: quō adueniēte diluculo pennem esset exitura ad lucē. **C**uius veritas visionis circa exortū die puelle morte p'obatum est.

Que sint ostensa celitus signa cū et ipa mater pgregationis ill' e mūdo transiret.

Caplm. IX.
Qum autē et ipa mater p'ra deo deuote congregationis **E**dilburg esset rapienda de mundo apparuit visio miranda cuiusdam de sorozibus cui nomen **T**horithgid: que multis iam annis in eodem monasterio comorata et ipsa semper in omni humilitate ac sinceritate deo seruire satagebat: et

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

admiratū discipline regularis eidez matris
existere minores docēdo vel castigando
curabat. **C**uius ut virtus iuxta aplim in in-
firmitate pficeretur: tacta est repente gra-
uissimo corpis morbo: et p̄ ānos nouem
p̄ia redemptoris nr̄i puissione multū fati-
gata: videlz vt q̄cqd̄ in ea vitij sordidat̄
inter p̄tutes p̄ ignorātiā vel incuriā diu-
tine refedisset: totum s̄ camin̄ diutine tri-
bulationis excoqueret. **H**ec aut̄ q̄daz no-
cte incipēte crepi: sculo egressa d̄ cubicu-
lo q̄ manebat: vidit manifeste q̄si corpus
hois qd̄ esset sole clarū s̄ indone inuolutū
in sublime fere eleuatū videlz de domo ī
q̄ sorores pauare solebat. **C**ūq̄ diligēt̄
intueret q̄ trabēte leuaret surū hec q̄ cō-
templabat̄ species corpis gloriofi: vidit
q̄si funibz auro clarioribz in supna tollere
tur: donec celis patentibz introducta am-
pli⁹ ab illa videri nō potuit. **N**ec dubiū
remāsit cogitāt̄ de v̄ssione q̄n aliq̄s de
gregatione citius esset moritur⁹: cuius
aia p̄ bona q̄ fecisset opa q̄si p̄ funes au-
reos leuanda eēt ad celos. **Q**uod reuera
ita p̄tigit. **N**ā non multis it̄positis die-
bus deo dilecta mater gregatiōis ip̄i
ergastulo carnis educta ē. **C**ui⁹ talē fuis-
se p̄stat vitam vt nemo q̄ eā nouerit dubi-
tare debeat q̄n ei exeunti de hac vita cele-
stis patrie patuerit ingressus. **I**n eo de-
nitq̄ monasterio quedā erat femia sancti-
monialis: z ad seculi hui⁹ dignitatē nobi-
lis: z in amore futuri seculi nobilior: que
ita multis tā annis omni tpe fuerat offi-
cio dedituta vt ne vnus qd̄ mouere ip̄a
membra valeret. **H**ec vbi cor⁹ abbat̄
se venerabilis in eccliaz delatū donec se-
pulture dare cognouit: postulauit se af-
ferri illo: z in moduz orantū ad illud ad-
inclinari. **Q**d dū fieret q̄si viuentē allo-
cata rogauit vt apud miscōiaz p̄i d̄itoris
impetraret se a tātis tāq̄ diutinis cructa-
tibus absolui. **N**ec multo tardi⁹ exaudi-
ta est. **N**ā post dies duodecim z ip̄a edu-
cta ex carne tēporales afflictōes eterna
mercede mutauit. **C**uz ergo p̄fata christi
famula **T**horichtgid tres adhuc annos
post obitū dñe in hac vita teneret: int̄m
ea q̄ p̄diximus infirmitate decocta est vt
vix ossibus hereret. **A**d vltimū cū tēpus

sam resolutōis ei⁹ instaret: non solū mē-
broꝝ ceteroꝝ: sed z lingue motu caruit.
Qd dū tribz diebz ac totidez noctibz age-
retur: subito visione spiritaliter recreata
os z oculos aperuit: aspiciēsq̄ in celum
sic ad eā quā intuebat̄ visionē cepit loq̄.
Status ē m̄hi multū aduent⁹ tuus z be-
neuenisti. **E**t s̄ dicto parumper reticuit:
q̄si responsuz eius quē videbat z cui loq̄-
batur expectans. **R**ursūq̄ q̄si leuiter in-
dignata subiūxit. **N**equaq̄ hoc leta ferre
queo. **R**ursūq̄ modicū silēs tertio dixit.
Si nullaten⁹ hodie fieri pōt obsecro ne
sit loq̄ū spaciū in medio. **E**t sic antea pa-
rū silens ita sermonē clausit: si omnino
dis ita defintū est: nec hanc s̄iaz licet ī
mutari. **O**bsecro ne ampli⁹ q̄s hec solum-
modo prima nor̄ intersit. **Q**uibz dicit̄ in
terrogata a circūsedentibz cum q̄ loq̄ret.
Cū charissima inq̄t mea m̄e **E**dilburge
Et q̄ itellerere q̄ ip̄a ei tēpus trāsmigra-
tionis primū nūciare venisset. **N**ā z ita
interrogabat. **T**ransacta vna die z nocte
soluta carnis et infirmitatis vinculis ad
eterna gaudia salutis intrauit.

Et ad cimiterium eiusdez monasterij
orans ceca lumen receperit.

Caplin. **R.**

Accessit aut̄ **E**dilburgi in offi-
cio abbat̄isse deuota deo famu-
la noīe **H**ildilid. **M**ultisq̄ an-
nis id est vsq̄ ad vltimā senectutē eidem
mōasterio strēnuissime ī obseruatiā disci-
pline regularis: z in earuz q̄ ad cōmunes
vsus p̄tinent rerū puidētia p̄fuit. **C**ui cū
p̄pter angustā loci in q̄ monasteriū p̄stru-
ctum ē placuisset: vt ossa famuloꝝ famu-
larūq̄ christi que ibidē fuerāt tumulata
tollerent̄: z trāfferent̄ oia in eccliam be-
ate dei genitricis: vnoq̄ p̄derent̄ in loco.
Quotiens ibi claritas luminis celestis:
quāta sepe flagrātia mirādī apparuerint
odoris: q̄ al̄s inter signa ostētia in ip̄o li-
bro de quo excerptim⁹ quissq̄ legerit iue-
niet. **S**ane nullatenus p̄ter eam dum
arbitroz miraculuz sanitatis qd̄ ad ip̄m
cimiterium deo dicatē cōgregationis fa-
ctum idem libellus refert. **E**rat quippe in
primo comes qd̄dam cuiusvxoꝝ ingruen-
te oculis caligine: subita tñ p̄ dies eadem

molestia crebrescente grauata est: vt ne nimā q̄dem lucis alicuius posset pticulā videre. Cui dum aliquādiu cecitatis huius noctis clausa manerent repente venit in mentē: quia si ad monasteriū delata vīr gūm sanctimonialiū ad reliquias sancto-riū peteret: perditam posset recipere lucē. Nec distulit q̄n̄ p̄tinuo quod mente concepat expleret. Perducta nanq̄ a puellis suis in monasteriū: q̄ in p̄ximo erat vbi fidem sue sanationis integram se habere p̄fessa est introducta est in cimiteriū. Et cum ibidem diuētus flexis genibus ora- ret nihilotardius meruit exaudiri. Nam erurgens ab oratione p̄sus q̄s exiret de loco p̄ente lucis gratiam recepit. et q̄ famu- laruū māibz adducta fuerat: ipsa libero pe- dū incesu domū leta reuersa est: quasi ad hoc solūmodo lucem amitteret tēpale: vt quāta sanctis ch̄risti lux in celis q̄ gratia virtutis possideret sua sanatione demon- straret.

¶ Ut rex eiusdem puincie Sebbi in mo- nachica cōuersatione vitam finierit.

Capl'm. XI.

Eo tempe perat regno orientali- um saxonū: vt idem etiam libel- lus docet: et multū deo deuotus noīe Sebbi: cuius supra meminimus. Erat em̄ religiosus actibus crebri- bus p̄is elemosinarum fructibus et honori- bus p̄ferens q̄s et olim iam: si nō obstina- tus coniugis animus diuorciū negaret: relicto regno subijisset. Unde multis vīfū et sepe dictum est quia talis animi vīrum ep̄um magis q̄s regem ordinare deceret. Cūq̄ annos. xxx. in regno miles regni ce- lestis exegisset: correptus est corporis in- firmitate permaxima: qua et mortuus est. Ammonuitq̄ coniugem vt vel tunc diu- no se seruitio pariter manciparent. Cum amplius pariter mundū amplecti: v'l po- tius mundo seruire nō possent. Quō dum eger impetraret ab ea venit ad antistitem lindonie ciuitatis vocabulo Valdberi q̄ Erconualdo successerat: et p̄ eius benedi- ctionem habitum religionis quē diu desi- derabat accepit. Attulit autē eidem et sū- mā pecunie nō parū pauperibus erogā- das: nil om̄imodis sibi referas: sed pau-

per spiritū magis p̄pter regnum celoꝝ ma- nere desiderans. Cui cum ingranescente p̄fata egritudine diem sibi mortis imine- re sensisset: timere cepit homo animi regal- ne ad mortem veniens tanto affectus do- lore aliquid indignū sue persone v'l ore p̄ ferret vel altoꝝ motu gereret membꝝ: orūz. Unde accito ad se p̄fato v̄bis lindonie in qua nunc ipse manebat ep̄scopo: roga- uit ne plures eo moriete q̄s ipse ep̄scopus et duo sui ministri adessent. Quod dū ep̄- scopus libentissime se facturū p̄mitteret: nō multo post idem vīr dei cum membra soporū dedisset vidit vīisionem consolato- riam: que omnē ei anxietatem memorate sollicitudinis auferret. Insuper et qua die esset hanc vitam terminaturus ostēderet. Vidit autem (vt post ipse referebat) tres ad se venisse viros claro indutos habitu quoz vnus residens ante lectulū eius stā- tibus hīs qui secum aduenerant comitibz: et interrogantibus de statu eius quē lāguentē visitare venerant: dixisse q̄ anti- ma eius et sine v'llo dolore et cum magno lucis splendore esset egressura de corpore. Sed et tertū exinde diem quo esset mori- turus insinuauit. Quō ita v̄trūq̄ vt ex vīsi- one didicist̄ completū est. Nam die debinc- tertio completa hora nona subito quasi leuiter obdormiens sine v'llo sensu dolo- ris emisit spiritum. Cuius corpori tumu- lando p̄parauerūt sarcofagum lapideum sed cum huic corpus imponere cepissent inuenerūt hominem mensure palmi lon- giorē esse sarcofago. Volantes ergo la- pidem in quantum valebant addiderūt longitudinē sarcofagi quasi duoz mensu- ram digitoꝝ: sed nec sic corpus capiebat. Unde facta difficultate tumulandi cogi- tabant: aut aliūz querere loculū: aut sp̄m corpus si possent in genibz inflectēdo bre- uiare: donec ipso loculo caperēt. S; mī- ra res et nō nisi celestus facta ne aliqd̄ horū fieri debere p̄hibuit. Nam subito astante ep̄o et filio regis eiusdē ac monacho Sig- bardo q̄ post illū cū fratre suo Fredo re- gnauit et turba hoīm nō modica inuentū est sarcofagum illud congrue longitudi- nis ad mensurā corporis adeo vt a p̄te ca- pitis etiā ceruical posset interponi. A p̄te

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

verò pedum mensura quattuor digitorū in sarcophago corpus excederet. **C**onditus est autē in ecclesia beati doctoris gentiliū: cuius edoctus monitis celestia sperare didicerat.

Ut ep̄m occidentalīū saxonū p̄ **E**leutherio haeddi ep̄m hrofenſis ecclie; p̄ putta **C**helmū; et p̄ ip̄o **S**ebmūdum accepit, et q̄ tūc nordanhimbroy fuerint ep̄i.

Capitulum XII.

Quartus occidentalīū saxonū antistes **E**leutherius fuit: siquidem primus **B**irinus; secundus **A**gilbrechtus; tertius extitit **U**ini. Cūq; mortuus esset **C**omulach quo regnante idem **E**leutherius ep̄us factus est: accepit subreguli regnū gentis: et diuisum inter se tenuerūt annis circiter x. ipsiq; regnantib; defunctus est ille et ep̄atus functus **H**aeddi p̄ eo p̄secrat a **T**heodoro in ciuitate lōdonia: cui ep̄at̄ tpe deuict; atq; amot; subregulis cedualla suscepit ip̄erū. **E**t cum duob; annis hoc tenuisset tādē superni regni amore cōpunctus reliquit: eodem adhuc p̄sule ecclesiam gubernante: ac romam absens sibi uitam finiuit ut in sequentib; latius dicendū est. **A**nno dñice incarnationis, dc. lxxvj. cū **E**dilred rex mercior; adducto maligno exercitu cantuā vastaret: et ecclesias ac monasteria sine respectu p̄secratis vel diuisi timoris sedaret. **C**iuitate quoq; **H**rofi in qua erat **P**utta ep̄us quib; eo tpe absens cōmuni clade absumpsit. **Q**uō ille vbi comperit ecclesiam videlicet suam rebus ablati omnib; depopulatā diuertit ad **S**eruuulfum mercior; antistitem: et accepta ab eo possessione ecclesie cuiusdā et agelli nō grandis ibidem in pace uitā finiuit. **N**il omnino de restaurando ep̄atu suo agens: qui (sicut et supra diximus) magis in ecclesiasticis q̄ in mūdānis reb; erat industr̄. **S**ed in illa solum ecclesia deo scrutens. et vbiq; rogabat ad docenda ecclesiastica carmina diuertens. **P**ro quo **T**heodorus in ciuitate hrofi **C**helmū p̄secrat ep̄iscopū: sed illo post nō multū p̄ inopia rerū ab ep̄atu decedente atq; ad alia loca descendente **S**ebmūdū p̄ eo substituit antistite **A**nno dñice incarnationis, dc. lxx.

vij. q̄ est ānus imperij regis **E**cgfridi octauus. **A**pparuit mense augusto stella q̄ dicitur cometa: et trib; mensib; p̄manēs matutinis horis oriebat: excellam radiantis flāme quasi columnā p̄ferens. **D**uo etiā anno orta inter ip̄m regem **E**cgfridū et reuerendissimū antistite **V**ulfridum dissensione pulsus est idē antistes a sede sui ep̄atus: et duo in locum eius substituti ep̄i q̄ nordanhimbroy genti p̄essent. **S**osa vltimellect qui de iroy et **E**ata qui bernicioz puinciaz gubernaret. **H**ic in ciuitate eboract: ille in hagustaldensi siue in lindissar nensi ecclesia cathedram habens ep̄alem. ambo de monachoz collegio in ep̄atus gradum adsciti. **C**um quibus et **E**adhed in puinciam lindissaroz quā nuperrime rex **E**cgfrid supato ī bello et fugato **V**ulfrid here obtinuerat ordinatur ep̄us. et hunc eadem puincia p̄mum accepit p̄sulem: secundū **E**deluini: tertū **E**adgariū: quartū **C**inirberthū quē in p̄senti habet. **H**abebat em̄ ante **E**adhedū antistitem **S**eruuulfum qui etiā mercior; et mediterraneoz angloz sil ep̄us fuit. **U**nde et expulsus de lindissā in illaz puinciaz regimine p̄mansit. **O**rdinati sunt autē **E**adhed **S**osa et **E**ata eboracti ab archiepo **T**heodoro qui etiā post tres abscissionis **V**ulfridi annos hoz ī numero duos addidit antistites **T**rumberechtū ad ecclesiam augustaldensem remanente **E**ata ad lindissar nensem et **T**rumuul ad puinciam p̄ictoz: que tunc templis angloz erat imperio subiecta. **E**adhedum de lindissā reuersum: eo q̄ **E**dilred puinciam recepisset r̄b̄pensi ecclesie p̄fuit.

Ut **V**ulfrid ep̄us puincia australium saxonū ad christū conuerterit.

Capitulum XIII.

Vulfridus autē ab ep̄atu suo **V**ulfrid et multa diu loca peruagatus romā adiit: britāniā rediit. **E**t si p̄pter inimicitias memorati regis in patria siue parrochia recipi nō potuit: nō tamen ab euāgelizandī potuit ministerio cohiberi. **S**i quidē diuertens ad puinciam australiū saxonū q̄ post cātuarios ad austrū et ad occidentē vsq; ad occidentales saxonos p̄tingit: habens terrā familiarē. vij.

missum, et eo adhuc rege paganis cultibus
seruebat: hunc verbum fidei et lauacrum
salutis ministrabat. Erat autem rex gentis il-
lius Edilualch non multo ante baptisatus
in puincia merciorum presente ac suggerente
Vulfere. Quo etiam egressus de fonte lo-
co filii suscepimus est. In cuius signum ado-
ptiois duas illi puincias donauit, vicia
videlicet insulam et meanuorum puincia
in gente occidentaliu saxonum. Itaque epus
concedente imo multum gaudente rege pri-
mos puincie duces ac milites sacrosanto
fonte abluebat. Verum presbyteri Lappe et
Padde et Bruchelin et Diddi cetera ple-
bem vel tunc tpe sequente baptisabant. Por-
ro regina nomine Eate insula, id est viciorum
puincia fuerat baptisata. Erat autem filia
Eanfrida fratris Eanheri: que ambo cum
suo populo christiani fuere. Ceterum tota p-
uincia australium saxonum diuini nominis et
fidei erat ignara. Erat autem ibi monachus
quidam de natione scotorum vocabulo Dical,
habens monasterium pmodicum in loco
quod vocatur Bosanham siluis et mari circumda-
tum: et in eo fratres, vii, in humili et pauperi
vita domino famulantes. Sed puincialium
nullus eorum vel vitam emulari vel predica-
tionem curabat audire. Euangelizantes
autem genti episcopus Ulfrid non solum ab
erumna perpetue damnationis: verum et ab
adade infande temporalis interitus eripu-
it. Siquidem tribus annis ante aduen-
tum eius in puinciam: nulla illis in locis
pluuia ceciderat. Unde et fames acerbis-
sima plebem inuadens impla nece profra-
uit. Denique fertur: quia sepe, xl. similis aut, l.
boies inedia macerati, pcederant ad pre-
dicium aliquod siue ripam maris: et iunctis
miserere manibus pariter omnes aut ruina pe-
runt: aut fluctibus absorbendi deciderunt.
Verum ipsa die quo baptisma fidei gens
suscepit illa: descendit pluuia serena et cor-
porea: restoruit terra: rediit viridantibus ar-
uis annus letus et frugifer. Sicque abiecta
pulsca superstitione et sufflata idolatria cor-
porum et caro omnium exultauerunt in deum viuum.
Intelligentes enim quod verus est deus et inter-
rioribus se bonis et exterioribus celesti gra-
tia ditasse. Nam et antistes cum venisset
in puinciam tantumque ibi famis penam vide-

ret: docuit eos piscando victum querere.
Itaque mare et flumina eorum piscibus abunda-
bant. Sed et piscandi pntia genti nulla: nisi
si ad anguillas tantum inerat. Collectis ergo
vndecimque retibus anguillaribus boies anti-
stites miserunt in mare: et diuina se iuuan-
te gratia mox cepere pisces diuersi generis
trecentos. Quibus trifariam diuisis, cum pau-
peribus dederunt, cum ex his a quibus rhesia ac-
ceperunt, cum in suos usus habebant. Quo be-
neficio multum antistes cor omnium in suum ver-
tit amorem, et libentius eo predicante cele-
stia sperare ceperunt: cuius ministerio ter-
rena bona sumpserunt. Quo tempore rex Edil-
uach donauit reuerendissimo antistite Ul-
frido terram, lxxvij. familiarum: ubi suos
boies qui exules vagabantur recipere pos-
set vocabulo Selescu quod dicitur latine in-
sula vituli marini. Est autem locus vndique
mari circumdatus propter ab occidente vnde
habet ingressum amplitudinis quasi latus
funde, qualis locus a latinis peninsula: a
grecis solet cherronesos vocari. Hunc er-
go locum cum accepisset episcopus Ulfrid fun-
dauit ibi monasterium: ac regulari vita in-
stituit maxima ex his quos secum adduxer-
at fratribus: quod usque hodie successores
eius tenere noscunt. Nam ipse illis in par-
tibus annos quinque, id est usque ad mortem Estri-
di regis merito omnibus honorabilis offi-
cium episcopatus et verbo exercebat et ope.
Et quoniam illis rex cum prefata loci possessioe
omnes qui ibidem erant facultates cum
agris et hominibus donauit omnes fide christi-
ani institutos vnde baptisatus abluit. In-
ter quos seniores ancillas ducentos quin-
quaginta quos omnes vel baptisandos a ser-
uitute dominica saluauit: etiam libertatem dona-
do humane iugo futuris absoluit.
Ut intercessione Osualdi regis pesti-
fera mortalitas sit sublata.

Capitulum XIII.

In quo tunc monasterio nonnul-
la celestis gratie dona spiritalia
liter ostensa fuisse perhibetur. Ut
pote ubi nuper expulsa diaboli tyrantide
christus iam regnare ceperat. Et quibus
vnum quem mihi reuerendissimus antistes,
Acta sepius refert: et a fidelissimis eius-
dem monasterii fratribus sibi relatum asse-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

rere solebat memorie mādare cōmodum
durimus. Eodē ferme tempore quo ipsa
pūincia nomē xpī susceperat: multas br̄s
tāntē pūincias mortalitas seua corripie-
bat. **Q**ue cū prefatū monasteriū cui tunc
regendo religiosissimus xpī sacerdos vo-
cabulo **E**appan prefuit multitudine dis-
pensationis attingeret: **M**ultiq; sibi de
hīs qui cum antistite illo venerāt: siue de
illīs qui de eadē pūincia saxonū nup ad
fidem fuerāt vocati passim: de hac vita ra-
perentur: visum est fratribus triduanum
ieiuniū agere: et diuinam suppliciter obse-
rare clementiam: vt misericordiā sibi di-
gnaretur impendere: et siue periclitantes
hoc morbo a presenti morte liberaret: seu
raptos emundo a perpetua anime dāna-
tione seruaret. **E**rat tunc temporis in eo-
dem monasterio puerulus quidam de na-
tione saxonū nuper vocatus ad fidē: qui
eadem tactus infirmitate non pauco tpe
recubatus in lectulo iacebat. **C**ū ergo ses-
cūda memorata ieiunij ac supplicationū
dies ageretur: forte spm puer hora ferme
secūda diei in loco in quo eger iacebat for-
lū inuenit: cui diuina dispensatōe subitō
beatissimū apostolorū principes digna-
ti sunt apparere. **E**rat enim puer multum
simplex ac māsueta animi sincerag; deuotō-
tione sacramenta fidelē que susceperat ser-
uans. **S**alutantes ergo illū verbis pijsi-
mis aplī dicebant. **N**oli timere fili mortē
pro qua sollicitus es. **N**os autē te hodierna
die ad celestia regna sumus pducturi. **S**ed
primū expectare habes donec misse cele-
bretur: ac vsatico dñici corporis ac san-
guinis accepto sic infirmitate simul et mor-
te absolutus ad eterna in celis gaudia sub-
leuet. **C**lama ergo ad te presbyterū **E**ap-
pan: et dicto illi quia dñs exaudiuit preces
vestras et deuotōdem: ac ieiunia propitius
aspexit: neq; aliquis de hoc monasterio si-
ne adiacētibus ei possessiūculis hac clas-
de vltra moriturus est. **S**ed omnes qui
alicubi de vestris hac egritudine laborāt
resurrecturi a languore pristina sunt sos-
pitate recuperandi: preter te solū qui ho-
dierna es die liberandus a morte et ad vi-
sionē dñi xpī cui fideliter seruisti pducens
dus in celū: quod diuina vobis misericor-

dia per intercessionē religiosi ac deo dile-
cti regis **O**sualdi: qui quondā genti **N**or-
danhumbrozū et regni temporalis aucto-
ritatē et christiane pietatis que ad regnū
penne ducit deuotōdem sublimiter prefuit
cōferre dignata est. **H**ac etenim die idem
rex ab infidelibus in bello corporaliter ex-
tinctus: mor ad sempiterna animarū gau-
dia assumptus in celū et electorū est socia-
tus agminibus. **Q**uerāt in suis codicibus
in quibus defunctorū est adnotata depos-
sitis: et inuenient illū hac (vt dixim) die
raptū esse de seculo. **C**elebrent ergo mis-
sas per cuncta monasterij oratoria huius
siue p gratiarū actione exauditas suas des-
precationes: siue etiam in memoriā pfati
regis **O**sualdi qui quondam ipsoz genti
preerat. **I**deoz pro eis quasi pro sue gē-
tis aduentis supplex orabat ad dominū.
Et cunctis conuenientibus ad ecclesiam
fratribus cōmunicent omnes sacrificijs ce-
lestibus: et ita soluto ieiunio corpus quoq;
suis reficiant alimentis. **Q**ue cum omnia
vocato a se presbytero puer verba narra-
set: **I**nterrogauit eum sollicitus quales
essent habitus vel specie viri qui sibi appa-
ruissent. **R**espondit: preclari omnino ha-
bitu: et vultu erant letissimū ac pulcherrimū
quales nunq; ante videram. **N**eq; aliq; s
hominūz tanti decoris ac venustatis esse
posse credebā. **U**nus quidē attonsus erat
vt clericus: alius barbaram habebat plicā
Dicebantq; q; vnus eorum petrus: alius
vocaret paulus: et ipsi essent ministri do-
minūz saluatoris nostri iesu christi ad tuti-
tionem nostri monasterij missi ab ipso de-
celis. **C**redidit ergo verbis pueri presby-
ter: ac statim egressus requisit in annali
suo et inuenit eadem ipsa die **O**sualdum
regem fuisse peremptum. **V**ocatisq; fra-
tribus parari prandium: missas fieri: atq;
omnes cōmunicare more solito precepit:
simul et infirmanti puero de eodem sacri-
ficio dominice oblationis particulam de-
ferri mādauit. **Q**uibus ita gestis nō mul-
to post eadem ipsa die puer defunctus est.
Suaq; morte probauit vera fuisse verba
que ab apostolis christi audierat. **S**ed et
hoc eis verbis testimoniū perhibuit q; ne-
mo preter ipsam tempore illo ex eodē est

monasterio raptus de mūdo. **E**x qua nī mirū visione multī qui hec audire potuerunt: et exhortandam in aduersis diuinaz clemētiā ad saluaria teiunioꝝ remedia subeunda sunt mirabiliter accēsi. **E**t ex eo tempore nō solum in eodem monasterio: sed et in plerisq; locis alijs cepit ānuatim eiusdem regis ac militis xpī natalici⁹ dies missarū celebratione venerari.

¶ **U**t Ceadualla rex interfecto rege **Beuissoz** Edlnach puñciā illā seua cede ac depopulatione attriuerit. **¶** **Caplm. XV.**

Interea supueniens cū exercitu Ceadualla iuuentis strenuissim⁹ mus de regio genere **Beuissoz** cum exularēt a patria sua interfecit regem **Edlnach**: ac puñciā illā seua cede ac depopulatione attriuit. **S**ed mox expulsus est a duobus regis **Berechtuno**: et **Anstuno**: qui deinceps regnū puñcie tenuerunt. **Q**uorū prior postea ab eodē **Ceadualla** cum esset rex **Beuissoz** occisus est et puñcia grauiore seruitio subacta. **S**ed is qui post **Ceadualla** regnabat simili puñciam illam afflictione plurimo anno rum tempore mancipari. **Q**uare factum est vt toto illo tempore episcopū pprium habere nequiret. **S**ed reuocato domum **Uilfrido** pmo suo antistite ipī episcopo **Beuissozum** id est occidentalium saxonū qui essent inuenti in ciuitate subiacerent. **¶** **U**t **Uecta** insula christianos incolas susceperit: **C**usus duo pueri statim post acceptum baptisma sunt interempti:

¶ **Caplm. XVI.**

Post que ergo **Ceadualla** regno potitus **Beuissozum** cepit insulam **Uecta**: que eaten⁹ erat tota idolatrisa dedita: ac stragita cede omēs indigenas exterminare: ac iue puñcie homines pro hīs substinere contendit: **U**o to se obligans quāuis nondum regeneratis vt fertur in christo: quia si cepissent insulā quartā partem eius simul et prede domino daret. **Q**ue ita soluit vt hāc **Uilfrido** episcopo qui tūc forte de gente sua superueniens aderat vtendam pro domino offerret. **E**st autem mensura eiusdē insule iuxta estimationem angloꝝ mille ducentarum familiarum. **U**nde data est epi

scopo possessio terre trecentarū familiarū. **A**t ipse partem quā accepit cōmendauit cuidam de clericis suis cui nomen **Seoznū**: et erat filius sororis e⁹: dans illi presbyterū nomine **Hiddila**: qui omnibus qui saluari uellent uerbum ac lauachrit⁹ uite ministraret. **U**bi silentio p̄tererendum non esse reoꝝ q̄ in primicijs eoz qui de eadem insula credēdo saluari sunt duo regū pueri fratres uidelicet **Arualdi** regis insule speciali sunt dei gratia coronati. **S**i quidem iminentibus insule hostibus fuga lapsi sunt de insula: et in primā victoꝝ puñciam translati. **U**bi cum delatī in locum qui uocatur ad lapidem occulandos se a facie regis victoris credidissent proditi sunt: at q̄ occidi iussi. **Q**uō cū audisset abbas quidam et presbyter uocabulo **Cinsbrechte** habens non longe ab inde monasteriū in loco q̄ uocat **Reuchford** id est uadum arundinis uenit ad regem qui tunc eiusdem in partibus occulte curabatur a uulnerib⁹ que ei inflicta fuerant preliando in insulam uectam. **P**ostulauitq; ab eo ut si necesse esset pueros interfici prius eos liceret fidei christiane sacramentis imbui. **C**ōcessit rex et ipse instructos eos uerbo ueritatis ac fonte salutaris ablutos de ingressu regni etnī certos reddidit. **P**ostq; illi instante carnifice mortem leti subiere temporalem: p̄ quā se ad uitam anime perpetuam non dubitabāt esse transituros. **H**oc ergo ordine postq̄ omnes britāniarū prouincie fidem xpī susceperāt: suscepit et insula **Uecta**: in qua tamen ob erumnā externe subiectōnis nemo gradum ministri ac sedis episcopalis ante **Danibelē** qui nunc occidentalium **Saxonum** et **Beuissozum** est episcopus accepit. **S**ita est autem hec insula contra mediū australiū saxonū et **Beuissoz** interposito pelago latitudinis triū millū q̄ uocatur **Solunte**. **I**n quo uidelicet pelago bimestus oceanū qui circum britāniā ex infinito oceano septentrionali erumpunt sibi inuicem quotidie cōpugnātes occurrūt utro ostium fluminis **homelia** qui per terras **uictorum** qui ad regionem **Beuissozum** pertinent prefatum pelagus intrant: finitoq; conflictu in oceanū refusi

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

unde venerant redeunt.

**De synodo facta in campo Hedtsfeld p̄
fidente archiepiscopo Theodoro.**

Capitulum XVII.

His temporibus audiens Theodoros fidem ecclesie constantinopolitane per heresim Eutycticis multum esse turbataz: et ecclesias anglorum quibus pererat ab huiusmodi labe imunes perdurare desiderans: Collecto venerabilium sacerdotum doctorumque plurimorum cetum: cuius essent fidei singuli sedulus inquirebat: omnes unanimem in fide catholica reperit consensus. Et hunc synodalibus litteris ad instructionem memoriamque sequentium commendare curavit. Quarum videlicet litterarum istud exordium est. **In nomine domini nostri iesu christi saluatoris imperantibus dominis piissimis nostris Ecgfrido rege Humbrocesii anno .x. regni eius sub die .xx. kl. octobris indie. octava. et Egilredo regi mercinensium anno .vii. regni eius et Alduulfo rege estranglorum: anno .xxii. regni eius et Rodthario rege cantuariorum: regni eius anno .iiii. presidente ipso Theodoro gra dei archiepiscopo britannie insule et civitatis doruvernensis. vna cum me sedentibus ceteris episcopis britannie insule viris venerabilibus prepositis sacrosanctis euangelis in loco qui sacronico vocabulo Hedtsfeld nominat pariter tractantes fidem rectam et orthodoxam exposuimus. Sicut dominus noster iesus incarnatus tradidit discipulis suis: qui principaliter viderunt et audierunt sermones eius: atque sanctorum patrum tradidit symbolum: et generaliter omnes sancti et vniuersales synodi et omnis probabiliu catholice ecclesie doctorum chorus. Hos itaque sequi nos pie atque orthodoxe iuxta diuinitus inspiratam doctrinam eorum professi credimus consonanter et confitemur secundum sanctos patres proprie et veraciter patrem et filium et spiritum sanctum trinitatem et in unitate consubstantialem: et unitatem in trinitate hoc est vnum deum in tribus subsistentiis vel personis consubstantialibus equalis glorie et honoris. Et post multa huiusmodi que ad recte fidei confessionem pertinebant: hoc quoque sancta synodus suis litteris addidit.**

Suscipimus sanctas et vniuersales quinque synodos beatorum et deo acceptabilium patrum: id est qui in niceana congregati fuerunt. cccc. lxxiiij. contra Arrium impiissimum et eiusdem dogmata. Et in constantinopolitana contra velantiam Macedonij et ebudoxi et eorum dogmata. Et in ephesorum primo ducentorum contra nequissimum nestorium et eiusdem dogmata. Et in calcedone ducentorum et triginta contra Euthysem et nestorium et eorum dogmata. Et iterum in constantinopolitana quinto congregati sunt concilio in tempore Iustiniani minoris contra Theodorum et Theodorici et eorum dogmata. Contra Cirillum et paulo post. Et synodus que facta est in urbe roma in tempore Martini pape beatissimi. indie. viii. imperante Constantino piissimo anno nono. Suscipimus et glorificamus deum nostrum iesum christum sicut isti glorificauerunt: nihil addentes vel subtrahentes: et anathematizamus corde et ore quos anathematizauerunt: et quos susceperunt suscipimus: glorificantes deum patres sine initio: et filium eius vnigenitum ex patre generatum ante secula: et spiritum sanctum procedentem ex patre et filio inenarrabiliter: sicut predicauerunt hi qui nos memorauimus supra sancti apostoli: et prophete: et doctores. Et nos omnes subscribimus qui cum Theodoro archiepiscopo fides catholicam exposuimus.

De Johanne cantore sedis apostolice qui propter docendum venerat britanniam:

Capitulum XVIII.

Intererat huic synodo: pariterque catholice fidei decreta firmabat vir venerabilis Johannes archicantor ecclesie sancti apostoli Petri: et abbas monasterij beati Martini: qui nuper venerat a roma per iussione pape Agathonis: duce reuerendissimo abbate cognomine Benedicto: cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus constructisset monasterium britannie in honore beatissimi apostolorum principis iuxta ostium fluminis Durii: venit roma cum cooperatore ac socio eiusdem operis Ecgfrido: qui post ipsum eiusdem monasterij abbas fuit (quod et ante sepe) facere consuevit: atque honorifice a beate memorie papa

Agathone susceptus est: petijtque et accepit ab eo monumētū libertatē monasterij quod fecerat epistola priuilegij ex auctoritate apostolica firmatū: iuxta quod Egfridus regem voluisse ac licentiā dedisse nouerat. Quo cōcedente et possessionē terre largitē te ipsū monasteriū fecerat: accepit et prefatum iohannē abbatē britanniā pducēduz quatinus in monasterio suo cursum canēdi annū sicut ad sanctū petrū rome agebatur edoceret. Egfridus abbas iohānes ut iussione acceperat pontificis: et ordinē videlicet et ritū canēdi ac legendi viua voce prefati monasterij cantores edocendo: at ea que totius anni circulus in celebratione dierū festoz poscebat etiā litteris mandādo. que hactenus in eodē monasterio seruata: et a multis iam sunt circūquaque trāscripta. Nō solū autē idem iohānes ipius monasterij fratres docebat: verū de omnibus pene eiusdē puincie monasterijs ad audiendū eū qui cantando erant periti cōfuebant. Sed et ipsū per loca in quibus doceret multa inuitare curabant. Ipse autē excepto cantandū vel legendū munere: et aliud in mandatis ab apostolico papa acceperat: ut cuius esset fidei angloz ecclia diligētē edisceret: romāque rediens referet. Nam et synodū beati pape Martini cū epoz cōsensu non multo ante rome celebratam: contra eos maxime qui vnam in christo operatōem et voluntatem predicabant secum veniens attulit: atque in prefato religiosissimū abbatē Benedictū monasterio scribendam cōmendauit. Tales namque eo tempore cōstantinopolitane ecclie multū turbauerant. Sed domino donante proditi iam et vinciti sunt. Unde volens Agatho papa sicut in alijs puincijs ita etiā in britāniā: qualis esset status ecclie discere. Hoc negociū reuerendissimo abbatē iohannē britāniā destinato inuixit: quōbrem collecta p hoc in britāniā synodo quā diximus inuenta est in omnibus fides inuolata catholica: datumque illi exemplar eius romam perferēdum. Verum ille patriam reuertens non multo postque oceanum transijt arreptus infirmitate: ac defunctus est. Corpusque eius ab amicis propter amorem sancti Martini

cuius monasterio perat Turonis delatū atque honorifice sepultum est. Nam et benigne ecclie illius hospitio cum britanniā iret exceptus est: rogatusque multum a fratribus ut romam reuertens illo itinere reuertere: atque ad eam diuertere eccliam. Denique ibidem adiutores itineris et iniuncti operis accepit: qui et si in itinere defunctus est: nihilominus exemplum catholice fidei angloz romam platum est: atque ab apostolico papa omnibus qui audire vel legere gratantissime susceptum.

¶ Ut Edildrīda regina virgo perpetua pmāserit: Cuius nec corpus in monumēto corruptū poterit. **Capitulum XIX.**

¶ Accepit autem rex Egfrid conjugem nomine Edildridam: filiam anne regis orientaliū angloz: cuius sepius mentionem fecim⁹ viri bene religiosi ac per omnia mente et opere egregij. Quā et alter ante illum vir habuerat uxorem: princeps videlicet australium giroz vocabulo Tondbrecht. Sed illo post modicū temporis ex quo eam accepit defuncto: data est regi prefato Cuius consortio cum vteretur xij. annis perpetuo tamen mansit virginitatis integritate gloriosa: sicut mihimet sciscitanti. Cum hoc an ita est: quibusdam venisset in dubiū beate memorie Wilfrid ep⁹ referbat dicens se testem virginitatis eius esse certissimū adeo ut Egfridus promiserit se ei terras ac pecunias multas esse donaturum: si regine posset persuadere eius vti cōnubio: quia sciebat illam nullū virozū plus illo diligere. Nec diffidendū est nostra etiā etate fieri potuisse quod eio precedente aliquotiens factum fideles historie narrant: donante vno eodemque domino: qui se nobiscū vsque in finem seculi manere pollicetur. Nam etiā signū diuini miraculi quo eiusdem femine sepulta caro corruptū non potuit inditio est: quia virili cōtactu incorrupta durauerat. Que multū diu regem postulans: ut seculi curas relinquere: atque in monasterio tantum vero regi christo seruire permetteret: vbi vix aliquando impetrauit. Intrauit monasteriū Ebbe abbatisse que erat amita Egfridi regis positum in loco que Co-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

ludiurbem nomināt. **A**ccepto yelamine
sanctimonialis habitus a prefato antistite
Ulfrido. Post annum vero ipsa facta
est abbatissa in regione que vocat **E**lge:
ybi constructo monasterio virginum deo
deuotarum per plurium mater virgo et
exemplis vite celestis esse cepit et monitis
De qua fertur quia ex quo monasterium
petijt nunq̄ lineis: sed solum laneis vesti
mentis vti voluerit, raroq̄ in calidis bal
neis preter iminētibus solennijs maiori
bus: verbi gratia: pasche: penthecostes:
epiphanie: lauari voluerit: et tam nouissi
ma omnium lotis prius suo suarūq̄ mini
strarū obsequio ceteris que ibi essent fa
mulabz christi. **R**aro preter maiora solen
nia vel artorem necessitate plusq̄ semel
per diem manducauerit semper: si non in
firmitas maior phibuisse. **E**x tēpore ma
tutine synaxios vsq̄ ad ortū diei in eccle
sia precibus intenta persistit. **S**ūt etiā
qui dicunt q̄ pphetice sp̄ritū et pestilen
tiam quia ipsa esset moritura predictit: et
numerū quoq̄ eorū qui de suo monaste
rio hoc esset de mundo rapti palā cū
ctis presentibz intimauerit. **R**apta est autē
ad dominū in medio suorum post annos
iij. ex quo abbatisse gradum susceperat.
Et ea que vt ipsa iusserat nō alibi q̄ in me
dio eorum iuxta ordinem quo transierat
ligneo in locello sepulta. **C**ui successit in
ministeriū abbatisse soror eius **S**erburh
quā habuerat in cōiugem **E**arcōbrechr:
rex **C**antuariorum et cum .x. annis esset se
pulta placuit eidem abbatisse leuari ossa
eius et in locello nouo positam in ecclesiā
transferrī. **I**ussitq̄ quosdam e fratribus
querere lapidem de quo locellum in hoc
facere possent: qui ascensu nauis ipsa enim
regio eligendū que est aquis et paludibz
circūdata neq̄ lapides maiores habet:
venerunt ad ciuitatū quondā desolatā
non procul inde sitam que lingua anglo
rum **S**randacestr vocatur: et mox inue
nerunt iuxta muros ciuitatis locellum de
marmore albo pulcherrime factū: opculo
quoq̄ similis lapidis aptissime tectum.
Unde intelligentes a domino suum iter
esse speratum gratias agentes retulerūt
ad monasteriū. **C**ūq̄ corpus sacre virg

nis ac sponse christi aperto sepulcro esset
prolatum in lucem: ita incorruptum inue
nitum est ac si eodem die esset defuncta siue
humo condita: sicut et prefatus antistes
Ulfrid et multi alij qui nouere testantur
Sed certiori noticia medicus **C**intfrid
que presens illa eleuata de tumulo affuit
qui et referre erat solitus q̄ illa infirmata
habuerit tumorem maximū sub maxilla.
Iusserunt me inquit incidere tumorem il
lū vt efflueret noxius humor qui inerat.
Qū dum facere videbatur illa p̄ b̄iduum
aliquanto leuius habere: ita vt multi pu
tarent q̄ sanari posset a languore. **T**ertia
autē die prioribus aggrauata doloribz et
rapta confestim de mūdo dolorem oēm
ac mortem perpetua salute ac vita muta
uit. **C**ūq̄ post annos eleuāda essent ossa
de sepulcro: et extento desuper papillione
omnis congregatio hūc fratrum inde sozo
rum psallens circūstaret. **I**psa autem ab
batissa intus cuz paucis ossa eleuatura et
delatura intrasset repente audiuimus ab
batissam intus clara voce proclamare sic
gloria nomini dñi. **N**ec multo post cla
mauerūt me intus reserato ostio papillio
nis vndiq̄ eleuatum de tumulo et positū
in lectulo corpus sacre deo virginis q̄si
dormientis simile. **S**ed et disco operto
vultus indumento monstrauerunt mihi
et tam vulnus incisurę quod fecerat curatū
ita vt mirum in modū pro aperto et hian
te vulnere cū quo sepulta erat tenuissima
tunc cicatricis vestigia apparerēt. **S**ed et
lintheamina omnia quibz inuolutū erat
corpus integra apparuerūt: et ita noua vt
ipso die viderentur castis eius membris
esse circūdata. **F**erunt autem que cum p̄
fato tumore ac dolore maxille siue colli p̄
meretur multū delectata sit hoc genere in
firmitatē ac solita dicere. **S**cio certissime
quia merito in collo pondus languoris
porto: in quo iuuenulā memini me sup
uacua monilium pondera portare: et cre
do q̄ ideo me superna pietas dolore colli
voluit grauari vt sic absoluar reatu super
uacue leuitatis: dum mihi nunc pro auro
et margaritis de collo rubor tumoris ar
dorq̄ promineat. **C**ontigit is tactu indu
mento: um eorundem et demonia ab ob

sessis fugata corporibus, et infirmitates alie aliquotiens esse curatas. Sed et loculum in quo primo sepulta est nonnullis oculos dolentibus saluti fuisse perhibent: Quicquid suum caput eidem loculo apponentes oras sent: mox doloris siue caliginis incommodum ab oculis amouerent. Lauauerunt igitur uirgines corpus: et nouis indutum uestibus intulerunt in ecclesiam: atque in ea quod allatum erat sarcophago posuerunt: ubi usque hodie in magna ueneratione habetur. Mirum uero inmodum ita aptum corpori uirginis sarcophagum inuentum est: ac si ei specialiter preparatum fuisset, et locus quoque capitis seorsum fabricatus ad mensuram capitis illius aptissime figuratus apparuit. Est autem Elge in prouincia orientaliu anglozum regio familiaris

circiter sexcentorum in similitudinem insule uel paludibus: ut diximus: circundata uel aquis, unde et a copta angillarum que in eisdem paludibus capiuntur non accepit: ubi monasterium habere desiderauit memorata christi famula: quoniam de prouincia eorundem orientaliu anglozum ipsa: ut prefati sumus: carnis originem duxerat

Hymnus de illa: **Cap. lvi. XX**
Uides opportunum huc historie etiam hymnum uirginitatis inserere: que ante annos plurimos in laudem ac preconiium eiusdem regine ac sponse christi. Et ideo ueraciter regine quo sponse christi. Elefaco metro compositum et imitare more sacre scripture cuius historie carmina plurima indita et metro ac uersibus constat esse composita.

Alma deus trinitas que secula cuncta gubernas:
 Annue iam ceptis alma deus trinitas.
 Bella maro resonet: nos pacis dona canamus
 Munera nos christi bella maro resonet.
 Carmina casta mihi fede non raptus helene:
 Illucis erit lubricus carmina casta mihi.
 Dona superna loquar: misere non prelia troie:
 Terra quibus gaudet dona superna loquar.
 En deus altus adiit uenerande uirginis aluum.
 Liberet ut homines en deus altus adiit.
 Femina uirgo parit mundi deuota parentem:
 Porta maria dei femina uirgo parit.
 Gaudet amica cohors de uirgine matre tonantes:
 Uirginitate micans gaudet amica cohors.
 Huius honor genuit casto de germine plures:
 Uirgineos flores huius honor genuit.
 Ignibus uita feris uirgo non cessat agathe:
 Eulalia perfert ignibus uita feris.
 Casta feras superat mentes pro culmina teclas:
 Eufemia sacras casta feras superat.
 Lera ridet gladios ferro robustior agnes:
 Ecclesia infestos lera ridet gladios.
 Antos in orbe uiget per sobria corda triumphos:
 Sobrietatis amor multos in orbe uiget.
 Nostra quoque egregia iam tempora uirgo beaui:
 Edildrida nitet nostra quoque egregia.
 Orta patre eximio regali et stemata clara:
 Nobilior domino est orta patre eximio.
 Percipit inde decus regina et scepra sub astris:
 Plus supra astra manens percipit inde decus.
 Quid petis alma uirum sponso iam dedita summo:

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

Sponsus adest christus quid petis alma virum?
Regis ut etherei matrem iam credo sequaris:
Tu quoque sis mater regis ut etherei.
Sponsio dicata deo bis sex regnauerat annis:
Inque monasterio est sponsa dicata deo,
Toro sacrata polo celsis ubi floruit actis:
Reddidit atque animam tota sacrata polo,
Virginis alma caro est tumultata bis octo nouembribus:
Nec puret in tumulto virginis alma caro.
Christe tui est operis qui vestis et ipsa sepulchro
Inviolata nitet christi tui est operis.
Hydros et ater abit sacre pro vestis honore:
Horbi diffugiunt hydros et ater abit,
Zelus in hoste furit quondam qui vicerat euam:
Virgo triumphat ouans zelus in hoste furit,
Aspice nupta deo que sit tibi gloria terris:
Que maneat celis aspice nupta deo,
Munera leta capis festiuus fulgida tedis:
Ecce venit sponsus munera leta capis,
Et noua dulcisono modularis carmina plectro:
Sponsio hymno exultas et noua dulci sono,
Nullus ab alti throni comitatu segregat agni:
Quam effectu tulerat nullus ab alti throni,

¶ Ut Theodorū ep̄s inter Ecgfriduz et
Edilredum reges pacem fecerit:

Capitulum, XXXI.

Anno Ecgfridi nono conferto
grauī prelio inter ip̄m et Edilre-
dum regē merciorū iuxta fluuiū
Trenta occisus est Elbūmī frater regis
Ecgfridi iuuentis circiter, xliij, annorum
vniq; provincie multū amabilis. Hāz so-
rorē eius que dicebat Ostfridi rex Edil-
red habebat uxorez. Cūq; materles belli
acrioris et inimicie longioris inter reges
populosq; feroces videret exorta: Theo-
dorus deo dilectus antistes diuino fretus
auxilio salutifera exhortatione ceptū tantū
periculi funditus extinguit incēdiū: adeo
ut pacatis alterutriū regibus ac populis
nullius anima hominis pro interfecto re-
gis fratre: sed debita solūmodo multa pe-
cunia regi vltori daret. Cuius federa pa-
cis multo exinde tempore inter eosdem re-
ges: eorumq; regna durarunt.

¶ Ut vincula cuiusdam captiuū cum pro-
co misse cantarentur soluta sint.

Capitulum, XXXII.

In prefato autē prelio quo oceb-
sus est rex Elbūmī memorabile
quoddā factū esse constat: qd̄ ne
quaq; silentio pretereundum arbitror: sed
multoz salutē si feratur fore pficiū. Occi-
sus est ibi inter alios de militia eius iuue-
nis vocabulo Duma: qui eū die illo et no-
cte sequēte inter cadauera occisoz similis
mortuo iaceret: tandem recepto ip̄ritu re-
uicit. Ac residens sua vulnera put potuit
ip̄e alligauit. Deinde modicū quiescēs le-
uauit se et cepit abire sic: vbi amicos q̄ sus-
curā agerēt posset inuenire. Quō dū faceret
inuētus est: et captus a viris hostilis exer-
citus: et ad dñm ip̄soz comitem videlicet
Edilredi regē adductus. Ad q̄ interrogat⁹ q̄s
esset t̄muit se militē fuisse p̄fiteri: rusticū se
poti⁹ et pauperē: atq; uxoreo vinculo col-
ligatū fuisse r̄ndit: et p̄ victū militib⁹ ad-
ferendū in expeditione se cū suis silib⁹ ve-
nisse testat⁹ ē. At ille suscipiēs eū: curā vul-
nerib⁹ egit, et vbi sanari cepit nocte euz ne
aufugeret vinciri p̄cepit: nec tñ vinciri po-
tuit. Hā mox ut abire q̄ vincierāt eadem
sūt ei⁹ vincula soluta. Habebat em̄ germa-
nū fr̄ez: cui nomē erat tuma p̄lbyter, et ab-
batē monasterij ī ciuitate q̄ hacten⁹ ab ei⁹

noie. **T**um lacestr cognominatur. Qui cū eum in pugna peremptum audiret venit querere: si forte corpus eius inuenire posset. Inuentūq; alium illi per omnia similitudinū putauit ipm esse: quem ad monasteriū suū deferens honorifice sepeliuit. Et p̄ absolutione anime eius sepius missas facere curauit. Quarū celebratione factū est qđ dixi: vt nullus eum posset vincere quin continuo solueret. Intra comes qđ eū tenebat mirari et interrogare cepit quare ligari non posset: an forte litteras solutorias de quibus fabule ferūt apud se haberet quas ligari nō posset. At ille respondit nihil talium artū nolle. Sed habeo fratrem inquit presbyterū in mea puincia: et scio quia ille me interfectum putans pro me missas crebras facit: et si nūc in alia vita essem ibi anima mea per intercessionem eius solueretur a penis. Dumq; aliquid quāto tempore apud comitem teneretur animaduertit qui eum diligentius considerabant ex vultu et habitu et sermonib⁹ eius: quia non erat de paupere vulgo vt dicebat: sed de nobilibus. Tunc secrete aduocans cum comes interrogauit intentius vnde esset: promittens nihil ei mali futurum pro eo si simpliciter sibi quis esset p̄deret. Quod dum ille faceret ministrū se regis fuisse manifestans: respondit et ego p̄ singula tua responsa cognouerā qđ rusticus non eras. Et nunc dignus es morte quia omnes fratres et cognati mei in illa sunt pugna interempti: nec tamen occidam ne fidem quam p̄misi preuaricem. Ut ergo conualuit vendidit eum Londoniā fescōni cuidam: sed nec ab illo: nec cū illuc duceretur vllatenus potuit alligari. Verū cū alia atq; alia vinculoꝝ genera hostes imponeret: cūq; vidisset qui emerat eum vinculis non potuisse cohiberi donauit ei facultatē sese redimendi: si posset. A tertia autē hora quādo misse fieri solebant sepiissime vincula soluebantur. At ille dato iureiurando vt rediret vel pecuniā illi p̄ se mitteret venit cantuā ad regem Lodheri qui erat filius sororis Edlride regine de qua supra dictum est: quiz ipse quondā eiusdem regine minister fuerat: perijtq; et accepit ab eo precū sue redemptionis: ac

suo dño p̄ se vt p̄miserat misit. Qui post hec patriam reuersus atq; suū fratrem p̄ueniens replicauit et ordine cuncta que sibi aduersa: que in aduersis solacia p̄uenissent. Cognouitq; referente eo illis maxime temporibus sua fuisse vincula soluta quibus pro se missarū fuerāt celebrata solētia. Sed et alia que periclitāt ei cōmoda cōtingissent et prospera: per intercessionem fraternam et oblationē hostie salutaris celitus sibi fuisse donata intellexit. Vultiq; hec a prefato viro audientes accensi sunt in fide ac deuotione pietatis adorandum: vel elemosinas faciendas: vel ad offerēdas domini victimas sacre oblationis pro ereptione suorū qui de seculo migrauerāt. Intellexerūt em̄ qđ sacrificiū salutare ad redemptionē valeret et anime et corporis sempiternā. Hanc mibi historiam etiam hūi qui ab ipso viro in quo facta est audire narrarūt: vnde eam qui aliquid quando comperi indubitate historice nostre ecclesiastice inserendam credidi.

De vita: et obitu Hilde abbatisse.

Capitulum XXIII.

Anno post hunc sequēte hoc est anno dominice incarnationis dccc. religiosissima xpi famula Hilda abbatissa monasterij qđ dicitur Streneshalch: vt supra retulimus: post multa que fecit in terris opera celestia ad percipiēda premia vite celestis de terris ablata transiit die. xv. klarū decembriū cum esset annoꝝ. lxxj. quibus equa partitione diuisis. xxiiij. primos in seculari habitu nobilissime cōuersata cōpleuit. Nā et nobilis natu erat hoc est filia nepotis Eduini regis vocabulo Heritici: cum quo etiam rege ad predicationē beate memorie Paulini primi Nordanhimbroz episcopi fidem et sacramenta christi suscepit: atq; hanc vsq; dum ad eius visionem peruenire meruit intemeratam seruauit. Que cū relicto habitu seculari illi soli seruire decreuisset: secessit ad prouinciā orientaliū angloꝝ. Erat nanq; pp̄inqua regis illius: desiderās exinde i quo modo posset derelicta p̄ria: et oibus quecūq; habuerat galliā puenire: atq; in monasterio Cale pegrinā p̄ dño vitā ducere: qđ facili

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

ppetua in celis patriā posset mereri. **Nā** et in eodem monasterio soror ipsius **Be-**
refuſa mater **Aldulfi** regis orientaliū an-
glorum regularibus subdita disciplinis
ipſo tempore coronam expectabat eternā
Cuius emulata in exemplum et ipſa p̄po-
ſito peregrinandi annū totum in prefata
patriā reuocata accepit locū vni⁹ familie
ad ſeptentrionalē plagā muri flumis: vbi
eque anno vno monachicaz cū p̄pauis
ſocijs vitam agebat. **Post** hec facta eſt ab
batissa in monasterio quod vocat **Peru-**
theu: quod videlicet monasteriū factum
erat non multo ante a religioſa chriſti fa-
mula **Beiu**: que prima feminarū fertur in
provincia **Hor**danhimbroz p̄poſitum:
reſtemq; ſanctimonialis habitus confe-
crante **Aidano** episcopo ſuſcepſiſſe. **Sed**
illa poſt non multū tempus facti mona-
ſterij ſeceſſit ad ciuitatem calcariā: que
agente angloꝝ **Kaelceceſt**r appellatur:
ibiꝝ mansionē ſibi inſtituit. **prelata** autē
regimini monasterij illius famula chriſti
Hilda: mox hec regularē vitam per omnia
part a doctis viris diſcere poterat: ordina-
re curabat. **Nam** et episcopus **Aidan**: et
quicq; nouerant eam religioſi pro inſita
ei ſapientia et amore diuini ſamulatus ſe-
dulo eam viſitare: obnixe amare: diligen-
ter erudire ſolebant. **Cū** ergo aliquot an-
nos huic monasterio regularis vite inſti-
tutione multū intenta p̄ceſſet: cōtingit eā
ſuſcipere etiam conſtruendū ſiue ordinā-
dum monasteriū in loco qui vocat **Stre-**
neſhalch: qđ opus ſibi iniunctū nō ſegni-
ter impleuit. **Nam** eiſdē quibus prius
monasteriū etiam hoc diſciplinis vite re-
gularis inſtituit. **Et** quidem multa in ſibi
quocq; iuſticie: pietatis: et caſtimonie: cete-
rarūq; virtutū: ſed maxime pacis et carita-
tis cuſtodia docuit: ita vt in exemplū p̄mi-
tiue ecclie nullus ibi dīnes: nullus egens
omnibus eſſent oīa cōmunia: cum nihil
cuiuſq; eſſe videretur propriū. **Tante** autē
ſinerat ipſa prudentie: vt nō ſolum medio-
cres quicq; in neceſſitatibus ſuis: ſed etiā
reges ac principes non nunq; ab ea cōſi-
lium quererēt et inuenirēt. **Tantū** lectioni
diuinarū ſcripturarū ſuos vacare ſubdi-

tos: tantū operibus iuſticie ſe exercere ſa-
ciebat: vt ſacillime viderētur ibidem qui
eccleſiaſticū gradū hoc eſt altaris officii
apte ſubirēt plurimi poſſe reperiri. deniq;
quicq; ex eodē monasterio poſtea epos
vidimus: et hos omnes ſingularis meritū
ac ſcītatis viros: quoz hec ſunt nomina
Boſa. **Aetla**. **Oſfor**. **Jobānis** et **Ulfrid**
De primo ſupra dixim⁹ qđ de **Bura**d fue-
rit conſecratus antiſtes. **De** ſecō breuiter
intimandū qđ in episcopatu **Dorciceſtre**
fuerit ordinat⁹. **De** vltimis infra dicendū
eſt qđ eoz primus **Hag**uſtaldenſis. ſecōsus
Hburacenſis ecclie ordinat⁹ episcopus
De medio nunc dicam⁹ qui tū in vtroꝝ
Hilde abbatiffe monasterio lectioni et ob-
ſeruationi ſcripturarū operā dediffet: tan-
dem perfectiora deliderās venit **Can**tiā
ad archiepm beate recordationis **Theo-**
dorum: vbi poſteaꝝ aliquādiu lectioni-
bus ſacris vacauit: et iam romā adire cu-
rauit qđ eo temporis magne virtutis eſſe
mabatur. **Et** inde cuz rediens britāniā
adiſſe diuertit ad puinciam **Di**uiciorū:
cui⁹ tū rex **D**ſric p̄fuit: ibiꝝ verbū fidei
predicans ſimul et exemplū vinēdi ſeſe vi-
uentibus atq; audientibus exhibēs mul-
to tempore maſit. **Quo** tempore antiſtes
provincie illius vocabulo **Boſel**: tan-
ta erat corporis infirmitate depreſſus vt
officiū episcopat⁹ per ſe implere nō poſ-
ſet. **Propter** qđ omni iudicio p̄fatus vir
in episcopatum pro eo electus: ac ſubēte
Edilredo rege per **Ulfridum** beate me-
morie antiſtitem qui tunc temporis medi-
terraneoz angloꝝ episcopatū regebat or-
dinatus eſt: pro eo qđ archieps **Theo**do-
rus iam defunctus erat: et nondum alius
pro eo ordinatus episcopus. **In** quā vi-
delicet provinciā paulo ante hoc eſt ante
p̄fatu virū dei **Boſelū**: vir ſtrēnuſſimus
et doctiſſimus atq; excellentis ingenij vo-
cabulo **Tatfrid** de eiſdē abbatiffe mo-
nasterio electus eſt antiſtes. **Sed** p̄uſq;
ordinari poſſet morte imatura p̄reptus
eſt. **Non** ſolum autem prefata chriſti an-
cilla et abbatiffa **H**ild: quā oēs qui noue-
rāt ob inſigne pietatē et grē m̄rem vocare
p̄ſueuerāt: **In** ſuo monasterio vite exēplo
p̄ntib⁹ extitit: ſ; etiā i plūmis long⁹ manē

tibus ad quos felix industrie ac virtutis eius rumor peruenit occasionem salutis et correctōis ministravit. **O**portebat namq̄ impleri omnī qđ mater ei⁹ **B**regusuid in infantia eius vidit. **Q**ue cum viro eius **H**eritic exulare sub rege britonū **C**erdice qui et veneno periit: vidit p̄ somniū qđ subito sublatū cum quē quesierit cū omī diligentia: nullūq̄ eius vspiam vestigiū apparuerit. **C**erū cum solertissime illum quesisset reperire sub veste sua monile p̄ciosissimū: qđ dum attentius cōsideraret tantū fulgore luminis refulgere videbat: vt omnes britānie fines illius gratia splēdoris impleret. **Q**uod n̄mstrū somniū vēracter in filia eius: de qua loquimur: expressū est. **C**uius vita non sibi solūmodo: sed multis bene viuere volentibus exempla operum lucis prebuit. **C**erū illa cum multis annis hūc monasterio p̄fesset: placuit p̄o prouisorū salutis nostre sanctam eius aiām longa etiā infirmitate carnis examinari vt iuxta exemplū apostoli virtus eius in infirmitate perficeretur. **P**ercussa etenim febribus acriter cepit ardore fatigari. **E**t per sex continuos annos eadem molestia laborare non cessabat: in q̄ toto tempore nunq̄ ipsa vel cōditorū suo gratias agere vel cōmissum sibi gregem et publice et priuatim docere p̄termittēbat. **N**am suo p̄claro exemplo monebat oēs et in salute accepta corporis domino obtemperanter seruendū: et in aduersis reb⁹ siue infirmitatib⁹ membrorū fideliter domino esse gratias semper agendas. **S**extimo ergo sue infirmitatis anno conuerso ad intranea dolore ad d̄sem puenit vltimū. **E**t circa galllicantū: percepto vīatico sacrosancte cōmunionis: cū accersitis ancillis xp̄i que erant in eodem monasterio de seruanda eas inuicem: immo cum omnibus pace euangelica amoneret. **I**nter verba exhortationis leta mortē vidit: immo (vt verbis domini loquar) de morte transiit ad vitam. **Q**ua videlicet nocte dñs omnipotens obitū ipius in alio longius posito monasterio: qđ ipsa eodē anno cōstruxerat et appellatur hacanos manifesta visione reuelare dignat⁹ est. **E**rat su eodem monasterio quedam sanctimo-

nialis femina nomine bega que xxx. et amplius annos dedicata domino in virginitate in monachica conuersatione seruiebat. **H**ec tunc in dormitorio sororū pausans audiuit subito i acronotū campanæ sonū quo ad orationes excitari vel cōuocari solebant: cum quis eorum de seculo fuisset euocatus: apertisq̄ (vt sibi videbatur) oculis aspexit domus culmine fufam desuper lucem omnia repleuisse. **C**ui videret lucido cū sollicita intenderet vidit aiām prefate dei famule in ipsa luce cōmittantibus ac ducentibus angelis ad celū ferri. **C**ūq̄ somno excussa videret ceteras pausantes circa se sorores: intellexit vel in somnio: vel in visione mētis ostensū sibi esse qđ viderat. **S**tatimq̄ surgens nimio terrore perterrita cucurrit ad virginē que tunc monasterio abbatisse vice p̄fuit: cui nomē erat **F**rigit: fletuq̄ ac lacrimis multum perfusa: ac suspiria longa trahens nūciauit matre illarum omnī **H**ild abbatiſſam iam migrasse de seculo. **E**t se aspectante cum luce imensa ducentibus angelis ad eterna lumina lucis et supernorū cōsortia ciuiū ascendisse. **Q**uod cum illa audisset: suscitauit cunctas sorores: et in ecclesia cōuocatis orationibus ac psalmis p̄ aiā matris operam dare monuit. **Q**uod cum residuo noctis tempore diligeret agerent venerunt primo diluculo fratres qui ei⁹ obitum nunciauerunt a loco vbi defuncta est. **A**t illi respondentes dixerūt se prius eadem cognouisse: et cū exponerent per ordinē quomodo hec vel quādo didicissent inuentū est eadem hora transitū eius illi ostensum esse per visionē. quia illi referēbant et crisse de mūdo. pulcraq̄ rerū cordia pcuratū est diuinitus: vt cum illi exitū eius de hac vita viderēt: tunc isti introitū eius in p̄petuā animarū vitā cognoscerēt. **D**istant autē inter se monasteria hec xvj. ferme milibus passuū. **F**ertur autem qđ eadez nocte in ipso quoq̄ monasterio vbi prefata dei famula obiit cuiſdā virginis deo deuote que illā imenso amore diligebat obit⁹ illius in visione apparuerit: qđ aiām eius cū angelis ad celū ire p̄spererit atq̄ h̄ ipā qđ factū ē hora hīs qđ secū erant famulab⁹ xp̄i manifeste narrauerit: easq̄

etione: et ascensione in celum: de aduentu spiritus sancti: et apostolorum doctrina. Item de terrore futuri iudicii: et horrore pene generalis: ac dulcedine regni celestis multa carmina faciebat. Sed et alia plura de beneficij et iudicij diuinis: in quo cunctos homines ab amore sceleris abstrahere: ad dilectionem vero et solertiam bone actionis excitare curabat. Erat enim vir multum religiosus et regularibus disciplinis humiliter subditus. Aduersus vero illos qui aliter facere volebant zelo magni feruoris accensus. unde et pulcro vitam suam sine concluso. Namppinquantem hora sui discessus pluribus diebus preueniente corporea infirmitate pressus est: adeo tamen et loqui toto tempore posset et ingredi moderate. Erat autem prima casa in qua infirmiores et qui prope morituri esse videbantur induci solebant. Rogauit ergo ministrum suum vespere incubente nocte qua de seculo esset transiturus ut in ea sibi locum quietiendi prepararet. Qui miratus cur rogaret qui neque adhuc moriturus esse videbatur: fecit tamen quod dixerat. Cum ibidem posset vicissim aliquo gaudente aioyna cum eis qui ibidem antea inerat loqueretur ac iocarentur: et iam medie noctis temporis esset transiens: Interrogauit si eucharistiam intus haberet. Respondit quid opus est eucharistiam neque enim mori adhuc habes qui tam hilariter nobiscum velut sospes loqueris. Rursum ille rursus ait. Afferte mihi eucharistiam. Qua accepta in manu interrogauit: si oes placidam erga se animam et sine querela controuersie ac rancoris haberent. Respondere debant omnes: placidissimam se mentem ad illum et ab omni ira remotum habere: cumque vicissim rogabat placidam erga ipsos mentem habere. Qui confestim respondit. Placidam ego mentem filiole erga omnes famulos dei gero. Sicque se celesti munitis viatico vite alteri ingressus parauit. Et interrogauit quod prope esset hora qua fratres ad dicendas domino laudes nocturnas excitari deberent. Respondere debant. Non longe est. At ille. Bene ergo. Expectem horam illam. Et signans se signo sancte crucis reclinauit caput ad ceruicem: modicumque obdormiens ita cum silentio vitam fin-

niuit. Sicque factum est ut quomodo simplici ac pura mente tranquillaque deuotione domino seruierat: ita etiam tranquilla mortua mundum relinquens ad eius visionem veniret. Illaque lingua qua tot salutaria verba in laudem conditoris composuerat: vltima quoque verba in laudem ipsius signando sese et spiritum suum in manu eius commendando clauderet. qui etiam prescius sui obitus extitisse et hijs que narrauimus videtur. Qualis visio cuiusdam viro dei apparuerit postquam monasterium Colodane vrbis esset incendio consumptum.

Capitulum XXV.

His temporibus monasterium vrbis quod Colodiurbem cognominant: cuius et supra meminimus: per culpam in curie flammis absumptum est. Quod tamen a malicia inhabitantium in eo et precipue illorum qui maiores esse videbantur contigisse omnes qui nouere facillime poterunt aduere. Sed non defuit puniendis ammonitio diuine pietatis: que correcti per ieiunia fletus et preces: iram a se instar Animularum iusti iudicis auerterent. Erat namque in eodem monasterio vir de genere scotorum Adamanus vocabulo ducens vitam in continentia et orationibus multum deo deuota: ita ut nil unquam cibi vel potus: excepta die dominica et quinta sabbati: perciperet. Sepe autem noctes intergras vigiliis in oratione transiret. Que quidem illi districtio vite artioris primo ex necessitate emendande sue prauitatis obuenerat: sed procedente tempore necessitatem in consuetudinem verterat. Siquidem in adolescentia sua sceleris aliquid commiserat: quod commissum vbi ad cor suum redijt grauissime exhorruit: et se pro illo puniendum a districto iudice timebat. Accedens ergo ad sacerdotem a quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari confessus est reatum suum: petijtque ut consilium sibi daret quo posset fugere a vetera ira. Qui audito eius commisso dixit. Grande vulnus gradioris curam medele desiderat: ideo ieiunijs psalmis et orationibus quantum vales insiste: quo preoccupando faciem domini in confessione propitium eum inuenire merearis. At ille quem nimis ree conscientie tene

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

bat dolor: et internis peccatorū vinctulis quibus grauabat otius desiderabat absolui. **A**doleſcētor sum inquit etate et vegetus corpore: quicquid mihi imposueris agendum dūmodo saluus fiam in die domini totum facile feram: etiā si totam noctem stando in precibus: si integram septimanā iubeas abstinēdo. **Q**ui dixit. **M**ultum est vt tota septimana absq; alimento corporis perdures: sed biduanum vel triduanum satis est obseruare ieiuniū. **H**oc facto donec post modicum tempus rediens ad me quid facere debeas: et quod penitentie insisterē tibi plenius ostendam. **Q**uibus dictis et descripta sibi mēsurā penitentiā abijt sacerdos. **E**t ingruente causa subita secessit hyberniā vnde originē duxerat: neq; vltra ad eum iuxta suum cōdictum redijt. **A**t ipse memor precepti eius simul et promissi sui totum se lacrimis penitentiā vigilijs sanctis et continentia mācipauit: ita vt quinta solum sabbati et dominica sicut predicti reficeretur: ceteris septimane diebus ieiunus pmaneret. **C**ūq; sacerdotem suum hyberniā secessisse: ibiq; defunctum esse audisset: semp ex eo tempore iuxta cōdictum eius memoratum continentie modum obseruabat. **E**t quod causa diuini timoris semel ob reatum cōpunct' ceperat: iam causa diuini amoris delectatus premijs inde festus agebat. **Q**uod dum multo tempore sedulus exqueretur cōrigit eum die quadam de monasterio illo longius egressum comitante secum vno de fratribus: peractoq; itinere redire. **Q**ui cum monasterio propinquarent et edificia illi sublimiter erecta aspicerent: solutus est in lacrimas vir dei: et tristitiā cordis vultu indice pdebat. **Q**uod intuens comes quare faceret inquisiuit. **A**t ille. **T**ūcta inquit hec que cernis edificia publica vel priuata in primo estus ignis absumens in cinerem conuertet. **N**ō ille audiens mox vt intrauerunt monasteriū matri congregatiōis vocabulo **E**bbe curauit indicare. **A**t illa merito turbata de tali presagio vocauit ad se virum: et diligentius ab eo rem vel vnde hoc ipse nosset inquirebat. **Q**ui ait. **N**uper preoccupatus noctu vigilijs et psalmis vidi astantem

mibi subito quendam incogniti vultus: cuius presentia cum essem exterritus dixit mihi: ne timerem et quasi familiari me voce alloquens: **B**enefacis inquit quia tpe isto nocturno quietis non somno indulgere: sed vigilijs et orationib' insistere valuiti. **E**t ego. **N**oui inquit multum mihi esse necesse vigilijs salutaribus insistere: et pro meis erratib' sedulo dominū deprecare. **Q**ui adijciens: **V**erum inquit dicis quia tibi et multis opus est peccata bonis operibus redimere: et cum cessant a laboribus rerum temporalium tunc pro appetitu eternorum bonorum liberius laborare: sed hoc tamen paucissimi faciunt. **S**i quidem modo totum hoc monasteriū ex ordine perlustrans singulorum casas ac lectos inspexi: et neminem ex omnibus pter te erga sanitatem anime sue occupatū reperi: et omēs procius viri et femine: aut somno torpent inertē: aut ad peccata vigilant. **N**am et domicule que ad orandum vel legendum facte erant: nunc in cōmestrationum: potationum: fabulationum: et ceterarum sunt illecebarum cubilia conuerse. **V**irgines quoq; deo dicte cōtempa reuerentiā sue professionis quotienscunq; vacant texēdis subtilioribus indumentis operant dant quibus aut seipsas ad vicem sponsarum in periculū sui stat' adornent: aut externorū sibi viroz amicitiam comparent. **U**nde merito loco huic et habitatoribus eius grauis de celo vindicta flāmis sententibus pparata est. **D**ixit autē abbatissa. **E**t quare non tuis hoc compertū mihi reuelari voluisti? **Q**ui respondit. **T**imui propter reuerentiā tuam ne forte nimium conturbareris. **E**t tamen hanc cōsolatōem habeas q; in diebus hec tuis plaga nō supuentet. **Q**ua diuulgata visionē aliquantum loci accole paucis diebus timere: et seipis intermissis facinoribus castigare ceperūt. **V**erū post obitū ipsius abbatisse redierūt ad pristinas sortēs: immo sceleratiora fecerunt. **E**t cū dicerēt par et securitas: ex templo prefate vltionis sunt pena mulctati. **Q**ue mihi cumcta sic esse facta reuerēdissim' meus cōpresbyter **E**dgis referebat qui tūc in illo monasterio degebat. **P**ostea autē discedē

ribus inde ob desolationē plurimis inco-
larū in nostro monasterio plurimo tēpo-
re cōuersatus ibidēq; defunctus est. **Hec**
ideo nostre hystorie inserenda credidim⁹:
vt admoneremus lectorē operū dñi q̄ ter-
ribilis in cōsilijs super filios hominū: ne
forte nos tēpore aliquo carnis illecebris
seruātes: minusq; dei iudiciū formidans
tes repentina ira eius corripiat: z vel tem-
poralibus damnis iuste sentens affligat:
vel ad perpetuam perditionem districti⁹
exanimans tollat.

De morte **Eggridi** z **Lotheri** regum:
Capitulum. **XXVI.**

Anno dñice incarnationis. d. c.
lxxxiiij. **Eggrid** rex **Nordan-**
himbrozū misso **hybernā** cum
exercitu duce **Berecto** vastauit misere gē-
tem **innociā** z nationē **angloz** semp am-
cillimā: ita vt in ecclesijs quidem: aut mo-
nasterijs manus parceret hostilis. at insu-
lam z quantū valere armis arma repel-
lebant. Et inuocātes diuine auxiliū pie-
tatis celitus se vindicari p̄tinens deū pre-
cationibus postulabant. Et quibus male-
dicti regnū dei possidere nō possunt **Cres-**
ditum tamen est q̄ hī qui merito imple-
tati sue maledicebant ocūs penas sui rea-
tus luerent. **Siquidē** anno post hunc p-
rimo idem rex cum temere exercitū ad va-
standum **Pictoz** p̄uincā duxisset: multū
phibentibus amicis: z maxime beate me-
morie **Cutherecho** q̄ nuper fuerat ordi-
natus ep̄s: **Introductus** est simulātibus
fugam hostibus in angustias inaccessoz
montium: z cum maxima parte copiarum
quas secū adduxerat extinctus: anno eta-
tis sue. xl. regni aut. xv. die tertio decimo
klarū iuniarū. Et quidē vt dixi phibue-
runt amici ne hoc bellū iniret: sed qm̄ an-
no p̄cedente noluerat audire reuerēdissi-
mū **Eggberechtū** ne **Scocclā** nll se ledē-
tē impugnaret: **Datū** est illi ex pena pe-
cū illius ne tunc eos qui ip̄m ab interitu re-
uocare cupiebāt audiret. **Ex** quo tempo-
re spes cepit z virtus regni **angloz** fluere
ac retro sub lapsa referri. **Ham** z **picti** ter-
ram possessionis sue quā tenuerūt **Anglī**
z **Scoccl** qui erant in **Britāntā**: **britonū**
quoq; pars nō ylla libertates receperunt

quā et hactenus habent p̄ annos circiter
xliij. **Ubi** inter plurimas gentes **Anglo-**
rū vel interemptos gladio: vel seruitio ad-
dictos: vel de terra **Pictoz** fuga lapsos:
Etiam reuerendissimus vir domini **Tru-**
muini qui in eos ep̄iscopatū acceperat: re-
cessit cū suis qui erant in monasterio **Eb-**
bercurni: posito quidem in regione **An-**
gloz sed in vicinia freti qd̄ **Anglorū** ter-
ras **Pictorū**q; determinat. eosq; vbi cū-
q; poterat amicis per monasteria commē-
dans ipse in sepe dicto famulozū famula-
rūq; dei monasterio qd̄ vocat **Streaten-**
halch locū māstionis elegit. **Ibi**q; cū pau-
cis suoz in monachica districtione vitam
nō sibi solūmodo: sed z multis vtilē plu-
rimo annoz tpe duxit. **Ubi** etiā defunct⁹
in ecclesia beati **Petri** apl̄i iuxta honorē
z vitā z gradū eius p̄dignū conditus est.
Præerat quidē tunc eidem monasterio re-
gia virgo **Elsec**: vna cū matre etiā **Flec-**
de: quarū supra fecimus mentionē. **Sed**
adueniēte illuc ep̄o maximū regendū auxi-
liū simul z sue vite solatiū deuota deo do-
ctrix inuenit. **Succesit** autē **Eggrido** in
regnū **Alfrid** vir i scripturis doctissim⁹ q̄
frater eius z filius **Diuini** regis esse dice-
batur. **Destructū**q; regni statū q̄uis intra
fines angustiores nobiliter recuperauit.
Duo videlicet anno qui est ab incarnatio-
ne dñice. d. c. lxxxv. **Lothert** cantuariorū
rex cū post **Eggberechtū** fr̄em suū q̄ nouē
annis regnauerat ip̄e duo decim annis re-
gnasset mortuus erat. viij. idus februarij
vulneratus namq; est in pugna **Australiū**
Saxonū quos cōtra eū **Edric** filius **Eg-**
gberechti aggregarat: z intermedendū de-
functus. **Ac** post eū idem **Edric** āno vno
ac dimidio regnauit. **Quo** defuncto regnū
illud aliq̄d t̄pis spaciū reges dubij vel ex-
terni disperdiderūt: donec legitimus rex
Uitred id est fili⁹ **Eggberechti** p̄fortat⁹
in regno religione simul z industria gen-
tem suaz ab extranea inuassione liberaret.
Uit vir dñi **Ludberechtus** sit ep̄s: **Uit**
q̄ in monachica adhuc vita p̄situs vixit
rit vel docuerit: Capitulum. **XXVII.**

In eo etiā anno quo finē vite ac-
cepit rex **Eggrid** ep̄m: vt dixi-
mus: fecerat ordinari **Lidifar**

E hinc Cudberecht crescentibus
meritis religioſe intentionis ad
Anatheorice quoque cōtemplat
tionis: que diximus ſilentia ſecreta perue
nit. Verū quia de vita illius et ſtutibus
ante annos plures ſufficiēter et verſibus
heroicis et ſimplici oratione conſcripſim⁹
Hoc tamen in preſenti cōmemorare ſatis
ſit quod aditurus inſulā preſtatus eſt fratrib⁹
dicēs. Si mihi diuina gratia in loco illo
donauerit ut de opere manū mearū vi
uere queam libens ibi morabor: ſin alias
ad vos citiſſime deo volente reuertar. Erat
autē locus et aqua prius et frugibus et ar
boribus inops: ſed et ſpirituū malignorū
frequētia humane habitatiōi minus ac
cōmodus: ſed ad votū viri dei habitabi
lis per omnia factus eſt. Si quidē ad adue
tum eius ſpūs reſceſſerūt maligni. Cū autē
ipſe ſibi ibidem expulſis hoſtibus manſio
nem anguſtā circūvallente aggere et dor
mus in ea neceſſarias iuuante fratrum ma
nu id eſt oratoriū et habitaculū cōmune
cōſtruxiſſet: Iuſſit fratres in eiūſdē habi
taciōis pavimento foueā facere. Erat autē
tellus durīſſima et ſaxoſa cui nulla oīno
ſpes vene fontane videret inelle. Quō dū
faceret ad fidem et preces famuli dei alio
die aqua plena iuuēta eſt: que vſque ad hāc
diem inſufficientē cūctis illo adueniētib⁹
grē ſue celeſtis copiā miniſtraret. Sed
et ferramēta ſibi ruralia cū frumento affer
ri rogauit, quō dum pparata terra tempo
re cōgruo ſeminaret nil oīno nō dico ſpūs
carū: ſed ne herbe quidē ex eo germinari
vſque ad eſtatis tempora cōtigit. Unde vi
ſitatibus ſe ex more fratrib⁹ hordeū iuſ
ſit afferri: ſi forte vel natura ſoli illius: vel
volūtas eſſet ſuperñi largitoris ut illius
frugis ibi potius ſeges oriret. Quō dum ſi
bi allatū vltra omne tempus ſerēdi: vltra
oēm ſpem fructificādi eodem in agro ſere
ret: mox copioſa ſeges erōta deſiderata
proprij laboris dei refectione prebebat.
Cū ergo ibidem multis annis deo ſolita
rius ſeruiret: tanta autē erat altitudo agge
ris quo maſſo eius erat vallata ut celum
tū ex ea cuius introſtum ſinebat aſpicere
poſſet. Cōtigit ut cōgregata ſynodo non
pua ſub pñtia regis Ecgfridi iuxta fluuiū

Alne in loco qui dicitur ad Luſſirdi quod
ſignificat ad duplex vadū. Cui beate me
morie Theodorus archiepiſcopus preſidebat
vnanimo oīm conſenſu ad epiſcopatum
ecclēſie Lindiſſarnenſis eligeret. Qui cū
multis legatarijs: ac litteris ad ſe pmiſſis
nequaquā ſuo monaſterio poſſet erui: tan
dem rex ipſe pſatus vna cū ſcitiſſimo anti
ſtite Trumwine: necnon et alijs religioſis
ac potētibus viris in inſulā nauigauit. Co
ueniūt et de ipſa inſula Lindiſſarnenſi in
hoc ipſo multi de fratrib⁹ genu ſectūt:
omnes adiurant per deum: lacrimas fun
dūt: obſecrāt: donec ipſum quoque lacrimis
plenū dulcibus extrahūt latebras atque in
ſynodum ptrahant. Qui dum perueniret
quibus multū renitēs vnanimī cūctorū vo
lūate ſuperat: atque ad ſuſcipiendū epātus
officiū collū ſubmittere cōpellit. Eo ma
xime vict⁹ ſermone quod famulū dei Boiſil
cū mente pphetica cuncta que ei eſſent ſu
peruentura patefaceret: antiſtite quoque cū
futurū eſſe predixerat. Necnon ſtatim or
dinatio decreta: ſed pacta hyeme que imi
nebat in ipſa ſolēnitare paſchali completa
eſt Eborac⁹ ſub pſentia pſati regis Ecg
fridi: conueniētib⁹ ad pſecrationē eius
vij. epīſ: in quibus beate memorie Theo
dorus primatū tenebat. Electus eſt autē
primō in epātum Baguſtaldēſis ecclēſie
per Trumberechto qui ab epātu fuerat de
poſitus. Sed quā ipſe plus Lindiſſarnenſi
ecclēſie in qua conuerſatus fuerat dilexit
preſici: placuit ut Eata reuerſo ad ſedem
ecclēſie Baguſtaldēſis cui regendo pmo
fuerat ordinat⁹ Cudberecht ecclēſie Lin
diſſarnenſis gubernacula ſuſciperet. Qui
ſuſceptum epiſcopatus gradum ad imita
tionem beatorum apoſtolorum virtutū
ornabat operibus. Cōmiſſam namque ſibi
plebem et orationibus protegebat aſſiduīs
et amonitionibus ſaluberrimis ad celeſtia
vocabat. et quō maxime doctores iuuare
ſolet: ea que agēda docebat ipſe prius agē
do premonſtrabat. Erat quippe ante oīa
diuine caritatis igne feruidus: patientie
virtute modestus: orationū deuotarū ſo
lertīſſime vite intentus: affabilis omnibus
qui ad ſe conſolationis gratia veniebant.
Docipm quoque orationis loco dicens ſi

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

infirmis fratribus opem sue exhortationis tribueret. Sciensq; qui dixit: Diliges dominum deum tuum: Dixit et diliges proximum. Erat abstinentie castigatione insignis: erat gratia propitiationis semper ad celestia suspensus. Duobus autem annis in episcopatu pacis repetijt insulam ac monasterium suum diuino amonitus oraculo, quia dies sibi mortis vel vite magis illius que sola vita dicenda est iam appropiaret introitus: sicut ipse quoque tempore eodem nonnullis sed verbis obscurioribus que tamen postmodum manifeste intelligerent solita sibi simplicitate pandebat: quibusdam autem hoc idem etiam manifeste reuelabat.

¶ Ut idem episcopus iam obitum suum proxime futurum Heribrechtio predixit:

Capitulum. XXIX.

Hrat autem presbyter vite venerabilis nomine Heribrecht tam dudum viro de spiritualis amicitie federe copulatus qui in insula stagni illius per grandis: de quo deuotionis suorum primordia erupunt: vitam ducens solitaria: annis singulis eum visitare: et monita perpetue ab eo salutis audire solebat. Hic cum audiret eum ad ciuitatem Luguballam deuenisse venit ex more cupiens salutaribus eius exhortationibus ad superna desideria magis magisque accendi. Qui dum sese alterutrum celestis vite poculis obrearet: dixit inter alia antistes, Memoro frater Heribrecht ut modo quicquid opus habes me interroges: mecum loquaris. Postquam enim abinulcem digressi fuerim: non ultra nos in hoc seculo carnis obtutibus inuicem aspiciemus. Certus sum namque quod tempus mee resolutionis instat: et veloci est depositio tabernaculi mei. Qui hec audies, puolutus est eius vestigijs: et fuis cum gemitu lacrimis. Obsecro inquit per dominum ne me deseras: sed tui memor sis fidelissimi sodalis: rogesque supernam pietatem ut cui simul in terris seruiuumus ad eius videndum gratiam simul transeamus ad celos. Postquam enim quod ad tui oris imperium semper viuere studui, et quicquid ignoratia vel fragilitate deliqui: eaque ad tue voluntatis examen mox emendare curavi. Incubuit precibus antistes: statimque edoctus in spiritu impetrasse se quod petebat

a domino. Surge inquit frater mihi et noli plorare: sed gaudio gaude: quod quod rogauimus supna nobis clementia donauit. Cuius promissi et prophetice veritate sequens rerum astruxit euentus, quia et digredientes abinuitem non se ultra corporaliter viderunt. sed vno eodemque die hoc est, xij. clarum aprilis egredientes e corpore spiritus eorum mox beata inuicem visione coniuncti sunt: atque angelico ministerio pariter ad regnum celeste translati. Sed Helberecht diuina plus infirmitate decoquitur illa ut credibile est dispensatione domine pietatis ut si quod minus haberet meriti a beato Ludberecho suppleret hoc castigans longe egritudinis dolor: quatenus equat gratia suo intercessori: sicut vno eodemque tempore cum eo de corpore egredi: ita etiam vna atque indissimili sede perpetue beatitudinis meruisset recipi. Obijt autem pater reuerendissimus in insula Farnie: multum deprecatus fratres ut ibi quoque sepeliret vbi non paruo tempore pro domino militaret. Attamen tandem eorum precibus victus assensum dedit ut ad insulam Lindisfarnensium relatus in ecclesia deponeretur. Quod dum factum esset episcopatum ecclesie illius anno vno seruabat venerabilis antistes Vilfridus donec eligeretur qui per Ludberecho antistes ordinari deberet. Ordinatus est autem post hec Eadbrecht vir scientia scripturarum diuinarum: simul et preceptorum celestium obseruantia: ac maxime elemosinarum operatione insignis ita ut iuxta legem omnibus annis decimam non solum quadrupedum: veruetiam frugum omnium atque pomorum necnon et vestimentorum partem pauperibus dedit.

¶ Ut corpus illius per. xj. annos sepulture corruptionis immune reperitum: Utque non multo post successor episcopatus eius de mundo transierit: **Capitulum. XXX.**

Volens autem latius demonstrare diuina dispensatio quanta in gloria vir domini Eudberecht post mortem viueret cuius ante mortem vita sublimis erat crebris etiam miraculorum patebat indicijs: translatus sepulture eius annis. xj. iunxit aio fratrum ut tollerent ossa illius. Qui mox mortuorum consumpto iam et in puluerem redacto corpore reliquo sicca inuenteda putabat: atque in nouo recondita

loculo in eodē quidē loco: sed supra pau-
mentū digne venerationis gratia locarēt.
Quōd vbi sibi placuisse Eadberecto anti-
stite suo referret anuit p̄silio eoz iussitq̄ vt
die depositionis eius hoc facere meminis-
sent. **F**ecerūt aut̄ ita. **E**t aperientes sepul-
crū inuenerūt corpus totū q̄si adhuc viue-
ret integrū: et flexibilibz artuū p̄paginibz
multo dormienti q̄ mortuo simili. **S**ed
et vestimēta oīa q̄bus indut⁹ erat nō solū
intemerata: verū etiā p̄sca nouitate et clas-
situdine mirāda patebāt. **Q**uōd vbi videre
fratres nūmo mor̄ timore percussi festinaue-
runt referre antistiti que inuenerant. **Q**ui
cum forte in remotiori ab ecclesia loco re-
fuit vndiq̄ pelagi fluctibz cinctus solita-
rius manebat. in hoc etem̄ semp̄ q̄drages-
sime tempus agere: in hoc q̄draginta ante
dñici natalis dies in magna p̄tinentie ora-
tionis et lacrimarū deuotione trāsire so-
lebat. **I**n quo etiā venerabilis p̄decessor
eius Eadberect p̄sūs in siluā **F**arne pe-
teret alq̄d̄iu secretus dño militabat. **A**t
tulerūt aut̄ ei et partem indumentū que cor-
pus sc̄m̄ ambierūt. que cū ille et munera
gratāter acciperet et miracula libēter audi-
ret. **N**ā et ip̄a indumēta q̄si patris adhuc
corporei circūdata miro deosculabā f̄ affe-
ctu. **N**oua inquit indumenta corporei pro-
hibz que tulistis circūdate: et sic reponite
in arcam quā parastis. **S**cio aut̄ certissi-
me q̄ nō diu vacu⁹ remanebit locus ille q̄
tanta miraculi celestis gr̄a sacrat⁹ est. **E**t
q̄s beatus est cui in eo facultate: quiescēt
dñs tot⁹ b̄titudinis auctor atq̄ largitor
prestare dignabit. **H**ec et huiusmōi plura
vbi multis cū lacrimis: et magna p̄p̄ctio-
ne antistes lingua etiā tremēte p̄pleuit.
Fecerūt fratres vt iusserat: et inuolutū no-
uo amictu corpus: nouaq̄ in theca recon-
ditū supra pauimentum sanctuarij posue-
runt. **H**ec mora deo dilectus antistes
Eadberect morbo correptus est acerbo
ac p̄ dies crescēte multūq̄ ingrauescēte ar-
dore lāguoris nō multo post id est nonas
malas etiā ipse migrauit ad dñm. **C**uius
corpus in sepulcro b̄ndicti p̄s Eadbere-
cti ponētes apposuerūt desup̄ arcam in
qua incorrupta eiusdē patris mēbra loca-
uerūt. **I**n quo etiā loco signa sanitatū ali-

quot dies facta meritis amboz testimo-
niū ferunt. **E**t quibus aliqua in libro vite
illius olim memorie mādauimus. **S**ed
et in hac historia quedā q̄ nos nup̄ audis-
se cōrigit superad̄icere cōmodū duxim⁹.
Ut quidam a d̄ tumbā eius sit a para-
lisi curatus: **C**ap̄lm̄. **XXXI.**

Rat in eodē monasterio frater
quidā noīe Baldudegn. tpe nō
paucos hospitūz ministerio des-
seruēs: qui nūc vsq̄ sup̄ est: testimoniū ha-
bens ab vniuersis fratribz: cūctiq̄ sup̄
nīctibus hospitibz q̄ v̄r̄ esset multe p̄cia-
tis ac religionis: **I**ntunctoq̄ sibi officio:
sup̄ne m̄ mercedis gr̄a subdit⁹. **H**ic cū q̄-
dā die lenas: siue sagas quibz in hospitali
vtebat̄ in mari lauisset: rediēs domū repē-
tina medio itinere molestia tactus: ita vt
corruēs in terrā: et aliq̄d̄iu p̄nus iacēs v̄r̄
tandē resurgeret. **R**esurgēs at̄ sensit dimi-
diā corp̄is sui p̄te: a capite vsq̄ ad pedes.
palis lāguore dep̄saz. **E**t maxie cū labo-
re baculo intēs domū puenit. **C**rescebat
morbo paulatim. et nocte sup̄ueniēte ḡuloz
effect⁹ est: ita vt die redeūte v̄r̄ ip̄e p̄ se ex-
urgere aut̄ icedere valeret. **Q**uo affect⁹ in
cōmodo p̄cepit v̄tile mēt̄ p̄siliū: vt ad ec-
clesiā q̄quo mō posset puenēs: intraret ad
tumbā reuerendissimi p̄s Eadberecti:
ibiq̄ genibz flexis sup̄plex sup̄nā p̄ciatē
rogaret: vt v̄l ab huiuscemōi languore: si
sibi v̄tile esset liberare: vel si tali mole-
stia diutius castigari diuina p̄uidēte gr̄a
opteret: patiēter dolorē ac placida mente
sustineret illatum. **F**ecit igit̄ vt aīo dispo-
suerat. et ibecilles art⁹ baculo sustentās in-
trauit ecclesiā: ac p̄sternēs se ad corp⁹ v̄ri
dei: pia intēctione p̄ ei⁹ auxiliū dñm sibi fie-
ri p̄p̄tū p̄cabat: atq̄ inter p̄ces velut in
sopore solut⁹: sensit vt ip̄e postea referre
erat solit⁹ q̄si magnā latāq̄ manū: caput
sibi in p̄te q̄ dolebat tetigisse. eodēq̄ tactū
in illā q̄ lāguore p̄sca fuerat corp̄is sui p̄te
paulatim fugiēte dolore: ac sanitate subse-
quēte ad pedes vsq̄ p̄rāsisse. **Q**uo facto
mor̄ euigilās sanissim⁹ surrexit ac p̄ sua sa-
nitate domino gratias referēs: quid erga
se actū esset fratribz indicauit. **C**ūctiq̄
p̄gaudētibz ad ministeriū qd̄ sollicitus ex-
bibere solebat: q̄si flagello p̄bante castiga-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tior redijt. Sed et indumēta quibz deo dī
catū corpus Cudberechtī vel vīnū antea
vel postea defunctū vestierant: etiā ipsa a
grā curādī nō vacarūt. sicut in volumīne
vīte et virtutū eius quisq; legerit inueniet.
¶ Ut alter ad reliquias eius nup fuerit
ab oculi languore curatus:

Capitulum XXXII.

Nec silētio pretereundū: qđ ante
triennū p reliquias eius factū:
nuper mihi p ipm in quo factū
est fratrē inouit. Est aut factū in monaste
rio qđ iuxta Annē deacore constructū ab
eo cognomē accepit: cui tunc vīr religio
sus Guīdberecht abbatīs iure p̄fuit.
Erat in eo quidā adolescēs cui tumor de
formis: palpebrā oculi sedauerat. qui cū
p dies crescens oculo interitū minaret: cu
rabant medici hunc appositis pigmento
rum fomētis emollire: nec valebant. quī
dam abscindendā esse dicebāt. alij hoc fie
ri metu maioris periculi vetabant. Cūq;
tempore nō pauco frater p̄fatus tali incō
modo laboraret: neq; in imenso oculo ex
cū humana manus curare valeret: quin
per dies augeteretur. Contigit subito diu
ne pietatis gratia: per sanctissimū patris
Cudberechtī reliquias sanari. Nā quā
do fratres sui corpus ipsius post multos
sepulture annos incōruptū reppererunt:
tulerūt partem de capillis: quā more reli
quiarū rogātibus amicis: dare vel osten
dere in signū miraculi possent. Barū par
ticulā reliquiarū eo tpe habebat penes se
quidā de presbyteris eiusdem monasterij
nomine Thridred: qui tūc ip̄sus monaste
rij abbas est. Qui cū die quadā ingressus
ecclesiā aperuisset thecam reliquiarū: vt
portionē earū rogantī amico p̄staret: cō
tigit et ipm adolescentē cui oculus languē
bat in eadē tunc ecclesia adesse. Cūq; pre
sbyter portionē quantā voluit amico de
disset. residuū dedit adolescenti vt suo in lo
co reponeret. At ille salubri instinctu ad
monitus: cū accepisset capillos scī capitis
apposuit palpebre languētī: et alio die tu
morem illū infestū horū appositione com
primere ac mollire curabat. Quo facto re
liquias vt iusserat sua in theca recōdidit:
credens suū oculū capillis vīri dei quibz

attactus erat ocius esse sanandum. Neq;
em̄ cū sua fides sefellit. Erat em̄ vt referre
est solit⁹ tunc hora circiter scđa diei. Sed
cū alia quoq; dies illa exigeret: cogitaret
et faceret imminēte hora ipsius diei sexta: re
pente contingēs oculū ita sanū cū palpe
bra inuenit: ac si nunq; in eo deformatis
ac tumoris apparuisset.

¶ Explicit liber quartus Ecclesiastice
historie gentis Anglorum.

¶ Incipit liber quintus Ecclesiastice hī
storie gentis Anglorum: cum recollecta
capitulorum annotatione.

¶ Ut Didiluald successor Cudberechtī
in anatheorica vita laborans: in mari fra
tribus tempestatem orando sedauerit:

Capitulum I.

Accessit vi

Ro dñi Cudberechtō i ec
ercēda vita solitaria: quā
in insula Farnē ante epis
copatus suū tpa gerebat
vīr venerabl Didiluald
qui mult⁹ annis in mo
nasterio qđ dicit⁹ Dhrīpū acceptū p̄sby
teratus officij dignis gradu ip̄e p̄sca
bat actibz. Cui⁹ vt meritū vel vita qualis
fuerit clarescat certius vīnū eius narro mi
raculū qđ mihi vīr⁹ et fratribz p̄pter quos
et i quibz patrātū est ip̄e narrauit videlicet
Gudfrīd venerabilis xp̄i famulus et p̄sby
ter: qui etiā postea fratribz eiusdē ecclesie
Lindisfarnēsis: in qua est abbatīs iure p̄
fuit. Venit inquit cū duobz fratribz alijs
ad insulā Farnē: loqui desiderās cū reue
rēdissimo patre Didualdo. Cūq; allocu
tione eius resecti: bñdictione petita domū
redirem⁹: ecce subito positīs nobīs in me
dio mari interrupta est serenitas qua ve
hebamur: et tanta irruit tāq; fera tēpestat⁹
hyems: vt neq; velo: neq; remigio quicq;
proficere: neq; aliud q̄ mortem sperare
valeremus. Cum dū multum cum ven
to: pelagoq; frustra certātes: tandem post
terga respiceremus si forte vel ipsam de
qua egressi eramus insulam aliquo co
namine repetere possemus: inuenimus

nos vndiq; verſum pari tempeſtate ꝑclu-
ſos: nullamq; ſpem nobis in nobis reſta-
re ſalutis. **U**bi aut longius viſum leuaui-
mus: vidimus in ipſa inſula **F**arne: egreſ-
ſum de latibulis ſuis amariſſimū deo pa-
trem **D**idilualdū iter noſtrum inſpicere.
Audito etenim fragore ꝑcellariū ac feruē-
tis oceanī: exierat videre quid nobis acci-
deret. **C**ūq; nos in labore ac deſperatōne
poſitos cerneret: flectebat genua ſua ad
patrē dñi noſtri ieſu chriſti ꝑ noſtra vi-
ta ⁊ ſalute ꝑrecaturus. **E**t cū orationē cō-
pleret: ſimul tumida equora placauit aꝑ-
deo: vt ceſſante ꝑ omnia ſeuiriā tempe-
ſtas: ſecūdl nos ventī ad terrā vſq; ꝑ pla-
na maris terga comitarent. **C**ūq; euadē-
tes ad terrā: nauiculā quoq; noſtrā ab yn-
dis exportarem: mox eadēq; noſtri gra-
tia modicū ſiluerat tempeſtas redijt: ⁊ to-
to illo die multū furere nō ceſſauit: vt ꝑ
lam dareſ intelligi ex modica illa que ꝑre-
uenerat intercapedo quietis: ad virtū dei ꝑ-
ces noſtre euationis gratiā donatus eſt.
Manſit itaq; idem vir dei in inſula **F**ar-
ne: xij annis: ibidēq; deſunctus: ſed in in-
ſula **L**indulfarnenſi iuxta ꝑrefectorū cor-
pora epiſcoporū in eccleſia ſcī petri apo-
ſtoli ſepultus eſt. **S**eſta vero ſunt hec tem-
poribus **A**lfridi regis qui ꝑſt fratrē ſuū
Egfridū genti **F**loridambroz decem
⁊ octo annis ꝑreſiuit.

Ut epiſcopus **J**ohānes mutū benedi-
cendo curauerit: **Caplm. II.**

Quius regni ꝑncipio deſūcto
Eata epiſ: **J**ohannes vir ſctūs
Hagualdenſis eccleſie ꝑſula-
tum ſuſcepit. de quo plura virtutū mira-
cula: qui cum familiariter nouerūt dicere
ſolent. ⁊ maxime vir reuerēdiſſimus ac ve-
raciſſimus **B**erechtun dyaconꝑ quondā
eius: nunc aut abbas monaſterij qđ vo-
catur **I**nderaunda id eſt deoz e quibꝫ ali-
qua memorie tradere cōmodū durimus.
Eſt manſio quedā ſecretior nemore raro
⁊ vallo circūdata: nō longe ab **H**agual-
denſi eccleſia. id eſt vnūſ ferme miliarij ⁊
dimidij ſpacio interfluente **T**hino amne
ſeparata: habēs cimiteriū ſancti **D**icha-
elis archangeli: in qua vir dei ſepius vbi
opportunitas arridebat tꝑis: et maxime

in. xl. manere cū paucis: atq; orationibus
ac lectioni quietus operā dare conſueue-
rat. **C**ūq; tempore quodā incipiente. xl. ibi-
dem manſurus adueniret: iuſſit ſuos que-
rere pauperē aliquem maiore infirmitate
vel inopia grauātū: quē ſecū habere illis
diebus ad faciendam elemoſinā poſſent.
Sic em ſemper facere ſolebat. **E**rat autē
in villa nō longe poſita quidā adoleſcēs
mutus epiſo notus (nam ſepius ante illum
ꝑcipiende elemoſine gratiā venire cōſue-
uerat) qui ne ynū quidē ſermonē vnq; ꝑ-
fari poterat. **S**ed et ſcabie tantam vt fur-
fures habebat in capite: vt nil vnq; capil-
lorū eius in ſuperiore parte capitis naſci
valeret. **T**amen in circūitu horridi crines
ſtare videbant. **H**ūc ergo adduci ꝑcepit
eꝑs: ⁊ ei in conſeptis eiꝫdem manſionis
pariū tugurij fieri: in quo manens quo-
tidianā ab eo ſtꝑediā acciperet. **C**ūq;
yna. xl. eſſet impleta ſeptimana ſequēti do-
minica iuſſit ad ſe intrare pauperem: in-
greſſo linguā ꝑferre ex ore: ac ſibi oſtende-
re iuſſit. ⁊ apprehendens eū: ſignū ſancte
crucis lingue eius impreſſit. quā ſignatā
renouare in os ⁊ loqui illū ꝑcepit. **D**ici-
to inquiring aliqđ verbū. dicitō gege qđ
eſt lingua angloꝝ verbū affirmandi ⁊ cō-
ſentiendi id eſt etiā. **D**ixit ille ſtatim ſoluto
vinculo lingue qđ iuſſerat. **A**ddidit eꝑs
nomina litterarū. **D**icitō a. dixit ille a. **D**i-
cito b. dixit ille ⁊ h. **C**ūq; ſingula litterarū
nomina dicente eꝑo reſponderet addidit
⁊ ſyllabas ac verba illi dicenda ꝑponere.
Et cū omnibus cōſequenter reſponderet
ꝑcepit eū ſententias longiores dicere.
Et fecit. neq; vltra ceſſauit tota die illa et
nocte ſequente quantū vīgilare potuit vt
ferunt qui ꝑſentes fuere loqui aliquid
⁊ archana ſue cogitationis ac voluntatis
qđ nunq; antea potuit alijs oſtēdere. **I**n
ſimilitudinē illius dñi claudis: qui cura-
tus ab apoſtolis petro ⁊ iohāne exiliens
ſtetit ⁊ ambulabat ⁊ intrauit cū illis in tē-
plum: ambulans ⁊ exiliens ⁊ laudans do-
minū. **G**audens vniꝫrū vti officio pedū
quo tanto tempore erat deſtitutus. **C**uiꝫ
ſanitati congaudens epiſcopus ꝑcepit
medico etiam ſanandē ſcabredini capitis
eius curam adhibere. **F**ecit vt iuſſerat. et

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

iuuante benedictione ac precibus antisti-
tis nata est cum sanitate cutis venuste spe-
cies capilloꝝ. Factusq; est iuuenis limpi-
dus vultu: et loquela promptus: capillis
pulcherrime crispis qui ante fuerat defor-
mis pauper et mutus. Sicq; de percepta
letatus sospitate offerenti ei etiam ep̄o vt
in sua familia manendi locum acciperet:
magis domū reuersus est.

¶ Et idem puellam languentem orando
sanauerit: **Caplm. III.**

Narrauit idē Berechtum et aliō
de prefato antistite miraculum
qui cū reuerendissim⁹ vir **Uil-**
frid: post longū exiliū in episcopatu esset
Hagustaldensis ecclesie receptus: et idem
Johānes defuncto **Bosa** viro multe san-
ctitatis et humilitat⁹ ep̄s pro eo **Eborac**
substitutus: venerit ipse tempore quodā
ad monasteriū virginū: in loco qui voca-
tur **Geradun** cui tūc **Bereburg** abbatiss⁹
sa presuit. **Ubi** cum venissemus inquit et
magno vniuersoꝝ gaudio suscepti essem⁹
indicauit nobis abbatissa: quia quedam
de numero virginum que erat filia ipsius
carnalis: grauissimo languore teneretur:
quia flebotomata est nuper in brachio et
cum esset in studio facta est infirmitate re-
pentini doloris: quo mox crescente ma-
gis grauatū est brachiū illud vulneratum
ac versum in tumorem: adeo: vt vix duo-
bus manibus circūplecti posset. Itaq; sa-
cens in lecto p̄ nimietate doloris iam mo-
ritura videret: rogauit ep̄m abbatissa vt
intraret ad eam: ac benedicere illā digna-
retur: quia crederet eam ad benedictionē
vel tactū illius mox melius habiturā. In-
terrogans autem ille quādo flebotomata
esset puella: et vt cognouit qz in luna q̄rta
dixit. multū insipienter et indocti fecistis
in luna quarta flebotomando. Memint
beate memorise **Theodorū** archiep̄m dis-
cere: quia periculosa sit satis illius tempo-
ris flebotomia quādo et lumen lune et reu-
ma oceani i cremēto est. Et quid ego pos-
sum puelle si moritura est facere. At illa in-
stantius obsecras pro filia quā opido dis-
ligebat. **Hanc** et abbatissam eam pro se fa-
cere disposuerat. Tandem obtinuit vt ad
languentē intraret. Intrauit ergo me secu-

assumpto ad virginē que facebat multo:
vt dicit: dolore constricta: et brachio innū
grossescēte vt nihil proorsus in cubitu fle-
xionis haberet. Et altans dixit orationes
super illam: ac benedicēs egressus est. Cū
q; post hec hora competente cōsederem⁹
ad mensam adueniens quidam clamauit
me ducens foras et ait. Postulat **Cuenbe-**
rug (hoc enim erat nomē virginis) vt oct⁹
regrediar⁹ ad eam. Quō dum facerem rep⁹
perit illam ingrediens vultu hilarior em: et
velut sospiti similē: rdum assiderem illi di-
xit. vis petam⁹ bibere. Et ego. **Volo** inq;⁹
et multū delector si potes. **Lungq;** oblato
poculo biberem⁹ ambo: cepit mihi dicere
qz ex quo ep̄s orationē pro me benedictio-
ne cōpleta egressus est statim meli⁹ habe-
re incipio. et si nec dum vires pristinas re-
cepi: dolor tamē omnis et de brachio vbi
ardētior inerat: et de toto meo corpore ve-
lut ipso ep̄o foras eum exhortando fundi-
tus ablat⁹ est: tam et si tumor adhuc in bra-
chio manere videtur: abeuntibus autē no-
bis inde continuo fugatū dolorem mem-
brorū: fuga quoq; tumoris horrendi secu-
ta est. et crepte mortis ac dolorib; virgo lau-
des domino saluatori vna cū ceteris qui
ibi erant seruis illius referebat.

¶ Et item coniugē comitis infirmā aqua
benedicta curauerit: **Caplm. III.**

Hind quoq; nō multū huic dis-
simile miraculū de prefato anti-
stite narrauit idem abbas dicens
Ulla erat comitis cuiusdā que vocabat⁹
Putb: non longe a monasterio id est duū
ferme milliū spacio separata: cuius coniūx
quadraginta ferme diebus erat acerbissi-
mo languore detenta: ita vt tribus septis-
manis non posset de cubiculo in quo face-
bat foras efferri. Contigit autē eo tempore
virū dei illo ad dedicandaz ecclesiā ab eo-
dem comite vocari. Cūq; dedicata esset ec-
clesia rogauit comes eū ad prādendū do-
mū suam ingredi: renuit ep̄s dicens se ad
monasteriū qd̄ prime erat reueri debere.
At ille obnix⁹ precib; instans vouit etiā
se elemosinas pauperib; datur: dūmodo
ille dignaretur ea die domum suam ingre-
diens se iunsum soluere. Rogauit et ego
vna cum illo promittens etiam me ele-

mosinas in alimonia inopu dare. **D**u ille domu comitis pransurus ac bndictionez daturus intraret. **L**ucq hoc tarde ac diffi culter impetrarem? intrauimus ad reficidum. **D**iserat aut eps mulieri que infirma facebat de aqua bndicta qua in dedi catione ecclesie consecrauerat per vnu de hys qui mecu venerant fratribus: precipiens vt gustanda illi daret: et ybicq ma ximu ei dolorem inesse didicisset de ipa ea aqua lauaret. **Q**d vt factu est surrexit statim mulier sana: et no solum se infirmitate longa carere: sed et pditas dudum vires recepisse sentiens obtulit poculu epo. **A**c nobis ceptisq ministeriu nobis omnib? propinandi vsq ad prandiu completum no omisit. imitata socru beati petri que cu februu fuisset ardoribus fatigata ad tactu man? dominice surrexit: et sanitate simul ac virtute recepta ministrabat.

Ut pueru comitis orando a morte reuocauerit. **C**aplm. V.

Alio idem tepore vocat? ad de dicanda ecclesia comitis voca? bulo **A**ddi: cum postulatū cōpleisset ministeriū rogatus est ab eodez comite intrare ad vnu de pueris eius q acer rima egritudine premebatur: ita vt defici ente penitus oim membror officio iamqz moriturus esse videretur. **C**ui etiam locu lus iam tunc erat preparatus in quo defunctus condī deberet. **A**ddidit autē vir etiam lacrimas precibus diligenter obsecrans vt intraret oraturus pro illo: quia multū necessaria sibi esset vsta ipius. **C**redideret vero quia si ei manū imponeret: atqz eum benedicere voluisset: statim meli? haberet. **I**ntrauit ergo illo eps: et vidit eū mestis omnibus iam morti pximu: postūqz loculu iuxta eum in quo sepeliedus poni deberet. **D**ixitqz orationē: ac benedixit eum: et egrediens dixit solito consolantiū sermonē. **B**ene conualecas et cito. **C**ūqz sederent post hec ad mēsam misit puer ad dñm suū rogans sibi poculu vini mittere quia sitiret. **S**auisus est ille multū qz bibere posset: misit ei calicem vini benedictum ab episcopo: quē vt bibit surrexit cōtinuo. et veterno infirmitatis discussio induit se ipse vestimētis suis: et egressus inde

intrauit et salutauit epm et conuiuas: dicens qz ipse quoqz delectaretur manducare et bibere cu eis. **I**nserunt eum sedere secū ad epulas multū gaudentes de sospitate illi? residebat: vescebatur: bibebat: letabatur: quasi vnus e conuiuis agebat. **E**t multis post hec annis viuens: in eadem quā acceperat salute pmansit. **H**oc autem miraculum memoratus abbas non se presente factum: sed ab hys qui presentes fuerunt sibi perhibet esse relatum.

Ut clericū suū cadendo contritū orando ac benedicendo a morte reuocauerit:

Caplm. VI.
Neqz hoc silentio pretereūdum qz famulus xpi **H**erbed ī seipo ab eo factū solet narrare miraculum. **Q**ui tunc quidē in illius cōuersatus: nunc in monasterio qd est iuxta horstiu **T**ini fluminis abbatū iure p̄est. **U**tā inquit illi? quantū hoib? estimare fas est: qd presens optime cognouit: p omnia epo dignā esse p̄eri. **S**ed et cuius meriti apd internū iudicē habitus sit: et in multis alijs et ī meipo martie exptus suz. **Q**uipe quē ab ipo (vt ita dicā) mort? limite reuocans: ad viam vite sua oratione ac benedictione reduxit. nam cū primū adoleſcentie tempore in clero illius degerem: legendi quidē canētiqz studijs traditus: sed non adhuc animū perfecte a iuuenilibus cohibens illecebris: **C**ontigit die quadā nos iter agentes cū illo deuenisse in vīaz planā et amplam atqz cursu equoz aptā. **C**eperūtqz iuuenes qui cū ipo erant maxime laici postulare epm vt cursu maiore equos suos inulcem pbare liceret. **A**t ille primo negauit ociosum dicens esse qd de siderabant. **S**ed ad vltimum multorum vnanima intentione deuictus: facite aliquid si vultis, ita tamen vt **H**erebald ab illo se certamine absteineat. **P**orro ipse diligentiū obsecrans vt et mihi certādī cū illis copia daretur (fidebam namqz equo quē mihi ipse optimū donauerat nequa? qz impetrare potui. **A**t cū sepius huc atqz illuc spectāte epo p̄citatis in cursu equis reuenterētur et ipse lasciuo superatus animo: **N**on me potui cohibere: sed (phibēte licet illo iudētib? me miscui: et simul cur

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

su equi contendere cepi. **D**ō dum agerem
audiui illum post tergum mihi cum ge-
mitu dicentem. **D** q̄ magnū ve facis mihi
sic equitādo. **E**t ego audies nihilomin⁹
cepis institi vetitis. **N**ec mora: dum fer-
uens equus quoddā itineris cōcaui va-
lentore impetu transiliret: lapsus decidit.
Et mor̄ velut emortens sensum penitus:
motūq; oēm perdidit. **E**rat nanq; in loco
illo lapis terre equalis: obrectus cespite
tenui: neq; vllus alter in tota illa cāpi pla-
nitie lapis inueniri poterat. **C**asusq; eue-
nit: vel potius diuina prouisione ad pu-
niendam inobediētē mee culpam: vt huc
capite ac manu quā capiti meīs supposue-
ram tangerem: atq; fracto pollice capitis
quoq; iunctura solueretur. **E**t ego: vt dixi
simillimus mortuo fierem. **E**t quia mor-
ueri non poteram tetenderunt ibidem pa-
pillionem in quo iacerem. **E**rat autem ho-
ra diei circiter septima a qua ad vesperaz
vsq; quietus et quasi mortuus permanēs
tunc paululū reuulsi: ferorq; domū a so-
cijs: ac tacitus tota nocte pduro. **V**ome-
bam autē sanguinē: eo q; et intranea essent
ruendo cōuulsa. **A**t ep̄s grauissime de ca-
su et interitu meo dolebat: eo q; me specia-
lī diligeret affectu. **N**ec voluit nocte illa
iuxta mozem cū clericis suis manere: ve-
rum solus in oratione persistens noctem
ducebat peruiigilez pro mea (vt reor) sospi-
tate supernā pietatē supplicans. **E**t mane
primo ingressus ad me: et dicta super me
oratōne vocauit me nomine meo: et quasi
de graui somno exaratu interrogauit: si nos-
sem quis esset qui loqueretur ad me. **A**t
ego aperiens oculos ato etiā. **T**u es ep̄s
meus amatus. **P**otes inquit uiuere: **E**go
sum. **P**ossum inq; per orationes vestras
si voluerit dominus. **Q**ui imponens ca-
piti meo manū cum verbis bñdictionis
redit ad orādum. **E**t post pusillum me re-
uissens inuenit sedentem et iam loqui va-
lētē. **C**epitq; me interrogare: diuino vt
mor̄ patuit amonit⁹ instinctu: an me esse
baptisatū absq; scrupulo nossen. **C**ui ego
absq; vlla me hoc dubietate scire respon-
di q; salutari fonte in remissionē peccatorū
essem ablutus: et nomen presbyteri a quo
me baptisatū noueram dixi. **A**t ille, si ab

hoc inquit sacerdote baptisatus es: non
es recte baptisatus. **F**loui nanq; cum: et
quia cum esset presbyter ordinatus nulla
tenus ppter ingenij tarditatem potuit ca-
thecizandi vel baptisandi ministeriū dis-
scere. **P**ropter q; et ipse illum ab huius p̄-
sumptione ministerij qd̄ regulariter im-
plere nequisbat omnino discessare p̄cepti.
Quibus dictis eadem hora me catheciza-
re ipse curauit. **F**actūq; est vt exufflateq;
illo in faciem meam cōfestim me melius
habere sentirem. **V**ocauit autē medicum
et dissolutam mihi emigranē iuncturam
p̄ponere atq; alligare iussit. **T**antūq; mor̄
accepta eius bñdictione cōualui: vt in cra-
stinū ascendens equū cum ip̄o iter in aliū
locum facerem. **N**ec multo post plene cu-
ratus vitali etiā vnda pfusus sum. **M**an-
sit autē in episcopatu annis. xxxiij. et sic ce-
lestia regna cōscendens sepulc⁹ est in por-
ticu sancti petri in monasterio suo qd̄ dicitur
in illia dei orū. anno ab incarnatione
dominica. d. cc. xxj. **N**am cuz pro maiorē
senectute min⁹ episcopatuū amministrando
sufficeret: ordinato in episcopatuū **E**bura-
censis ecclesie **U**ilfrido presbytero suo se-
cedit ad monasteriū presatū: ibiq; vitam
deo digna conuersatione compleuit.

At Ceadualla rex occidentalū **S**axo-
nū baptisandus romaz venerit. **S**ed
et successor eius **H**un in eadem beatorum
apostolorum lūmina deuotus adiit:

Caplm. viij.

Anno autem regni **A**ldfridi ter-
tio Ceadualla rex occidentalū
saxonū cum genti sue duob; an-
nis sternnuissime preesset: relicto imperio
ppter dñm: regniq; p̄pennū venit romā.
Hoc sibi glorie singularis desiderās adi-
pisci: vt ad lūmina beatorū apostolorū fon-
te baptisatis ablueretur: in quo solo di-
dicerat generi humano patere vite celestis
introitu. **S**imul etiā sperans quia mor̄
baptisatus carne solutus ad eterna gau-
dia mundus transiret. **D**ō vtrūq; vt men-
te disposuerat domino adiuuante comple-
tum est. **E**t enī illo pueniens pontifica-
tum agente **S**ergio baptisat⁹ est die san-
cto sabbati paschalis. anno ab incarnatio-
ne dñi. d. c. lxxix. et in albis adhuc posu⁹.

languore correptus, xij. kl. maiarū die so-
latus a carne et brōz est regno sociatus in
celis. Cui etiā tpe baptūmatz papa me-
moratus Petri nomē imposuerat: vt bea-
tissimi aploz pncipi ad cuius sacratissimū
corpus a finibz terre pio ductus amore ve-
nerat: etiā noīs ipius consortio iungeret.
Qui in eiusqz ecclesia sepultus est. Et iu-
bente pōtifice epithaphiū in eius monu-
mēto scriptū: In quo et memoria deuotio-
nis ipius fixa p secula maneret: et legētes
quiqz vel audientes exemplū facti ad su-
dium religionis accederet. Scriptū est q̄
h̄mō. Culmen opus sobolē pollētia re-
gna triūphos: Exuuias pceres menia ca-
stra dapes. Queqz patrū virtus et que cō-
gesserat ipse: Ceadual armipotens liquet
amore dei. Et petrū: sedēqz petri rex cer-
neret hospes: Cuius fonte in eras lūme-
ret almas aquas. Splēdificūqz iubar ra-
diāti carperet haustu: Et q̄ vniuersis ful-
gor vbiqz fuit. Percipiēsqz alacer rediit
ue p̄mia vite: Barbaricā rabiē nomen et
inde sūū. Cōuersus fuerit ouās petrūqz
vocari: Sergius antistes iussit vt ipse pa-
ter. Fonte renascētis quē xp̄i gr̄a purgās:
Protinus ablutū vexit in arce poli. Hi-
ra fides regis clemētia maxīma xp̄i: Cuius
psiliū nullus adire potest. Hospes em̄ ve-
niēs sūmo ex orbe britāni: Per varias gē-
tes: p̄ freta perqz vias. Urbem romulā vi-
dit: templūqz verendū: Asperit petrū mi-
stica dona gerens. Candidus inter oues
xp̄i sociabilis ibit: Corpore nam tumulū
mente supna tenet. Cōmutasse magis sce-
ptoz insignia credas: Quē regnū xp̄i p̄-
meruisse vides. Hic depositus est ceadual
q̄ et petrus. Rex saxonū sub die. xij. kl.
matarū: inditione sc̄da q̄ vixit ānos plus
minus. xxx. Imperante dño Justiniano
p̄ssimo augusto anno etiā. iij. Pontifica-
tū tenēte ap̄lico viro dño Sergio papa
anno. ij. Ab eūte autē romā Ceadualla suc-
cessit in regnū Dun: de stirpe regia. q̄ cū
xxxvij. annis imperiū tenuisset gētis illius
et ipse relicto regno ac iuuenioribz cōmen-
dato ad limina brōz aploz Gregorio pō-
tificatū tenēte p̄fectus est. Cupiēs in vici-
nia locoz sc̄toz ad tempus pegrinari in
terris quo familiaris a sc̄tis recipi increat

tur in celis. Quō hīs temporibz plures de
gēte Angloz nobiles ignobilesqz laici cle-
rici: vtri ac femine certati facere p̄sueuerūt.

De obitu Theodori archiepiscopi:

Caplm. VIII.

¶ Anno autē post hunc quo Ceadualla
rome defunctus est p̄xi-
mo. id est. d. ccc. incarnationis
dñice Theodorus beate memorie archi-
eps sener et plenus dierū id est annoz. lxx
xvij. defunctus est. Quē se numerū annoz
fuisse habiturū ipse iam dudū somni reue-
latione doctus suis p̄dicere solebat. Hā-
sit autē in ep̄atu ānis. xxij. sepultusqz est in
ecclesia sc̄ti petri: i qua oim ep̄oz Dormuer-
nentū sunt corpa deposita. De quo vna
cū consortibz isdem sui gradus: recte et vera-
citer dici potest: qz corpa ip̄oz in pace se-
pulta sunt: et nomē eoz vixit in generatio-
ne et generationes. Ut em̄ breuiter dicam
rānū p̄fectus spiritalis tpe p̄sularis illius
Angloz ecclesie: q̄ntū nunqz antea potue-
re ceperūt. cuius p̄sonā: vitā: virtutē: robū
tū ep̄thaphiū monumētū: ipius versibus
heroicis. xxx. et quattuor palā ac lucide cū
ctis illo venientibz pandit. Quozū primū
sunt hī. Hic facer in tūba pausat cū cor-
pore p̄suli: Quē nunqz Theodori lingua
pelasga vocat. Preceps pontificum felix
summusqz sacerdos: Limpida discipulis
dogmata disseruit vltimū autē hī. Hancqz
diem nonādecimā septēbris habebat: Cū
carnis claustra spūs egredif. Alme noue
scādens felix cōsortia vite: Quibus ange-
licis iunctus in arce poli.

¶ Ut Theodoro defuncto archiep̄atus
gradū Berechtuald suscepit: et inter plu-
rimos quos ordinavit etiā Thobīā virū
doctissimū Profēs ecclie fecerit ar̄stite:

Caplm. IX.

¶ Uocellit autē Theodoro in ep̄s-
copatu Berechtuald q̄ erat ab-
bas in monasterio qd̄ iuxta ho-
stū aquilonare fluminis genlade positū
Racuilse nūcupat. Vir et ipse scientia scri-
pturarū imbutus: sed et ecclesiasticis simul
ac monasterialibus disciplinis sūme in-
structus: tam et si de predecessori suo minī-
me cōparandus. Qui electus est quidem
in ep̄atum anno dñice incarnationis sex-
to

A

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

centesimo nonagesimo secūdo die p̄mo mē
sis iulij regnātibus in Cantua Uictre-
do ⁊ Suebardo. Ordinatus aut̄ anno
sequēti tertio die klarū iulianum dñica a
Godune metropolitano ep̄o Halliarū, et
sedit in sede sua p̄die klarū septembrium
dñica. Qui inter multos quos ordinauit
antistes etiā Sebūdo hrofenſis ecclesie
p̄sule defuncto Thobia p̄ illo p̄secrauit: vi-
rum latina: greca et saxonica lingua: atq̄
eruditione multipliciter instructum.

Ut Egberecht vir sc̄tus ad predican-
dum in Germaniam venire voluerit: nec
voluerit: porro Uictberecht adierit qui-
dem. Sed qui nec ipse aliquid p̄fecisset
rursus in Hyberniā vnde venerat redie-
rit:

Caplm. 2.

Et tpe venerabilis ⁊ cum omni
honorificentia noīandus famu-
lus xp̄i ⁊ sacerdos Egberecht
quē in hyberniā insula peregrinā ducere
vitā p̄ adipiscēdis in celis patriā retul-
mus: p̄posuit animo plurib; p̄desse. Idē
in isto opere apostolico verbū dei aliquib;
eorū que nondū audierant gētibus euan-
gelisando cōmittere. Quoz in germania
plurimas nouerat esse nationes a quibus
Angli vel saxones qui nūc britaniā inco-
lunt genus et originē duxisse noscuntur.
Unde hactenus a vicina gente brittonū
corrupti germani nūcupant̄. Sūt autem
Frelones rugini danal hūni antiqui sax-
ones boruchtuarij. Sūt ali; perplures
iisdem in partib; populi paganis adhuc
ritibus seruiētes: ad quos venire p̄fatus
xp̄i miles circumnavigata britaniā dispo-
suit: si quos forte ex ip̄is ereptos sathane
ad xp̄m transferre valeret. Vel si hoc fieri
nō posset romam venire ad videnda atq̄
adoranda beatorū apostolorū ac martyriū
xp̄i limina cogitauit. Sed ne aliquid ho-
rū p̄ficeret signa illi oracula simul ⁊ opa
restiterūt. Si quidē electis socijs strenuis-
simis ⁊ ad predicandū verbū idoneis: vt
pote actione simul ⁊ eruditione preclaris
p̄paratis omnib; que nauigantib; esse ne-
cessaria videbant: venit die quadā mane
p̄mo ad eū vnus de fratribus discipulus
quodā in britaniā ⁊ minister deo dilecti sa-
cerdotis Boisil. Cū esset idem boisil p̄po-

ſitus monasterij Ballrosens̄is sub abba
te Eata: vt supra narrauim; referens ei vi-
sionē que sibi eadē nocte apparuisset. Cū
expletis inquit hymnis matutinalib;
in lecto mēbra posuisset: ac leuis me som-
nus oppressisset: apparuit magister quon-
dam meus ⁊ nutritor amātissim; Boisil.
Interrogauitq̄ me an eū cognoscere pos-
sem. Ad id etiā. Tu es Boisil. At ille. Ad
hoc inquit veni vt responsum dñi saluato-
ris Egberechto afferā. qd̄ te tamen refe-
rente oportet ad illū venire. Dic ergo illi
quia nō valet iter quod p̄posuit implere.
Dei em̄ volūtas est vt ad Colūbe mona-
steria magis docēdo pergat. Erat aut̄ Co-
lūba primus doctor fidei christiane trās
montanis pictis ad aquilonē: primusq̄
fundator monasterij qd̄ in insula multis
diu Scotorū: pictorūq̄ populis venera-
bile mansit. Qui videlicet Colūba a non
nullis cōposito a cella ⁊ colūba nomine:
colū celi vocatur. Audis aut̄ verba visio-
nis Egberechti p̄cepit fratri qui retule-
rat: ne cuiq̄ hec alteri referret: ne forte illu-
soria esset visio. Ipse aut̄ tacitus rem consi-
derās veracē esse timebat. Nec tamē a pa-
rando itinere quo ad gentes docēdas iret
cessare volebat. At post paucum rursus
venit ad eum p̄fatus frater dicens. quia
et ea nocte sibi post expletos matutinos:
Boisil per visum apparuerit dicens. Qua-
re tam negligēter ac tepide dixisti Egbere-
chto que sibi dicenda p̄cepi. Et nūc va-
de dic illi. Quia velit nolit debet ad mona-
steria Colūbe venire: quia aratra eorū nō
recte incedunt. Oportet aut̄ eū ad rectum
hec tramitē reuocare. Qui hec audis des-
nuo p̄cepit fratri ne hec cuiq̄ patefaceret.
Ipse vero tam ⁊ si certus est factus de vi-
sione nihilominus temptauit iter disposi-
tum cum fratribus memoratis incipere.
Cūq̄ iam nauī impoſuissent que tanto iti-
ner; necessitas poscebat atq̄ opportunos
aliquot diebus ventos expectarent: Fax-
ta est nocte quadā tam seuā tempestas q̄
perditis nōnulla ex parte hīs que in nau-
ui erant rebus: ipam in latus iacentē inter
yndas relinqueret. Saluata sunt tamen
omnia que erant Egberechti ⁊ sociorum
eius. Tum ille quasi p̄phetiū illud dicens

No
c
o
m
e

quia propter me est tempestas hec: subtra-
xit se illi perfectioni: et remanere domi pas-
sus est. At vero vnus de socijs eius voca-
bulo **Uicberecht**: cui esset ipse contemptu
mundi: ac doctrine scientia insignis (nam
multos annos in **Hybernia** peregrinus
anatheorica in magna perfectione vita ge-
rebat) ascendit nauem: et **Fresia** perueniens
duobus annis continujs genti illi ac regi
illius **Redbedo** verbu salutis predicabat
Tunc reuersus ad dilecte locu peregrina-
tionis solito in silentio domino vacare ce-
pit. Et quonia externis prodesse ad fidem
non poterat: suis amplius e virtutu exem-
plis prodesse curabat.

Ut **Uilbrozd** in **Fresia** predicans mul-
tos ad christu conuerterit: et socij eius **Deu-**
uold sint martyriu passi. **Capitulum. XL.**

Tant vidit vtr domini **Ecgbe-**
recht: quia nec ipse ad predican-
dum gentibus venire permitteba-
tur retentus ob alia sancte ecclesie vtilitas
tem: de qua oraculo fuerat premonit^o, nec
Uicberecht illas deueniens in ptes quic-
q; psciebat: septauit adhuc in opus ver-
bi mittere viros sanctos et industrios: in qu-
bus **Uilbrozd** presbyterij graduz merito
presulgebat. Qui cum illo aduenissent (erat
aut numero. xij.) diuerentes ad **Pipinu**
ducem francoru gratanter ab illo suscepti
sunt. Et quia nuper ceteroq; **Fresia** expul-
so inde **Redbedo** rege ceperat illo eos ad
predicandu misit. ipse quoq; imperiali au-
ctoritate iuuans: ne qui predicantibus quic-
q; moleste inferret: multisq; eos qui fide
suscepere vellent beneficij attollens. Unde
factu est opitulante dno gratia diuina vt
multos in breui ab idolatria ad f. dem con-
uerterent xpi. Horum secuti exempla duo
quida presbyteri de natione **Angloz** qui
in **Hybernia** multo tempore p eterna pa-
tria exulauerunt: venerunt ad puincia an-
tiquoru **Saxonu**: si forte aliquos ibide pre-
dicado xpo acquirere possent. Erant aut
vnus ambo sicut deuotionis: sic etia vo-
cabuli. Nam vterq; eoz appellabat **Deu-**
uold: ea tam distinctione vt pro diuersa
capilloruz specie: vnus niger alter albus
Deuold diceretur. Quoz vterq; pietate
religionis indur^o: sed niger **Deuold** ma-

gis sacraru litteraru erat scientia instruct^o
Qui venientes in puincia intrauerunt
hospitiu cuiusdam villici, petieruntq; ab eo
vt transmitterent ad satrapa qui super eu
erat: eo q; haberent aliquid legationis et
cause vtilitatis qd deberent ad illu pferre
Non em habent regem idem antiqui **Sax-**
ones: sed satrapas plurimos sine gentis
ppositos: qui ingruete belli articulo emi-
tant eqliter sortes: et quicumq; fors ostende-
rit: hunc tempore belli ducem omnes se-
quuntur: huic obtemperant. Peracto autē
bello: rursus equalis potētie omnes sunt
satrape. Suscepit ergo eos ad satrapa qui p-
mittens se mittere eos ad satrapa qui sup-
se erat vt petebant: aliquot diebus secu re-
tinuit. Qui cum cogniti essent a barbaris
q; essent alterius religionis. nam et psal-
mis semper et orationibus vacabant. et q-
tidie sacrif. cui deo victime salutaris offe-
rebant. Habetes secu vascula sancta: et ta-
bulam altaris vice dedicata: suspecti sunt
quia superuenirent ad satrapam et loque-
rentur cum illo: auerterent illu a dijs suis:
et ad noua xpiane fidei religionē trāfferēt
Sicq; paulatim omnis eoru puincia ves-
terem coheretur in noua mutare cultura.
Itaq; rapuerunt eos subito et interemerunt
album quide **Heuualdu** veloci occasione
gladij. **Rigellu** aut longo supplicioz cru-
clatu: et horreda membroruz oim discerptio-
ne. quos iteremptos in **Rhenu** pcecerunt.
Dō cum satrapa ille que videre volebant
audisset irat^o est valde: q; ad se venire vo-
lentes peregrini nō permitterent. Et mis-
rens occidit vscarios illos omnes: viciq;
incendio cōsumpsit. Passi sunt aut p̄fati
sacerdotes et famuli christi. v. nonaz octo-
briū die. **N**ec martyrio eorum celestia
defuere miracula. Nam cū perempta eoz
corpa **Amni**: vt dixim^o: a paganis essent
iniecta: contigit vt hec cōtra impetum flu-
uij decurrentis per. xl. fere milia passuum
ad ea vsq; loca vbi illozū essent socij trāsfe-
rentur. Sed et radius lucis permaximus
atq; ad celuz vsq; altus omni nocte supra
locum fulgebat illum: vbi cumq; ea perue-
nisse cōtingeret. Et hoc etia paganis qui
eos occiderant intuentibus. Sed et vn^o
ex eis in visione nocturna apparuit cuidā

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

de socijs suis: cui nomē erat **Tilmon**: vltro illustri: zad seculū quoq; nobili: qui de milite factus fuerat mōachus: indicās q; eo loci corpora eoz possēt inuenire vbi lucem de celo terris radiaffe cōspiceret. **Nō** ita completū est. **Inuēta** eoz corpora iuxta honorē martyrib; dīgnū recondita. **Et** dies passionis vel inuētionis eoz cōgrua illis in locis veneratōne celebrat. **Deniq;** gloriosissim; dux francoz **Pipinus** vbi hec cōperit misit: et adducta ad se eoz corpora cōdidit cū magna gloria in ecclesia **Colome** ciuitatis iuxta rhenū. **Fert** autē quā in loco in quo occisi sunt fons ebullierit: qui in eodem loco vsq; hodie fluenti sui dona perfundat.

¶ Ut viri venerabiles **Suidbrecht** in britānia: **Uilbrozd** rome in **Fresiam** sint ordinati episcopi. **Capitulum XII.**

Primus sane tēpibus aduentus eoz in **Fresiam** mox vt cōperit **Uilbrozd** datam sibi a pncipe licentiā ibidem p̄dicandū accelerauit venire romā: cuius sede apostolice tūc **Sergius** papa preerat. vt cū eius licentiā et benedictione desideratū euāgelizandū gentibus opus iniret: simul et reliquias beatorū apostolorū ac martyrum xp̄i ab eo se sperans accipere: vt dum in gente predicaret destructis idolis ecclesias institueret: haberet in promptu reliquias sanctorū quas sibi introduceret. **Quibusq;** ibidem depositis consequenter in eozū honorē quoz rū essent ille singula queq; loca dedicaret. **Sed** et alia plura que tanti operis negociū querebant vel ibi discere: vel inde accipere cupiebat. **In** quibus omnib; cū sui voti compos esset effectus ad p̄dicandū rediit. **Quo** tēpore fratres qui erāt in **Fresia** verbū ministerio mancipati elegerūt ex suo numero virum modestū morib; et māfucto corde **Suidbrechtū** qui eis ordinaretur antistes. **Quē** britanniā destinatum ad petitionem eozū ordinauit reuerendissimus **Uilfrid** episcopus: qui tūc forte patria pulsus in **Decciorū** regionib; exulabat. **Nō** em̄ eo tēpore habebat episcopū **Cantua**. **Defuncto** quide; **Theodoro**: sed nec dum **Berechtualdo** successore eius: qui transmare ordinandus ferat: ad

sedem episcopatus sui reuerso. **Quis** videret licet **Suidbrecht** accepto ep̄atu de britānia regressus nō multo post ad gentē **Boruchtuariorū** secessit: ac multos eozū predicando ad vitam veritatis p̄duxit. **Sed** expugnatis non longo post tempore **Boruchtuarijs**: a gente antiquoz saxonū: dispersi sunt quolibet hū qui verbū receperant: ipse antistes cum quibusdā **Pipinū** petiit. **Quis** interpellante **Slichdrude** coniuge sua dedit ei locū mansionis in insula quadā **Ren** que lingua eozū vocat in litore. **In** qua ipse constructo monasterio qd̄ hactenus heredes possident eius aliq; diu p̄tinentissimā gessit vitam: ibiq; diē clausit vltimū. **Postq;** vero per ānos aliquot in **Fresia** qui aduenerant docuerunt misit **Pipinus** fauente omnib; cōsensu: vltū venerabilem **Uilbrozdū** romam: cuius adhuc pontificatū **Sergius** habebat. postulans vt eidem **Fresozū** genti archiepiscopus ordinaretur. **Nō** ita vt peterat impletum est anno ab incarnatione dñi. d. c. xliij. **Ordinatus** est autem in ecclesia sancte martyris **Cecilie**: die natalis eius: imposito sibi a papa memorato nomine **Clemens**. **Ac** mox remissus ad sedem episcopatus sui id est post dies. xliij. ex quo in urbem venerat. **Donauit** autem ei **Pipinus** locū cathedre episcopalis in castello suo illustri qd̄ antiquo gentiū illo rum vocabulo **Uilburgid** est oppidum vltorū. lingua autē gallica **Traiectū** vocatur. **In** quo edificata ecclesia reuerendissimus pontifex longe lateq; verbuz fidelū predicans: multosq; ab errore reuocans: plures per illas regiones ecclesias: sed et monasteria nōnulla cōstruxit. **Nam** non multo post alios q; illis i regionibus cōstituit ipse antistes: ex eoz numero fratrum qui vel secū vel post se illo ad predicandū venerant. **Ex** quibus aliquanti tam dormierunt in domino: ipse autem **Uilbrozd** cognomento **Clemens** adhuc superest lōga iam venerabilis etate vt pote tricesimū et sextum in episcopatu habens annum: et post multiplicēs militie celestis agones ad premia remunerationis superne totamente suspirans.

¶ Ut quidā in prouincia **Horданhyma**

brozū a mortuis resurgens multa et tremēda et desideranda que viderat narrauerit:

Capitulum XIII.

His temporibus miraculū me-
morabile et antiquozū simile in
britānia factū est. Nāq; ad exci-
tationē uiuentiū de morte anime: quidā
aliq̄sdū mortuū ad uitā surrexerit corpus
et multa memoratu digna que viderat nar-
rauit. Ex quibus aliqua breuiter p̄stringē-
da esse putauī. Erat autē paterfamilias in
regione Nor-danhsimbroz que vocat̄ In-
cuninūgū religioſam cū domo ſua gerēs
uitā. Qui infirmitate corporis factus: zac
crescente p̄ dies ad extrema p̄ductus p̄-
mo tempore noctis defūctus est: ſed dilu-
culo reuiuſcens ac repente reſidens: oēs
qui corpori ſentes aſſederant: timore im-
menſo p̄cuſſos: in fugā conuertit. Uxor
tantū que eū amplius amabat (quū mul-
tum tremens et pauida) remāſit. Quā ille
cōſolatus. Noli inquit timere: quia ſam
vere ſurrexi a morte qua tenebar. et apud
homines ſum iterū uiuere p̄miſſus. Non
tamē ea mihi qua ante conſueuerā cōuer-
ſatione: ſed multū diſſimili ex hoc tēpore
uiuendū est: ſtatimq; ſurgens abiit ad vil-
lule oratoriū: et uſq; ad diem in oratione
p̄ſiſtēs: mox oēm quā poſſederat ſubſtātiā
in tres diuiſit portiones: e quibus vnam
coniūgī: alterā filiis tradidit: tertiā ſibi ip̄i
retentans: ſtatim pauperib; tradidit. Et
multo poſt ſeculi curis abſolutus ad mo-
naſteriu Dailros qd̄ tūdi fluminis cir-
cuſſeru marina ex parte claudis puenit.
acceptaq; tonſura locū ſecrete manſionis
quā p̄uiderat abbas intrauit: et ſibi uſq;
ad diem mortis in tanta mentis et corpo-
ris cōtritione curauit: vt multa illum que
aliās laterent vel horrenda vel deſiderā-
da vidiffe: etiā ſi lingua ſileret uita loque-
retur. Narrabat autem hoc modo qd̄ vi-
derat. Lucidus inquit aspectu et cla-
rus erat indumento: qui me ducebat: in-
cedebamus autem tacentes vt uidebatur
mihi cōtra ortum ſolis ſolſticialē. cūq;
ambularem; deuenim; ad vallē multe
latitudinis ac p̄funditatis: infinite autē lō-
gitudinis: q̄ ad leuam nobis ſita vni lar-
ſamīs feruentibus nūmū terribile, alterū

ferenti grandine ac frigore nūmū: omnia
p̄flante atq; vrente nō minus intolerabi-
le p̄ferebat. Utrūq; autē erat animabns
hoim̄ plenū: que viciffim hincinde uide-
bantur quaſi tempeſtatis impetu iactari.
Cū em̄ vim feruoris imenſi tolerare non
poſſent p̄ſiliebant miſere in mediū frigo-
ris inſeni. Et cū neq; ibi quippiā requiet
inuenire valerent: reſiliebat̄ rurfus v̄de
in mediū flāmarū inextinguibiliū. Quōq;
hac infelici viciffitudine longe lateq; put
aſpicere poterā: ſine vlla quiete intercape-
dine innumerabilis ſpirituū deformium
multitudo torqueret: cogitare cepti q; hic
forſiſſe eſſet infernus: de cuius tormentis
intolerabilib; narrare ſepius audiui. Re-
ſpondit cogitationi mee ductor qui me p̄-
cedebat. Nō hoc inquit ſuſpicieris: nō
em̄ hic infernus eſt ille que putas. Et cū
me hoc ſpectaculo tam horrendo p̄teritū
paulatim in vltiora p̄duceret: vidi ſubi-
to ante nos obſcurari incipere loca: et tene-
bris omnia repleri. Quas cū intrarem; ſu-
ſtantū pauliſper cōdenſate ſunt: vt nihil
p̄ter ipſas aſpicerē: excepta dūtaxat ſpe-
cie et veſte eius qui me ducebat. Et cū p̄-
grederemur ſola ſub nocte p̄mbraſ: ecce
ſubito apparēt ante nos crebri flāmarum
tetraſū globi aſcendentes quaſi de puteo
magno. Rurſumq; decidēt in eundem
Duo cum p̄ductus eſſem: repēte ductor
meus diſparuit: ac me ſolum reliquit in
medio tenebrarum et horrende viſionis.
Et cū globi igniū ſine intermiſſione mo-
do alta peterent: modo ima baratri repe-
rent: Cerno omnia que aſcendebant falſi-
glia flāmarū plena eſſe ſpirituib; hominū
qui inſtar fauillarū cum fumo aſcenden-
tium: nunc ad ſublīmiora procederēt: nūc
retractis igniū vaporib; reſaberēt in
profundū. Sed et fetor incomparabilis
cum eiſdem vaporib; ebulliens oia illa
tenebrarū loca replebat. Et cum diutius
ibi pauidus conſiſterem: vtpote incertus
quid agerē: q̄ verterē ingreſſū: quūe mi-
hi ſinis maneret: Audio ſubito poſt terga
ſonitum imaniſſimi ſletus ac miſerrimi: ſi-
mul et cachinnū crepitantē quaſi vulgi in-
docti captis hoſtib; inſultantē. Ut autē
ſonitus idem clarior redditus ad meſq;

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

peruenit: considero turbam malignorum
spirituū: que v. animas hoīm merentes:
eiulantesq; ipsa vero multuz exultans et
cachinnans medias illas trahebat in tene
bras. **E** quibus videlicet hominibus vt
dinoscere potui quidam erat adtonsus vt
clericus: quidam laicus: quedam femina
Trahentes autē eos maligni spiritus de
scenderunt in mediū baratri illius ardens
tis. **F**actūq; est vt cum longius subeūtib;
eis fletum hominū z risum demonio: um
clare discernere nequirem: sonum tantum
adhuc promiscuū in auribus haberē. **I**n
terea ascenderunt quidā spiritū obscuro
rum de abisso illa flāmiuoma: z accurren
tes circūdederunt me: atq; oculis flāman
tib; z de ore ac narib; ignē putridum efflā
tes angebāt. forcipibus quoq; igneis q̄s
tenebant in manibus minitabant me com
prehendere. nec tamen me vllatenus con
tingere tam z si terrere presumebant. **Q**ui
cum vndiq; versus in hostibus et cecitas
te tenebrarum conclusus huc illucq; oculo
circūferrem: si forte aliunde quid auxi
lij quo saluaret adueniret: apparuit retro
viam qua veneram quasi fulgor stelle mi
cātis inter tenebras: qui paulatim crescēs
z ad me oculus festinās: vbi appropinqua
uit dispersi sunt: z aufugerunt omnes qui
me forcipibus rapere querebāt spiritus
infesti. **I**lle autē qui adueniens eos fuga
uit. **E**rat ipse q̄ me anteducebat. **Q**ui mox
conuersus ad dexterum iter quasi contra
ortū solis brumalē me ducere cepit. **N**ec
mora exemptū tenebris: in aures me serē
ne lucis eduxit. **C**unq; me in lucem aper
tam duceret vidit ante nos murū p̄maxi
mū: cuius neq; longitudinē hinc vel inde
neq; altitudinē vllus esse terminus vide
retur. **C**epi autem mirari quare ad murū
accederemus: cum in eo nullā ianuā vel
fenestram vel ascensum alicubi conspice
rem. **C**um ergo peruenissemus ad murū
statim nescio quo ordine fuimus in sumi
tate. **E**t ecce ibi erat campus latissim⁹ ac
lectissimus: tantaq; fragrantia vernantūz
floscolorū plenus: vt oēm mox fetorem te
nebrosi fornacis qui me peruaserat: effu
garet admirandī huius suauitas odoris.
Tanta autem lux cuncta ea loca perfude

rat: vt omni splendore diei sine solis meri
dianū radijs videretur esse p̄clarior. **E**rat
q; in hoc campo nimia hominū alborū
conuenticula: sedesq; plurime agminū le
tantium. **C**unq; inter choros felicium in
colarum medios me duceret: cogitare ce
pi q̄ hoc fortasse esset regnum celorum:
de quo predicare sepius audiui. **R**espon
dit ille cogitatu meo. **N**on inquiring hoc
est regnū celorum quod autumas. **C**unq;
procedentes transissemus ad has beatorū
mansiones spiritū: aspicio ante nos mul
to maiorem luminis gratiā q̄ prius: in
qua etiā vocem cantantiū dulcissimam
audiui: sed z odoris fragrantia miri tanta
de loco effūdebat: vt is quem antea de
gustans quasi maximū rebar iam permo
dicus mihi odor videretur. **S**icut etiam
lux illa campī florentis eximia in compa
ratione eius que nūc apparuit lucē tenuis
sima proorsus videbatur z parua. in cuius
amenitate loci cum nos intraturos spera
rem: repente ductor substitit. **N**ec mora
gressum retro: quēs ipsa me via qua venis
mus reduxit. **C**unq; reuersi peruenirem⁹
ad mansiones illas letas spiritū candi
datorū dixit mihi. **S**cis que sint ista oīa
q̄ vidisti. **R**espondi ego. **N**on. **E**t ait. **V**al
lis illa quā asperxisti flāmis feruentibus z
frigoribus horrendam rigidis: ipse est lo
cus in quo examinandē z castigandē sunt
anime illorum qui differentes confiteri z
emendare scelera que fecerunt: in ipso tan
dem mortis articulo ad penitentiam con
fugunt: z sic de corpore exeunt. qui tamē
quia confessionē z penitentia vel in morte
habuerunt omnes in die iudicij ad regnū
celorum peruenient. **D**ultos autem pre
ces viuentiū: z elemosine: z sciuntia: z ma
xime celebratio missarū vt etiam ante diē
iudicij liberentur adiuant. **P**orro p̄tē
ille flāmiuomus ac putridus quez vidisti
ipm̄ est os gehenne. in quo quicumq; inci
derit: nunq; inde liberabitur in euū. **L**oc⁹
vero ille florifer in quo pulcerrimā hāc lu
nentem iocundari ac fulgere conspicias
ipse est in quo recipiunt anime eorū qui
in bonis quidē operib; de corpore exeūt:
non tamē sunt tante perfectionis vt in re
gnū celorum statim mereantur introduci.

qui tamen omnes in die iudicij ad visionem christi et gaudia regni celestis intrabunt. Nam quicumque in omni verbo et opere et cogitatione perfecti sunt: mox de corpore egressi ad regnum celeste perueniunt: ad cuius vicinia pertinet locus ille ubi sonum cantilene dulcis cum odore suauitatis ac splendore lucis audisti. Tu autem qui nunc ad corpus reuerti: et rursus inter homines uiuere debes: si actus tuos curiosius discere: et mores sermonesque tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris: accipies et ipse post mortem locum mansionis inter hec que cernis agmina letabunda spirituum beatorum. Nam ego cum ad tempus abcessissem a te: ad hoc feci ut quid de te fieri deberet agnoscerem. Hec mihi cum dixisset multum detestatus sum reuerti ad corpus: delectatus nimium suauitate ac decore loci illius quem intuebar: simul et consortio eorum quos in illo esse uidebam. Hec tamen ductore meum aliquid rogare audebam. Sed inter hec nescio quo ordine repente inter homines me uiuere cerno. Hec et alia que uiderat idem uir domini non omnibus passim desideriosis: ac uite sue incuriosis referre uolebat: sed illis solummodo qui uel tormento: metu perterriti: uel spe gaudiorum pennam delectati: perfecti: uel pietatis ex eius uerbis haurire uolebant. Denique in uicinia celle illius habitabat quidam monachus nomine Benignus: presbiteratus etiam quem bonis operibus adornabat gradu primus: qui adhuc superstitis: et in Hybernia in sula solitariis ultimam uitae etate pane cibario et frigida aqua sustentat. Hic sepius ad eundem uirum ingreditens: audiuit ab eo repetita interrogatione que et qualia essent que exutus corpore uiderat: per cuius reuelationem ad nostram quoque agnitionem peruenire que de his pauca perstringimus. Narrabat autem visiones suas etiam regi Alfrido uiro undecumque doctissimo: et tam libere tamque studiose ab illo audire est ut eius rogatu in monasterio supra memorato indutus: ac monachica sit tonsura coronatus: atque ad eum audire sepe mecum illas in partes deuenisset accederet. Cum uidelicet monasterio tempore illo religiose ac modeste uite abbas et presbyter

ter Edilwald preerat: qui nunc episcopus lem Lindisfarnensis ecclesie cathedra condignis gradu actibus tenet. Accepit autem in eodem monasterio locum mansionis secretiore: ubi liberius continuus in orationibus famulatum sui conditoris vacaret. Et quia locus ipse super ripam fluminis erat situs solebat hoc creber ob magnum castigandi corpus effectum ingredi: ac sepius in eo supermeantibus undis immergi: sicque ibidem quodam sustinere posse uidebatur psalmis uel precibus insistere: sicque manere ascendente aqua fluminis usque ad lumbos: aliquando et usque ad collum: atque inde egrediens ad terram nunquam ipsa uestimenta uida uel algida deponere curabat: donec ex suo corpore caleficerent et siccarent. Cumque tempore hyemali defluentibus circa eum semifractarum crustis glaciis: quas et ipse aliquando contriuerat quo haberet locum standi siue immergendi in flumio decerent qui uidebant. Mirum frater Brichelme (hoc enim erat uiri nomen) que tam frigidis asperitatem uilla ratione tolerare preuales. Respondebat ille simpliciter. (Erat namque homo simplicis ingenij ac moderate nature) frigidiora ego uidi. Et cum dicerent miris que cur tam austeram tenere continentiam uelis: Respondebat. Austeriora ego uidi. Sicque usque ad diem sue uocationis infatigabile celestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat: multisque uerbo et ueritate salutis fuit.

Ut e contra alter ad mortem uenies in oblato sibi a demonibus codice omnia sua inuenit peccata.

Capitulum XIII.
A contra fuit quidam in pueritia Hercloruz: cuius uisionis ac uerba et conuersatio plurimis: sed non sibi metipso profuit. Fuit autem temporibus Coenredi qui post Edilredum regnauit: uir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori regi placens: tam pro interna suum negligentia displicens. Ammonebat ergo illum sedulo ut profiteretur et emendaret ac relinqueret scelera sua postquam subito mortis suppetu tempore oporteret emendari perderet

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

Uerū ille licet admonitus spernebat ſba salutis: ſefe q̄ tpe ſequenti penitentia actu rī eſſe p̄mittebat. Inter hec tactus infirmitate decidit in lectū: atq; ac̄ cepit dolore torqueri. Ad quē ingreſſus rex. Diligebat em̄ eū multū hortabaſ vt vel tūc ante q̄ moreret penitentiam ageret cōmiſſoz. At ille respondebat. Nō ſe tunc velle confiteri pctā ſua ſed cū ab infirmitate reſurgeret: ne exprobarēt ſibi ſodales q̄ timore mortis faceret ea que ſoſpes facere noluerat. Fortiter quidē vt ſibi videbaſ loꝝcutus: ſed miſerabiliter vt poſtea patuit de montaca fraude ſeductus. Tuncq; morbo ingraueſcēte denuo ad eū viſitandū ac docendū rex intraret clamauit ſt̄atim miſerabiliter voce. Quid vīs modo? Quid huc veniſti? Nō em̄ mihi aliquid vtilitatis aut ſalutis potes vltra cōferre. At ille. Noli inquit ita loqui vide vt ſanū ſapias. Nō inquit iſanio: ſ; peſſimā mihi ſcientiā cert̄ p̄ oculis habeo. Et quid inquit hoc eſt? Paulo ante inquit intrauerūt domū hāc duo pulcerrimi iuuenes ⁊ reſiderunt circa me: vnus ad caput: ⁊ vn̄ ad pedes: pro tulitq; vnus libellū p̄pulcrū: ſed vebementer modicuz: ac mihi ad legendū dedit, in quo omnia que vnq; bona fecerā intueſ ſcripta reperi, ⁊ hec erant nimis pauca et modica. Receperūt codicem neq; aliquid mihi dicebant. Tunc ſubito ſupuenit exercitus malignoz ⁊ horrendoz vultu ſpirituū: domūq; hanc et exterius obſedit et intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc ille qui ⁊ obſcuritate tenebroſe faciel: ⁊ primatu ſedis maior eſſe videbatur eoz p̄ferens codicem horrende viſionis ⁊ magnitudinis enormis ⁊ ponderis p̄ne importabilis: iuſſit vni ex ſatellitibus ſuis mihi ad legendū deſerri. Que cum legiſſem inueni omnia ſcclera non ſolū que opere vel verbo: ſed etiam que tenuiſſima cogitatione peccaui: maniſeſtiſſime in eotetrīs eſſe deſcripta litteris. Dicebatq; ad illos qui mihi aſſederant viros albatos ⁊ preclaros, quid hic ſedētis: ſcientes certūſſime: quia noſter eſt iſte? Reſponderunt: Uerū dicētis. Accipite ⁊ in cumulū dānationis veſtre ducite. Quo dicto ſt̄atim diſparuerūt. Surgētēſq; duo nequiſſimi ſpiritus habentes in manib; p̄cuſſerunt me: vnus in capite: et alius in pede. Qui videlicet modo cum magno tormen to irrepūt in interiora corꝝporis mei: morq; vt adinuicem pueniēt moriar: et paratū ad rapiendū me demonibus inferni clauſtra p̄trabar. Sic loquebaſ miſer deſperans. Et nō multo poſt deſunctus p̄niam quā ad breue t̄pus cū fructu venie facere ſupſedit: in eternū ſine fructu penitentię ſubditus facit. De quo conſtat quia ſicut br̄is papa Gregorius de quibuſdā ſcribit nō pro ſe iſta cui non p̄ſuere: ſed pro alijs viderit qui eius interitū cognoscētēs: diſſerretempus penitentię dum vacat timent ne improuiſo mortis articulo p̄uenti impenitentes perirēt. Quāſi codices diuerſos per bonos ſiue malos ſpūs ſibi vidit offerri: ob id ſuperna diſpenſatione factū eſt vt meminerimus facta ⁊ cogitationes noſtras nō in ventū diſſuere: ſed ad examen ſūmi iudicis cūcta ſeruari, ⁊ ſiue per amicos angelos in fine nobis oſtendēda ſiue p̄ hoſtes. Qū vero prius candidū cordicem p̄tulcrunt angeli: deinde atrum demones. illi p̄parū: iſti enormē: aīa duerendū eſt q̄ in p̄ma erate bona aliqua fecit: que tamē vniuerſa prauē agendo iuuenis obnubilauit. Qui ſi eoz ecōtrario errozes puericie corrigere in adoleſcentia ac beneficiēdo a dei oculis abſcōdere curafſet poſſet eoz numero ſociari de quib; ait p̄ſal. Beati quoz remiſſe ſunt iniquitates ⁊ quoz tecta ſunt peccata. Hanc h̄iſtoriā ſicut a venerabili antiſtite Perthelmo diſci ſimpliſt̄er ob ſalutem legentium ſiue audientium narrandam eſſe putauit.

Ut itē alius moriturus deputatum ſibi apud inferos locū penarū viderit:

Capitulum XV.

Qui autē ip̄e fratrem quē vtiſſimam non noſſem: cuius etiā nomen ſi hoc aliquid prodeſſet dicere poſſem: poſitum in monaſterio nobili: ſed ipſum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem ſedulo a fratrib; ac maioribus loci: atq; ad caſtigatorem vitam conuertī ammonebatur. Et quāuis eos audire noluiſſet: tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob neceſſitatem operis

spius exterlorē (erat em̄ fabrilī arte singu-
laris) Seruiebat aut̄ multū ebrietati: et ce-
teris vite remissior̄ illecebris: magisq; in
officina sua die noctuq; residerē: quā ad
psallendū atq; orandū in ecclesia audien-
dūq; cū fratrib; verbū vite currere cōsue-
uerat. Cū accidit illi: qd̄ solent dicere qd̄
dam: qz qui nō vult ecclesie ianuā sponte
humiliat̄ ingredi: necesse habet in ianuā
infēri nō sponte dānat̄ introduci. Per-
cussus em̄ languore: atq; ad extrema pdu-
ctus vocauit fratres et multū merēs ac dā-
nato similis cepit narrare: qz videret infe-
ros apertos et sathanā imersum in pfun-
dum tartari. Cayphan cū ceteris qui occi-
derūt dñm iuxta eū flāmis ylticib; cōtra-
ditū. In quorū vicinia inquit heu misero
mibi locū despicio et eterne pditionis esse
pparātū. Audiētes hec fratres ceperūt di-
ligēter exhortari vt vel tūc positus adhuc
in corpe penitentiā faceret. Rūdebat ille
desperans. Nō est mibi modo tempus vi-
tam mutandi: cū ipse viderim iudiciū meū
tam esse ppletū. Talia dicens sine viatico
salutis obijt: et corpus eius in yltimis est
monasterij locis humatū: neq; aliquis p
eo vel missas facere: vel psalmoscantare:
vel saltem orare presumebat. **D** q; gran-
di distantia diuisit deus inter lucem et te-
nebras. **S**ebus p̄bomartyr **S**tepha-
nus moriendo pro veritate vidit celos a-
pertos: vidit gloriā dei: et iesum stantem
a dextris dei: et vbi erat futurus ipse post
mortē: ibi oculos mentis ante mortē: quo-
letior occūberet misit. **A**t contra faber ille
tenebrose mētis et actionis imminente mor-
te vidit aperta tartara: vidit dānationem
dyaboli et sequaciū eius. **V**idit etiā suū in
felix inter tales carcerē quo miserabilius
ipse desperata salute p̄iret. **S**ed viuentib;
qui hec cognouissent causam salutis sua
pditione relinquerēt. **F**actū hoc nup̄ in p-
uincia **B**erniciorū: ac longe lateq; diffu-
matum multos ad agendā et nō differen-
dam scelerum suorum penitudinē prouo-
cauit. **N**ō vtinam exhinc ei nō nostrarū
fiat lectio litterarum.

Vt plurime **S**cotoꝝ ecclesie instante
Adannan catholici p̄ascha susceperint:
atq; idem libꝛū de locis sc̄tis scripserit.

Caplm. XVI.

Quo tpe plurima pars **S**cotoꝝ
rum in **H**ybernia et nonnulla de
Britonib; in britānia rationabi-
le et ecclesiasticū paschalis obseruatiē tem-
pus dño donāte suscepit. **S**iquidē **A**da-
mnā prebyter et abbas monachoz q̄ erat
in insula **H**u: cū legationis grā missus a
sua gente venisset ad **A**lfridū regē **A**nglo-
rū: et aliq̄dū in ea morat̄ videret ritus ec-
clesie canonicos: sed et a plurib; qui erant
eruditiores essent sollerter amonit̄ ne cō-
tra vniuersalē ecclesie morē: vel in obser-
uantia paschali: vel in alijs quibusq; de-
cretis cum suis paucissimis et in extremo
mūdi angulo positis viuere p̄sumeret mu-
tatus mente est: ita vt ea que viderat et aus-
dierat in ecclesijs **A**ngloꝝ sine suozq; cō-
suetudini libētissime p̄ferret. **E**rat em̄ vir
bonus et sapiens et sciētia scripturarū nos-
bilissime instructus. **Q**ui cū domū rediisset
curauit suos qui erant in **H**u: qui ve eis-
dem erant subditū monasterio ad eū quē
cognouerat: quēq; ipse ex toto corde susce-
perat veritatis callem pducere: nec valuit
Nauigauit **H**yberniā et predicans eis ac
modesta exhortatione declarans legitū
mū pasche tempus plurimos eoz et pene
oēs qui abhensū erant dño liberi ab er-
rore a viro correctos: ad vnitatem reduxit
catholicā: ac legitūmū pasche tempus ob-
seruare pdocuit. **Q**ui cū celebrato in **H**y-
bernia canonico pascha ad suā insulā re-
uertisset: sicq; in monasterio catholicā tē-
poris paschalis obseruantā instātissime
pdicaret: nec tū pficere qd̄ conabat̄ posset
cōtingit eum ante expletū anni circulū mis-
grasse de seculo: diuina vtiq; dispensatio-
ne vt vir vnitatis et pacis studiosissimus
ante ad vitā raperet eternā quā redeunte
tpe paschali grauiorē cū eis qui eū ad ve-
ritatē sequi volebant cogere habere dis-
cordiā. **S**cripsit idem vir de locis san-
ctis libꝛū legentib; multū vtilissimū: cuius
auctor erat docendo ac dictando **G**alliaz
ep̄s **A**rculfus qui beatoꝝ grā sanctorū
venerat **H**ierosolymā. **E**t lustrata omni
terra repromissionis damascū qz **C**ōstan-
tinopolim: **A**lexandriā: multas mar̄ insu-
las adierat: patriamq; nauigādo reuertēs
vi tempestatis in occidentalia britānie litōꝝ
ra delatus est. **A**c post multa ad memora-

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tum christi famulū Adānanū perueniēs
ibi doctus in scripturis: sanctorūq; locoz
gnarus esse compertus est: libētissime est
ab illo susceptus: libētius auditus: adeo
vt queq; ille se in locis sanctis memoratu
digna vidisse testabatur: cūcta mox iste litte
ris mandare curauerit. Fecitq; opus: vt
dicit: multis vtile: et maxime illis qui lon
gius ab eis locis in quibus patriarche et
apostoli erant secreti ea tantū de hijs que
lectioni didicerint no:unt. Porrexit autē
librum hunc Adānan Alfrido regi: ac p
eius est largitionem etiam minoribus ad
legendum contraditus. Scriptoz quoq;
ipse multis ab eo muneribus donatus pa
triam remissus est. De cuius scriptis aliq;
decerpere ac nostre huic historie inserere
cōmodum fore legentibus reoz.

¶ Que in eodem libro de loco dñice nati
uitatis: passionis: et resurrectionis cōme
morauerit: **Caplm. XVII.**

Scripsit ergo de loco dominice
natiuitatis in hunc modū. Ber
leem ciuitas David in dorso si
ta est augusto. et omni parte vallibus cir
cundata. ab occidente in orientē mille pas
sibus longa. humilis sine turribus. muro
per extrema plani verticis instructo. In
cuius orientali angulo quasi quoddā na
turale semiantrū est. Cuius exterior pars
natiuitatis dominice fuisse dicitur locus:
interior presepe domini nominatur. Nec
spelunca tota interiori precioso marmore
tectā: supra locum vbi dñs natus spectā
lius traditur: sancte marie grādem gestat
ecclesiam. Scripsit item hoc modo de lo
co passionis et resurrectionis illius. In
gressus a septentrionali parte urbem hie
rosolimā primū de locis sanctis pro cōdi
tione platearū diuertū est ad ecclesiaz Cō
stantinianā que Martyrū appellat. Hanc
Cōstantin⁹ imperator eo q; ibi crux domi
ni ab helena matre reperta sit magnifico et
regio cultu construxit. De hinc ab occasu
golgothana videtur ecclesia: in qua etiaz
rupis illa apparet que quondam ipsa in
fimo domini corpore crucem pertulit ar
genteam: modo pgrandem sustinens cru
cem: pēdente magna desuper erea rota cū
lampadibus. Infra ipm vero locū domi

nice crucis excisa in petra cripta est. In q;
super altare pro defunctis honoratis sacri
ficiū solet offerri positus interm in platea
corporibus. Huius quoq; ad occasum ec
clesie anastasis hoc est resurrectionis dor
minice rotunda ecclesia tribus cincta pa
rietibus. xij. columnis sustentatur. Inter
parietes singulos latum habens spaciū
vle que tria altaria in tribus locis parte
tis mediū continet hoc est australi: aquilo
ni: et occidentali. Hec bis quaternas por
tas id est introitus

habet. **E** quibus. iij. ad vulturū: et. iij.
ad curum spectāt. huius in medio monu
mētum domini rotundum petra excisum
est. Cuius culmen intrinsecus stans ho
mo manu stringere potest. ab oriente ha
bens introitū: cui lapis ille magnus appo
situs est qd intrinsecus ferramentoz vetū
glia vsq; in presens ostendit. Nam extrin
secus vsq; ad culminis summitatē totū mar
more tectū est. Summū vero culmen au
ro ornātū: aureā magnā gestat crucē. In
huius ergo monumenti a quilonari parte
sepulcrū dñi in eadē petra excisū. Logitu
dinis octo pedū triū mēsurā palmarū pa
uimento altius eminet. Introitū habens
a latere meridiano: vbi die noctuq; xij. lā
pades ardēt. iij. intra sepulcrū. iij. supra
in margine dextro lapis qui ad hostium
monumētū posit⁹ erat nūc scissus est. cui⁹
pars minor quadratū altare ante ostium
nihilominus eiusdē monumētū stat. Da
tor vero in orientali eiusdē ecclesie loco q;
drangulū. Aliud altare sub lintheaminū
bus extat. Color eiusdē monumenti et sep
ulcri albo et rubicūdo permixtus videt.

¶ Que item de loco ascensionis dominice
et sepulcris patriarcharum.

Caplm. XVIII.

De loco q; ascensionis dñice p
fatus auctor hoc modo refert.
Dons oliuarū altitudine mō
ti syon par est. sed latitudine et longitudi
ne pstat: exceptis vrbis et oliuis rare ferax
arboribus. Frumētū q; et ordeī fertilis. Ne
q; em̄ brucosa sed herbosa et florida solū il
lius est qualitas. In cuius summo verti
ce vbi dñs ad celos ascēdit ecclesia rotunda
grādis ternas p circuitū cameratas habz

portic⁹ desup tectas. Interior nāq; dom⁹
 ppter dñici corporis meatū camerari z te
 gi nō potui altare ad orientē habēs angu
 sto culmine ptectū. In cuius medio vlti
 ma dñi vestigia celo desuper patente vbi
 ascēdit vīsum. Que cū quotidie a creden
 tibus terra tollat: nihilomin⁹ manet: ean
 dēq; adhuc specie veluti impressis signa
 tā vestigijs seruat. Hec circa aerea rota ia
 cer vsq; ad ceruicē alta: ab occasu habens
 introitum. pendente desup in trocleis ma
 gno lampade totaq; die et nocte lucente.
 in occidentali eiusdē ecclesie parte fenestre
 octo: totidemq; e regione lampades in fu
 nibus pendētes vsq; hierosolimā per vī
 trum fulgēt: quarū lux corda intuentiū cū
 quadā alacritate z spūctione pauefacere
 dicit. In die ascētionis dñice p annos sin
 gulos missa pacta validi fluminis. pcella
 desursum venire p̄suevit: z oēs qui in ec
 clesia affuerint terre p̄sternere. De situ
 etiam Chebron⁹ monumētis patrum ita
 scribit. Chebron quondā ciuitas z metro
 polis regni dauid. nūc ruinis tantū quid
 tūc fuerit ostendens vno ad orientē stadio
 speluncā duplicē in valle habet: vbi sepul
 cra patriarcharū quadrato muro circun
 dant capitibus versis ad aquilonem. Et
 hec singula singulis tecta lapidib; instar
 basilice dolatis triū patriarchaz eādē dīs
 Adam obscurioris z vltior⁹ opis q̄ haud
 longe ab illis ad borealē extremāq; muri
 illius partē pausat. Triū quoq; feminarū
 vltiores z minores memorie cernitur mā
 bre collis mille passib; a monumētis hīs
 ad boreā herbosus valde z floridus cam
 pestre habens in vertice planiciē. In cui⁹
 aquilonari parte quercus abrae duoz ho
 minū altitudinis tricus ecclesia circūda
 tus est. Hec de opusculis excerpta prefati
 scriptoris ad sensum quidē verborū illius
 sed breuioribus strictiq; comprehēsa ser
 monibus nostris ad vtilitatē legentiū hīs
 storijis indere placuit. Plura voluminis
 ill⁹ se q̄ scire delectat: vel in ipso illo volu
 mine: vel in eo qd̄ de illo dudū strictim ex
 cerpsimus epitomate requirat.

¶ Ut Australes saxonos ep̄os acceper
 rint Eadberechtū z Eollan: Occidentales
 Danielem z Adhelmū: z de scriptis eius

dem Adhelmū: Caplm. XIX.

¶ Anno dñice incarnationis. dcc.
 v. Alfrid rex Nordanhimb⁹ oz
 defunctus est anno regni sui. xx.
 necdum impleto. Cui succedens in impe
 riū filius suus Osred puer. viij. circū an
 norū regnauit annis. xj. Huius regni pn
 cipio antistites occidentaliū saxonū Bedd
 celestē migravit ad vitaz. Bonus quippe
 erat vir ac iustus z ep̄alem vitam sine do
 ctrinā magis insito sibi virtutū amore: q̄
 lectionib; institutus exercebat. Deniq; re
 uerēdissimus antistes: Pectelin: de quo in
 sequētib; loco suo dicendū est: qui cum
 successore eius Adhelmo multo tempore
 adhuc dyaconus siue monachus fuit re
 ferre est solitus q̄ in loco quo defūctus est
 ob meritū sc̄tītatis eius multa sint patra
 ta miracula: hoiesq; puince illi⁹ soliti ab
 latū inde puluere ppter lāguētes in aquā
 mittere: atq; ad huius gustū siue aspersio
 nem multis sanitatē egrotis et hominib;
 z pecorib; p̄ferre. Propter qd̄ frequētī ab
 latione pulueris sacri fossa sit ibidem. fa
 cta nō minima. Quo defūcto ep̄atus pro
 uincie illius in duas parrochias diuisus
 est. Una data Danieli quā vsq; hodie re
 git. Altera Adhelmo cui annis quattuor
 strenuissime p̄fuit: ambo z in rebus ec
 clesiasticis z in scientia scripturarū sufficē
 ter instructi. Deniq; adhelm cum esset ad
 huc presbyter et abbas monasterij quod
 Haldubiurbē nomināt scripsit iubente
 synodo sue gentis librū egregium aduer
 sus errorem britonū: quo vel pascha non
 suo tpe celebrant: vel alia p̄plura que ec
 clesiastice castitati z paci cōtraria gerunt.
 Multosq; eoz qui occidentalib; saxonib;
 bus subditi erāt britones ad catholicam
 dñici pasche celebrationē huius lectione
 p̄duxit. Scripsit z de virginitate librū ex
 imiū: quē in exēplū sedulij geminato ope
 z versib; exametris z p̄sa coposuit. Scri
 psit z alia nōnulla vtpote vir yndecunq;
 doctissimus. nam z sermone nitidus z scri
 pturarū vt dixi liberaliū ecclesiasticarūq;
 erat eruditione mirandus. Quo defūcto
 pontificatū p eo suscepit Fortheri q̄ vsq;
 hodie superiur et ip̄e i scripturis sc̄tis mul
 tū eruditus, quib; ep̄atum amministratib;

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

statutum est synodali decreto vt puincia australiū saxonū que eatenus ad ciuitatis ventane cui tunc Daniel perat parochiā pertinebat et ipse sedem episcopales ac propriū haberet episcopus Consecratusq; e eis primus antistes **Eadbercht**: q; erat in monasterio abbas beate memorie **Wilfridi** episcopi qd dicit **Selesen**. Quo defuncto **Eolla** suscepit officium potestatis. Ipse autē aliq; ānos ex hac luce subtracto episcopus vsq; hodie cessauit.

Ut **Coenred** merciorū: et **Offa** orietalium saxonū rex in monachico habitu romae vitā finierint: et de vitā vel obitu **Wilfridi** episcopi. **Capitulum XX**

Anno autē imperio **Hosredi** quarto **Coenred** q; in regno merciorum nobilissime tpe aliquanto p̄fuerat: nobilius multo scepra regni reliquit. Nam venit romā: ibiq; attonsus pontificatum habente **Cōstantino**: ac monachus factus ad limina ap̄loꝝ in precibus: ieiunijs: et elemosynis vsq; ad diem p̄mansit vltimū. Succedente in regnum **Colredo** filio **Edilredi**. q; añ ip̄m **Coenredum** idē regnum tenebat. Venit autē cum illo et filius **Sigberti** regis orientaliū saxonū: cui supra meminim⁹: vocabulo **Offa** iuuenis amantissime etatis et venustat; toteq; sue gētē ad tenēda seruādaq; regni scepra exoptatissim⁹: q; pari ducē deuotione mētis reliq; vxorē: agros: cognatos: et patriā p̄pter christū et p̄pter euangeliū: vt in hac vitā centuplum acciperet et in seculo v̄turo vitā eternā. Et ipse ergo vbi ad loca sancta romam peruenerit attonsus et in monachico vitam habitum complens ad visionē beatorū apostolorum in celis diu desideratā puenit. Eodez sane anno quo h̄ britāniā reliquere: antistes erim⁹ **Wilfrid** post. xlv. annos accepti episcopus die clausit extremū: in puincia q; vocat **Hūdalū**. Corpusq; ei⁹ loculo inditū platū ē in monasteriū ip̄e qd dicit in **Brīpū**: et iuxta honorē tāto p̄ntifici congruū in ecclia beati ap̄li **Petri** sepultus. De cui⁹ statu vitāq; (vt ad priores date sunt) paucis q; sunt gesta memorem⁹. Cū esset puer bene indolis: atq; etatez moribus transiēs: ita se modeste et circūspecte

in oibus gerebat: vt merito a maioribus quasi vnus ex ipsis amaret et veneraret. Vbi quārtūdecimū etatis contigit annū monachicā seculari vitā p̄tulit. Quō vbi patri suo narrauit (tam em̄ mater obierat) libeter eius votis ac desiderijs celestibus annuit eiq; ceptis insistere salutaribus iussit. Venit ergo ad insulā **Lindisfarnensem**: ibiq; monachoz famulatus se cōtradens diligēter: ea que monastice castitat; ac pietatis erāt et discere curabat et agere. Et qz acris erat ingenij didicit citissime psalmos et aliquos codices: nec dū quidez attonsus: Verū his que cōtura maiora sunt virtutibus idē humilitatis et obedientie nō mediocriter insignit⁹. Propter qd et a senioribus et coetaneis suis iusto colebat affectu In quo videlicet monasterio cū aliq; annos deo seruiret aduertit paulatim adolescēs animi sagacis minime p̄fectam esse virtutis viā que tradebat a **Scottis** p̄posuitq; aīo venire **Romā**: et qui ad sedem apostolicā ritus ecclesiastici siue monasteriales seruare nō videre. Quō cū fratribus referret laudauerit eius p̄positū: eiq; ob id qd mente disposuit perficere suadebat. At ille cōfestim veniens ad reginam **Eanfledam**: cui notus erat: eiusq; cōsilio et suffragijs p̄fato fuerat monasterio sociatus: indicauit ei desiderium sibi iter beatorū apostolorū limina visitandi. Que delectata bono adolescēs p̄posito misit eum ad **Cātū** ad regē **Ercuberechtū**: qui erat filius auūculi sui: postulās eū vt honorifice romā transmitteret. Quo tpe ibi gradum archiepiscopus **Honorius** vnus ex discipulis beati pape **Gregorii** vir in rebus ecclesiasticis sublimiter institut⁹ seruabat. Vbi cū aliq; diu demoraretur adolescēs animi viuacis diligēter h̄ijs que inspiciēbat discēdi operā daret: Supuenit illo alius adolescens nomine **Biscop**: cognomēto **Benedict⁹** de nobilibus anglorū: cupiēs et ipse romam venire: cuius iuxta meminimus: huius ergo comitatus rex sociatum **Wilfridum**: vtq; illum secum **Romam** perduceret iussit. Qui cum **Lugdunū** peruenissent. **Wilfrid** ab **Alfino** ciuitatis episcopo ibi retentus est. **Benedictus** ceptū iter nauim tunc **Romam** vsq; compleuit

Delectabat enim antistes prudentia savorum
iuuentis: gratia venusti vultus: alacritate acti-
onis: et constantia ac maturitate cogitationis
Tunc et omnia que necesse habebat abundanter
spiritui cum sociis suis quodam secum erat donabat
Et insuper offerebat: ut si vellet partem gal-
liarum non minus illi regendam committeret
ac filiam fratris sui virginem illi coniugem da-
ret: cuius ipse loco adoptivum haberet. At si-
le gratias agens pietatis quam erga eum cum esset
peregrinus habere dignaretur. Respondit:
propositum se magis alterius conversationis
habere: et ideo patriam relicta romam iter
agere cepisset. Quibus auditis antistes mis-
sit eum romam dato duce itineris: et cunctis si-
mul que necessitas poposcibat itineris lar-
giter ministratis: obsecrans sedulo ut
cum patria reverteretur pro se iter facere me-
ministrasset. Veniens pro romam et orationibus
ac meditationibus rerum ecclesiasticarum ut animo
proposuerat quotidiano mancipatus instantia
pervenit ad amicitiam viri sanctissimi ac
doctissimi Bonifacii videlicet archidia-
coni que etiam consiliarii erat apostolice pape. Cuius
magisterio quatuor evangeliorum libros
ex ordine didicit: compositum pasche ratio-
nabile: et alia multa que in patria nequaquam
ecclesiasticis disciplinis accommodare eodem
magistro tradente percepit. Et cum menses
aliquos sibi studiis occupasset felicibus eregis-
set: rediit ad Alfinum in galliam: et tres annos
apud ipsum commoratus attonitus est ab eo et
in tanto habitus amore ut heredem sibi illum
facere cogitaret. Sed ne hoc fieri posset
antistes crudeli morte preceptus est. et Ul-
fridus ad sue potius hunc est anglorum gentium episcopus
reservatus. Nam Balbild regina missis
militibus episcopus iussit interfici. quem ad locum
quod de quo decollatus erat secutus est Ul-
fridus clericus illius: desiderans cum eo tam-
etsi ipso multum prohibente pariter occubere.
Sed hunc ubi peregrinum atque oriundum de
natione anglorum cognovisset carnifices: pe-
percere illi: neque eum trucidare cum suo
voluere potest. Et ille britanniam veniens
punctus est amicitia Aluicfridi regis: que
catholicas ecclesie regulas sequi semper et
amare didicerat. Tunc et illi quia catholice
cum eius esse cooperit mox donavit terram de-
cem familiarum in loco que dicitur Stanfrod

et non multo post monasterium. xxx. familliarum
in loco que vocatur in Drupum: que videtur
delicet locum dederat prout ad construendum
in sibi monasterium his que scotos sequebantur.
Verum quod illi postmodum optatione data ma-
luerunt loco cedere: que pascha catholice
cum: ceterosque ritus canonicos iuxta roma-
mane et apostolice ecclesie consuetudinem recipere
dedit hoc illi quem melioribus imbutus di-
sciplinis ac moribus vidit. Quo in tempore ad-
iunctione prefati regis presbyter ordinatus est in
eodem monasterio ab Agilberto episcopo Se-
ulstorum: cuius supra meminimus. Deside-
rante rege ut vir tante eruditionis ac reli-
gionis sibi specialiter in divido comita-
tu sacerdos esset ac ductor. Que non mul-
to post detecta et eliminata (ut supra do-
cuimus) scotorum secta galliam mittens cum
consilio atque consensu patris sui Osium episcopus
sibi rogavit ordinari: cum esset annorum
circiter. xxx. eodem Agilberecho tunc episcopus
agente piasse civitatis: cum quo et alij. xij.
episcopi ad dedicationem antistitis convertentes
multum honorifice ministerium implerunt
Quo adhuc in transalpinis partibus demo-
rante consecratus est in episcopus eboracum sub rege
Osium Leadda vir sanctus: ut supra
memoratum est: et tribus annis ecclesiam subli-
miter reges de hinc ad monasterium sui quod
est in Lestinga et curam secessit. Accipiente
Ulfrido episcopo totius nordahimbriorum
provincia. Qui deinde regnante Ecgrido
pulsus episcopus: et alij pro illo consecrati antisti-
tes: quorum supra meminimus: romam
iturus et coram apostolice pape causam discuti-
rus: ubi navem conscendit si forte favorio pul-
sus est fresiam: et honorifice susceptus a
barbaris ac rege illorum Aldgisto predica-
bat eis christum: et multa eorum mirabilia verbo
veritatis instituit a peccatorum suorum sor-
dibus fonte salutaris abluit. Et quod post
moicum Ulbrod reuerentissimum christi
pontifex in magna devotione compluit. ipse
primus ibi opus evangelicum cepit. Ibi ergo
hyemem cum nona dei plebe feliciter exiges-
sic romam venturi iter repetit. et ubi causa
eius ventilata est presente agathone papa et
pluribus episcopis uniuersorum iudicio absque cri-
mine accusatum fuisse episcopus esse dignus in-
uentus est. Quo in tempore idem papa Agatho

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

cum synodū congregaret rome. cxxv. epoz aduersus eos vnā in dño saluatore volūtatē atq; opationē dogmatizabāt: vocari iussit et **Uilfridū** atq; inter epōs p̄sedētē dicere fidē suā simul et puīncie siue insule de q̄ venerat. **C**unq; catholicus fide euz suis esset inuentus: placuit s̄ inter cetera eiusdeꝝ synodī gestis inseri: scriptūq; hoc modo. **U**ilfridus deo amabilis epus **E**borace ciuitatis aplicam sedem de sua causa appellās et ab hac ptate d̄ certis incertisq; rebus absolutus. et cum alijs. cxxv. coep̄s in synodo in iudiciū sede cōstitutus et p̄ oī aq̄lonali pte britānie ex hybernīe insulis q̄ ab angloꝝ: bretonū: necnō scoꝝ: torū: et pictorū gentib; incolunt. **U**erū et catholicā fidē p̄fessus ē et cum scriptione sua corroboraui. **P**ost hec reuersus britāniā puīnciā australiū saxonū ab idolatrie rīnibus ad christi fidē p̄uertit. **H**ecce q̄ insule p̄bi ministros destinauit. et scōo āno **A**ldfridū q̄ post **E**gfriduz regnaui sedem suā et epātū ip̄a rege inuitate recepit. **S**ed post q̄nq; annos denuo accusatus ab eodeꝝ ip̄o rege et plurimis ep̄s p̄sulatu pulsus ē. **V**eniensq; romā cū p̄sentibus accusatorib; acciperet locuz se defendendi. **C**ōsedentib; ep̄s plurib; cū apostolico papa **J**ohāne omī iudicio p̄batū est accusatores eius nōnulla ī pte falsas p̄tra eū machinasse calūnias. **S**criptum q; a p̄fate papa regibus angloꝝ **E**dilredo et **U**ilfrido vt eū in epātū suū: eo q̄ in iuste fuerit cōdemnatus facerent recipi. **I**uuit autē causam absolutiōis eiꝝ lectio synodī beate memorie pape **A**gathonis q̄ quondā tpe p̄sentē in vrbe ad quē eodē consilio inter epōs residētē vt p̄dicimus acta est. **C**ū ergo causa exigente synodus eadē corā nobilib; et frequētia populū iubente apostolico papa dieb; aliq̄t legere tur ventum est ad locū vbi scriptum erat **U**ilfridus deo amabilis epus **E**borace ciuitatis aplicam sedem de sua causa appellans et ab hac ptate de certis incertisq; rebus absolutus. et cetera q̄ supra posuimꝰ. **D**ō vbi lectū est stupor apprebēdit audientes. et silente lectorē ceperunt alterutrū req̄rere q̄ esset ille **U**ilfrid epus. **T**ū **B**onifacius p̄silaris aplici pape: et alij pplu

res q̄ cum tēporib; **A**gathonis pape sibi viderūt: dicebāt ip̄m esse ep̄m q̄ nup̄ romā accusatus a suis: atq; ab aplicā sede iudicandus aduenerit. **Q**ui tā dudū inquit: vnt accusatus eque huc adueniens moꝝ audita ac d̄iudicata causa et cōtrouersia vtriusq; ptis a beate memorie papa **A**gathone p̄batus est p̄tra fas a suo epātū repulsus. et tātus apud eū habitus: vt ip̄m in p̄cilio qd̄ cōgregaret epōz q̄si vtrū in corrupte fidelē et animi p̄bi residere p̄cipere ret. **Q**ui b; auditis dicebāt oēs vna cum p̄tiffice vtrū tante autoritatis q̄ p̄ xl. p̄pe annos epātū fungebat nequaꝝ dam̄nari debere: s; ad integrū culpīs accusationū absolutū patriā cū honore reuertī. **Q**ui cū remeans in galliā p̄tes deuenisset tactus ē infirmitate repētina: et ea crescēte adeo pressus vt neq; equo vehi posset: sed manib; ministrorū portabatur in grabato. **S**ic delatus ī ciuitate **P**ellū gallie q̄tuor dieb; ac noctib; q̄si morū facebat alitū tantū p̄tenū qz viueret demonstrans. **C**ūq; ita sine cibo et potu: sine voce et auditu qz triduo p̄seueraret q̄nta demū illucescente die quasi de graui experrectus somno exurgens resedit: ap̄tisq; oculis vidit circa se choros p̄sallentiū simul et flentiū fratrū: ac modicū suspirans interrogauit vbi eēt **A**cca p̄byter. **Q**ui statim vocatus intrauit. et vidēs eū melius habentē ac loquū tam valentē flexis genibus gr̄as egit deo cum oib; q̄ aderāt fratrib; **E**t cū parū p̄sedissent: ac de sup̄nis iudiciū trepidi aliquātum fabulari cepissent: iussit p̄tiffex ceteros ad horā egredi et ad **A**ccan p̄byterū ita loquū exorsus ē. **V**isio mibi mō tremēda apparuit: quam te audire ac silētio tegere volo: donec sciam quid de me fieri velit deus. **A**stitit enī mibi q̄daz cādido p̄clarus habitu dicēs se **M**ichaelem esse archangelū: et ob hoc inquit missū vt te a morte reuocē. **D**onaui enī tibi dñs vitā p̄ oratiōes ac lachrymas discipulorū et fratrū tuorū: et p̄ intercessionē sue beate genitricis sem̄ p̄q; p̄ginis marie. **Q**uapropter dico tibi qz modo quidē ab infirmitate hac sanaberis. **S**ed paratus esto qz post quadriēnium reuertēs v̄sita bo te. **P**atriā p̄o pueniēs

maximā possessionū tuarū q̄ tibi ablatae
sunt portionē recipies: atq; in pace trāq̄-
la vitam terminabis. **C**onualuit igit̄ ep̄s
cūctis gaudētib; z deo gr̄as agentib;: ce-
ptoq; itinere britāniā venit. lectis autem
ep̄lis quas ap̄lico papa adduxerat. **H**e-
rechuald archiep̄s z **E**dilred quōdā rex
tunc aut̄ abbas libētissime fauerūt. **Q**ui
videlicet **E**dilred accit̄is ad se **C**onredū
quem p̄ se regem fecerat amicum ep̄o fie-
ri petijt z impetrauit. **S**ed **A**ldfrid nor-
danhimbroz rex cum suscip̄e cōtempserit.
nec longo post sup̄fuit. **U**nde factum est
vt regnante **O**sredo filio ei⁹ mox synodo
facta iuxta flumē **A**idd post aliquātum
vtriusq; p̄ris **A**ldfrid tandē cūctis fauē-
tibus i psulatū sit sue recep̄ ecc̄lie. **S**ic
q; q̄tuor ānt̄s vsq; ad diem obit⁹ sui vi-
tam duxit i pace. **D**efunct⁹ est aut̄ in mo-
nasterio suo qd̄ habebat in puincia **U**n-
dalū sub regimine **L**udbaldi abbatis et
ministerio fratris **platus** in primū suum
monasteriū qd̄ dicit̄ in **H**ispum positus
est in ecclia beati ap̄li **P**etri iuxta altare
ad austrū: vt z supra docuim⁹. z hoc de il-
lo ep̄thaphūm est scriptum.

Ulfridus h̄ magn⁹ req̄escit̄ corpe p̄sul:
Hac dno q̄ aulā duc̄ pietatis amore
Fecit: z eximio sacrauit̄ noīe petri:
Cui clauēs celi x̄ps dedit̄ arbiter orbis.
Atq; auro arcuato deuot⁹ vestijt̄ auro.
Quietā sublimē cruc̄ radiāte metallo
Hic posuit tropheū nechō z q̄tuor auro
Scribi euāgelij p̄cepit̄ in ordinē libros.
Ac thecā e rutilo hū dignā pdidit̄ auro
Paschalis q̄ etiā sollentia tempa cursus.
Catholica ad iustū correxit̄ dogma cano
Quem statuere patres dubioq; (nis:
errore remoto.

Certa sue gēt̄ ostēdit̄ moderamīa ritus.
Inq; loc̄ ist̄ monachoz examīa crebra
Colligit̄: ac monit⁹ canit̄ q̄ reglā patrū:
Sedul⁹ instituit̄ multisq; domiq; forisq;
Lactat̄ nimīū p̄ tempa lōga pericls:
Quindecies ternos postq; egit̄ ep̄s ānos:
Trāst̄it̄: z gaudens celestia regna petiuit̄:
Dona iesu vt grex pastoris calle sequat̄.

Ut religioso abbati **Adriano Albin⁹**
Ulfrido in ep̄atu **Acce** successerit.

Capitulum XXI

Anno post obitum p̄fati patris
primo idē q̄nto **O**sredi reḡ re-
uerendissim⁹ pater **Adrian⁹** ab-
bas coopator in verbo **Theodori** beate
memorie ep̄i defunct⁹ est: z i monasterio
suo in ecclia beate dei genitric̄ sepultus
q̄ est annus q̄dragesimus prim⁹ ex q̄ a **U**-
taliano papa direct⁹ est cum **Theodoro**:
Ex q̄ autē britanniā venit. **C**ul⁹ do-
ctrina simul z **Theodori** iter alia testimo-
nia p̄hibet q; **Albin⁹** discipul⁹ eius q̄ mo-
nasterio ip̄ius i regimine successit̄ int̄tū
studijs scripturarū institutus est vt grecā
q̄dem linguā non parū ex pre: latinā vō
non minus q̄ angloz que sibi naturalis
est nouerit. **C**oncepit̄ vō p̄ **U**lfrido
ep̄atum **H**agustaldensis ecclie **Acce** p̄-
sbyter ei⁹ vir z ip̄e strēnuissimus: et coraz
deo z hoīb; magnificus: q̄ z ip̄e ecclie
sue q̄ in beati **Andree** ap̄li honore conse-
crata est edificū multifario decore ac mi-
rificis ampliauit̄ opib;. **D**edit̄ nāq; ope-
ram (qd̄ z hodie facit̄) vt acq̄s̄ vndiq;
reliquis beatorū ap̄loz z martyrum chri-
sti in venerationē illorū poneret̄ altaria:
distinctis porticibus in hoc ip̄m itra mu-
ros eiusdem ecclie. **S**ed z historias pas-
sionū eozū vna cum ceteris ecclesiasticis
voluminib; summa industria z gregans:
amplissimā tibi ac nobilissimā bibliote-
cam fecit. **N**echō z vasa sancta z lumina-
ria: aliaq; hmōt̄ q̄ ad ornatum dom⁹ dei
p̄tinent̄ studiosissime parauit̄. **C**antorem
q; egregiū nomie **Daban**: q̄ a successo-
ribus discipulorū beati pape gregoriū in
cantua fuerat cantandi sono edoct⁹ ad se
suosq; instituendos accersijt̄: ac p̄ annos
xij. tenuit̄: quaten⁹ z q̄ illi nō nouerāt car-
mina ecclesiastica doceret. z ea q̄ quōdaz
cognita longo vsu vel negligētia inuete-
rare cepant: huius doctrina in p̄scū re-
nouarent̄ statū. **N**am z ip̄e ep̄s **Acce** cā-
tator erat peritissim⁹: quō etiā in l̄ris san-
ctis doct̄issim⁹: in catholice fidei cōfes-
sione castissim⁹: in eccliaſtice q̄z institutio-
nis regulis sollertissim⁹ extiterat: et vsq;
dū sua p̄mia deuotiōis accipiat̄ existere
nō desistit̄ vtpote qui a puericia in clero
sac̄tissimi ac deo dilecti **S**osa eboracēsis

paschali mēto sit diei quartedecime: vt nō tamē in ipa die quartadecima pascha fieri precipiatur: sed adueniente tandem vespera diei quartedecime id est quādecima luna que in itū tertie septimane facta in celi facie pdeunte agnus imolari iubetur. et q̄ ipa sit nox quādecime lune in qua p̄cussis egyptijs israel est a longa seruitute redēptus. **S**eptem inquit diebus azima comedetis. Quibus iterum p̄bis tota tertia septimana eiusdem primū mensis decernitur solēnis esse debere. **S**z ne putaremus easdem septē dies a. xliij. vsqz ad xx. esse cōputādos continuo subiecit. **I**n die primo nō erit fermentū in domibus vestris. Quicūqz comederit fermentū peribit anima illa de israel a die p̄mo vsqz ad diem septimū et cetera vsqz dū ait. **I**n eadem enī ipa die educam exercitū vestrū de terra egypti. Primū ergo diem azimorum appellat eum in quo exercitum eorū esset educturus de egypto. **C**ōstat autem quia non quartadecima die in cuius vespera agnus est imolatus: que p̄rie pascha pasche dicit: sed quādecima sunt educti ex egypto: sicut in libro **N**umeroz aperitissime scribit. **P**rofecti iḡr de **R**amesse quādecima die mensis primū altera die fecerūt phasē filij israel in manu excelsa. **S**eptē ergo dies azimozū in quaz p̄ma eductus est populus domini ex egypto ab initio (vt diximus) tertie septimane: h̄ est a quādecima die mensis primū vsqz ad xx. eiusdem mensis diem cōpletum computari optet. **P**orro dies. xliij. extra hūc numerū separatiū sub pasche titulo p̄notat: sicut **E**xodi sequētia patēter edocent. **U**bi cum dictū esset: **I**n eadē enī ipa die educam exercitum vestrū de terra egypti p̄tinus additū ē: et custodietis diē istum in generatiōes vestras ritu p̄petuo. **P**rimo mense quartadecima die mēsis comedetis azima vsqz ad diem vicecesimā primā: non septē solūmodo: sz octo potius esse dies si et ipa quādecima annumeret. **S**inautē vt diligētius explorata scriptura veritas docet a vespera diei quādecime vsqz ad vesperā vicecesime cōputare videbim⁹ p̄fecto q̄ ita dies. xliij. vesperam suam in festi paschalis initium

progat vt nō amplius tota sacra solennitas q̄ septem tantūmodo noctes cum totidem diebus cōprehēdat. **U**nde vere esse p̄batur nostra diffinitio: qz tēp⁹ paschale primo mēse anni et tertia eius hebdomada celebrandū esse diximus. **V**eraciter enī tertia agit hebdomada q̄ a vespera quādecime diei incipit: et in vespera vicecesime complectitur. **P**ostq̄ p̄o pascha imolatus est christus diemqz nobis dominicā: que apud antiquos vna vltima sabbati sine sabbatorū vocatur gaudio sue resurrectionis fecit esse solēnem. **I**ta hāc apostolica traditio festis paschalibus inferuit vt nihil omnimodis de tempore pasche legalis p̄occupandum: nihil minuendū esse decerneret: q̄n̄ potius statuit vt expectaretur iuxta p̄ceptum legis: id ē primus anni mensis expectaretur quartadecima dies illius expectaretur vespera eiusdem. et cum hec in sabbatū forte incidere tolleretur vnusquisqz agnum per familias et domos suas et imolarēt eum ad vesperam id est prepararent omnes ecclesiam per orbem que vnaz catholicam faciunt panem et vinum in ministeriū carnis et sanguinis agni immaculati qui absterge peccata mundi. et p̄cedente congrua lectiōnum orationū cerimoniarū paschalium solēnitate offerrent hec domino in spem future sue redemptionis. **I**pa est enī eadem nox in qua de egypto per sanguines agni israelitica plebs erepta est. ipa est in qua per resurrectionem christi liberatus est a morte eterna populus oīs dei. **H**anc autem illucescēte die dominica primā paschali festi diem celebrarent. **I**pa est enī dies in qua resurrectionis sue gl̄iam dominus multifario p̄te reuelatiōis gaudio discipulis patefecit. **I**pa prima dies azimorum: de qua multuz distince in **L**euitico scriptuz est. **M**ense primū quarta decima die mēsis huius ad vesperā phasē domini est: et quintadecima die mēsis huius solēnitas azimozū domini ē. **S**eptem diebus azima comedetis. dies primus erit celeberrimus factusqz. **S**i ergo fieri posset vt semper in diem quartadecimum primū mensis id ē in lunam quintādecimam dominica dies incurreret vno

Ecclesiastice historie gētis Angloꝝ

semp eodēq; tēpore cum antiquo del po-
pulo q̄q; sacramentorū genere discretio
sicut vna eademq; fide pascha celebrare
possemus. quia ꝑo dies septimane non
equali cuz luna tramite pcurrit decreuit
apostolica traditio: que p̄ beatū Petrum
rome p̄dicata: p̄ Marcum euangelistā et
interpretē ipsius alexandrie confirmata ē
vs̄ adueniente primo mense adueniēte in
eo vespera diei quartedecime expectare
tur etiā dies dominica a quartedecima vs̄
q; ad vicesimā primā diem eiusdē mēsis.
In quacūq; enī harum inuēta fuerit me-
rito i eo pascha celebrabitur. Quia nīmī
rum hec ad numerū pertinet illarū septē
dierum quibus azīma celebrari iubetur.
Itaq; fit vt nunq; pascha nostrū a septi-
mana mensis primi tertia p̄tem declinet:
sed vel totam eam: id est omēs septem le-
galitū azīmorū dies vel certe aliquos de
illis teneat. Nam ꝛ saltem vnus ex eis h̄
est ipm̄ septimū apprehendent: que tamē
excellenter scriptura cōmēdat. Dies autē
inquiens septimus erit celebrator: ꝛ facti-
or: nullumq; seruile opus fiet in eo. **P**u-
lus arguere nos poterit q; nō rectum do-
minicū pasche diem que de euangelio su-
scēpimus in ipsa quā lex statuit tertia pri-
mi mensis hebdomada celebremus. **C**u-
ius obseruantie catholica ratiōe patefa-
cta: patet econtrario error: irrationabilis
eorum qui p̄fixos in lege terminos nul-
la cogente necessitate: vel anticipare: vel
trāscendere p̄sumunt. **N**āq; sine ratione
necessitatis alicuius anticipāt illi tēpus
in lege p̄scriptum: qui dominicū pasche
diem a quartedecima mensis primi vs̄q;
ad vicesimā putant lunā esse seruandā.
Cuz enī a vespera diei tertiedecime v̄gi-
lias sancte noctis celebrare incipiunt cla-
ret q; illū in exordio sui pasche diē statu-
unt cuius nullā omnino mentionē in de-
creto legis inueniunt. **E**t cū vicesimā pri-
ma die mensis pascha dominicū celebra-
re refugiūt patet p̄fecto q; illaz per omīa
diē a sua solēnitare secernunt quā lex ma-
iore p̄ ceteris festiuitate memorabilem
sepe numero cōmēdat. **S**icq; diē pasche
ordine peruerso ꝛ aliquādo in sc̄da heb-
domada totaz compleant: ꝛ nunq; i heb-

domade tertie septimane ponant. **R**ursū
q; quia sextadecima die mēsis sepe dicit
vs̄q; ad vicesimā secundā pascha celebrare
magis autumant: **N**ō minore vs̄q; erro-
re tamen altero latere a recto veritate tra-
mite diuertūt: ꝛ velut naufragia scille fu-
giētes in caribdis voraginem submerge-
di decidunt. **N**am cuz a luna. xvj. primi
mensis oriēte: id est a vespera diei quinte
decime pascha incipiendū doceant: nīmī
rum constat quā quartadecimā diē mē-
sis eiusdē quā lex primitus et p̄cipue cō-
mendat a sua p̄sius solēnitare secludunt.
Ita vt quintedecime i qua populus del
ab egyptiaca seruitute redemptus ē: ꝛ in
qua domin⁹ suo mundū sanguine a pec-
catorū tenebris liberauit. **I**n qua etiā se-
pult⁹ spem nobis post mortē beate quie-
tis tribuit vs̄ vesperā tangāt idem q; pe-
nam erroris sui in semetipos recipiētes.
Cuz in vicesimā secundā die mēsis pasche
diem statuūt dominicū: legitimos vs̄q;
terminos pasche aperta trāgressiōe v̄lo-
lant: vtpote qui ab illius diei vespera pa-
scha incipiunt in quo hoc lex consumari
et p̄fici debere decernit. **I**llam in pascha
diem assignet primā cuius in lege mētio
nulla vs̄q; reperitur: id est quarte primaz
septimane, qui vs̄q; non soluz in diffini-
tione ꝛ cōputo lunarū etatis sed ꝛ in mē-
sis primi nunq; inuētiōne fallūtur. **Q**ue
disputatio maior est q̄ ep̄stola hec v̄l va-
leat cōprehendi vel debeat. **I**n hoc di-
cam q; post equinoctiū vernale semp in-
enarrabiliter posset inueniri q; mensis iu-
sta cōputuz lune primus āni est qui esse
debeat v̄ltimus. **E**quinoctiū autē iuxta
sententiā omnīū oriētalīū et maxime egy-
ptiorum: qui p̄ ceteris doctoribus cal-
culandī palmā tenent. xij. kl. ap̄r. die p̄o-
uenire cōsuevit: vt etiāz ipi horoloyca in-
spectiōe pbauimus. **Q**uecūq; ergo luna
ante equinoctiū plena est quartadecima
videlicet vel quintadecima existens hec
ad p̄cedētis anni nouissimū pertinet mē-
sem: ideoq; pasche celebrādo habilis nō
est. **Q**ue ꝑo post equinoctiū: vel i ip̄o eq̄
noctio suū pleniluniū habet: in hanc abi-
q; v̄lla dubietate primi mensis est ꝛ anti-
quos pascha celebrari solitos ꝛ nos vbi

dñica dies aduenerit celebrare noscēdus
 est. **Q**uia fieri oportere illa nimirum ra-
 tio cogit: quia in **Genesi** scriptū est: q̄ de
 us fecit duo magna luminaria: luminare
 maius vt p̄fesset dies: et luminare min⁹ vt
 p̄fesset nocti. **U**t sicut alia dicit editio. lu-
 minare maius inchoationez diei et lumi-
 nare minus inchoationē nocti. **S**i ergo
 prius sol a medio p̄cedens orientis equi-
 noctiū vernale suo p̄fingit exortu. **D**einde
 de luna sole ad vesperam occidente et ip̄a
 plena a medio secuta est orientis: ita om-
 nibus āntis: id est p̄me lune mensis eodē
 necesse est ordine seruari: vt nō ante equi-
 noctium: vel ip̄o equinoctio die: sicut in
 p̄ncipio factus est: vel eo transcenso ple-
 nilunium habere debeat: ac si vno saltez
 die plenilunium tēpus equinoctij p̄cesserit
 non hanc p̄mo mense incipientis: sed vl-
 timo potius p̄teriti lunam esse ascribē-
 dam: et ideo festis paschalib⁹ inhabilem
 memorata ratio p̄bat. **Q**uāsi mysticam q̄z
 vos in his rationez audire delectat p̄mo
 mense anni qui etiam mensis nouorū dī-
 ctus ē pascha facere iubemur: quia reno-
 uato ad amorem celestium sp̄ritu men-
 tis nostre sacramētū dominice resurrecti-
 onis et creptiōis nostre celebrare debem⁹
Tertia eiusdem mensis septimana facere
 p̄cipimur: quia ante legem et sub lege p̄-
 missus tertio tēpore seculi cum gratia ve-
 nit ip̄e qui pascha nostruz immolaretur
 christus: qui tertia post imolationem sue
 passionis die resurgens a mortuis hanc
 dominicaz vocari: in ea et nos annuatim
 paschalia eiusdē resurrectionis voluit fe-
 sta celebrare. **Q**uia nos quoq; ita solū ve-
 raciter eius solētia celebramus si p̄ fidez
 spem: et charitatē pascha id est transitū de
 hoc mūdo ad patrē cū illo facere curabim⁹
 mus. **P**ost equinoctiū veris plenilunium
 mensis p̄cipimur obseruare pascha: vt vl-
 delictet p̄mo sol longiorē nocte faciat diē
Deinde luna plenū lucis orbem mū-
 do p̄sentet: quia primo quidē sol iusticie
 in cuius pennis est sanitas: id est dñs fe-
 sus p̄ resurrectionis sue triūphum cūctas
 mortis tenebras su p̄auit: ac si ascendens
 in celos misso desuper sp̄ritu ecclesiam
 suaz que sepe lune vocabulo designatur

interna lucis gratia replent. **Q**uē videli-
 cet ordinem nostre salutis p̄pheta cōtem-
 platus aiebat. **E**leuatus ē sol: et luna ste-
 tit in ordine suo. **Q**ui ergo plenitudo dñez
 lune paschalis ante equinoctiū proueni-
 re posse contenderit: talis ministeriorū ce-
 lebratione maximorum a sanctaz q̄dem
 scripturarum doctrina discordat. **C**ōcor-
 dat autē eis qui sine p̄ueniente gratia chri-
 sti se saluari posse cōfidūt: quali vera lux
 tenebras mūdi moriēdo ac resurgere nū-
 q̄ vicisset p̄fectam se habere iusticiā dog-
 matizare p̄sumūt. **I**taq; post equinoctia-
 lem solis exortum post plenilunium primi
 mensis hunc ex ordine subsequens: id est
 post cōpletā diē eiusdē mensis quartade-
 cimā que cuncta ex lege obseruāda acci-
 pūnt: expectamus adhuc monente euan-
 gelio in ipsa hebdomada tertia tēpore diei
 dñice: et sic demū votiuā pasche nr̄i festa
 celebram⁹ vt indicem⁹ nos non cum anti-
 quis excussum egypticē seruitutis iugum
 venerari: s; redēptionē totius mūdi: q̄ in
 antiqui dei ppli liberatione p̄figurata: in
 christi autē resurrectione cōpleta ē deuota
 fide ac deuotione colere: vt q̄ resurrectio-
 nis etiā nr̄e quā eadē die dñica futuram
 credim⁹ spe nobis certissima gaudere sig-
 nemus. **H**ic autē que in nobis sequēdū
 monstram⁹ comput⁹ pasche decennoualī
 circulo continet. **Q**ui dudū quidē hoc ē
 ip̄is apostolorū tēporibus iam seruari in
 ecclia cepit maxime rome et egypti: vt su-
 pra iam diximus. **S**ed per industriā **E**-
 usebii qui a beato martyre **P**aphillo cog-
 nomen habet dīstinctius in ordinē com-
 positus est: vt q̄ catenus per alexandrie
 pontificem in singulis annis per omnes
 ecclesias mandari consueuerat: iam dein-
 de congesta i ordine serie lune quartede-
 cime facillime posset ab omnibus sciri.
 cuius computum paschalis **T**eophilus
 alexandrie p̄sul in centum annorū tēpore
Theodosio imperatori composuit. **I**te
 successor eius **C**yrillus serie nonaginta et
 q̄nq; annorum in. v. decennonalib⁹ circū-
 lis comprehendit. **P**ost quē **D**ionysii⁹ exi-
 mius toridē alios ex ordine pari scemate
 subnexuit qui ad nostra vsq; tēpora p̄tin-
 gebant. quib⁹ termino appropinquantib⁹

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

tanta hodie calculatozū exuberat copia
vt etiaz in nostris per britanniā ecclesijs
plures sint qui mandatis memorie vete-
ribus illis egyptiozū argumentis facillē
me possint in quolibet spacio temporis
paschales protendere circulos: etiā si ad
quingētos vsqz ad. xxxij. voluerint ānos
quibus expletis omnia que ad solis ⁊ lu-
ne mensis ⁊ septimane cōsequentiaz spe-
ctant eodem q̄ prius ordine currūt. **J**ō
autem circulos eisdem temporis instan-
tiā vobis mittere curauimus: quia de ra-
tione tm̄ temporis paschalis instrui que-
rētes ip̄os vobis circulos pasche catho-
licos abundare pbastis. **C**lerū hīs de
pascha succincte: vt petistis: strictimqz cō-
memoratis: tonsurā quoqz: de qua parti-
ter vobis litteras fieri voluistis: hortor vt
ecclesiasticam ⁊ christiane fidei congruā
habere curetis. **E**t quidem scimus quia
neqz apostoli omnes vno eodēqz sūt mo-
do attonsi: neqz nunc ecclesia catholica si-
cut vna fide: spe: ⁊ charitate in deuz con-
sentit: ita et iam vna atqz indissimili totū
per orbē tonsure sibi forma congruit. **D**e
niqz vt superiora id est patriarcharum tē-
pora respiciamus **J**ob exemplar patien-
tie: dum ingruente tribulationum articu-
lo caput rotundi pbauit. vtiqz quia tēpo-
re felicitatis capillos nutrire cōiueuerat.
At **J**oseph ⁊ ip̄e castitatis: humilitatis:
pietatis. ceterarūqz virtutū executor ac
doctor erimus cū seruitio absoluendus
attōsus esse legitur. **P**atet profecto quia
tēpore seruitutis intonsis in carcere crin-
ibus manere solebat. **E**cce vterqz vir dei
diuersum ab altero vultus habitum for-
ris p̄monstrabat: quorum tamē intus cō-
scientia in parli virtutū sibi gratia decō-
dabat. **C**lerū ⁊ si p̄fiteri nobis liberū est
quia tonsure discrimen non noceat quibz
pura in deum fides ⁊ charitas in primū
sincera est: maxime cum nunqz patribz ca-
tholicis sicut de pasche: vel fidei diuersi-
tate conflictet: ita etiā de tonsure differen-
tia legatur aliqua fuisse controuersia. **I**n-
ter omnes tamē quas vel i ecclesia vel in
vniuerso hominū genere reperim⁹ tonsu-
ras: nullam magis sequendā nobis am-
plectendam iure dixerim eam quā in cas-

pite suo gestabat ille cui se domin⁹ confis-
tenti ait. **T**u es petrus ⁊ super hāc petrā
edificabo ecclesiā meaz: et porte inferi nō
p̄ualebunt aduersus eam. ⁊ tibi dabo cla-
ues regni celozū. **N**ullam magis abomi-
nandam: detestandāqz merito cunctis si-
delibus crediderim ea quā habebat ille
cui gratiā s̄ctispiritus cōparari volēti dic-
idem petrus. **P**ecunia tua tecum sit in p-
ditionem: quoniā donuz dei existimasti
pecunia possideri. **N**ō est tibi pars: neqz
sors in sermone hoc. **N**eqz s̄o ob id tm̄
in coronam attondimur: quia petrus: ita
attōsus est. **S**z quia petrus in memoriā
dominice passionis ita attōsus est: idcir-
co ⁊ nos qui p̄ eandem passionem salua-
ri desideramus: ip̄ius passionis signum
cum illo in vertice: sūma videlicet corpo-
ris nostri parte gestamus. **S**ic enī om̄is
ecclia que per mortē sui iustificatozū ec-
clesia facta est signum sancte crucis eius
in fronte portare conuenit: vt crebro ve-
rilli huius munimine a malignozū sp̄iri-
tuum defendatur iuribz: crebra huius
āmonitione doceatur se quoqz carnē suā
cum vitijs ⁊ cōcupiscētijs crucifigere de-
bere. **I**ta etiā oportet eos qui vel monachi
votum: vel gradum clericatus habentes
artioribus se necesse habēt p̄ domino cō-
tinentie frenis alstringere. **F**ormā quoqz
corone quā ip̄e in passione sp̄ineā portauit
in capite: vt spinas ac tribulos pecca-
tozū nostrozū portaret: id ē exportaret et
auferret a nobis: suo quēqz in capite p̄ cō-
suram p̄ferre. **V**t se etiaz irrisiones ⁊ op-
probria pro illo libenter ac p̄mpte om̄ia
sufferre ip̄a etiam frontis iniectione do-
ceant: vt coronam vite eterne quā repro-
misit deus diligentibus se: se semp expe-
ctare: proqz huius p̄ceptione et aduersa
se mundi ⁊ p̄sp̄era contemnerē designent
Cetera in tonsurā eā quā magū frater ha-
buisse **S**imonem quis rogo fidelius nō
statim cum ip̄a magis primo testet ⁊ me-
rito gustet aspectusqz i frontē siquidēz su-
perficie corone videtur speciem preferet.
Sed vbi ad cervicē considerando puenie-
ris decurtatam eam quā te videre putas
inuenias coronam. **V**t merito talē symo-
niacis ⁊ nō christianis habitū ē puenire

cognoscas qui in presenti quidē vita a des-
ceptis hominibus putabantur digni ppe-
tue gloria corone. Sed in ea que hanc se-
quitur vitam nō solum omni spe corone
privati: sed eterna insup sunt pena dam-
nati. Nec sō me hec ita profecutum est
mes quasi eos qui hanc tonsurā habent
cōdemmandos iudicem si fide et opibus
ynitati catholice fauerint: imo cōfidēter
profiteor plurimos ex eis factos ac deo
dignos extitisse. Ex quibus ē Adama-
nas abbas et sacerdos Colūntensiu egressus:
qui cum legatus sue gentis ad Alfriduz
regem missus: nostrū quoq; monasteriū
videre voluisset: miramq; in moribus ac
verbis prudentiam humilitatem religio-
nem ostenderet. Dixit ille inter alia collo-
quens. Obsecro sacre frater q̄ ad coronā
te vsq; terminū tendere credis: q̄ cōtra-
rio tue fidel habitu terminatā i capite co-
rone imaginem portes. Et si consortium
beati Petri queris: cur ei quē ille anathe-
matizavit tōsure imaginē imitaris: et nō
potius eius cuz quo in eternū beatus vi-
uere cupis etiā nunc habitum te quātuz
potes diligere monstras. Respondit ille.
Scias p certo frater mi dilecte: quia et si
Simonis tōsurā ex consuetudine patrie
habeam: sūmonachicā tū pfidiaz tota mē
te detestor ac respuo: beatissimi aut apo-
stolorū pncipis quātū mea paruitas suf-
ficere veligia sequi desidero. At ego. Cre-
do inq; vere q̄ ita sit tū iudicio sit q̄ ea
que apostoli Petri sibi in abdito cordis
amplectimini siq; eius esse nostis etiā in
facie tenetis. Nāq; prudentiā tuam facil-
lime diiudicare reor qd̄ apertū multo sit
eius que in corde tuo abominaris: cuius
q; horrendam faciem videre refugis ha-
bitum vultus a tuo vultu deo iam dica-
to separe: et contra eius que apud deum
habere patronū queris sicut facta vl' mo-
nita cupis sequi. Sic etiā morē habitus
te imitare condeceat. Hec tūc Adama-
no dixi qui quidem quātum respectis ec-
clesiarū nostrarū statutis pfectisset proba-
uit. Cum reuersus ad scotiā multas post
ea gentis eiusdem turbas ad catholicam
tēporis paschalis obseruantā sua predi-
catione correxit. Tamē et si eos qui i

insula morabantur monachos quibus spe-
ciali rectoris iure perat: nec dum ad vlti-
statuti melioris reducere valebat. Tōsu-
ram quoq; si tamen sibi autoritatis sub-
esse emendare meminisset. Et nūc tuā
prudentiam rex ammoneo vt ea que vni-
tati catholice et aplice ecclesie cōcinnant
vna cum gēte: cui te rex regum et dominus
dominorū pfect: in omnibus seruare cō-
tendas. Sic enī fit vt post acceptaz tem-
poralis regni potentiaz: ipe beatissimus
apostolorū princeps celestis quoq; regni
tibi tuisq; cum ceteris electis libens pan-
dat introitū. Gratia te regis et in longiori
tēpore regnantē ad nostram omnīū pacē
custodiat incolumē dilectissime i christo
fili. Hec epistola cum p̄sente rege Fla-
tano: multisq; virtis doctorib; eēt lecta ac
diligenter ab his qui intelligere poterāt
in linguā eius ppriam interpretata: multū
de eius exhortatione gauisus esse phibe-
tur: ita vt surgens de medio optimatum
suorum confessu genua flecteret in terras:
deo gratias agens q̄ tale munusculū de
terra angolorum mereretur accipere. et qui-
dem et antea nouit inquit: q̄ hec erat vera
pasche celebratio: sed intātū moderatio-
nem huius tēporis obseruādī cognosco
vt paruz mihi omnimodis videt de his
antea intellexisse. Unde palā p̄fiteor: vo-
bisq; qui assidetis p̄sentibus p̄fector: q̄
hoc obseruare tempus pasche cū vniuer-
so meo gente p̄petuo volo. Hāc accipere
debere tonsuram quā plenaz esse ratiōis
audimus omnes qui in meo regno sunt
clericos decerno. Nec mora: q̄ dixerat re-
gia autoritate p̄fector. Statim nāq; ius-
su publico miscebant ad trāscribenduz
discendū: obseruandū per vniuersas p̄-
ctorum puincias circuli pasche decenno-
ualis oblitteratis p̄ oīa erroneis. lxxxiij
annorum circulis. Attondebant omnes
in coronam ministri altaris ac monachi
Et quasi nouo se discipulatu beatissimi
apostolorum p̄ncipis Petri subditam:
eiusq; tutandā patrocinio gens correcta
gaudebat.

Ut Buenses monachi: cum subiectis
sibi monasterijs canonicū p̄dicāte Ecg-
berechto celebrare pascha ceperunt.

Ecclesiastice historie gētis Anglorū

N Caplm. XXIII
Ec multo post illi q̄s q̄ insulas
Du incolebant monachi scotic
nationis: cuz his q̄ erāt subditū
monasterijs ad ritū pasche ac tonsure ca
nonicū dño pcurante pducti sūt. **S**iqui
dem anno ab incarnatiōe dñi. dccc. xvi. q̄
Difredo occiso **Coenredo** gubernacula
regni nordanhimbroy suscepit. **C**um ve
nisset ad eos ad hyberniā deo amabilis
z cū omni honorificētia nominādus pa
ter ac sacerdos **Egberecht**: cul^o sup^o me
moriam sep^o fecim^o: honorifice ab eis z
multo cū gaudīo susceptus ē: q̄ qm̄ z do
ctor suauissim^o et eorū q̄ agēda docebat
erat executor deuotissim^o libēter audītus
ab vniuersis. **I**mmutauit pijs ac sedulis
exhortatiōib^o inueteratā illā traditiōez
parentū eorū: de q̄b^o aplicū illū licet pfer
re sermonē. **E**xulationē dei habebāt:
sed non fm̄ scientiāz. **C**atholicosq̄ illos
atq̄ aplico more celebratiōē: vt dixim^o
p̄cipue solēnitatis sub figura corone per
petis agere pdocuit. **D**ō mīra diuine cō
stat factū dispēsatiōe pietat^{is}, et qm̄ gens
illā quā nouerat scientiā diuine cognitio
nis: libēter ac sine inuidiā pplis anglozū
cōmunicare curauit. **I**pa q̄z postmodūz
p̄ gentē anglozū in eis q̄ min^o habuerat
ad pfectā viuēdi normā pueniret. **S**icut
ecōtra britones q̄ nolebāt anglis quā ha
bebāt fidei christiane noticiā pādere cre
dentib^o tā pplis anglozū: z in regula fidei
catholice p oīa instructis ip̄i adhuc inue
terati z claudicātes a semitīs suis et capi
ta fieri sine corona pretendūt: z solennia
christi sine ecclia christi societate veneran
tur. **S**usceperūt autē **H**uenses monachi
docēte **Egberecto** ritus viuēdi catho
licos sub abbate **D**uum chado post an
nos circiter. lxx. et q̄ ad p̄dicādū gentis
anglozū **A**idanū miserūt antūltitē. **H**an
sit autē vīr dñi **Egberecht** ānos. xliij. i p̄
fata insula quā ip̄e vel vt noua q̄dā reuiz
cente grā eccliaſtice societatis z pacē chri
sto cōsecrauerat. **A**noq̄z incarnationis
dñice. dccc. xix. q̄ pascha dñicum octauo
kl. mai. die celebrabat cū missaz solēntia
i memoriā dñice eiusdē resurrectiōis cele
brasset. **E**odē die z ip̄e migravit ad dñm

ac gaudīū sūme festiuitat^{is} qd̄ cū fratrib^o
q̄s ad vnitatē grām puerterat inchoauit
cū dño: z aplis ceterisq̄z celli ciuib^o cōple
uit: imo ad ip̄m celebrare sine fine nō de
sinit. **H**ira autē dñice dispensatiō pulſio
nis erat q̄ venerabilis vīr nō solū in pa
scha trāsīuit de h̄ mūdo ad patrē: verum
etiā cuz eo die pascha celebraret q̄ nunq̄
p̄ in eis locis celebrari solebat. **G**aude
bāt autē fratres d̄ cognitioē certa z catho
lica t̄p̄is paschalis: letabāt de patrocini
p̄gentis ad dñm patrē p̄ quē fuerāt corre
cti. **B**ratulabat ille q̄ caten^o in carne fua
tus ē: donec illū in paschale die suos au
ditores quē semp p̄ antea vitabāt suscipe
ret: ac secū a gere videret. **S**icq̄ cert^o de
illaz correctōe reuerēdissim^o p̄ exultauit
vt videret die dñi. vidit: z gauisus ē.

Quis sit in p̄senti stat^o gentis anglozū
britāntē toti^o cū recapitulatiōe chronica
totius opis. **C**aplm. XXIII

Ano dñice incarnationis. dccc.
xxv. q̄ erat ann^o. viij. **D**ifrici reg^{is}
nordanhimbroy q̄ **Coenredo**
successerat: **V**ictred filius **Egberecti**
rex cātuarioz defunct^o ē. ix. die kl. mai. et
regni qd̄ p. xxxiij. semis ānos tenebat fū
lios tres **E**dilberectū: **E**adberectū et
Aldricūz reliq̄t heredes. **A**nno post quē
primo **T**hobias **L**orsensis ecclesie p̄sul
defunct^o est vīr: vt sup̄ meminim^o: doctissi
mus. **E**rat enī discipul^o beate memorie
magistroy **T**heodori archiepi z abbatis
Adrant. vñ vt dicitur est cū eruditioē lit
teraz vel eccliaſtiaz vel generalium ita
grēcā q̄z cū latīna didicit linguā: vt tam
notas et familiares sibi eas q̄ natiuita
tis sue loq̄lā haberet. **S**epul^o p̄o ē i por
ticu sancti **P**auli apli: quā itro eccliaz s̄
cti **A**ndree sibi ip̄i i locū sepulch^o fecerat
Post quē ep̄at^o officium **A**ldulf **B**erec
ualdo archiepo p̄secrāte suscepit. **A**n
no dominice incarnationis. dccc. xix. ap
paruerunt comete due circa solē: multuz
intuentib^o terrore incutētes. **U**na q̄ppe
solem p̄cedebat mane orientem: altera ve
spere sequebatur orientē: q̄si orienti simul et
occidētī dire cladi p̄sage. vel certe vna
die: altera noctis p̄currebat eorū: vt
vtroq̄ t̄pe mala mortalib^o iminere signa

rēt. Portabāt autē facle ignis extra ad lo-
nem q̄si ad accendēdū ad dīe. Apparebāt
q̄ mēse Ianuario ⁊ duabz ferme septima-
nis p̄manebant. Duo tpe grauiſſima ſa-
racenozū lues gallias miſera cede vaſta-
bat. ⁊ ip̄i nō multo poſt in eadez puincia
dignas ſue p̄fidie penas luebāt. Quo an-
no v̄r dñi Egberecht vt ſupra cōme-
morauimus: ip̄o dīe paſche miſgrauiſt ad
dñm: et mox pacto paſcha hoc ē ſeptima
idūū malaruz dīe Dfric rex nordanhū-
brozū v̄ta deceſſit. Cū ergo regnū qd̄. xj.
annis gubernafſet ſucceſſorē forte Ceol-
uulſum decreuiſſet frat̄e illi q̄ añ ſe reg-
nauerat Loenredi regis: cui⁹ regnū ⁊ p̄nci-
pia ⁊ p̄ceſſus tot a tātis redūdauere rerū
aduerſantuz motibz: vt qd̄ de his ſcribi
debeat: que ve habitura ſint finē ſingula.
nec dū ſc̄re valeat. Anno dñice incar-
natiōis. dccxxj. Bereuald archieps lō-
go ſump̄tate defūctus ē dīe idūū Ia-
nuariū q̄ ſedit ānos. xxxvij. mēſes. iij. dī-
es. xliij. p̄ quo āno eodē fact⁹ ē archieps
vocabulo Tacuini de puincia merciorū
cū fuiſſet p̄s byter in monaſterio qd̄ voca-
tur Buiduū. Coſecrat⁹ ē autē i Doruuer
i ciuitate a v̄ris venerabilibus Damele
Uetano ⁊ Ingualdo Lugdonſi ⁊ Al-
duino Latfeldēſo ⁊ Alduulfo Profenſi
antiſtite die decima Iunij mēſis: Dñica
v̄r religione ⁊ prudētia inſignis: ſacr⁹ q̄z
l̄ris nobilit̄er inſtruct⁹. Itaqz i p̄ſenti ec-
cleſijs cantuarozuz Tacuini et Alduulſ
ep̄i p̄ſunt. Porro puincie orientaliū ſaxo-
nū Inguald ep̄s: puincie orientaliuz an-
glorum Alberec ⁊ Hadulca ep̄i: puincie
occidentaliuz ſaxonū Daniel ⁊ Fortheri
ep̄i: puincie merciorū Alduini ep̄s et eis
p̄l̄is q̄ vltra annē ſabzinam ad occiden-
tem habitāt Galuchetor ep̄s: puincie
Dufectorū Wilfrid ep̄s: puincie Lindi-
ſarozū Lymberech ep̄s p̄ſt. Ep̄at⁹ Ue-
cte inſule ad Danielē p̄inet ep̄m vente ci-
uitatis puincie aſtraliū ſaxonū tam al-
quot ānis abſqz ep̄o manens miniſteriū
ſibi ep̄ale ab occidentaliū ſaxonū antiſti-
te q̄rit. Eche oēs puincie ceteręqz aſtra-
les ad p̄ſinū vſqz ad Humbre fluminis
cuſ ſuſſqz regibz mercioz regē Edilbalde
ſubiecte ſūt. At p̄o puincie nordāhūbro

rū cui rex Ceoluulſ p̄ſt. iij. nūc ep̄i p̄ſula-
tū tenēt. Wilfrid i eboracēſi ecclia. Edil-
uald i Lindiſſaroneſi ecclia: Acca i Ha-
guſtaldēſi ecclia. Pecteminta que cādida
caſa vocat⁹: q̄ nup̄ multiplicatis fidelium
plebībz i ſedē p̄ſificat⁹ addita ip̄m p̄mū
habet antiſtite. Pictozū q̄z natio tpe hoc
⁊ ſedus pacē cū gente habet angloz: ⁊ ca-
tholice pacis ⁊ ſtatis cum vniuerſali ec-
cleſia p̄iceps exiſtere gaudet. Scotti qui
britāniā incolunt ſuis p̄tenti finibz nil
⁊ gentē angloz inſidiāz molunt aut frau-
diū. Bretones q̄ſus ⁊ maxima ex pte do-
meſtico ſibi odio gentē angloz: ⁊ totius
catholice ecclie ſtatuz paſcha min⁹ recto-
moribzqz improbis impugnet: tñ ⁊ dī-
uina ſibi et humana p̄ſus reſiſtere ſtute
in neutro cupitū poſſit obtinere p̄poſitū:
q̄ppe q̄ q̄ſus ex pte ſui ſint v̄ris nonnul-
la tñ ex pte angloz ſeruitio mācpati qui
arridente pace ac ſerenitate tempoꝝ plu-
res in gēte nordāhūbroz tā nobiles q̄z
puati ſe ſuoſqz libros depositis armis ſa-
tagūt: magis accepta tōſura monaſteria
libus aſcribere votis: q̄z bellicis exercere
ſtudijs. Que res que ſit habitura finē po-
ſterior etas videbit. Hic ē imp̄ſentiarū
vniuerſe ſtatus britānie anno aduentus
angloz in britāniā circiter ducēteſimo
octogeſimo q̄nto. Dñice autē incarnatio-
nis anno. dccxxj. in cuius regno p̄petuo
exultet terra ⁊ congratulāte in fide ei⁹ bri-
tāniā letent inſule multe ⁊ p̄ſiteantur me-
moriam ſancitatis eius. Verū ea que tem-
poꝝ diſtinctione lati⁹ digeſta ſūt ob me-
moriam p̄ſeruandam breuiter recapitulari
placuit. Anno iſt̄ ante incarnatiōez do-
minicā ſexageſimo Gaius Jul⁹ ceſar p̄-
mus romanozū britāniā bello pulſauit
⁊ vicit: necnō tñ ſibi regnum potuit obti-
nere. Anno ab incarnatiōe domini. xlvj. 960
Claudius ſcōs romanorum britāniā
adiens plurimā inſule partem in deditio-
nem accepit.

Libri eccliaſtice hiſtoꝝie gēt̄ Angloz
imp̄ſi i inſyta ciuitate Argentinen. diſſi-
gēt̄er reuſi ac emēdati finiūt feliciter. An-
no ſalutis nre Milieſimo q̄ngentelimo
xliij. die Marci

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

